

Pojmovnik evropskih integracija

Direkcija za evropske integracije
Sarajevo, 2010. godina

Izdavač:

Vijeće ministara BiH
Direkcija za evropske integracije
Trg BiH 1, Sarajevo
Tel: 033/703 153; Fax: 033/264 330
E-mail: press@dei.gov.ba
Web stranica: <http://www.dei.gov.ba>

Za izdavača:

Nevenka Savić
Direktorica Direkcije za evropske integracije

Uređivački kolegij:

mr. Nedeljko Masleša, mr. Darija Ramljak, Amela Alihodžić, mr. Zara Halilović, Jesenka Hadžajlija, Biljana Ivanović, mr. Maja Rimac – Bjelobrk, mr. Dženana Hodžić, Radmila Urta, Nada Bojanić, Angelina Pudar, mr. Midhat Džemić, Lana Babić, mr. Srđan Mitrović, Sabina Konjihodžić, mr. Amra Hodžić, Srđan Cvijetić, Selma Mešić, mr. Jasmina Čengić, mr. Mersiha Zuban, Miroslava Vidosavljević, Danijela Vučetić, Mirjana Denda, mr. Elma Filipović, Lejla Šadinlija, Sandra Memišević, Vanja Stanić, Ivan Tavra, Martina Trogrlić.

Pripremila:

Služba za promociju evropskih integracija Direkcije za evropske integracije

Lektor za bosanski jezik:

Lejla Nuhodić

Dizajn/DTP: LH Print, Sarajevo

Štampa: Arka Press d.o.o., Sarajevo

Tiraž: 4500

Prvo izdanje

Sarajevo, maj 2010. godine

* Tekst Pojmovnika evropskih integracija je završen u oktobru 2009. godine.

*Za izradu tekstova sadržanih u Pojmovniku evropskih integracija korišteni su dokumenti i ostali pisani materijali te web stranice relevantnih izvora, uključujući Direkciju za evropske integracije i ostale institucije BiH, institucije i tijela Evropske unije, te ostale relevantne institucije i organizacije obuhvaćene ovim pojmovnikom.

*Tekstovi sadržani u Pojmovniku evropskih integracija ne odražavaju stavove Direkcije za evropske integracije i ostalih institucija BiH kao ni stavove Evropske unije.

POJMOVNIK EVROPSKIH INTEGRACIJA

**DIREKCIJA ZA EVROPSKE INTEGRACIJE BiH
SLUŽBA ZA PROMOCIJU EVROPSKIH INTEGRACIJA**

MAJ 2010.

Sadržaj

UVODNA RIJEČ	21
A	
<i>ACQUIS COMMUNAUTAIRE</i>	23
AGENCIJE EVROPSKE UNIJE	24
AGENDA 2000	25
AKCIONI PLAN ZA ČLANSTVO	26
ANALIZA TROŠKOVA I KORISTI	27
ANTIDAMPINŠKE CARINE	27
ARANŽMAN BERLIN PLUS	28
AUDIOVIZUELNA POLITIKA I MEDIJI	28
AUTONOMNE TRGOVINSKE MJERE	29
<i>AVIS</i>	29
B	
<i>BENCHMARKING</i>	31
BENELUKS	32
BIJELA KNJIGA	32
BOLONJSKI PROCES	33
BORBA PROTIV PREVARA	34
BUDŽET EU	34
C	
CARDS	36

Sadržaj

CARINE 2013	37
CARINSKA UNIJA	37
CBC	38
CEFTA	38
CENTRALNOEVROPSKA INICIJATIVA	40
CIP	41
CJFU	42
COREPER	42
COST	43
CTF	44
Č	
ČETIRI SLOBODE	45
D	
DAPHNE III	46
<i>DEEPENING</i>	46
DEKLARACIJA IZ LAKENA	46
DELEGACIJA EVROPSKE KOMISIJE	47
DEMOKRATSKI DEFICIT	47
DIPAK	48
DIREKCIJA ZA EVROPSKE INTEGRACIJE	49
DIREKTIVA	49
DIS	50
DRŽAVA ČLANICA EU	51

Sadržaj

DRŽAVA KANDIDATKINJA	52
DRŽAVA PODNOSILAC ZAHTJEVA ZA ČLANSTVO	52
DRŽAVA PRISTUPNICA	52
DRŽAVLJANSTVO EU	53
DRŽAVNA POMOĆ	53
DRŽAVNI FOND	54
DRŽAVNI PROGRAM INTEGRIRANJA	55
DRŽAVNI PROGRAM ZA USVAJANJE ACQUISA	56
DVOSTRUKA VEĆINA	56

E

eEurope	57
EFTA	57
EKONOMSKA I MONETARNA UNIJA	58
EKONOMSKI DIJALOG	60
EKONOMSKI I SOCIJALNI ODBOR	60
EKONOMSKO-FISKALNI PROGRAM	62
ENERGIJA	62
ENERGETSKA ZAJEDNICA	63
ERASMUS MUNDUS	63
EUFOR	64
EUPM	65
EUREKA	65
EURO	66
EUROBAROMETAR	67
EUROFOR/EUOMARFOR	68

Sadržaj

EUROJUST	68
EUROKRAT	69
EUROPOL	69
EUROSKEPTICIZAM/EUROPESIMIZAM	70
EUROSTAT	70
EUROZONA	71
EUSR	71
EVROPA „À LA CARTE“	72
EVROPA VARIJABILNE GEOMETRIJE	73
EVROPA ZA GRAĐANE	73
EVROPSKA AGENCIJA ZA REKONSTRUKCIJU	74
EVROPSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVOJ	74
EVROPSKA CENTRALNA BANKA	75
EVROPSKA EKONOMSKA ZAJEDNICA	76
EVROPSKA GODINA ...	77
EVROPSKA INVESTICIONA BANKA	77
EVROPSKA ISTRAŽIVAČKA ZONA	78
EVROPSKA KOMISIJA	79
EVROPSKA KONVENCIJA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA	80
EVROPSKA POLITIKA SUSJEDSTVA	81
EVROPSKA POLITIČKA SARADNJA	82
EVROPSKA POVELJA O MALIM PREDUZEĆIMA	83
EVROPSKA SIGURNOSNA I ODBRAMBENA POLITIKA	84
EVROPSKA UNIJA	85
EVROPSKA ZAJEDNICA	86
EVROPSKA ZAJEDNICA ZA ATOMSKU ENERGIJU	87
EVROPSKA ZAJEDNICA ZA UGALJ I ČELIK	87

Sadržaj

EVROPSKI EKONOMSKI PROSTOR	88
EVROPSKI FOND ZA JUGOISTOČNU EVROPU	89
EVROPSKI FOND ZA REGIONALNI RAZVOJ	89
EVROPSKI FOND ZA STRUČNO USAVRŠAVANJE	90
EVROPSKI INVESTICIONI FOND	90
EVROPSKI OMBUDSMEN	91
EVROPSKI PARLAMENT	92
EVROPSKI POKRET	94
EVROPSKI POLJOPRIVREDNI FOND ZA RURALNI RAZVOJ I EVROPSKI FOND ZA GARANCIJE U POLJOPRIVREDI	94
EVROPSKI RAZVOJNI FOND	95
EVROPSKI REVIZORSKI SUD	96
EVROPSKI RIBARSKI FOND	96
EVROPSKI SOCIJALNI FOND	97
EVROPSKI SPORAZUMI	97
EVROPSKI STANDARDI	98
EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA	99
EVROPSKE INTEGRACIJE	100
EVROPSKE ZAJEDNICE	100
EVROPSKO PARTNERSTVO	100
EVROPSKO VIJEĆE	101
EQUAL	102

F

FINANSIJSKA PERSPEKTIVA	103
FINANSIJSKI INSTRUMENT ZA CIVILNU ZAŠTITU	103

Sadržaj

FINANSIJSKI INSTRUMENT ZA SARADNJU S INDUSTRIJALIZIRANIM I OSTALIM BOGATIM ZEMLJAMA I TERITORIJAMA	104
FISCALIS 2013	104
FLC	105
FOND SOLIDARNOSTI EU	105
G	
GALILEO	106
GATT	106
GENERALNI DIREKTORAT	107
GENERALNI IZVJEŠTAJ O AKTIVNOSTIMA EVROPSKE UNIJE	107
GLASANJE KVALIFICIRANOM VEĆINOM	108
GMO	109
GRANT	109
GRUPA 7	109
H	
HELSINŠKA GRUPA	111
HERCULE II	111
I	
IDABC	112
i2010	112
INFORMATIČKO DRUŠTVO	112

Sadržaj

INICIJATIVA ZA SARADNJU U JUGOISTOČNOJ EVROPI	113
INSTITUCIJE EVROPSKE UNIJE	114
INSTITUCIJE ZA PROVOĐENJE SPORAZUMA O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU	114
INSTITUCIONALNA RAVNOTEŽA	115
INSTRUMENT EVROPSKOG SUSJEDSTVA I PARTNERSTVA	116
INSTRUMENT RAZVOJNE SARADNJE	117
INSTRUMENT ZA STABILNOST	117
INTELIGENTNA ENERGIJA U EVROPI II	118
INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO	118
INTERREG	119
IPA	120
IPF	122
ISO	123
ISPA	123
ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ	124
IZVJEŠTAJ O NAPRETKU	125
IZVORI PRAVA	125

J

JADRANSKO-JONSKA INICIJATIVA	127
JASMINE	127
JASPERS	127
JAVNA USLUGA	128
JAVNO ZDRAVSTVO	128
JEDINSTVENI EVROPSKI AKT	128

Sadržaj

JEDINSTVENI INSTITUCIONALNI OKVIR	129
JEDNAKE MOGUĆNOSTI	129
JEDNOGLASNOST	129
JEDNOOBRAZNA PROCEDURA IZBORA EVROPSKOG PARLAMENTA	130
JEREMIE	130
JESSICA	131
JMC	131
JTS	131

K

KLASIFIKACIJA RASHODA	132
KLAUZULA O SUSPENZIJI	132
KLAUZULA <i>RENDEZ-VOUS</i>	133
KOLEKTIVNA ODBRANA	133
KOMBINIRANA NOMENKLATURA	133
KOMITOLOGIJA	134
KOMPROMIS IZ JANJINE	134
KOMUNITIZACIJA	135
KONCENTRIČNI KRUGOVI	135
KONKURENCIJA	136
KONKURENTNOST	137
KONSOLIDACIJA ZAKONODAVSTVA	137
KONVENCIJA	138
KONVENCIJA (KONVENT) O BUDUĆNOSTI EVROPE	138
KRITERIJI IZ KOPENHAGENA	139
KRITERIJ IZ MADRIDA	139

Sadržaj

KRITERIJI KONVERGENCIJE	140
KULTURA	140
L	
LEADER	142
LIFE+	142
LISABONSKA STRATEGIJA	142
LUKSEMBURŠKA GRUPA	144
LUKSEMBURŠKI KOMPROMIS	144
LJ	
LJUDSKA PRAVA	145
M	
MAPA PUTA	146
MARCO POLO II	147
MEDIA 2007	147
MEDITERANSKA UNIJA	148
MEĐUNARODNI KRIVIČNI SUD	149
MEĐUNARODNI KRIVIČNI SUD ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU	149
MEĐUNARODNI SUD PRAVDE	150
MEĐUVLADINA KONFERENCIJA	150
METODA ZAJEDNICE I MEĐUVLADINA METODA	151
MIFF	152

Sadržaj

MIPD	152
MISIJA EVROPSKE KOMISIJE ZA PROCJENU STANJA	153
MIŠLJENJE	153
MLADI U AKCIJI	154
MMF	154
„MOST“ ZAJEDNICE	155

N

NADLEŽNOSTI ZAJEDNICE	156
NAJUŽI KRUG	157
NATO	157
NUTS	158

O

OBLAST SLOBODE, SIGURNOSTI I PRAVDE	159
OBNOVA	159
OBRAZOVANJE	159
ODBOR REGIJA	160
ODBOR ZA POLITIKU I SIGURNOST	161
ODBOR ZA POMIRENJE	162
ODBOR ZA ZAPOŠLJAVANJE	162
ODBORI I RADNE GRUPE	162
ODLUKA	163
ODRŽIVI RAZVOJ	164
OECD	164

Sadržaj

OHIM	165
OHR	165
OKOLIŠ	166
OKVIRNI SPORAZUM	167
OKVIRNI PROGRAM OSNOVNA PRAVA I PRAVOSUĐE	167
OKVIRNI PROGRAM SOLIDARNOST I UPRAVLJANJE MIGRACIJSKIM TOKOVIMA	168
OKVIRNI PROGRAM ZA SIGURNOST I ZAŠTITU SLOBODA	168
OLAF	169
OPOREZIVANJE	169
OS	170
OSCE	170
OSJETLJIVI PROIZVODI	171
OSNIVAČKI UGOVORI	172

P

PAKET PROŠIRENJA	173
PAKT STABILNOSTI ZA JUGOISTOČNU EVROPU	173
PAKT ZA STABILNOST I RAST	174
PARISKA DEKLARACIJA	175
PARTNERSTVO ZA MIR	176
PCM	176
PERICLES	176
PETICIJE	177
PHARE	177
POGLAVLJA PREGOVORA	178

Sadržaj

POJAČANA SARADNJA	179
POJEDNOSTAVLJENJE ZAKONODAVSTVA	180
POLICIJSKA I PRAVOSUDNA SARADNJA U KRIVIČNIM STVARIMA	180
POLITIKA ZA PREDUZEĆA	182
POMOĆ ZA RAZVOJ	182
PONDERIRANJE GLASOVA U VIJEĆU EU	183
POSLOVNO NASTANJIVANJE	184
POSTUPAK KONSULTIRANJA	184
POSTUPAK PRISTANKA	185
POSTUPAK SAODLUČIVANJA	185
POSTUPAK SARADNJE	185
POTENCIJALNI KANDIDAT ZA ČLANSTVO U EU	186
POTVRĐIVANJE EVROPSKE KOMISIJE	186
POVELJA O JAVNIM USLUGAMA	187
POVELJA O OSNOVNIM PRAVIMA EVROPSKE UNIJE	187
POZIV ZA PODNOŠENJE PROJEKTNIH PRIJEDLOGA	188
PRAG	188
PRAVNI INSTRUMENTI ZAJEDNICE	188
PRAVNI SUBJEKTIVITET EVROPSKE UNIJE	189
PRAVO NA INICIJATIVU	189
PRAVO ZAJEDNICE	190
PREDSJEDAVANJE VIJEĆEM EU	190
PREGOVORI O PRISTUPANJU	191
PREINAČAVANJE ZAKONODAVSTVA	193
PREPORUKA	193
PRETPRISTUPNA STRATEGIJA	194
PRETPRISTUPNI FONDOVI	194

Sadržaj

PRIBLIŽAVANJE ZAKONODAVSTVA	195
PRIDRUŽIVANJE	196
PRINCIP NEDISKRIMINACIJE	197
PRINCIP PROPORCIONALNOSTI	198
PRINCIP SUPSIDIJARNOSTI	198
PRISTUPANJE NOVIH DRŽAVA ČLANICA U EU	199
PRISTUPNO PARTNERSTVO	199
PRIVREMENI SPORAZUM	200
PROCES SARADNJE U JUGOISTOČNOJ EVROPI	201
PROCES STABILIZACIJE I PRIDRUŽIVANJA	202
PROCJENA UTICAJA PROPISA	203
PROGRAM AKTIVNOSTI ZAJEDNICE U OBLASTI JAVNOG ZDRAVSTVA	204
PROGRAM CJELOŽIVOTNOG UČENJA	204
PROGRAM PODRŠKE POLITIKAMA U OBLASTI INFORMACIONIH I KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA	205
PROGRAM ZA PREDUZETNIŠTVO I INOVACIJE	205
PROGRAM ZAJEDNICE ZA PODRŠKU POTROŠAČKOJ POLITICI	206
PROGRAMI ZAJEDNICE	207
PROGRESS	208
PROŠIRENJE EVROPSKE UNIJE	209
PROTOKOL IZ KJOTA	209
PRVOSTEPENI SUD EVROPSKIH ZAJEDNICA	210
R	
RADNA GRUPA ZA ZAPADNI BALKAN	211
RCC	212

Sadržaj

REGIONALNA POLITIKA	212
REGIONALNA SARADNJA	213
REGIONALNI PRISTUP	214
REVIZIJA UGOVORA	215
ROYAUMONT PROCES	215
RPM	215
RURALNI RAZVOJ	216
S	
SAMIT	217
SAPARD	217
SCREENING	218
SEDMI OKVIRNI PROGRAM	219
SESAR	220
SIGMA	220
SIGURNIJI INTERNET	220
SIGURNOST HRANE	221
SKUPŠTINA EVROPSKIH REGIJA	222
SLUŽBENI GLASNIK EU	222
SLUŽBENI JEZICI EU	223
SOCIJALNA POLITIKA	224
SOCIJALNA POVELJA	224
SOCIJALNI DIJALOG	225
SOCIJALNI PARTNERI	226
SOLUNSKA AGENDA	226
SPO	227

Sadržaj

SPORAZUM O SOCIJALNOJ POLITICI	227
SPORAZUM O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU	228
SPOSOBNOST APSORPCIJE	230
STRUKTURNI FONDOVI, KOHEZIONI FOND	230
STUBOVI EVROPSKE UNIJE	231
STUDIJA IZVODLJIVOSTI	232
SUD PRAVDE EVROPSKIH ZAJEDNICA	233
SUZDRŽAVANJE, KONSTRUKTIVNO-POZITIVNO SUZDRŽAVANJE	234
SVJETSKA TRGOVINSKA ORGANIZACIJA	234
Š	
ŠENGENSKI SPORAZUM	236
ŠUMANOV PLAN	237
T	
TAIEX	238
TELEVIZIJA BEZ GRANICA	238
TEMPUS	239
TRANSEVROPSKE MREŽE	240
TRANSPARENTNOST	240
TRGOVINSKA POLITIKA	241
TROJKA	242
TVRĐAVA EVROPA	242
TWINNING	242

Sadržaj

U

UGOVOR IZ AMSTERDAMA	243
UGOVOR IZ LISABONA	244
UGOVOR IZ NICE	245
UGOVOR O EVROPSKOJ EKONOMSKOJ ZAJEDNICI	245
UGOVOR O EVROPSKOJ UNIJI	246
UGOVOR O EVROPSKOJ ZAJEDNICI	247
UGOVOR O EVROPSKOJ ZAJEDNICI ZA ATOMSKU ENERGIJU	248
UGOVOR O EVROPSKOJ ZAJEDNICI ZA UGALJ I ČELIK	248
UGOVOR O SPAJANJU	249
UJEDINJENI NARODI	250
UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE	250
UPITNIK	251
UPRAVLJAČKO TIJELO	252
URBAN	252
UREDBA	253
URED ZA HUMANITARNU POMOĆ EVROPSKE ZAJEDNICE	253
USTAVNI UGOVOR	254

V

VANJSKI ODNOSI	255
VIJEĆE EVROPE	255
VIJEĆE EVROPSKE UNIJE	256
VIJEĆE ZA PROVOĐENJE MIRA	258
VISOKI PREDSTAVNIK ZA VANJSKU I SIGURNOSNU POLITIKU	258

Sadržaj

VLASTITI RESURSI	259
Z	
ZADACI IZ PETESBURGA	260
ZAHTEJEV ZA ČLANSTVO	260
ZAJEDNIČKA AKCIJA	261
ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA	261
ZAJEDNIČKA RIBARSKA POLITIKA	262
ZAJEDNIČKA STRATEGIJA	263
ZAJEDNIČKA TRANSPORTNA POLITIKA	263
ZAJEDNIČKA VANJSKA I SIGURNOSNA POLITIKA	264
ZAJEDNIČKI STAV	265
ZAPADNOEVROPSKA UNIJA	265
ZAPOŠLJAVANJE	266
ZAŠTITA POTROŠAČA	266
ZELENA KNJIGA	266
ZONA SLOBODNE TRGOVINE	267

UVODNA RIJEČ

Poštovani čitaoci,

Bosna i Hercegovina je potencijalni kandidat za članstvo i pridruženi član Evropskoj uniji, a njena evropska perspektiva kao buduće punopravne države članice Evropske unije je potvrđena.

Pred Bosnom i Hercegovinom su važne i zahtjevne faze procesa evropskih integracija, uključujući podnošenje zahtjeva za članstvo, sticanje statusa države kandidata, pregovore o pristupanju te punopravno članstvo u Evropskoj uniji, što je jedan od najvažnijih ciljeva zemlje.

Ostvarivanje ovoga cilja je u uskoj zavisnosti, između ostalog, od stepena poznavanja i razumijevanja Evropske unije, procesa evropskih integracija i samog procesa stabilizacije i pridruživanja kao okvira za pristupanje Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju.

Kako bi dala doprinos podizanju nivoa ove vrste znanja Direkcija za evropske integracije, kojoj je kao stalnom i stručnom tijelu Vijeća ministara BiH povjeren mandat koordinatora i organizatora sveukupnih informativnih aktivnosti o procesu evropskih integracija pripremila je i izdala Pojmovnik evropskih integracija.

Pojmovnik, koji sadrži više od 350 pojmova ima namjeru pružiti pregled i osnovne informacije o uređenju, institucijama, politikama i aktivnostima Evropske unije i procesu pristupanja Bosne i Hercegovine u ovu porodicu evropskih država. Ovo prvo izdanje Pojmovnika evropskih integracija također sadrži i najavu najvažnijih promjena u Evropskoj uniji koje sa sobom donosi stupanje na snagu Ugovora iz Lisabona (1. decembar 2009.).

Direkcija za evropske integracije i na ovaj način želi doprinijeti razumijevanju procesa evropskih integracija kroz koji prolazi Bosna i Hercegovina te sve što on nosi u budućnosti za zemlju i njezine građane.

Nadamo se kako će šire i potpunije razumijevanje Evropske unije i procesa pristupanja Bosne i Hercegovine u ovaj prosperitetni klub evropskih država doprinijeti aktivnijem uključivanju građana i opće javnosti u proces evropskih integracija te spremnosti zemlje da odgovori na izazove s kojima će se susresti u narednim fazama procesa.

U cilju daljnje promocije evropskih integracija Direkcija će u narednom periodu pripremiti i drugo - ažurirano izdanje Pojmovnika u skladu s Ugovorom iz Lisabona, a Pojmovnik je dostupan i na web stranici Direkcije: www.dei.gov.ba.

Nevenka Savić

Direktorica Direkcije za evropske integracije BiH

A

ACQUIS COMMUNAUTAIRE

Acquis communautaire (pravna tečevina EU) jedan je od najznačajnijih pravnih i političkih principa evropskih integracija. *Acquis* je skup prava i obaveza koje sve države članice obavezuju i povezuju unutar Evropske unije. Pojam *acquis* odnosi se na ukupna prava, obaveze i predanost Zajednici, koji su kumulirani razvojem integracionog procesa, ili koje je EU ostvarila do danas, dosegla u pravnom i političkom smislu.

Praksa Suda Evropskih zajednica stavila je *acquis* u rang ustavnog principa. U političkom smislu, ključno je pravilo da su pravna dostignuća Zajednice uslov o kojem se ne može pregovarati. *Acquis*, shvaćen kao ukupno dostignuće Zajednice, svakodnevno se širi, uvećava i reproducira.

U formalnom smislu, *acquis* uključuje:

- ↩ primarno pravo - osnivački ugovori;
- ↩ međunarodni ugovori, međunarodno običajno pravo i opći pravni principi EU;
- ↩ sekundarno pravo – zakonodavstvo koju donose institucije EU;
- ↩ praksa Suda pravde Evropskih zajednica koja, *de facto*, također čini izvor prava EU;
- ↩ svaka druga obaveza (politička, pregovaračka i sl.) preuzeta od država članica u okviru aktivnosti EU.

Svaka zemlja koja podnosi zahtjev za članstvo u Evropskoj uniji mora biti spremna da prihvati *acquis* u potpunosti i, što je jednako važno, mora biti sposobna da ga provede. Uslovi i način prihvatanja i provođenja *acquis*-a sadržaj su pregovora o članstvu u EU koje država kandidatkinja vodi s državama članicama i u tu svrhu dijeli se na poglavlja pregovora. Države kandidatkinje petog kruga proširenja (2005./2007.) vodile su pregovore o 31 poglavlju, a sadašnje države kandidatkinje, Hrvatska i Turska, s kojima su pregovori o članstvu otvoreni 2005. godine, pregovoraču o 35 poglavlja *acquis*-a.

AGENCIJE EVROPSKE UNIJE (EUROPEAN UNION AGENCIES/ AGENCES DE L'UNION EUROPÉENNE)

Agencije Evropske unije su javna tijela koja se uspostavljaju na osnovu sekundarnih izvora prava EU s jasno definiranim i specifičnim ciljevima, zadacima i djelokrugom. Prve agencije osnovane su 70-ih godina, a niz novih agencija nastao je 90-ih godina 20. stoljeća s ciljem uspostavljanja unutrašnjeg tržišta EU. Agencije imaju vrlo sličnu strukturu i način djelovanja, a zavisno od aktivnosti koje provode, dijele se u tri grupe:

↩ Agencije Zajednice – osnivaju se radi provođenja specifičnih tehničkih, naučnih ili upravljačkih zadataka u okviru prvog stuba Evropske unije (stub Zajednice).

To su: Agencija za kontrolu ribarstva Zajednice - CFCA (Španija); Ured za biljnu raznolikost - CPVO (Francuska); Evropska agencija za sigurnost i zdravlje na radu - OSHA (Španija); Evropska agencija za upravljanje operativnom saradnjom na vanjskim granicama - FRONTEX (Poljska); Evropska agencija za zračnu sigurnost - EASA (Njemačka); Evropski centar za prevenciju i kontrolu bolesti - ECDC (Švedska); Evropski centar za razvoj stručnog usavršavanja - CEDEFOP (Grčka); Evropska agencija za hemikalije - ECHA (Finska); Evropska agencija za okoliš - EEA (Danska); Evropska agencija za sigurnost hrane - EFSA (Italija), Evropska fondacija za poboljšanje radnih i životnih uslova - EUROFOUND (Irska); Evropska agencija za osnovna prava - EFRA (Austrija); Evropska agencija za nadzor navigacijskog satelitskog sistema - EGSA (Belgija); Evropska agencija za pomorsku sigurnost - EMSA (Portugal); Evropska agencija za lijekove - EMEA (Velika Britanija); Evropski centar za kontrolu droga i ovisnosti o drogama - EMCDDA (Portugal); Evropska agencija za sigurnost mreža i podataka - ENISA (Grčka); Evropska agencija za željeznice - ERA (Francuska); Evropska fondacija za stručno usavršavanje - ETF (Italija); Ured za usklađivanje na unutrašnjem tržištu - OHIM (Španija); Prevodilački centar za tijela Evropske unije - CdT (Luksemburg); Evropski institut za ravnopravnost spolova - EIGE (Litvanija).

↩ Agencije za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku - osnivaju se radi provođenja vrlo specifičnih tehničkih, naučnih ili upravljačkih zadataka u okviru

zajedničke vanjske i sigurnosne politike - drugi stub Evropske unije.

To su: Evropska odbrambena agencija - EDA (Belgija), Evropski institut za sigurnosne studije - EUISS (Francuska), Evropski satelitski centar - EUSC (Španija).

↪ Agencije za policijsku i pravosudnu saradnju u krivičnim stvarima- osnivaju se s ciljem pomoći državama članicama da sarađuju u borbi protiv organiziranog međunarodnog kriminala u okviru trećeg stuba Evropske unije (policijska i pravosudna saradnja u krivičnim stvarima).

To su: Evropska policijska škola - CEPOL (Velika Britanija); Evropska jedinica za pravosudnu saradnju EUROJUST (Holandija); Evropski policijski ured - EUROPOL (Holandija).

Evropska unija je tokom 2000-ih počela osnivanje i izvršnih agencija kojima se povjerava upravljanje jednim ili više programa Zajednice. Agencije su osnovane na određeni period i njihovo sjedište mora biti u sjedištu Evropske komisije (Brisel ili Luksemburg).

To su: Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelnu politiku i kulturu - EACEA; Evropsko istraživačko vijeće - ERC; Izvršna agencija za konkurentnost i inovacije - EACI; Izvršna agencija za zdravlje i potrošače - EAHC; Izvršna agencija za istraživanje - REA; Izvršna agencija za transevropske prometne mreže - TEN-N EA.

AGENDA 2000

Agenda 2000 je reformski dokument koji je Evropska komisija objavila 1997. godine, a Evropsko vijeće usvojilo na sastanku u Berlinu 1999. godine s ciljem jačanja politika i pripreme Evropske unije za proširenje na zemlje centralne i istočne Evrope te Maltu i Kipar. Ovaj dokument poznat je i kao „Berlinski paket“ ili „Manifest promjena“.

Agendu 2000 čine tri dijela: glavni dokument Evropske komisije pod nazivom „Jača i uspješnija Unija“, Izvještaj Komisije o funkcioniranju postojećeg sistema finansiranja te zaključci Berlinskog samita. Prvi dio sadrži pitanja vezana za politike EU, posebno ona koja se odnose na njeno funkcioniranje, zajedničku poljoprivrednu politiku te ekonomsku i socijalnu koheziju. Taj dio sadrži i finansijski okvir za period od 2000. do

2006. godine. U drugom dijelu predloženo je jačanje pretpristupne strategije u formi uvođenja Pristupnog partnerstva, otvaranja mogućnosti učešća u programima Zajednice, te razrade mehanizama za usvajanje *acquis communautaire*-a. Treći dio donosi studiju efekata proširenja na politike Evropske unije.

U prilogu Agende 2000 nalaze se i mišljenja Evropske komisije o zahtjevima za članstvo tadašnjih država kandidatkinja. Agenda 2000 je zajedno s kriterijima iz Kopenhagena bila okvir za pristupanje u Evropsku uniju za 13 zemalja kandidatkinja petog kruga proširenja, od kojih su deset postale članice Evropske unije 2004. godine.

AKCIONI PLAN ZA ČLANSTVO (MEMBERSHIP ACTION PLAN-MAP/ LE PLAN D'ACTION POUR L'ADHÉSION-MAP)

Ulazak novih članica u Sjevernoatlantski savez (NATO) reguliran je na osnovu člana 10. Vašingtonskog ugovora (1994.). U skladu s ovim članom, Savez se od prvobitnih 12 proširio na današnjih 28 država članica: Albanija, Belgija, Bugarska, Češka, Danska, Estonija, Francuska, Grčka, Holandija, Hrvatska, Island, Italija, Kanada, Latvija, Litva, Luksemburg, Mađarska, Norveška, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunija, Sjedinjene Američke Države, Slovačka, Slovenija, Španija, Turska i Velika Britanija.

Na Samitu NATO-a, održanom u Vašingtonu 1999. godine, s ciljem pružanja pomoći zemljama koje žele postati članice Saveza zaključen je Akcioni plan za članstvo.

Akcioni plan za članstvo predstavlja program pomoći, praktične podrške i konsultacija, namijenjen pripremama zemalja za članstvo u NATO-u.

Akcioni plan prilagođava se potrebama dotične zemlje, ali učešće u njemu ne garantira zemlji da će na kraju i dobiti zeleno svjetlo za članstvo. Prema Akcionom planu za članstvo, zemlja koja želi postati članica priprema svoj Godišnji nacionalni program (ANP) koji predstavlja NATO-u.

Na kraju godišnjeg ciklusa ministri vanjskih poslova i odbrane prezentiraju rezultate reformskog programa i buduće aktivnosti pred Sjevernoatlantskim vijećem NATO-a, koje zatim procjenjuje pojedinačni napredak u pripremama za članstvo. Pripreme i

reforme uključuju pet oblasti: političku i ekonomsku, odbrambenu i vojnu, finansijsku, sigurnosnu i pravna pitanja.

Put do članstva u NATO-u putem Akcinog plana za članstvo do sada su prošli Češka, Mađarska i Poljska koje su članicama NATO-a postale 1999. godine, zatim Bugarska, Estonija, Latvija, Litva, Rumunija i Slovenija koje su postale članice 2004. godine, te Albanija i Hrvatska koje su članice Saveza postale 2009. godine.

Trenutno se za članstvo u NATO-u putem Akcionog plana za članstvo priprema Makedonija. Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je, 10. juna 2009., usvojilo zaključak o upućivanju formalnog zahtjeva Bosne i Hercegovine za Akcioni plan za članstvo, a zahtjev je službeno uručen 2. oktobra 2009.

ANALIZA TROŠKOVA I KORISTI (COST-BENEFIT ANALYSIS/ANALYSE COÛTS-AVANTAGES)

Analiza troškova i koristi procjena je relativne vrijednosti promjena u odnosu na postojeće ili predložene situacije ili projekte. Njome se metodološki ispituju troškovi, koristi i rizici svih opcija, te se određuju troškovno najefikasniji načini postizanja za-datih ciljeva.

U kontekstu evropskih integracija, analiza troškova i koristi služi za procjenu efekta integracije na trgovinu, monetarnu i fiskalnu politiku te na pojedine sektore u ekonomiji i društvu općenito.

ANTIDAMPINŠKE CARINE (ANTI-DUMPING DUTIES/DROITS ANTIDUMPING)

Antidampinške carine su instrument trgovinske politike Evropske unije. Svrha im je izjednačavanje cijena proizvoda. Evropska unija ove carine uvodi u slučajevima kada se roba uvozi na unutrašnje tržište po cijenama koje su niže od onih po kojima se roba prodaje na tržištu zemlje izvoznice.

Isto tako, Evropska unija ove carine uvodi ako određena država subvencionira robu koju izvozi na unutrašnje tržište Evropske unije. U oba slučaja cilj je da se spriječi

privilegirani položaj nekih preduzeća ili proizvodnih grana u odnosu na druge, jer je monopolsko poslovanje nespojivo s principima tržišne ekonomije i funkcioniranjem unutrašnjeg tržišta Evropske unije.

ARANŽMAN BERLIN PLUS

(BERLIN PLUS ARRANGMENT/LES ARRANGEMENTS "BERLIN+")

Aranžman Berlin plus dio je okvira za saradnju između Evropske unije i Sjevernoatlantskog saveza (NATO) koji je usvojen 2003. godine. Na osnovu Aranžmana Berlin plus stvoren je okvir za saradnju EU i NATO-a u oblasti upravljanja krizama, odnosno otvoren je pristup Evropske unije resursima i kapacitetima NATO-a te data mogućnost da vodi operacije.

AUDIOVIZUELNA POLITIKA I MEDIJI

(AUDIOVISUAL AND MEDIA POLICY/

POLITIQUES AUDIOVISUELLE ET DES MÉDIAS)

Audiovizuelna politika i mediji kao politika Evropske unije uvedena je Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.). Ona se zasniva na poštivanju principa konkurencije, javnog interesa i kulturne različitosti Evropske unije.

U oblasti audiovizuelne politike i medija aktivnosti EU usmjerene su na razvoj zakonodavstva te podsticanje konkurentnosti evropske medijske industrije.

Razvoj zakonodavnog okvira EU je počela 1989. godine usvajanjem direktive pod nazivom „Televizija bez granica“ (dopunjena 1997. godine), a s ciljem daljnjeg unapređenja audiovizuelne i medijske politike 2007. godine usvojena je nova direktiva pod nazivom „Audiovizuelne medijske usluge“.

Transpozicija ove direktive u domaće zakonodavstvo države članice treba da urade do kraja 2009. godine. Podršku razvoju evropske medijske industrije EU pruža od 1991. godine putem programa Zajednice. U finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina, ova podrška osigurana je putem programa MEDIA 2007.

AUTONOMNE TRGOVINSKE MJERE (AUTONOMOUS TRADE MEASURES-ATM/ MESURES COMMERCIALES AUTONOMES-MCA)

Autonomne trgovinske mjere su instrument Evropske unije namijenjen zemljama procesa stabilizacije i pridruživanja. Ove mjere imaju za cilj da zemljama zapadnog Balkana otvore i olakšaju pristup unutrašnjem tržištu EU kroz asimetričnu liberalizaciju trgovine (ukidanje carina i kvota na izvoz proizvoda u EU).

Ove mjere uvedene su Bosni i Hercegovini kao i ostalim zemljama procesa stabilizacije i pridruživanja u septembru 2000. godine (Uredba Vijeća EU (EC) br. 2007/2000) na osnovu odluke Evropskog vijeća u Lisabonu (mart 2000.). Carinska opterećenja ili godišnje kvote zadržani su samo na tekstil, ribu, junetinu, vino i šećer (ograničenja na izvoz tekstila za BiH ukinuta su 1. marta 2001.).

Na osnovu Uredbe Vijeća EU (EC) br. 1946/2005, autonomne trgovinske mjere za zemlje zapadnog Balkana na snazi su do 2010. godine.

AVIS

Avis (mišljenje o zahtjevu za članstvo) je dokument kojim Evropska komisija, na zahtjev Vijeća EU, ocjenjuje sposobnost i pripremljenost države podnosioca zahtjeva za ispunjavanje kriterija za članstvo u Evropskoj uniji (kriteriji iz Kopenhagena 1993. i kriterij iz Madrida 1995.).

Evropska komisija izrađuje *avis* na osnovu odgovora države podnosioca zahtjeva na poseban upitnik koji joj se dostavlja. *Avis* se sastoji od prikaza odnosa države podnosioca zahtjeva i Evropske unije, posebno ugovornih; analize stanja u vezi sa ispunjavanjem političkog kriterija; ocjene stanja i mogućnosti ispunjavanja ekonomskog kriterija; analize sposobnosti prihvatanja obaveza koje proizilaze iz članstva (prihvatanje *acquis communautaire*-a); opću ocjenu stanja i mogućnosti o ispunjavanju kriterija za članstvo i s tim povezanu preporuku o otvaranju pregovora o članstvu u Evropskoj uniji.

Ako je *avis* pozitivan, Evropsko vijeće donosi političku odluku o prihvatanju

zahtjeva za članstvo i o davanju statusa kandidata državi podnosiocu zahtjeva. Evropsko vijeće saziva bilateralnu međunarodnu konferenciju između Evropske unije i države podnosioca zahtjeva te na taj način zemlja zvanično dobiva status kandidata.

Evropska komisija osim pozitivnog može, također, dati negativno te mišljenje s rezervom. Takvi primjeri zabilježeni su u slučaju Turske, koja je 1989. godine dobila negativno mišljenje, i Grčke, koja je, nakon podnošenja zahtjeva za članstvo 1975. godine, dobila mišljenje s preporukom da prije dobivanja statusa kandidata završi ekonomske reforme. Postupak izrade *avisa*, prema dosadašnjem iskustvu država podnosioca zahtjeva, traje oko godinu dana, ali može trajati i duže.

B

BENCHMARKING

(BENCHMARKING/ANALYSE COMPARATIVE)

Tokom posljednjeg, petog kruga proširenja EU (2004./2007.) *benchmarking* (mjerilo napretka) je uveden kao novi princip uslovljavanja u pristupanju države kandidatkinje u Evropsku uniju. Zasniva se na procjeni spremnosti države kandidatkinje za pregovore i ostvarenog napretka pregovora o članstvu.

Benchmarking podrazumijeva minimalne preduslove za otvaranje, odnosno - zatvaranje sadržajnih pregovora o pojedinom poglavlju pregovora.

Ako Evropska komisija procijeni da država kandidatkinja nije dovoljno spremna za otvaranje pregovora u pojedinom poglavlju, ona neće preporučiti otvaranje sadržajnih pregovora, već predlaže da prije otvaranja pregovora u tom poglavlju budu ispunjeni minimalni preduslovi.

Također, ako Evropska komisija procijeni da je država kandidatkinja spremna za otvaranje sadržajnih pregovora, određuju se minimalni preduslovi za zatvaranje pojedinih poglavlja pregovora.

Ovi minimalni preduslovi za zatvaranje pregovora određuju se u zajedničkom pregovaračkom stavu Evropske unije, koji se priprema za svako pojedinačno poglavlje pregovora.

Minimalni preduslovi mogu se odnositi na usklađenost zakonodavstva i rezultate njegove primjene, odgovarajuću administrativnu ili pravosudnu sposobnost, ispunjavanje obaveza iz sporazuma o pridruživanju, itd.

Pojam *benchmarking*, također, označava mjerenje rezultata koje postiže npr. zemlja, preduzeće ili industrijska grana u poređenju s drugom zemljom, preduzećem, industrijskom granom. *Benchmarking* predstavlja standard na osnovu kojeg se ocjenjuje realiziranje i postignuti rezultati.

BENELUKS (BENELUX)

Beneluks je naziv za ekonomsku uniju Belgije, Holandije i Luksemburga. Osnivanju ekonomske unije prethodila je carinska unija Beneluks.

Carinska unija zemalja Beneluksa uspostavljena je 1948. godine, a pripreme za njeno osnivanje počele su tokom Drugog svjetskog rata, kada su izbjegličke vlade ovih država, krajem oktobra 1943. u Londonu, potpisale tzv. Monetarni sporazum. Godinu dana kasnije, 1944. također u Londonu, potpisana je i Carinska konvencija, koja je stupila na snagu 1. januara 1948. Tada su ukinute sve trgovinske barijere unutar novostvorene unije i uspostavljena zajednička carinska tarifa prema trećim zemljama.

Nakon serije sporazuma i njihove uspješne primjene, u februaru 1958. potpisan je i Ugovor o ekonomskoj uniji, koji je stupio na snagu 1960. godine i kojim je omogućeno slobodno kretanje robe, radne snage, kapitala i usluga. Zemlje Beneluksa su, uz Njemačku, Francusku i Italiju, osnivači Evropske unije.

Njihovo iskustvo integracije bilo je značajno u stvaranju prvo carinske unije, a poslije i unutrašnjeg tržišta Evropske unije te ekonomske i monetarne unije.

Beneluks je također i geografski pojam koji obuhvata ove tri zemlje, a sama riječ predstavlja akronim: Belgique, Nederland, Luxembourg - BE-NE-LUX.

BIJELA KNJIGA (WHITE PAPER/LIVRE BLANC)

Bijela knjiga je dokument Evropske komisije koji sadrži prijedloge budućih aktivnosti Zajednice u određenim oblastima. Bijela knjiga, u određenim slučajevima, slijedi zelenu knjigu, dokument koji Evropska komisija izdaje kako bi počela savjetovanje o određenom pitanju na evropskom nivou.

Najznačajniji dokument ove vrste Evropska komisija pripremila je 1985. godine, s ciljem uspostavljanja unutrašnjeg tržišta EU.

Bijela knjiga o dovršetku unutrašnjeg tržišta sadržavala je 300 prijedloga za

ukidanje fizičkih, tehničkih i fiskalnih barijera prilikom stvaranja unutrašnjeg tržišta, s vremenskim rokom do 1992. godine. Od tih 300 prijedloga, 282 pretočena su u uredbi i direktive, od kojih je do 31. decembra 1992. više od 90 % i provedeno u djelo.

U kontekstu politike proširenja na istok Evrope, Evropska komisija je 1995. godine izdala „Bijelu knjigu o pripremi zemalja centralne i istočne Evrope za uključivanje u unutrašnje tržište Evropske unije“, a ona je bila vodič pridruženim državama centralne i istočne Evrope u procesu usklađivanja zakonodavstva u oblasti unutrašnjeg tržišta EU.

Tim dokumentom obrađena su 23 od ukupno 31 poglavlja *acquis*-a o kojima su vođeni pregovori o članstvu u EU sa zemljama centralne i istočne Evrope tokom petog kruga proširenja (2004./2007.).

Među značajnim primjerima Bijele knjige Evropske komisije su i „Bijela knjiga o rastu, konkurentnosti i zapošljavanju - izazovi i putevi u 21. stoljeće“ (1993.), „Bijela knjiga o evropskom upravljanju“ (2001.), „Bijela knjiga o uslugama od općeg interesa“ (2004.), te „Bijela knjiga o evropskoj komunikacijskoj politici“ (2006.).

BOLONJSKI PROCES

(BOLOGNA PROCESS/PROCESSUS DE BOLOGNE)

Bolonjski proces počeo je 19. juna 1999. kada je 29 evropskih zemalja potpisalo Bolonjsku deklaraciju.

Cilj ovog procesa je da se do 2010. godine stvori evropski prostor visokog obrazovanja. Dotad bi trebalo da budu usklađeni sistemi dodiplomskog i postdiplomskog studija u svim državama potpisnicama, te jedinstveni bodovni sistem ocjenjivanja koji bi studentima i profesorima olakšao studiranje i rad u državama potpisnicama.

Bolonjski proces promovira praćenje i poboljšavanje kvaliteta visokog obrazovanja te važnost učenja i cjeloživotnog obrazovanja. Posebna pažnja posvećuje se razvoju modula, studija i kurikuluma s evropskim sadržajima.

Od 1999. godine broj potpisnica Deklaracije porastao je na 46 država. Bosna i Hercegovina potpisala je Bolonjsku deklaraciju u septembru 2003. godine.

BORBA PROTIV PREVARA (FIGHT AGAINST FRAUD/LUTTE CONTRE LA FRAUDE)

Borba protiv prevara i korupcije dio je zajedničkih aktivnosti i napora Evropske unije u borbi protiv organiziranog kriminala te obuhvata i borbu protiv ilegalnih aktivnosti koji se tiču finansijskih interesa EU.

Borba protiv prevara regulirana je Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) i Ugovorom o Evropskoj zajednici. Ključnu ulogu u ovoj oblasti ima Evropski ured za suzbijanje prevara – OLAF, koji je osnovan 1999. godine.

BUDŽET EU (EU BUDGET/BUDGET DE L'UE)

Za razliku od međunarodnih organizacija koje zavise od dobrovoljnih doprinosa država članica, Evropska unija ima vlastite izvore prihoda koji čine budžet EU.

Budžet Evropske unije iznosi oko 1% nacionalnog bogatstva država članica EU, odnosno 235 eura po glavi stanovnika. Glavni izvori budžetskih prihoda EU su: uvozne poljoprivredne i takse na uvoz šećera (oko 2%); carine (oko 13%); porez na dodatu vrijednost - 1,4% PDV države članice (oko 15%); uplate država članica koje su srazmjerne njihovom BDP-u (oko 69%). Osiguravanje ovih prihoda je obaveza za države članice koja proizlazi iz Ugovora o Evropskoj uniji (1992./1993.) i Ugovora o Evropskoj zajednici i u nadležnosti je Suda pravde Evropskih zajednica. Budžet EU počiva na šest osnovnih principa: jedinstvo, univerzalnost, godišnje razdoblje, ravnoteža, specifikacija i monetarna jedinica.

Budžet se usvaja prema jedinstvenoj proceduri (budžetska procedura) koja uključuje Evropsku komisiju, Vijeće EU i Evropski parlament, tzv. trijalog. Njihove nadležnosti razlikuju se zavisno od toga da li se odlučuje o obaveznim rashodima kao što je zajednička poljoprivredna politika (zadnju riječ ima Vijeće EU) ili neobaveznim kao što su strukturalni fondovi i razvojne politike (zadnju riječ ima Evropski parlament). Evropska komisija početkom maja svake godine, nakon prethodnih internih konsultacija sa institucijama EU, priprema prednacrt budžeta za narednu godinu i

prosljeđuje ga Vijeću EU najkasnije do 15. juna.

Vijeće EU na nivou ministara ekonomije i finansija usvaja nacrt budžeta u prvom čitanju i prosljeđuje ga najkasnije do polovine septembra Evropskom parlamentu. Prvo čitanje u Evropskom parlamentu je uvijek krajem oktobra, a sredinom novembra Vijeće EU u drugom čitanju razmatra sugestije i primjedbe Evropskog parlamenta. Sredinom decembra je drugo, konačno čitanje u Evropskom parlamentu i usvajanje godišnjeg budžeta Evropske unije.

Za provođenje budžeta odgovorna je Evropska komisija i druge nadležne institucije, a ukupnu vanjsku reviziju provodi Evropski revizorski sud.

C

CARDS

**(COMMUNITY ASSISTANCE FOR RECONSTRUCTION,
DEVELOPMENT AND STABILISATION-CARDS/
AIDE COMMUNAUTAIRE À LA RECONSTRUCTION,
AU DÉVELOPPEMENT ET À LA STABILISATION-CARDS)**

CARDS (Pomoć Zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju) je program tehničko-financijske pomoći Evropske unije koji su koristile zemlje procesa stabilizacije i pridruživanja u periodu od 2000. do 2006. godine. CARDS je uveden u decembru 2000. godine, a zemlje korisnice, osim Bosne i Hercegovine, bile su Albanija, Hrvatska, Crna Gora, Makedonija i Srbija te od 1999. godine i Kosovo pod Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99.

CARDS je kao instrument procesa stabilizacije imao cilj da pruži podršku zemljama zapadnog Balkana u aktivnom učešću u ovom procesu. Ukupna vrijednost programa za period od 2000. do 2006. godine bila je oko 5 milijardi eura. Prioriteti CARDS programa bili su:

- ↩ obnova, demokratska stabilizacija i povratak izbjeglica;
- ↩ razvoj institucionalnog i zakonodavnog okvira koji će podržati demokratiju; vladavinu prava i prava manjina, civilno društvo, nezavisnost medija i tržišnu ekonomiju;
- ↩ održivi ekonomski i socijalni razvoj;
- ↩ promocija regionalne, transnacionalne i prekogranične saradnje između zemalja korisnica, između njih i država članica EU, te između njih i država kandidatkinja za članstvo u EU.

Pomoć se sastojala od finansiranja programa izgradnje i jačanja institucija te investicionih programa, a uložena sredstva bila su bespovratna. CARDS je bio uslovljeni program pomoći. Za dobivanje pomoći u okviru ovog programa država primateljica pomoći morala je ispuniti sljedeće uslove: poštivanje principa demokratije i vladavine prava; poštivanje ljudskih prava i prava manjina; poštivanje osnovnih sloboda i principa međunarodnoga prava. Program CARDS sastojao se od dvije

komponente: državne i regionalne.

U Bosni i Hercegovini za programske pripreme i provođenje CARDS-a bila je zadužena Delegacija Evropske komisije u saradnji s organima državne uprave. CARDS je 2007. godine zamijenjen novim finansijskim instrumentom - Instrumentom pretpristupne pomoći (IPA).

CARINE 2013 (CUSTOMS 2013/DOUANE 2013)

Carine 2013 je program Zajednice koji je uspostavljen za period od 2008. do 2013., a njegova vrijednost je 324 miliona eura. Ciljevi ovog programa su olakšavanje trgovine, borba protiv prevara, zaštita finansijskih i sigurnosnih interesa EU i njenih građana.

Također, cilj Programa je povećanje konkurentnosti evropskih preduzeća pojednostavljenjem carinskog sistema i stvaranjem evropskog elektronskog carinskog okruženja. Ovaj program nastavak je programa Carine 2007 (2003. – 2007.) te aktivnosti koje je EU u ovoj oblasti započela 2001. godine.

Program predviđa zakonsku i finansijsku pomoć za elektronsku razmjenu podataka između državnih uprava, obuke za carinike, razmjenu predstavnika carinskih uprava država članica, te podršku razvoju zajedničkih programa stručnog usavršavanja i pomoć državama kandidatkinjama i trećim zemljama. Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), otvorena mogućnost pristupa programu Carine 2013.

CARINSKA UNIJA (CUSTOM UNION/UNION DOUANIÈRE)

Šest država osnivača Evropske unije: Belgija, Holandija, Njemačka, Francuska, Italija i Luksemburg temelje carinske unije položile su potpisivanjem Ugovora o Evropskoj ekonomskoj zajednici 1957. godine.

Carinska unija uspostavljena je 1. jula 1968. kada su među državama članicama ukinute carine za sve industrijske proizvode, a carine za poljoprivredne proizvode

ukinute su dvije godine kasnije - 1. januara 1970. Ključne mjere za uspostavljanje carinske unije bile su: uklanjanje carinskih ograničenja među državama članicama; uvođenje zajedničke carinske tarife prema trećim zemljama; zajednička trgovinska politika. Carinska unija temelj je unutrašnjeg tržišta Evropske unije koje je zvanično uspostavljeno 1993. godine.

CBC

(CROSS-BORDER COOPERATION/ LA COOPERATION TRANSFRONTALIÈRE)

CBC (Prekogranična saradnja) čini sastavni dio regionalne politike EU, osmišljene sa ciljem unaprjeđenja ekonomskog i društvenog jedinstva i smanjenja razlika u stepenu razvijenosti evropskih regija. Njen cilj je uspostavljanje punog partnerstva između pograničnih oblasti različitih zemalja.

Prekogranična saradnja je jedna od komponenti Instrumenta pretprijetne pomoći (IPA) za period 2007.-2013. Komponenta prekogranične saradnje je usmjerena na: a) prekograničnu saradnju u pograničnim područjima između država članica EU i država kandidata-potencijalnih kandidata (tj. obuhvata vanjske granice EU), b) prekograničnu saradnju između zemalja kandidata i potencijalnih kandidata (tj. između zemalja zapadnog Balkana) i c) transnacionalnu teritorijalnu saradnju.

CEFTA

(CENTRAL EUROPEAN FREE TRADE AGREEMENT-CEFTA/ ACCORD DE LIBRE ÉCHANGE CENTRE EUROPÉENNE-ALECE)

CEFTA je Sporazum o slobodnoj trgovini centralne Evrope koji su u decembru 1992. godine potpisale tadašnja Čehoslovačka, Mađarska i Poljska. CEFTA-i su 1996. godine pristupile Slovenija, 1997. Rumunija, 1999. Bugarska, 2003. Hrvatska te 2006. Makedonija.

Osnovni ciljevi CEFTA-e bili su: usklađivanje razvoja ekonomskih odnosa, osiguranje istovjetnog trgovinskog tretmana te uklanjanje trgovinskih prepreka među

zemljama potpisnicama. Također, CEFTA je djelovala kao jedna od pripremnih aktivnosti zemalja potpisnica na putu ka punopravnom članstvu u EU. Tako su zemlje potpisnice kao uslove pristupanja CEFTA-i postavili: potpisan ugovor o pridruživanju sa EU, članstvo u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO) i pristanak svih članica CEFTA-e.

Stupanjem u članstvo u Evropskoj uniji 2004. godine Češka, Mađarska, Poljska, Slovačka i Slovenija povukle su se iz CEFTA-e. Članice su ostale Bugarska, Rumunija, Hrvatska i Makedonija. U Briselu je, 10. oktobra 2006., parafiran Sporazum o izmjeni i pristupanju CEFTA-i, kojim je omogućeno pristupanje ovom sporazumu zemljama jugoistočne Evrope. Sporazum su, 19. decembra 2006., potpisale Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Moldavija, Makedonija, Srbija i UNMIK/Kosovo, te Bugarska i Rumunija koje su se nakon pristupanja EU (1. januara 2007.) povukle iz CEFTA-e. Ovaj sporazum popularno se naziva CEFTA 2006.

CEFTA 2006 zasnovana je na iskustvu zemalja regije jugoistočne Evrope u liberalizaciji trgovine, kroz provođenje bilateralnih ugovora o slobodnoj trgovini i njihovoj pripremi za članstvo u Evropskoj uniji, te pozitivnim iskustvima „stare“ CEFTA-e. Ideja o liberalizaciji trgovine u regiji jugoistočne Evrope realizirana je kroz Pakt stabilnosti za jugoistočnu Evropu.

Okvir za CEFTA-u 2006 uspostavljen je potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju, liberalizaciji i olakšavanju trgovine 27. juna 2001. u Briselu, Zajedničke izjave o započinjanju priprema za izradu Sporazuma 10. juna 2005. u Sofiji i Zajedničke izjave o zaključivanju Sporazuma u aprilu 2006. godine u Bukureštu.

Stupanjem na snagu, CEFTA 2006 zamijenila je do tada postojeću mrežu bilateralnih ugovora među zemljama potpisnicama. Sporazum CEFTA 2006 uključuje uspješnu regionalnu saradnju - posebno trgovinsku, pojednostavljenje ugovornih odnosa, uvođenje dijagonalne kumulacije, uklanjanje tehničkih barijera u trgovini, poboljšanje mehanizama za rješavanje sporova. Također, ovim sporazumom uvode se nove oblasti saradnje, koji nisu bili obuhvaćeni dotadašnjim bilateralnim sporazumima niti „starom“ CEFTA-om. Riječ je o uslugama, investicijama, javnim nabavkama i zaštiti intelektualnog vlasništva. Sporazum o izmjeni i pristupanju CEFTA-i/CEFTA 2006 u Bosni i Hercegovini stupio je na snagu 22. novembra 2007.

CENTRALNOEVROPSKA INICIJATIVA (CENTRAL EUROPEAN INITIATIVE-CEI/ INITIATIVE DE L'EUROPE CENTRALE)

Centralnoevropska inicijativa osnovana je 1989. godine kao prvi regionalni forum za saradnju u regiji centralne i istočne Evrope. Od 1989. godine inicijativa je djelovala pod nazivom Kvadrigonala (Austrija, Mađarska, Italija, SFR Jugoslavija), zatim kao Pentagonala (priključila se tadašnja Čehoslovačka) i Heksagonala (nakon priključenja Poljske), a od 1992. djeluje pod nazivom Centralnoevropska inicijativa.

Inicijativa okuplja 18 zemalja: Albaniju, Austriju, Bjelorusiju, Bosnu i Hercegovinu, Bugarsku, Crnu Goru, Češku, Hrvatsku, Italiju, Mađarsku, Makedoniju, Moldaviju, Poljsku, Rumuniju, Slovačku, Sloveniju, Srbiju i Ukrajinu. Centralnoevropska inicijativa djeluje kao regionalni forum za praktičnu saradnju u oblasti ekonomije, transporta, telekomunikacija, energetike, poljoprivrede, kulture, zaštite okoliša i sl. Centralnoevropska inicijativa podstiče proces evropskih integracija i pruža podršku zemljama koje su u približavanju evropskoj porodici.

Organizacionu strukturu Inicijative čine: samit – godišnji sastanak na nivou predsjednika vlada država članica, godišnji sastanci na nivou ministara vanjskih poslova, Parlamentarna skupština, Odbor državnih koordinatora, koji je izvršno tijelo, radne grupe (18 radnih rupa) i Izvršni sekretarijat i Sekretarijat za projekte. Aktivnosti koordinira rotirajuće predsjedništvo Inicijative. Finansijska podrška projektima u okviru inicijative osigurava se kroz fondove: Uzajamni fond, Fond za saradnju, Fond solidarnosti i Klimatski fond. Sjedište Izvršnog sekretarijata Centralnoevropske inicijative je u Trstu, u Italiji. Bosna i Hercegovina je članica Centralnoevropske inicijative od 1992. godine.

CIP
(COMPETITIVENESS AND INNOVATION FRAMEWORK
PROGRAMME-CIP/PROGRAMME-CADRE POUR
LA COMPETITIVITÉ ET L'INNOVATION-CIP)

CIP (Okvirni program za konkurentnost i inovacije) je program Zajednice uspostavljen u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina, a njegova vrijednost je 3,621 milijardi eura.

Cilj Programa je podsticanje konkurentnosti evropskih preduzeća, podržavanje inovativnosti, osiguravanje boljeg pristupa finansijama te podrške poslovanju u regijama.

Također, cilj mu je podsticanje boljeg korištenja informacionih i komunikacionih tehnologija i pomoć u razvoju informacionog društva te povećanje korištenja obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti. CIP se sastoji od tri potprograma:

↩ Program za preduzetništvo i inovacije (EIP) – usmjeren je na olakšavanje pristupa finansijama za pokretanje i razvoj malih i srednjih preduzeća te podsticanje ulaganja u inovativne aktivnosti, stvaranje ambijenta za razvoj saradnje malih i srednjih preduzeća te podsticanje svih oblika inovacija u preduzećima.

↩ Program podrške politikama u oblasti informacionih i komunikacionih tehnologija (ICT PSP) – usmjeren je na podsticanje inovacija i konkurentnosti kroz šire prihvatanje i efikasno korištenje informacionih i komunikacionih tehnologija od građana, vlada i kompanija.

↩ Inteligentna energija u Evropi (IEE) – usmjeren na poboljšanje tržišnih uslova koji će osigurati očuvanje energije te podsticanje korištenja obnovljivih izvora energije u Evropi.

Čine ga četiri potprograma: SAVE – unaprjeđenje racionalnog korištenja energije, posebno u oblasti industrije; ALTENER – promocija novih oblika energije; STEER – podrška samoobnovljivim izvorima energije i goriva koji se koriste u transportu; COOPENER – podrška izvorima obnovljive energije i korisnost energije u zemljama u razvoju.

Bosni i Hercegovini je na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća

BiH u programima Zajednice (2004./2007.) otvorena mogućnost pristupa za sva tri CIP-ova potprograma: EIP, ICT PSP, IEE.

CJFU

(CENTRAL FINANCING AND CONTRACTING UNIT-CFCU/ UNITÉ CENTRALE DE FINANCEMENT ET DE PASSATION DE CONTRATS)

CJFU (Centralna jedinica za finansiranje i ugovaranje) dio je institucionalne strukture decentraliziranog sistema upravljanja pomoći EU. Uloga CJFU-a je provođenje javnih tendera, ugovaranje, budžet i raspodjela sredstava iz fondova. CJFU osigurava da se pripadajuća pravila EU, propisi i procedure nabavki usluga, robe, radova i grantova poštuju, kao i da odgovarajući sistem izvještavanja funkcioniра.

CJFU također savjetuje voditelje projekata - VP (SPO) koji su unutar drugih upravnih jedinica, u vezi s procedurama EU (npr. procedure nabavki i ugovaranja). Centralnom jedinicom za finansiranje i ugovaranje upravlja službenika za odobravanje programa - SOP (PAO). U Bosni i Hercegovini je CJFU uspostavljen 2006. godine u okviru Ministarstva finansija i trezora BiH.

COREPER

(PERMANENT REPRESENTATIVES COMMITTEE-COREPER/ COMITÉ DES REPRÉSENTANTS PERMANENTS-COREPER)

Budući da su ministri koji čine Vijeće EU istovremeno i ministri u vladama država članica, Vijeće se sastaje povremeno. Stalnost rada Vijeća EU osigurava COREPER, odnosno Odbor stalnih predstavnika, koji ima zadatak da priprema rad Vijeća.

Izuzetak su poljoprivredna pitanja za koja je zadužen Specijalni komitet za poljoprivredu. COREPER čine ambasadori država članica (stalni predstavnici), a on ima važnu ulogu u procesu donošenja odluka.

Naime, prije nego što se u Vijeću EU odluči o bilo kojem pitanju, o njemu se prije raspravlja i glasa u COREPER-u. U pravilu, ako sa izglasavanjem nekog akta nema teškoća

u COREPER-u, ministri u Vijeću EU o njemu neće raspravljati nego će ga samo izglasati.

Međutim, ako se u COREPER-u o nekom pitanju ne može postići konsenzus, ministri će o tom pitanju raspravljati i eventualno glasati u Vijeću EU.

COREPER djeluje u dva sastava: COREPER I i COREPER II. COREPER II čine ambasadori država članica pri EU i zaduženi su za politička, trgovačka, ekonomska i institucionalna pitanja. COREPER I čine zamjenici ambasadora, a oni su zaduženi za tehnička pitanja.

COST

(EUROPEAN COOPERATION IN THE FIELD OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL RESEARCH-COST/COOPÉRATION EUROPÉENNE DANS LE DOMAINE DE LA RECHERCHE SCIENTIFIQUE ET TECHNIQUE-COST)

COST (Evropska saradnja u oblasti naučnih i tehničkih istraživanja) je međuvladin instrument podrške saradnji naučnika i istraživača iz oblasti nauke i tehnologije iz čitave Evrope. COST je najstariji okvir naučne saradnje evropskih zemalja uspostavljen 1971. godine, a uz EUREKU i FP7 predstavlja jednu od najznačajnijih inicijativa EU u oblasti nauke i istraživanja.

Doprinosi razvoju evropskog istraživačkog prostora kroz jačanje istraživačkih aktivnosti, te osiguravanjem platforme evropskim naučnicima u svrhu saradnje na specifičnim projektima i razmjene ekspertiza.

Aktivnosti COST-a usmjerene su na devet oblasti: biomedicina i molekularna bionauka; prehrambeni proizvodi i poljoprivreda; šumarstvo, proizvodi i usluge; sirovine, fizika i nanonauka; hemija i molekularna nauka i tehnologije; ekosistem i okoliš; informacione i komunikacione tehnologije; transport i ruralni razvoj; pojedinci, društva, kulture i zdravlje.

U COST-u učestvuje 36 zemalja. Bosna i Hercegovina, kojoj je na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.) otvorena mogućnost pristupa, postala je 26. i 27. maja 2009. godine 35. članica COST-a.

CTF

(CONSULTATIVE TASK FORCE-CTF/TASK FORCE CONSULTATIVE)

CTF (Konsultativno radno tijelo) osnovano je 1998. godine na osnovu Deklaracije o specijalnim odnosima između EU i BiH, koje je Vijeće Evropske unije usvojilo na sastanku u Luksemburgu 1998. godine.

CTF je bio zajedničko radno tijelo EU i BiH s ciljem pomoći u ispunjavanju zadataka postavljenih pred Bosnu i Hercegovinu, prvo u okviru regionalnog pristupa Evropske unije, a potom i procesa stabilizacije i pridruživanja. U okviru CTF-a zajedno su radili domaći stručnjaci i strani partneri, djelujući kako na uspostavljanju sistema u Bosni i Hercegovini koji su kompatibilni s evropskim rješenjima, tako i na izgradnji i jačanju jedinstvenog ekonomskog prostora u BiH.

U okviru CTF-a rad se odvijao kroz radne grupe (WG), monitoring grupe (MG), te plenarne skupove (PM), a čitav rad CTF-a nadzirao je Nadzorni odbor CTF-a (CTF SB). Problemi uočeni na određenim nivoima hijerarhije CTF-a slali su se na Stalni pregovarački sto (PNT).

Glavnu ulogu u koordinaciji rada CTF-a imala je Direkcija za evropske integracije BiH. CTF je početkom pregovora o zaključivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između BiH i EU 2005. godine prerastao u Praćenje procesa reformi (RPM).

Č

ČETIRI SLOBODE

(FOUR FREEDOMS/LES QUATRE LIBERTÉS)

Jedno od najvećih dostignuća Evropske unije je stvaranje unutrašnjeg tržišta, koje je zvanično uspostavljeno 1993. godine. Unutrašnje tržište zasniva se na četiri slobode: slobodi kretanja robe, ljudi, usluga i kapitala.

Sloboda kretanja robe - obuhvata ukidanje carina i taksi s jednakim učinkom, usvajanje zajedničke carinske tarife prema trećim državama, zabranu količinskih ograničenja i mjera s jednakim učinkom, te reformu državnih monopola.

Cilj ovih mjera je integriranje tržišta država članica i osiguravanje slobodnog kretanja robe, slično onome unutar teritorija jedne države. Kontrola robe koja prelazi unutrašnje granice država članica prestala je 1. januara 1993.

Sloboda kretanja ljudi - znači da građanin Evropske unije ima pravo da se preseli, nastani i zaposli u bilo kojoj od država članica bez izloženosti diskriminaciji na osnovu svog državljanstva. Sloboda kretanja ljudi postepeno se razvijala tako da je prvo obuhvatala radnike, zatim samozaposlena lica, studente, a kasnije i sve građane EU. Premda je odredbe o slobodnom kretanju radnika sadržavao još i Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici (1957./1958.), svi državljani Evropske unije mogu se slobodno kretati i živjeti na cijeloj teritoriji EU tek od 1993. godine, odnosno uspostavljanja unutrašnjeg tržišta. Ograničenja slobodnog kretanja ljudi su još uvijek moguća iz sljedećih razloga: javnog reda i sigurnosti, zaštite zdravlja i zapošljavanja u javnoj službi.

Sloboda pružanja usluga - omogućava ekonomskim subjektima slobodno pružanje usluga na cijelom području Evropske unije, bez obzira u kojoj im je državi članici poslovno sjedište. Tako npr., banke ili osiguravajuća društva mogu pružati usluge na cijeloj teritoriji Evropske unije, a građani mogu izabrati najpovoljniju uslugu koja se nudi na unutrašnjem tržištu.

Sloboda kretanja kapitala - zabranjuje restrikcije za kretanje kapitala i plaćanja kako između država članica tako i, uz određene izuzetke, između država članica i trećih država.

D

DAPHNE III

Daphne III je dio Okvirnog programa osnovna prava i pravosuđe koji je uspostavljen u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina.

Nastavak je programa Daphne II, a njegova vrijednost je 114,4 miliona eura.

Program ima za cilj borbu protiv svih vrsta nasilja nad djecom, mladima i ženama, uključujući seksualno nasilje, nasilje u kući, komercijalnu eksploataciju, maltretiranje u školama, trgovinu ljudima, nasilje zasnovano na diskriminaciji ljudi s posebnim potrebama, manjina, migranata ili drugih ranjivih grupa.

Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), otvorena mogućnost pristupa ovom programu.

DEEPENING

Pojam *deepening* (produbljivanje) podrazumijeva dinamiku integracije koja je prisutna od samog početka procesa integriranja evropskih država i koja je osnova unutrašnjeg razvoja Evropske unije.

Pojednostavljeno, *deepening* je proces produbljivanja, restrukturiranja, povećanja nivoa i oblasti integracije te čvršćeg povezivanja država članica.

Ovaj proces odvija se paralelno s procesom proširenja, a često se smatra i neophodnim korakom koji mu prethodi.

Primjer *deepinga* su institucionalne reforme i reforma zajedničke poljoprivredne politike koje su prethodile petom krugu proširenja EU (2004./2007.).

DEKLARACIJA IZ LAKENA

(LAEKEN DECLARATION/DÉCLARATION DE LAEKEN)

Deklaracija iz Lakena naziv je za Deklaraciju o evropskoj budućnosti, koju je

usvojilo Evropsko vijeće na sastanku u briselskom predgrađu Lakenu (Laeken) 2001. godine. Ovom deklaracijom Evropska unija obavezala se da će postati demokratičnija, transparentnija i djelotvornija.

Deklaracijom je postavljeno 60 ciljanih pitanja o budućnosti Evropske unije, a koja su vezana za četiri glavne teme: podjela i definicija nadležnosti, pojednostavljivanje ugovora, institucionalne reforme i kretanje prema Ustavu za evropske građane. Na osnovnu Deklaracije iz Lakena, 2002. godine sazvana je Konvencija (Konvent) o budućnosti Evrope koja je rezultirala nacrtom Ustavnog ugovora Evropske unije.

**DELEGACIJA EVROPSKE KOMISIJE
(EUROPEAN COMMISSION DELEGATION-ECD/
DÉLÉGATION DE LA COMMISSION EUROPÉENNE)**

Delegacija Evropske komisije je hijerarhijski dio strukture Evropske komisije i služi interesima Evropske unije u trećim zemljama i međunarodnim organizacijama. Kao diplomatsko predstavništvo, obavlja poslove delegirane od Evropske komisije odnosno izlaže, tumači i provodi politiku EU, analizira i izvještava o politikama i događajima u zemljama/organizacijama u kojima je akreditirana te vodi pregovore u skladu s datim mandatom. Delegacija Evropske komisije u Bosni i Hercegovini otvorena je 10. jula 1996., a njeno sjedište je u Sarajevu. Stupanjem na snagu Ugovora iz Lisabona (2007./2009.) naziv Delegacija Evropske komisije mijenja se u Delegacija Evropske unije.

**DEMOKRATSKI DEFICIT
(DEMOCRATIC DEFICIT/DÉFICIT DÉMOCRATIQUE)**

Pojam demokratski deficit označava nedovoljnu demokratičnost Evropske unije te njenu nedovoljnu pristupačnost i nerazumljivost građanima. Demokratski deficit odnosi se na institucionalnu organizaciju EU i način odlučivanja, kojim dominiraju Vijeće EU i Evropska komisija, uz razmjerno slabu ulogu Evropskog parlamenta,

jedine institucije čije članove biraju građani Evropske unije na izborima.

Evropska unija nastoji pitanje demokratskog deficita riješiti pojednostavljenjem organizacije i načina donošenja odluka, povećanjem transparentnosti u radu institucija EU, uključivanjem civilnog društva u donošenje odluka te informativnim kampanjama.

DIPAK

**(NATIONAL IPA CO-ORDINATOR-NIPAC/
COORDINATEUR IAP NATIONAL)**

DIPAK (Državni koordinator za IPA-u) je visokorangirani službenik vlade ili državne uprave koji je nadležan za cjelokupnu koordinaciju pomoći koju država korisnica dobiva. On osigurava funkcioniranje partnerskog odnosa između Evropske komisije i države korisnice i blisku vezu između procesa pristupanja uopće i korištenja pomoći.

Državni koordinator snosi cjelokupnu odgovornost za koherentnost i koordinaciju programa u okviru IPA-e, godišnje programiranje Komponente I - tranzicija i izgradnja institucija, odnosno organiziranje pripreme prijedloga projekata, izradu i predstavljanja idejnih projekata Evropskoj komisiji te praćenje tehničkog izvršenja programa.

Također, Državni koordinator snosi odgovornost za koordinaciju učesća zemlje u programima Komponente II - prekogranična saradnja. Državni koordinator zadužen je za izradu i dostavljanje godišnjih izvještaja za IPA-u i završnih izvještaja o provođenju Evropskoj komisiji. Državni koordinator za IPA-u je na čelu organizacione strukture koja upravlja pomoću Evropske unije u okviru decentraliziranog sistema upravljanja.

U Bosni i Hercegovini je funkcija državnog koordinatora za IPA-u uspostavljena 2008. godine.

DIREKCIJA ZA EVROPSKE INTEGRACIJE
(DIRECTORATE FOR EUROPEAN INTEGRATION/
DIRECTION DE L'INTÉGRATION EUROPÉENNE)

Direkcija za evropske integracije (DEI) je stalno, samostalno i stručno tijelo Vijeća ministara BiH, koje je osnovano Zakonom o Vijeću ministara BiH, 18. decembra 2002. godine. Uloga DEI-a u procesu evropskih integracija precizno je definirana Zakonom o Vijeću ministara BiH i Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave u BiH, te Odlukom o Direkciji za evropske integracije. DEI obavlja poslove koji se odnose na usklađivanje aktivnosti organa vlasti u BiH, te nadzor nad provođenjem odluka koje donose nadležne institucije u BiH, a koje se odnose na odgovarajuće aktivnosti potrebne za evropske integracije.

DEI ima ulogu glavnog koordinatora procesa evropskih integracija na nivou države (horizontalna koordinacija) i između državnih institucija i entiteta (vertikalna koordinacija).

DIREKTIVA
(DIRECTIVE/DIRECTIVE)

Direktiva je izvor sekundarnog prava Evropske unije i pravno je obavezujući akt za države članice EU. Direktive obavezuju u pogledu ciljeva koji treba da se postignu, ali ostavljaju slobodu u pogledu izbora oblika i metoda za njihovo provođenje. Upućuju se državama članicama, obavezujući ih na usvajanje zakona i drugih propisa kojima se preuzima sadržaj direktive u domaće zakonodavstvo.

Za razliku od drugih izvora sekundarnog prava kao što su uredbе, direktivom se ne stavlja van snage domaći propis, nego se domaći propis usklađuje s propisima EU. Cilj direktive je približavanje, a ne potpuno ujednačavanje pravnih sistema država članica. Države članice obavezne su da provedu direktivu u potpunosti i na najefikasniji način.

U tekstu propisa kojima se provodi direktiva moraju se na jasan i nedvosmislen način regulirati prava i obaveze, te osigurati njihovo izvršavanje i pravna zaštita

nadležnih organa država članica.

U slučaju da država članica nepravilno prenese direktivu ili to uopće ne učini u zadatom roku, na osnovu prakse Suda pravde Evropskih zajednica uspostavljeno je pravilo da se fizičko ili pravno lice može direktno pozivati na direktivu i prava koja iz nje proizilaze pred organima države članice.

DIS

(DECENTRALISED SYSTEM OF IMPLEMENTATION-DIS/ SYSTÈME DE DÉCENTRALISATION)

DIS (Decentralizirani sistem upravljanja) znači prijenos dijela nadležnosti u upravljanju pomoći EU s Evropske komisije na državu korisnicu. To znači da javne nabavke/raspisivanje tendera, sklapanje ugovora, izradu budžeta i raspodjelu sredstava te potražnju, upravljanje sredstvima i podnošenje finansijskog izvještaja obavljaju institucije države korisnice osnovane u ovu svrhu.

Cilj DIS-a je postepena priprema zemlje korisnice za preuzimanje nadležnosti u upravljanju pomoći. U okviru DIS-a, veliki broj operacija obavlja država korisnica, od kojih su neke, a naročito one koje se tiču programiranja i nabavki, predmet systemske prethodne (*ex ante*) kontrole i naknadne (*ex post*) kontrole svih procesa te odobrenja Evropske komisije.

Do uvođenja DIS-a upravljanje pomoći zemlji korisnici provodi se centralizirano iz Evropske komisije i/ili Delegacije Evropske komisije u zemlji ili za to posebno osnovane agencije.

Od Bosne i Hercegovine očekuje se da u što skorije vrijeme uvede decentralizirani sistem upravljanja programima pomoći EU, a to znači da osnuje strukture i uspostavi procedure, te potom preuzme nadležnosti za proces ugovaranja, realizacije tenderskih procedura i ukupno finansijsko upravljanje programima pomoći od Delegacije Evropske komisije u BiH.

Vijeće ministara BiH je 2005. godine usvojilo Strategiju za uvođenje Decentraliziranog Sistema upravljanja programima pomoći EU u BiH, a 2008. godine usvojena je i revidirana Strategija.

Također, na osnovu odluka Vijeća ministara BiH, uspostavljeni su Državni fond i Centralna jedinica za finansiranje i ugovoranje 2006. godine. Vijeće ministara BiH je 2008. godine formiralo Upravni odbor koji će provoditi sve nadležnosti iz Strategije DIS-a, imenovalo državnog koordinatora za IPA-u i donijelo Odluku o uspostavljanju funkcije vođa projekata u ministarstvima i drugim organima uprave BiH.

Na uspostavljanju DIS-a angažirani su Direkcija za evropske integracije BiH i Ministarstvo finansija i trezora BiH.

DRŽAVA ČLANICA EU (EU MEMBER STATE/ÉTAT MEMBRE DE L'UE)

Pristupanje novih članica u EU regulirano je Ugovorom o EU (1992./1993.). Prema članu 49. Ugovora o Evropskoj uniji, svaka evropska država koja poštuje principe slobode, demokratije, ljudska prava i slobode te vladavinu prava (čl. 6 (1) Ugovora o EU) može podnijeti zahtjev (aplikaciju) za članstvo u EU.

Država zahtjev podnosi Vijeću EU, koje odlučuje jednoglasno, nakon što primi mišljenje Evropske komisije i nakon što Evropski parlament da pristanak apsolutnom većinom svojih članova. Status članice Evropske unije država dobiva nakon ispunjavanja kriterija za članstvo (kriteriji iz Kopenhagena 1993. i kriterij iz Madrida 1995.), završetka pregovora o članstvu, potpisivanja ugovora o pristupanju i završetka procedure njegove ratifikacije.

Uobičajeno je da država postaje članica EU na dogovoreni datum, koji je obično utvrđen ugovorom o pristupanju.

Evropska unija danas ima 27 država članica: Austrija, Belgija, Bugarska, Kipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Italija, Irska, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Malta, Mađarska, Holandija, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska i Velika Britanija.

DRŽAVA KANDIDATKINJA (CANDIDATE COUNTRY/PAYS CANDIDAT)

Država kandidatkinja je država koja je podnijela zahtjev za članstvo u Evropskoj uniji i kojoj je, na osnovu pozitivnog mišljenja Evropske komisije (*avis*), Evropsko vijeće dodijelilo status države kandidatkinje. Status države kandidatkinje trenutno imaju Hrvatska, Makedonija i Turska.

DRŽAVA PODNOSILAC ZAHTJEVA ZA ČLANSTVO (APPLICANT COUNTRY/ÉTAT DEMANDEUR)

Prema članu 49. Ugovora o Evropskoj uniji (1992./1993.), svaka evropska država koja poštuje principe slobode, demokratije, ljudska prava i slobode te vladavinu prava (čl.- 6. (1) Ugovor o EU) može podnijeti zahtjev (aplikaciju) za članstvo u EU. Zahtjev se podnosi Vijeću EU, odnosno državi članici predsjedavajućoj Vijeća EU. Vijeće EU jednoglasno odlučuje o započinjanju procedure po zahtjevu te ga prosljeđuje Evropskom vijeću na razmatranje i Evropskoj komisiji na izradu mišljenja (*avis*). Podnošenjem zahtjeva za članstvo zemlja dobiva status države podnosioca zahtjeva. Taj status trenutno imaju: Albanija (28. april 2009.), Crna Gora (15. decembar 2008.) i Island (23.juli 2009.).

DRŽAVA PRISTUPNICA (ACCEEDING COUNTRY/PAYS ADHÉRANT)

Državom pristupnicom smatra se država koja je ispunila kriterije za članstvo (kriteriji iz Kopenhagena 1993. i kriterij iz Madrida 1995.), zaključila pregovore o članstvu u EU, potpisala ugovor o pristupanju i koja čeka utvrđen datum pristupanja Evropskoj uniji.

Za državu pristupnicu u ovom "prijelaznom" periodu osigurani su posebni aranžmani: redovno se informira o zakonodavstvu EU, konsultira, ima mogućnost davanja mišljenja na prijedloge propisa, dodjeljuje joj se status posmatrača u svim

relevantnim institucijama EU te ima pravo iznositi svoje stavove, ali ne i glasati.

DRŽAVLJANSTVO EU (CITIZENSHIP OF EU/CITOYENNETÉ DE L'UNION)

Evropsko državljanstvo utemeljeno je Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.).

Državljanstvom EU data su četiri posebna prava: slobodno kretanja i prebivalište na cijeloj teritoriji EU, pravo glasa i kandidature na lokalnim izborima i izborima za Evropski parlament u zemlji prebivališta; diplomatska i konzularna zaštita bilo koje države članice EU u slučaju kada matična država članica lica kojem je potrebna zaštita nema svog predstavništva u određenoj trećoj zemlji, te pravo na podnošenje molbe i žalbe Evropskom ombudsmenu.

Ugovorom iz Amsterdama (1999.) ova prava nadopunjena su pravom na obraćanje građana i primanje odgovora od institucija EU na bilo kojem od zvaničnih jezika, pravom na pristup dokumentima Evropskog parlamenta, Vijeća EU i Evropske komisije, pravom na nediskriminaciju na osnovu nacionalnosti, spola, rase, religije, dobi, seksualne orijentacije i invalidnosti, te pravo na ravnopravan pristup u administrativnu službu EU.

Uvođenje državljanstva EU ne zamjenjuje državljanstvo država članica nego ga dopunjava. Državljanstvo s pravima koje nosi građanima daje dublji i bliži osjećaj pripadnosti Evropskoj uniji.

DRŽAVNA POMOĆ (STATE AID/AIDE D'ÉTAT)

Na nivou EU pitanje državne pomoći regulirano je Ugovorom o Evropskoj zajednici. Državnom pomoći smatra se svaka data prednost koja primaocu omogućava ekonomsku prednost, može remetiti konkurenciju, utiče na trgovinu između država članica, te koja se daje selektivno određenim preduzećima ili proizvodima.

Evropska komisija i Sud pravde Evropskih zajednica dali su veoma široko tumačenje pojma državne pomoći u smislu definiranja organa koji daje pomoć, a koji

može biti od same države do regionalnih i lokalnih vlasti, od organa nad kojim država, posredno ili neposredno, ima uticaj do preduzeća privatnog sektora ili javnog preduzeća.

Ugovorom o Evropskoj zajednici utvrđeno je da će se svaka pomoć, koju odobri država članica, a koja remeti ili prijeti da poremeti konkurenciju, smatrati neusklađivom s unutrašnjim tržištem.

Ograničenja vezana za davanje državne pomoći odnosi se na čitav niz mjera, od neposrednih (podrške) do posrednih (npr. oslobađanje finansijskih davanja). Također, utvrđeni su i izuzeci u kojima je državna pomoć dozvoljena (npr. osposobljavanje, zapošljavanje, istraživanja, mala i srednja preduzeća, regionalni razvoj, okoliš, kultura).

Evropska komisija zadužena je za nadzor nad državnom pomoći koju daju države članice i u tom smislu države članice imaju obavezu obavijestiti Evropsku komisiju o svakoj pomoći ili programu pomoći koji planiraju ili već provode te dobiti odobrenje od nje.

DRŽAVNI FOND

(NATIONAL FUND-NF/FONDS NATIONAL)

Državni fond (DF) dio je institucionalne strukture decentraliziranog sistema upravljanja pomoći EU. DF je kanal za protok sredstava iz EU, a njime rukovodi državni službenik za ovjeravanje - NAO (SO). Zadužen je za organiziranje bankovnih računa, podnošenje zahtjeva za dobivanje sredstava od Evropske komisije, odobravanje prijenosa sredstava primljenih od Evropske komisije na operativne strukture ili na krajnjeg korisnika te podnošenje finansijskog izvještaja Evropskoj komisiji.

Za akreditaciju Državnog fonda te njeno praćenje, povlačenje ili suspenziju zadužen je državni službenik za akreditiranje - CAO (SAO). U Bosni i Hercegovini Državni fond osnovan je 2006. godine pri Ministarstvu finansija i trezora BiH.

DRŽAVNI PROGRAM INTEGRIRANJA (NATIONAL PROGRAM OF INTEGRATION/ PROGRAMME NATIONAL DE L'INTÉGRATION)

Državni program integriranja je dokument koji usvajaju vlade zemalja - potencijalnih kandidata i pridruženih članova Evropske unije kao izraz spremnosti zemlje da ispuni obaveze i odgovori na izazove integracije u EU. Riječ je o sveobuhvatnom dokumentu kojim se određuju i detaljno razrađuju ciljevi i zadaci u približavanju Evropskoj uniji. Njime se utvrđuje plan ispunjavanja kriterija za članstvo (kriteriji iz Kopenhagena 1993. i Kriterij iz Madrida 1995.) i plan usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom Evropske unije. Programom se detaljno razrađuju politike, reforme i mjere za njihovo provođenje, a može sadržavati i projekciju budžeta za provođenje Programa. Uobičajeno je da objedini do tada postojeće dokumente, tj. akcione planove za ispunjavanje prioriteta Evropskog partnerstva, provođenja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju te planove za usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom EU.

Provođenje Programa nadzire se na godišnjoj osnovi te ga je moguće i revidirati. Uobičajeno je da se ovaj program usvaja nakon zaključivanja ugovornih odnosa zemlje s Evropskom unijom te se mogu usvajati na godišnjoj ili višegodišnjoj osnovi. Također, uobičajeno je da, dobivanjem statusa kandidata, Državni program integriranja preraste u Državni program za usvajanje *acquis*-a (NPAA), instrument pretprijetne strategije.

U procesu pristupanja Evropskoj uniji praksu usvajanja Državnog programa integriranja primijenile su Hrvatska: (Nacionalni program RH za pridruživanje EU 2003.), Crna Gora (Nacionalni program integriranja Crne Gore u EU, 2008.) i Srbija (Nacionalni program integriranja Srbije u EU, 2008.).

DRŽAVNI PROGRAM ZA USVAJANJE ACQUISA (NATIONAL PROGRAMME FOR THE ADOPTION OF THE ACQUIS-NPAA/ PROGRAMME NATIONAL POUR L'ADOPTION DE L'ACQUIS-PNAA)

Državni program za usvajanje *acquis*-a dio je pretpristupne strategije koja je, s ciljem pripreme država kandidatkinja petog kruga proširenja (2004./2007.), usvojena na sastanku Evropskog vijeća u Luksemburgu 1997. godine.

Program je specifičan instrument država kandidatkinja za usvajanje i provođenje *acquis*-a i prati Pretpristupno partnerstvo. Njime se detaljno utvrđuju rokovi i troškovi za ispunjene prioriteta koji su definirani Pretpristupnim partnerstvom.

DVOSTRUKA VEĆINA (DOUBLE MAJORITY/DOUBLE MAJORITÉ)

Dvostruka većina kao način odlučivanja u Vijeću EU uveden je Ugovorom iz Nice (2001./2003.), a u praksi se primjenjuje od 1. novembra 2004. Dvostruka većina znači da odluke koje se donose kvalificiranom većinom, osim određenog broja glasova, moraju odražavati i volju većine država članica, a bilo koja država članica može zatražiti da se provjeri da li postignuta većina odražava i volju najmanje 62% stanovništva Evropske unije. Bez zadovoljenja ovih uslova odluka ne može biti usvojena.

Lisabonskim ugovorom (2007./2009.) predviđeno je da se kvalificirana većina računa na osnovu dvostruke većine država članica i stanovništva, te će stoga predstavljati dvojnu legitimnost Evropske unije. Dvostruka većina postići će se ako za odluku glasa najmanje 55% država članica koje obuhvataju najmanje 65% stanovnika EU. Za blokiranje odluka bit će potrebne najmanje četiri države članice.

Ova pravila trebalo bi da stupe na snagu 2014. godine. Međutim, predviđen je prijelazni period od 2014. do 2017. godine u kojem bi bilo koja od država članica mogla zatražiti da se o odluci glasa na osnovu kvalificirane većina predviđene Ugovorom iz Nice (2001./2003.). Sistem dvostruke većine bezuslovno bi trebalo da se primjenjuje od 2017. godine.

E

eEurope

eEurope je inicijativa koju je pokrenula Evropska komisija u decembru 1999. godine i koju je odobrilo Evropsko vijeće u Lisabonu (2000.). Inicijativa je usvojena pod naslovom „eEurope – informatičko društvo za sve“ i dio je Lisabonske strategije (2000., 2005.), koja je postavila za cilj da Evropska unija postane najkonkurentnija i najdinamičnija ekonomija zasnovana na znanju do 2010. godine.

Ključni ciljevi inicijative su da uključi svakog građanina, domaćinstvo i školu, svako preduzeće i upravu u digitalno doba i internet komunikaciju; stvori digitalno pismenu Evropu, uz podršku preduzetničke kulture otvorene prema informatičkoj tehnologiji; te osigura da informatičko društvo bude socijalno uključivo. Kako bi postigla te ciljeve, usvojena su dva akciona plana „eEurope 2002“ (dopunjen eEuropa+) i „eEurope 2005“.

Akcionim planovima aktivnosti su bile usmjerene na podsticanje korištenja interneta, jeftinije internet usluge te brži i sigurniji internet, promoviranje ulaganja u ljudski potencijal i internet tehnologiju, razvoj *broadband* (širokopojasnog) pristupa po konkurentnim cijenama, sigurnost mreže i bolje korištenje informatičke tehnologije od ovlaštenih tijela („eGovernment“).

Evropska komisija je 2005. godine pokrenula novu inicijativu „i2010“ kao strateški okvir u oblasti informatičkog društva i medija.

EFTA

(EUROPEAN UNION FREE TRADE ASSOCIATION-EFTA/ ASSOCIATION EUROPÉENNE DE LIBRE-ÉCHANGE-AELE)

EFTA (Evropska asocijacija za slobodnu trgovinu) je međuvladina organizacija koja je uspostavljena s ciljem promocije slobodne trgovine i ekonomske integracije među njenim državama članicama: Islanda, Lihtenštajna, Norveške i Švicarske. EFTA u svojoj nadležnosti ima monitoring i upravljanje odnosima među državama članicama

EFTA-e na osnovu Konvencije iz Štokholma, upravljanje Sporazumom o Evropskom ekonomskom prostoru, te koordinaciju odnosa s trećim zemljama.

Tijela EFTA-e su: Sekretarijat, Nadzorni odbor, Sud, Vijeće i odbori zaduženi za pojedina pitanja. EFTA je uspostavljena 1960. godine Konvencijom iz Štokholma, a osnovale su je: Austrija, Danska, Norveška, Portugal, Švedska, Švicarska i Velika Britanija. Državama osnivačima EFTA-e priključili su se: Island 1970., Finska 1961. i Lihtenštajn 1991. godine.

Cilj EFTA-e bio je stvaranje zone slobodne trgovine među njenim članicama te uspostavljanje ekonomske unije. Također, EFTA je imala za cilj poslužiti njenim državama članicama kao alternativa i protuteža Evropskoj ekonomskoj zajednici. Vremenom su članice EFTA-e Danska, Irska i Velika Britanija 1973., Portugal 1986. te Austrija, Finska i Švedska 1995. godine istupile iz EFTA-e i pristupile Evropskoj uniji.

Odnosi članica EFTA-e s Evropskom unijom regulirani su Sporazumom o Evropskoj ekonomskoj zoni (1994.). Na osnovu ovog sporazuma, tri članice EFTA-e Island, Lihtenštajn i Norveška dio su Evropskog ekonomskog prostora i učestvuju u unutrašnjem tržištu Evropske unije. Četvrta članica EFTA-e, Švicarska, nije dio Evropskog ekonomskog prostora i njeni ekonomski odnosi s Evropskom unijom regulirani su na osnovu bilateralnog ugovora.

Od 90-ih godina EFTA razvija ekonomske odnose uspostavljanjem mreže sporazuma o slobodnoj trgovini i partnerstvu s trećim zemljama u i van evropskog kontinenta.

EKONOMSKA I MONETARNA UNIJA (ECONOMIC AND MONETARY UNION-EMU/ UNION ÉCONOMIQUE ET MONÉTAIRE-UEM)

Ekonomska i monetarna unija je proces kojim države članice Evropske unije usklađuju svoju ekonomsku i monetarnu politiku s krajnjim ciljem usvajanja jedinstvene valute – eura. Ekonomska i monetarna unija definirana je Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) i njeno uspostavljanje odvijalo se u tri faze:

- Prva faza (1. juli 1990. – 31. decembar 1993.): slobodno kretanje kapitala među državama članicama, koordinacija ekonomskih politika te bliža saradnja centralnih banaka;

- Druga faza (1. januar 1994. – 31. decembar 1998.): približavanje ekonomskih i monetarnih politika država članica kako bi se osigurala stabilnost cijena i javnih finansija; uspostavljanje Evropskog monetarnog instituta (EMI) i Evropske centralne banke (ECB).

- Treća faza (od 1. januara 1999.): nepovratno utvrđivanje kursa i uvođenje jedinstvene valute na devizna tržišta i u elektronska plaćanja te uvođenje novčanica i kovanica eura.

Euro kao jedinstvenu valutu 1. januara 1999. prihvatilo je 11 država članica Evropske unije: Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Irska, Italija, Luksemburg, Holandija, Njemačka, Portugal i Španija kojim se nakon zadovoljavanja kriterija konvergencije 2001. godine pridružila i Grčka. Novčanice i kovanice eura uvedene su u opticaj 1. januara 2002. i zamijenile su domaće valute u spomenutih 12 starih država članica EU, a njima se 2006. pridružila Slovenija, potom 2008. Malta i Kipar, te 2009. godine Slovačka. Ostalih devet novih država članica su u fazi ispunjavanja kriterija konvergencije.

Euro nisu uvele tri stare države članice: Velika Britanija i Danska, na osnovu klauzule o izuzimanju (opt –out clause) i Švedska čiji su građani dva puta na referendumu odbili uvođenje eura.

Učešće u Ekonomskoj i monetarnoj uniji i prihvatanje eura kao jedinstvene valute obavezno je za sve nove države članice. Naime, kriteriji iz Kopenhagena (1993.) obavezuju države na prihvatanje ciljeva monetarne i ekonomske unije kao dijela *acquis communautaire*-a. Dok ne ispuni kriterije konvergencije, država ima status države članice s odstupanjem. Za provođenje evropske monetarne politike zadužena je Evropska centralna banka.

EKONOMSKI DIJALOG (ECONOMIC DIALOGUE/DIALOGUE ÉCONOMIQUE)

S ciljem promocije tržišne ekonomije i ekonomskog razvoja, Evropska unija je na samitu u Solunu (2003.) predvidjela uspostavljanje Ekonomskog dijaloga sa svakom od zemalja zapadnog Balkana.

Ekonomski dijalog bavi se isključivo ekonomskim i finansijskim pitanjima, a njegova svrha je uspostavljanje okvira za detaljno razmatranje ekonomske situacije u zemlji potencijalnoj kandidatkinji i u Evropskoj uniji, te pronalaženje načina buduće zajedničke saradnje u oblasti ekonomske politike. Ekonomski dijalog je i forum za razmjenu mišljenja između Evropske komisije i zemlje potencijalne kandidatkinje, koji u konačnici treba da rezultira zajedničkim razumijevanjem kroz zajedničke preporuke.

Također, Ekonomski dijalog je priprema za uspostavljanje pretpristupnog fiskalnog nadzora (Pre-accession Fiscal Surveillance), koji imaju zemlje kandidatkinje i priprema za ispunjavanja kriterija konvergencije.

Ekonomski dijalog održava se u okviru mehanizama za praćenje napretka zemlje u procesu stabilizacije i pridruživanja - sektorsko Praćenje procesa reformi (RPM). Održava se obično jednom godišnje, a zaključci Ekonomskog dijaloga sastavni su dio godišnjeg izvještaja o napretku kojim Evropska komisija ocjenjuje napredak zemlje na putu evropskih integracija. Prvi Ekonomski dijalog između Bosne i Hercegovine i Evropske unije održan je 2006. godine.

EKONOMSKI I SOCIJALNI ODBOR (EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE-EESC/ COMITÉ ÉCONOMIQUE ET SOCIAL EUROPÉEN-CESE)

Ekonomski i socijalni odbor je savjetodavno tijelo Evropske unije koje je uspostavljeno 1957. godine i koje zastupa interese različitih ekonomskih i socijalnih grupa na evropskom nivou.

Ekonomski i socijalni odbor ima 344 člana koji se biraju među poslodavcima, iz

sindikata zaposlenih i interesnih grupa koje se bave ekonomskim i socijalnim pitanjima (udruženja poljoprivrednika, grupe za zaštitu okoliša, privredne komore i sl.) 27 država članica. Prema Ugovoru iz Nice (2001./2003.), njihov broj ne može biti veći od 350.

Članove Odbora predlažu države članice Evropske unije, a imenuje ih Vijeće EU na mandat od četiri godine. Broj članova iz svake države članice određuje se zavisno od njene veličine. Članovi odbora organizirani su u tri grupe: poslodavci, zaposelnici i interesne grupe.

Rad Odbora organiziran je u šest sekcija: poljoprivreda, regionalni razvoj i okoliš; ekonomska i monetarna unija i ekonomska i socijalna kohezija; zapošljavanje, socijalna politika i građanstvo; vanjski odnosi; unutrašnje tržište, proizvodnja i potrošnja; transport, energija, infrastruktura i informatičko društvo. Radom Odbora rukovodi predsjednik, a pomažu mu dva potpredsjednika i Glavni ured koji čine 37 članova Odbora.

Njihov mandat je dvije godine. Odbor daje mišljenja pri donošenju propisa koji se odnose na unutrašnje tržište, obrazovanje, zaštitu potrošača, okoliš, regionalni razvoj, socijalnu politiku, zapošljavanje, zdravstvo, jednake mogućnosti itd. Mišljenja se donose prostom većinom na plenarnim sjednicama koje Odbor održava devet puta godišnje u Briselu, a ona se prosljeđuju nadležnim institucijama i objavljuju u Službenom glasniku EU. Institucije koje čine zakonodavni trougao EU (Vijeće EU, Evropska komisija i Evropski parlament) imaju obavezu da konsultiraju Odbor o određenim pitanjima, dok su o drugim ovlaštene da zatraže konsultacije iako obaveza ne postoji.

Također, Odbor ima pravo da na svoju inicijativu iskaže mišljenje kojim izražava svoj stav o bilo kojoj temi. Odbor ima važnu ulogu i pri traženju kompromisa u slučaju sukoba interesa suprotstavljenih grupa. Također, Odbor prati i razvoj unutrašnjeg tržišta Evropske unije i dva puta godišnje organizira Forum o unutrašnjem tržištu. Odbor daje značajan doprinos u jačanju uloge civilnog društva u procesu donošenja odluka na nivou EU i doprinosi njegovoj transparentnosti čime ovaj proces postaje prihvatljiviji građanima EU.

EKONOMSKO-FISKALNI PROGRAM (ECONOMIC AND FISCAL PROGRAMME/ PROGRAMME ÉCONOMIQUE ET FISCAL)

Ekonomsko-fiskalni program je ključni dokument za kreiranje i vođenje ekonomske politike države. Ekonomsko-fiskalni program izrađuju zemlje koje još uvijek nemaju status kandidata za članstvo u EU. Ovaj dokument smatra se pripremom za izradu Pretpristupnog ekonomskog programa (PEP) koji izrađuju zemlje kandidatkinje za članstvo u EU.

ENERGIJA (ENERGY/ENERGIE)

Osnovni ciljevi energetske politike EU su osiguranje snabdijevanja energijom, integracija energetskih tržišta država članica, osiguranje usklađenosti energetske politike s ciljevima održivog razvoja, racionalnim korištenjem energije i razvojem obnovljivih izvora, te podsticanje istraživanja i tehnološkog razvoja u energetici. Energetska politika obuhvata korištenje uglja, nafte, plina, električne energije, novih i obnovljivih izvora energije i nuklearne energije te upravljanje potražnjom za različitim oblicima energije. Prijedlog uspostavljanja energetske politike EU predstavljen je početkom 2007. godine, a njime je predviđena uspostava tržišnih (porezi, podrška, sheme trgovanja emisijama CO₂), tehnoloških (vezano za energetska efikasnost, obnovljive izvore i izvore niskog nivoa ugljika) i finansijskih instrumenata provođenja, kao i uspostava vanjske energetske politike.

Budući da Osnivačkim ugovorima nije definirana pravna osnova za djelovanje EU u ovoj oblasti, energetska politika razvija se u okviru drugih politika (vanjski odnosi, unutrašnje tržište, okoliš, konkurencija), a u skladu s tim i procedura odlučivanja nije jedinstvena nego zavisi od razvoja energetske politike.

ENERGETSKA ZAJEDNICA (ENERGY COMMUNITY/COMMUNAUTE DE L'ÉNERGIE)

Energetska zajednica osnovana je Ugovorom o Energetskoj zajednici koji je potpisan u Atini (Grčka) 25. oktobra 2005., a njen cilj je stvaranje najvećeg tržišta električne energije i plina u svijetu. Osnivanjem Energetske zajednice Evropska unija proširila je svoje unutrašnje tržište energije na jugoistočnu Evropu te otvorila mogućnost širenja na sve one koji iskažu interes. Ona se zasniva na provođenju relevantnog *acquis communautaire*-a i liberalizaciji domaćih energetskih tržišta članica Zajednice.

Članice Energetske zajednice su: 27 država Evropske unije (Austrija, Belgija, Bugarska, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Holandija, Italija, Irska, Kipar, Letonija, Litvanija, Luksemburg, Malta, Mađarska, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska i Velika Britanija) te Albanija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina, Makedonija, Srbija i UNMIK-Kosovo. Status zemalja posmatrača imaju: Gruzija, Moldavija, Norveška, Turska i Ukrajina.

Organizacionu strukturu Energetske zajednice čine: Ministarsko vijeće, Stalna grupa, Regulatorni odbor, Forum i Sekretarijat. Sjedište Sekretarijata Energetske zajednice je u Beču, u Austriji.

ERASMUS MUNDUS (EUROPEAN COMMUNITY ACTION SCHEME FOR THE MOBILITY OF UNIVERSITY STUDENTS /PROGRAMME D'ACTION COMMUNAUTAIRE EN MATIÈRE DE MOBILITÉ DES ÉTUDIANTS UNIVERSITAIRES)

Erasmus Mundus je program Zajednice za mobilnost studenata i naučnih radnika (akademske osoblja i stručnjaka) u oblasti visokog obrazovanja. Cilj ovog programa je unapređenje kvaliteta evropskog visokog obrazovanja i međukulturnog razumijevanja kroz saradnju Evropske unije i trećih zemalja.

Aktivnosti na koje se ovaj program odnosi su: postdiplomski studiji, dodjela

stipendija, partnerstva s visokoobrazovnim institucijama, razmjena iskustava i dobre prakse, partnerski pilot-projekti s ciljem razvoja inovacija i kvaliteta u visokom obrazovanju. Korisnici programa mogu biti institucije i pojedinci: visokoobrazovne institucije, studenti, profesori, naučno osoblje i osoblje direktno uključeno u visoko obrazovanje, te ostale privatne i javne institucije koje djeluju u oblasti visokog obrazovanja.

Program Erasmus Mundus provodi se kroz tri akcije:

↪ akcija 1 - evropski zajednički programi postdiplomskih i doktorskih studija (uključujući stipendije);

↪ akcija 2 - partnerstvo s visokoobrazovnim institucijama trećih zemalja i stipendije za mobilnost studenata i akademskih radnika;

↪ akcija 3 - projekti za promociju evropskog sistema visokog obrazovanja u svijetu.

Program Erasmus Mundus nastao je na osnovu uspjeha programa Erasmus koji je pokrenut 1987. godine s ciljem podsticanja mobilnosti među studentima i naučnim radnicima evropskih univerziteta i koji je od 2007. godine dio Programa cjeloživotnog učenja. Druga faza Erasmus Mundus programa počela je 2009. i obuhvata period do 2013. godine, s ukupnim budžetom od oko 950 miliona eura. U ovoj fazi sastavni dio programa postao je Erasmus Mundus External Cooperation Window, koji je pokrenut 2006. godine s ciljem podsticanja mobilnosti studenata i naučnih radnika sa zemljama nečlanicama EU. Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), otvorena mogućnost pristupa programu Erasmus Mundus i ona učestvuje u ovom programu.

EUFOR

(EUROPEAN UNION FORCE-EUFOR/

FORCE MILITAIRE DE L'UNION EUROPÉENNE)

EUFOR (Snage Evropske unije) dio je aktivnosti Evropske unije u Bosni i Hercegovini u okviru evropske sigurnosne i odbrambene politike. EUFOR je naslijedio SFOR, mirovne snage UN-a, 2. decembra 2004.

U Bosni i Hercegovini EUFOR djeluje u okviru vojne operacije ALTHEA, koja predstavlja do sada najveću i najobimniju vojnu operaciju Evropske unije. EUFOR djeluje u skladu s ciljevima Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (1995.), te ima za cilj da doprinese stabilnosti i sigurnosti u BiH.

Operaciju ALTEA-u čine 23 države članice EU te Albanija, Čile, Makedonija, Švicarska i Turska.

EUPM

(EUROPEAN UNION POLICE MISSION-EUPM/ MISSION DE POLICE DE L'UNION EUROPÉENNE- MPUE)

EUPM (Policajska misija Evropske unije) dio je aktivnosti Evropske unije u BiH i prva misija EU u okviru evropske sigurnosne i odbrambene politike.

EUPM je oformljen na osnovu odluke Vijeća EU o zaključivanju Ugovora s BiH o uspostavljanju EUPM-a (2002.). EUPM je naslijedio UN-ove snage IPTF u BiH i preuzeo misiju 1. januara 2003. na mandat od tri godine.

Nakon toga uslijedilo je produženje mandata u dva navrata 2006. - 2007. i 2007. - 2009. godina. EUPM djeluje u skladu s općim ciljevima Aneksa 11 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (1995.), a cilj mu je da doprinese provođenju općeg mirovnog procesa u BiH te ostvarivanju sveukupne politike Evropske unije u regiji.

Usmjerena je na uspostavljanje održive, profesionalne i multietničke policijske službe koja djeluje u skladu s najboljim evropskim i međunarodnim standardima.

Članice EUPM-a su 33 zemlje, odnosno 27 država članica EU te Island, Kanada, Norveška, Švicarska, Turska i Ukrajina.

EUREKA

EUREKA je panevropska mreža za podršku tržišnoorijentiranih, industrijskih naučnoistraživačkih projekata. EUREKA je osnovana 1985. godine kao međuvladina inicijativa, s ciljem jačanja evropske konkurentnosti kroz podršku preduzetništvu,

istraživačkim centrima i univerzitetima.

Aktivnosti EUREKE usmjerene su u oblasti elektronike i informacione i komunikacione tehnologije, industrijske proizvodnje, materijala i transporta, ostale industrijske tehnologije, energetske tehnologije, hemije, fizike i egzaktnih nauka, biološke nauke, poljoprivrede i pomorskih resursa, agroprehrambenih tehnologija, mjeriteljstva i standarda, te tehnologija za zaštitu ljudi i okoliša.

EUREKA ima 39 zemalja članica. Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), otvorena mogućnost pristupa u EUREKU, a od 19. juna 2009. BiH ima status državne informativne tačke (NIP).

Ovaj status BiH, pored pripreme za punopravno članstvo, omogućava vezu industrije i istraživačkih instituta s EUREKOM i podršku učešću u projektima.

EURO

Euro je jedinstvena valuta Evropske unije koju kao domaću valutu trenutno koristi 16 država članica i koje zajedno čine eurozonu: Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Grčka, Holandija, Irska, Italija, Kipar, Luksemburg, Malta, Njemačka, Portugal, Slovenija, Slovačka, i Španija.

Također, euro se koristi kao jedinstvena valuta/domaća valuta i na područjima koja su dio Evropske unije ali ne i evropskog kontinenta (francuske prekomorske teritorije Gvadalupe, Francuska Gvajana, Martinike na Karibima i Reunionu u Indijskom okeanu, te portugalski Madeir i Azurska ostrva i španska Kanarska ostrva u Atlantskom okeanu), zatim evropskim državama koje nisu države članice EU (Monako, San Marino, Vatikan koji imaju potpisan monetarni ugovor, te Andora, Crna Gora i Kosovo pod rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99 koji nemaju potpisane ugovore), te područjima koja nisu ni dio EU ni evropskog kontinenta (francuskim prekomorskim teritorijama Sveti Petar i Mikelon na istočnoj obali Kanade i Mayotte u Indijskom okeanu).

Euro je kao jedinstvenu valutu 1. januara 1999. prihvatilo 11 od tadašnjih 15 država članica Evropske unije: Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Holandija,

Irska, Italija Luksemburg, Njemačka, Portugal i Španija. Danska i Velika Britanija, na osnovu klauzule o izuzimanju (*opt-out clause*), nisu prihvatile jedinstvenu valutu, a Grčka i Švedska formalno nisu zadovoljile kriterije konvergencije do spomenutog datuma. Grčka je, zadovoljivši navedene kriterije, prihvatila euro 2001. godine, dok je Švedska ostala izvan eurozone s obzirom na to da su njeni građani na referendumu dva puta odbili prihvatanje jedinstvene valute.

Uvođenje eura kao jedinstvene valute u Evropskoj uniji treća je faza stvaranja ekonomske i monetarne unije. Novčanice i kovanice eura zvanično su puštene u opticaj 1. januara 2002., a potpuna zamjena nacionalnih valuta obavljena je krajem februara 2002. godine.

Euro kao jedinstvenu valutu prihvatile su i četiri nove država članice: Slovenija 2006., Malta i Kipar 2008. i Slovačka 2009. godine, a ostalih osam će to učiniti nakon zadovoljavanja kriterija konvergencije. Euro - naziv za jedinstvenu valutu - usvojen je na sastanku Evropskog vijeća u Madridu 1995. godine.

Simbol jedinstvene valute € inspiriran je grčkim slovom epsilon (€) kao početnim slovom za Evropu dok dvije paralelne crte koje prolaze kroz simbol označavaju stabilnost. Euro ima osam kovanica u vrijednosti od: 1, 2, 5, 10, 20, 50 centa, €1, €2 i sedam novčanica u vrijednosti od: €5, €10, €20, €50, €100, €200, €500. Euro kovanice su, s jedne strane, iste za sve države, a s druge strane različite su od države do države. Na prednjoj strani novčanica eura nalaze se kapije koje predstavljaju otvorenost i gostoprimstvo zemalja članica EU, dok se na poleđini nalaze mostovi koji simboliziraju zajedništvo i međusobnu saradnju država članica. Jedina razlika na novčanicama je početno slovo u serijskom broju po kojem se može raspoznati iz koje zemlje dolazi novčanica eura. Za upravljanje eurom zadužena je Evropska centralna banka.

EUROBAROMETAR

(EUROBAROMETER/EUROBAROMÈTRE)

Eurobarometar je služba Evropske komisije koja provodi istraživanja javnog mnijenja u državama članicama EU i zemljama kandidatkinjama. Eurobarometar uspostavljen je 1973. godine, a istraživanja javnog mnijenja provodi dva puta

godišnje.

Pomoću Eurobarometra Evropska komisija prati razvoj javnog mnijenja o društvenim i političkim pitanjima, a cilj ispitivanja je pomoć Evropskoj komisiji u donošenju odluka, izradi zakonodavstva i ocjenjivanju urađenog.

EUROFOR/EUROMARFOR

Eurofor (Evropske snage za brzo djelovanje) i Euromarfor (Evropske pomorske snage) su kopnene i pomorske snage koje su osnovane Lisabonskom deklaracijom Zapadnoevropske unije (WEU) 15. maja 1995.

U njihovom sastavu su pripadnici četiri države članice EU: Francuske, Italije, Portugala i Španije. Dio su snaga odgovornih Zapadnoevropskoj uniji i imaju za cilj da ojačaju sposobnost EU za samostalno sigurnosno djelovanje.

Sjedište stalne komande Eurofora je u Firenci (Italija), a Euromarfora u državi koja je komandujuća (komanda se rotira).

EUROJUST

(EUROPEAN BODY FOR THE ENHANCEMENT OF THE JUDICIAL COOPERATION/ORGANE EUROPÉEN POUR LE RENFORCEMENT DE LA COOPÉRATION JUDICIAIRE)

Eurojust je jedna od tri agencije Evropske unije za policijsku i pravosudnu saradnju u krivičnim stvarima (EUROPOL, CEPOL i EUROJUST). Eurojust je osnovan kako bi poboljšalo efikasnost nadležnih organa država članica u oblasti prekograničnog i organiziranog kriminala. Ovo tijelo EU ima za cilj da podstakne i poboljša saradnju država članica u oblastima istrage i krivičnog gonjenja, međusobne pravne pomoći i provođenja zahtjeva za izručenje, te efikasne istrage i vođenje procesa. Eurojust čini 27 članova koje imenuju države članice. Članovi Eurojusta imenuju se između iskusnih tužilaca, sudija ili policijskih službenika. Eurojust je osnovan 2002. godine, a njegovo sjedište je u Hagu, u Holandiji.

EUROKRAT (EUROCRAT/EUROCRATE)

Pojam „eurokrat“ izveden je iz pojma „birokrati“, a označava hiljade građana EU zaposlenih u institucijama i tijelima Evropske unije. Riječ je o stalnoj administraciji koja priprema i provodi odluke donesene na nivou Evropske unije.

Za zaposlene u evropskoj administraciji, uglavnom visokopozicionirane službenike, upotrebljava se i naziv „evropski mandarin“. Zapošljavanje službenika u evropskoj administraciji obavlja se putem Evropskog ureda za izbor službenika.

EUROPOL (EUROPEAN POLICE OFFICE/OFFICE EUROPÉEN DE POLICE)

Europol (Evropski policijski ured) je najstariji od tri agencije Evropske unije za policijsku i pravosudnu saradnju u krivičnim pitanjima (CEPOL, EUROJUST i EUROPOL) čije je osnivanje utvrđeno Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.).

Osnovan je Konvencijom o Europolu 1995. godine, a njegov rad zvanično je počeo 1. juna 1999. godine. Europol je kao Jedinica za borbu protiv droge – EDU počeo s aktivnostima već 1994. godine, a njegov mandat postepeno se širio i od 1. januara 2002. obuhvata borbu protiv kriminala i terorizma.

Europol ima za cilj uspostavljanje bliske saradnje država članica te pomoć da se udruženim snagama uspješno bore protiv kriminala, a naročito protiv preprodaje droga, ilegalnih imigrantskih mreža, preprodaje ukradenih vozila, trgovine ljudima, dječije pornografije, krivotvorenja novca i drugih sredstava plaćanja, preprodaje radioaktivnih i nuklearnih materija, te terorizma.

Europol je svojevrsan instrument u službi država članica čiji se rad sastoji u olakšavanju protoka informacija među nadležnim tijelima država članica te izrade analiza za njih.

Europol također učestvuje u istragama i osigurava potrebne informacije za zajedničke timove, koji su sastavljeni od predstavnika država članica. Sjedište Eurola je u Hagu, u Holandiji.

EUROSKEPTICIZAM/EUROPESIMIZAM (EUROSCEPTICISM-EUROPESIMISM/ EUROSCEPTICISME/EUROPESIMISME)

Pojam euroskepticizma/europesimizma označava protivljenje evropskim integracijama te sumnjičavost i skeptičnost prema Evropskoj uniji i njenim ciljevima.

EUROSTAT

Eurostat je statistički ured Evropskih zajednica čiji je zadatak obrada i objavljivanje uporedivih statističkih podataka na nivou Evropske unije. Države članice EU skupljaju statističke podatke, koje analizira ovlašteno statističko tijelo na nivou države, nakon čega se podaci šalju Eurostatu. Eurostat ih dalje sistematizira, sjedinjava uz osiguranje njihove uporedivosti, te objavljuje. Statističke pokazatelje Eurostat objavljuje u formi štampanih ili elektronskih publikacija („Evropa u brojkama – Europe in Figures“). Redovno se analiziraju i prate podaci vezani za opću statistiku, ekonomiju i finansije, demografiju i socijalne uslove, industriju, trgovinu i usluge, poljoprivredu i ribarstvo, vanjsku trgovinu, transport, okoliš i energiju, nauku i tehnologiju, itd., a njegove analize i predviđanja koriste institucije EU za kreiranje i provođenje zajedničkih politika.

Osim država članica EU, Eurostat pokriva i zemlje Evropskog ekonomskog prostora (Island, Norvešku i Lihtenštajn), koje su dio evropskog statističkog sistema. Uz to, razvijena je i bliska saradnja s međunarodnim organizacijama (UN, OECD, IMF, WB), a aktivnosti Eurostata usmjerene su i na razvoj i koordinaciju statističkog sistema u trećim zemljama (nečlanicama), posebno zemljama kandidatkinjama za članstvo u EU.

Eurostat je osnovan 1953. godine, a njegovo sjedište je u Luksemburgu.

EUROZONA (EURO ZONE/ZONE EURO)

Eurozona je naziv za grupu država članica EU koje su kao domaću uvele jedinstvenu evropsku valutu - euro. Danas eurozonu čini 16 država članica EU: Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Grčka, Holandija, Irska, Italija, Kipar, Luksemburg, Malta, Njemačka, Portugal, Slovenija, Slovačka i Španija te francuske prekomorske teritorije Gvadalupe, Francuska Gvajana, Martinike na Karibima i Reunionu u Indijskom okeanu, portugalski Madeir i Azurska ostrva i španska Kanarska ostrva u Atlantskom okeanu.

Izvan eurozone su Danska i Velika Britanija koje na osnovu izuzeća (*opt-out clause*) nisu obavezne da preuzmu euro kao domaću valutu, zatim Švedska čiji su građani dva puta na referendumu odbili uvođenje eura, te osam novih država članica (Bugarska, Češka, Estonija, Letonija, Litvanija, Mađarska, Poljska, Rumunija) koje nisu zadovoljile kriterije konvergencije. Također, van eurozone su i zemlje nečlanice EU, a u kojima je euro uveden kao domaća valuta (Monako, San Marino, Vatikan, Andora, Crna Gora i Kosovo pod Rezolucijom Vijeća UN-a 1244/99, francuske prekomorske teritorije Sveti Petar i Mikelon na istočnoj obali Kanade i Mayotte u Indijskom okeanu).

Uvođenje eura i ulazak u eurozonu je, izuzev Danske i Velike Britanije, obaveza za sve sadašnje, uključujući Švedsku, i sve buduće države članice Evropske unije.

EUSR (EUROPEAN UNION SPECIAL REPRESENTATIVE-EUSR/ REPRÉSENTANT SPÉCIAL DE L'UNION EUROPÉENNE-RSUE)

EUSR (Specijalni predstavnik Evropske unije) pruža podršku radu visokog predstavnika za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku EU i imaju značajnu ulogu u razvoju snažnije i efikasnije zajedničke vanjske i sigurnosne politike Evropske unije.

Evropska unija trenutno ima 11 specijalnih predstavnika u različitim zemljama i regijama u svijetu: Afganistan, Afrička unija, Bosna i Hercegovina, Bliski istok,

Centralna Azija, južni Kavkaz, Kosovo po Rezoluciji Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99, Makedonija, Moldavija, Sudan i Velika afrička jezera. Specijalni predstavnici Evropske unije promoviraju politike i interese Evropske unije i daju aktivan doprinos naporima kako bi se učvrstio mir, stabilnost i vladavina prava.

Specijalni predstavnici omogućavaju Evropskoj uniji aktivno političko prisustvo u zemljama i regijama u kojima EU ima svoje interese. Oni su „glas“ i „lice“ Evropske unije i njene politike u tim zemljama i regijama.

Specijalnog predstavnika imenuje Vijeće EU, a na preporuku visokog predstavnika za vanjsku i sigurnosnu politiku. Specijalni predstavnici obavljaju svoje dužnosti pod nadležnošću i prema radnim uputstvima visokog predstavnika, a mandat specijalnog predstavnika zavisi od političkog konteksta i interesa za prisustvo u određenoj zemlji i regiji.

Također, uz funkciju specijalnog predstavnika mogu obavljati i druge funkcije. Finansiranje funkcije specijalnog predstavnika vrši se iz budžeta Evropske unije, i to iz stavke za provođenje zajedničke vanjske i sigurnosne politike, a države članice redovno daju svoj doprinos.

Prvi specijalni predstavnici Evropske unije bili su Aldo Ajello, za afričku regiju Velikih jezera, i Miguel Angel Moratinos, za bliskoistočni mirovni proces, imenovani tokom 1996. godine (tada kao specijalni izaslanici EU).

Prvi specijalni predstavnik EU za BiH imenovan je 2002. godine (Paddy Ashdown), potom 2006. (Christian Schwarz-Schilling) i 2007. (Miroslav Lajčak i Velentin Inzko). Specijalni predstavnik EU u BiH uz ovu funkciju obavlja i funkciju visokog predstavnika u BiH.

EVROPA „À LA CARTE“

Izraz Evropa „à la carte“ označava nejednoobraznu metodu integracije koja državama članicama omogućava da izaberu politike kao s jelovnika i da se u potpunosti uključe u njih, a one moraju imati minimum zajedničkih interesa.

EVROPA VARIJABILNE GEOMETRIJE (VARIABLE-GEOMETRY EUROPE/ EUROPE À GÉOMÉTRIE VARIABLE)

Izraz „Evropa varijabilne geometrije“ označava način integracije koja uzima u obzir nepremostive razlike u strukturi integracije i dopušta trajnu odvojenost između grupe država članica i manje razvijenih jedinica integracije.

EVROPA ZA GRAĐANE (EUROPE FOR CITIZENS/L'EUROPE POUR LES CITOYENS)

Evropa za građane je program Zajednice čiji je cilj promocija koncepta „aktivnog evropskog građanstva“ i pružanje podrške uključivanju građana u procese evropskih integracija.

Program podržava jačanje evropskog identiteta zasnovanog na zajedničkim vrijednostima; razvijanje osjećaja pripadnosti EU; unapređivanje zajedničkog razumijevanja i tolerancije između evropskih građana uz razvoj međukulturalnog dijaloga.

Program je posebno usmjeren na razmjenu iskustava o pitanjima od interesa te upoznavanje s načinom života građana EU (projekti direktnog uključivanja građana i bratimljenje gradova), podršku evropskim istraživačkim organizacijama koje se bave javnim politikama (*think tanks*), podršku organizacijama civilnog društva, aktivnostima podrške očuvanju spomenika i odavanja počasti žrtvama nacizma i staljinizma, itd.

Program se odnosi na period 2007. - 2013. godina, s budžetom od 215 mil. eura. Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), otvorena mogućnost pristupa ovom programu.

**EVROPSKA AGENCIJA ZA REKONSTRUKCIJU
(EUROPEAN AGENCY FOR RECONSTRUCTION-EAR/
AGENCE EUROPÉENNE POUR LA RECONSTRUCTION-AER)**

Evropska agencija za rekonstrukciju je ključno operativno tijelo za upravljanje programima pomoći koje Evropska unija u okviru procesa stabilizacije i pridruživanja daje za zemlje zapadnog Balkana: Srbiju, Crnu Goru, Makedoniju te Kosovo pod Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99. Osnovana je u februaru 2000. godine, a s radom je prestala 2008. godine. Glavni zadatak Agencije bio je pomoć u stvaranju efikasnih institucija, uvođenju principa tržišne ekonomije, privlačenju kapitala stranih investitora i unapređenju državne i regionalne infrastrukture. Sjedište Agencije bilo je u Solunu (Grčka), a imala je operativne centre u Beogradu (Srbija), Prištini (Kosovo po Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99) i Skoplju (Makedonija).

**EVROPSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVOJ
(EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND
DEVELOPMENT -EBRD/BANQUE EUROPÉENNE POUR
LA RECONSTRUCTION ET LE DÉVELOPPEMENT-BERD)**

Evropska banka za obnovu i razvoj osnovana je 1991. godine s ciljem da pomogne državama centralne i istočne Evrope u njihovoj transformaciji u tržišne ekonomije. EBRD je osnovalo 40 zemalja, Evropska komisija i Evropska investiciona banka potpisivanjem Sporazuma o uspostavljanju EBRD-a. EBRD pomaže zemljama članicama - primateljicama pomoći u provođenju programa privatizacije, strukturnih i sektorskih reformi, jačanju konkurencije, finansijskih institucija i pravnog sistema, razvoju infrastrukture za podršku privatnom sektoru, itd.

Pomoć EBRD-a ostvaruje se direktnim ulaganjima u privatna ili državna preduzeća i banke, sufinansiranjem ulaganja u preduzeća, tehničkom pomoći za pripremu te finansiranjem i provođenjem određenih investicionih ili razvojnih projekata. Banka je danas u vlasništvu 61 države, Evropske zajednice/EU i Evropske investicione banke, a djeluje u 30 država Evrope i Azije.

Organi EBRD-a su Odbor guvernera, Odbor direktora i predsjednik uz jednog ili više potpredsjednika. Sjedište banke je u Londonu, Velika Britanija. Bosna i Hercegovina je članica Evropske banke za obnovu i razvoj od 1996. godine.

EVROPSKA CENTRALNA BANKA (EUROPEAN CENTRAL BANK-ECB/ BANQUE CENTRAL EUROPÉENNE-BCE)

Evropska centralna banka je finansijsko tijelo Evropske unije koje je na osnovu Ugovora o Evropskoj uniji (1992./1993.) osnovano 30. juna 1998. Evropska centralna banka operativno je počela djelovati uporedo s uvođenjem treće faze monetarne unije, 1. januara 1999., odnosno s uvođenjem eura kao zajedničke valute.

Osnovni zadaci Evropske centralne banke su kreiranje i provođenje zajedničke monetarne politike, upravljanje platnim prometom EU, upravljanje deviznim rezervama država članica, te održavanje stabilnosti cijena na unutrašnjem tržištu, što uključuje osiguravanje ograničenja porasta potražakih cijena ispod 2% te utvrđivanje kamatnih stopa u cijeloj eurozoni.

U ispunjavanju svojih zadataka Evropska centralna banka radi s Evropskim sistemom centralnih banaka (ESB) koji obuhvata sve država članice EU. Međutim, samo 16 od 27 država članica su do sada usvojile euro i one čine eurozonu, a njihove banke zajedno s Evropskom centralnom bankom čine Eurosistem.

Evropska centralna banka je u svom radu potpuno nezavisno tijelo od ostalih institucija i tijela EU te država članica. Njena monetarna politika je obavezujuća za sve banke država članica i u slučaju njenog narušavanja predviđene su i novčane kazne. Evropska centralna banka ima ekskluzivno pravo na odobravanje banknota zajedničke valute - eura, emisije zajedničkog novca i vođenje međunarodnih pregovora o monetarnim pitanjima.

Sporazumi i drugi pravni akti koje Evropska centralna banka prihvati ili odobri obavezujući su za sve države članice. Bankom upravlja Vijeće guvernera, Upravno vijeće i Generalno vijeće. Lisabonskim ugovorom (2007./2009.) predviđeno je da Evropska centralna banka dobije status institucije EU. Sjedište banke je u Frankfurtu, u Njemačkoj.

EVROPSKA EKONOMSKA ZAJEDNICA (EUROPEAN ECONOMIC COMMUNITY-EEC/ COMMUNAUTÉ ÉCONOMIQUE EUROPEËNNE-CEE)

Evropska ekonomska zajednica osnovana je potpisivanjem Ugovora o Evropskoj ekonomskoj zajednici 25. marta 1957. u Rimu. Ugovor je stupio na snagu 1. januara 1958. Države osnivači Zajednice su: Belgija, Francuska, Holandija, Italija, Luksemburg i Njemačka.

Uz Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici, potpisan je i Ugovor o Evropskoj zajednici za atomsku energiju - EUROATOM (1957.). Ovi ugovori nazivaju se Rimskim ugovorima, a često se sam Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici naziva Rimskim ugovorom. Evropskoj ekonomskoj zajednici prethodilo je osnivanje Evropske zajednice za uglj i čelik (1951./1952.) te neuspjeli pokušaji osnivanja Evropske odbrambene zajednice (1954.). Ona je imala za cilj uspostavljanje carinske unije, razvoj novih zajedničkih politika, stvaranje zajedničkog tržišta, te davanje političkih obrisa tadašnjim integracijskim procesima među državama članicama i podsticanje ujedinjenja Evrope.

Glavnim uspjehom Evropske ekonomske zajednice smatra se uspostavljanje carinske unije, koje je podrazumijevalo ukidanje kvota i carinskih ograničenja na međusobnu trgovinsku razmjenu država članica te uvođenje zajedničke carinske tarife prema trećim zemljama.

Uspjehom Zajednice smatra se i uspostavljanje zajedničke poljoprivredne, trgovinske i transportne politike, koje su slijedile aktivnosti na uspostavljanju zajedničke regionalne, industrijske i socijalne te politike okoliša.

Također, njenim uspjehom smatra se i polaganje temelja za uspostavljanje današnjeg unutrašnjeg tržišta Evropske unije. Ugovorom o Evropskoj ekonomskoj zajednici bilo je predviđeno da se u roku od 12 godina uspostavi zajedničko tržište koje bi se zasnivalo na slobodnom kretanju ljudi, usluga, robe i kapitala, a na osnovu Evropskog jedinstvenog akta (1986./ 1987.) 1. januara 1993. zvanično je uspostavljeno unutrašnje tržište Evropske unije.

Stupanjem na snagu Ugovora o Evropskoj uniji (1992./1993.) Evropska ekonomska zajednica preimenovana je u Evropsku zajednicu, a Ugovor o Evropskoj ekonomskoj

zajednici u Ugovor o Evropskoj zajednici i dio je prvog stuba Evropske unije (stub Zajednice).

Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je da se ovaj ugovor ponovo preimenuje i njegov naziv bi trebalo da bude Ugovor o funkcioniranju Evropske unije.

EVROPSKA GODINA ...

(EUROPEAN YEAR OF.../ANNÉE EUROPÉENNE DE...)

S ciljem podizanja svijesti građana, Evropska unija svaku godinu posvećuje određenoj temi koja ima značaj na evropskom nivou. Tokom te godine širom Evropske unije organiziraju se aktivnosti u vezi s datom temom. Evropskom godinom Interkulturalnog dijaloga obilježena je 2008. godina, Evropskom godinom kreativnosti i inovativnosti 2009. godina, a 2010. godina bit će obilježena kao Evropska godina borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti.

EVROPSKA INVESTICIONA BANKA

(EUROPEAN INVESTMENT BANK-EIB/

BANQUE EUROPÉENNE D'INVESTISSEMENT-BEI)

Evropska investiciona banka je finansijsko tijelo Evropske unije koje je osnovano 1958. godine Ugovorom o Evropskoj ekonomskoj zajednici (1957./1958.). Riječ je o neprofitnom i autonomnom tijelu, a njegovi dioničari su države članice Evropske unije.

Evropska investiciona banka ne stiče novac štednjom ili tekućim računima niti koristi sredstva iz budžeta EU nego se finansira pozajmicama na finansijskim tržištima i doprinosima država članica. Države članice zajednički joj osiguravaju kapital, pri čemu doprinosi svake države odražavaju njenu ekonomsku „težinu“ unutar Unije.

Zadatak Evropske investicione banke je da doprinese ekonomskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji kroz podsticanje uravnoteženog razvoja Evropske unije. Ona investira u projekte koji promoviraju ciljeve Evropske unije i u projekte od javnog interesa za koje bi se inače teško došlo do novca ili bi se morao pozajmljivati po većoj cijeni (npr. u sektorima transporta, telekomunikacija, energije, vode, obrazovanja, itd.),

a od 2000. godine investira i u mala i srednja preduzeća. Projekti u koje investira Evropska investiciona banka biraju se prema sljedećim kriterijima: postizanje ciljeva EU, korist najmanje razvijenim regijama EU i privlačenje drugih izvora finansiranja.

Evropska investiciona banka potpuno je autonomna u donošenju odluka o davanju i uzimanju kredita, a odluke donosi isključivo na osnovu vrijednosti projekata i prilika na finansijskim tržištima. Blizu 90% aktivnosti Banke odvijaju se unutar Evropske unije, ali značajnim dijelom ona finansira i buduće države članice (zemlje kandidatkinje i potencijalne kandidatkinje za članstvo). Također, podržava i razvoj zemalja Mediterana, Afrike, Kariba i Pacifika (ACP zemlje) kao i projekte u Latinskoj Americi, Aziji, itd.

Evropska investiciona banka ima svoju organizacionu strukturu koju čine: Odbor guvernera, Odbor direktora, Upravni komitet i Revizorski komitet. Banka saraduje sa institucijama EU i njeni predstavnici mogu učestvovati u radu komiteta Evropskog parlamenta, dok njen predsjednik može prisustvovati sastancima Vijeća EU. Evropska investiciona banka je i većinski dioničar Evropskog investicionog fonda.

Sjedište Evropske investicione banke je u Luksemburgu.

EVROPSKA ISTRAŽIVAČKA ZONA (EUROPEAN RESEARCH AREA-ERA/ ESPACE EUROPÉEN DE LA RECHERCHE-EER)

Uspostavljanje evropske istraživačke zone počelo je na inicijativu Evropske komisije 2000. godine s ciljem bolje koordinacije istraživanja i inovacija na nivou država članica i Evropske unije.

Evropska istraživačka zona trebalo bi da omogući mobilnost i interakciju istraživanja, korištenje visokokvalitetne infrastrukture i mreža istraživačkih institucija, razmjenu znanja, podršku istraživanjima putem istraživačkih programa te unapređenje veza s partnerima iz svijeta.

EVROPSKA KOMISIJA

(EUROPEAN COMMISSION-EC/COMMISSION EUROPÉENNE-CE)

Evropska komisija (Komisija Evropskih zajednica, Komisija) uz Evropski parlament i Vijeće EU čini institucionalni trougao koji rukovodi i vodi Evropsku uniju te promovira zajedničke evropske interese.

Evropska komisija kao zajednička institucija EU uspostavljena je Ugovorom o spajanju (Merger Treaty) 1965. godine. Do tada su postojale tri tzv. visoke vlasti za tri zajednice (Evropska zajednica za uglj i čelik, Evropska ekonomska zajednica i Euratom).

Evropska komisija je nezavisna institucija koja isključivo predstavlja i štiti interese Evropske unije u cjelini. Komisija je pokretačka snaga unutar institucionalnog sistema EU i jedina ima pravo predlaganja (pravo inicijative) propisa, politika i programa djelovanja Evropske unije. Ona je i izvršno tijelo EU i odgovorna je za provođenje odluka Evropskog parlamenta i Vijeća EU te za upravljanje i provođenje budžeta. Također, ona je i „čuvar Ugovora“ te osigurava da se propisi Evropske unije provode u državama članicama.

Evropska komisija ima mogućnost da državu članicu koja ne provodi propise EU izvede i pred Sud pravde Evropskih zajednica. Evropska komisija zastupa Evropsku uniju na međunarodnom nivou kao portparol EU što omogućava da 27 država članica govori jednim glasom, a ona zastupa EU i pri sklapanju međunarodnih ugovora.

Članovi Evropske komisije nazivaju se komesarima i imenuju se na petogodišnji mandat. Predsjednika Evropske komisije imenuje Evropsko vijeće kvalificiranom većinom, a njegovo imenovanje potvrđuje Evropski parlament. Nakon toga novoizabrani predsjednik u saradnji sa Vijećem predlaže ostale članove Komisije, a cijelu Komisiju imenuje Vijeće nakon odobrenja Evropskog parlamenta. Iako se članovi Evropske komisije biraju na prijedlog država članica, oni su nakon izbora obavezni da djeluju nezavisno i isključivo u skladu s interesima EU. Evropska komisija je, također, odgovorna Evropskom parlamentu i, u slučaju izglasavanja nepovjerenja, njeni članovi moraju podnijeti ostavku. Do petog kruga proširenja, 1. maja 2004., Evropsku komisiju činili su predsjednik i 12 komesara. Većina od tadašnjih 15 država članica

imala je po jednog člana dok su tzv. velike članice - Francuska, Italija, Njemačka, Španija i Velika Britanija imale po dva. Od 2004. godine, na osnovu Ugovora iz Nice (2001./2003.), Evropsku komisiju čini po jedan komesar iz svake države članice, što je 27 komesara. Protokol o proširenju dodat Ugovoru iz Nice predviđa smanjenje broja komesara u prvom sazivu Evropske komisije nakon proširenja EU na 27 država članica (2009. – 2014.), a o broju komesara odlučit će jednoglasno Vijeće EU. Također, i Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je smanjenje broja komesara. Predviđeno je da od 2014. godine 2/3 država članica imaju komesare u Evropskoj komisiji, a zastupljenost država bit će uređena sistemom rotacije. Međutim, na zahjev Irske, Evropsko vijeće je na sastanku, održanom 18. i 19. 6. 2009., u Briselu, potvrdilo da će svaka država članica imati po jednog člana Evropske komisije. Evropska komisija podijeljena je na 26 generalnih direktorata i 15 službi, koje su, također, podijeljene na direktorate, a unutar njih na odjele.

Sjedište Evropske komisije je u Briselu, u Belgiji, a ona ima urede i u Luksemburgu, predstavništva u svim državama članicama EU i delegacije u trećim zemljama.

EVROPSKA KONVENCIJA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA (EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS-ECHR/ CONVENTION EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME-CEDH)

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda koja se uobičajeno naziva Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava potpisana je u Rimu pod okriljem Vijeća Evrope 4. novembra 1950., a na snagu je stupila 3. septembra 1953. godine. Na osnovu Konvencije uspostavljen je sistem zaštite ljudskih prava na međunarodnom nivou te Evropski sud za ljudska prava koji omogućava pojedincima ili grupi pojedinaca da traže zaštitu svojih prava. Konvencija, uz preambulu i osnovni tekst, sadrži i 13 protokola. Konvenciju je ratificiralo 47 država članica Vijeća Evrope među kojima je 27 država članica Evropske unije. Iako je postojala inicijativa da i Evropska unija pristupi Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava, to nije urađeno. Sud pravde Evropskih zajednica 1996. godine izjavio je da Evropske zajednice ne mogu pristupiti Konvenciji jer Ugovor o Evropskoj zajednici ne predviđa da se mogu

propisivati pravila ili zaključivati međunarodni ugovori o ljudskim pravima. Ipak, Ugovor iz Amsterdama (1997./1999.) poziva na poštivanje osnovnih prava koja su garantirana Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava, a Sud pravde Evropskih zajednica je pozivanjem na ta prava te referiranjem na pojedine odredbe uključio principe Konvencije u evropsko zakonodavstvo. Bosna i Hercegovina ratificirala je Konvenciju 12.7.2002., a Ustav BiH (čl. 2) proglašava je direktno primjenjivom u Bosni i Hercegovini.

EVROPSKA POLITIKA SUSJEDSTVA (EUROPEAN NEIGHBOURHOOD POLICY-ENP/ POLITIQUE EUROPÉENNE DE VOISINAGE-PEV)

Evropska politika susjedstva definirana je 2004. godine s ciljem razvoja odnosa Evropske unije s njenim istočnim i južnim susjedima te da bi se osiguralo da proširenje na istok Evrope (peti krug proširenja, 2005./2007.) ne dovede do novih podjela između EU i zemalja susjedstva. Njome su obuhvaćene zemlje Mediterana i istočne Evrope te južnog Kavkaza: Alžir, Azerbejdžan, Bjelorusija, Egipat, Armenija, Gruzija, Izrael, Jordan, Liban, Libija, Moldavija, Maroko, Palestinski teritorij, Sirija, Tunis i Ukrajina. Putem ove politike Evropska unija susjedima nudi privilegirani odnos zasnovan na predanosti zajedničkim vrijednostima demokratije, poštivanja ljudskih prava, vladavine prava, dobre vladavine, tržišne ekonomije i održivog razvoja te razvoj dubljih političkih i ekonomskih odnosa.

U okviru evropske politike susjedstva, ključni elementi su:

- ↪ akcioni plan evropske politike susjedstva - postavlja kratkoročne i srednjoročne prioritete političkih i ekonomskih reformi za svaku zemlju pojedinačno;
- ↪ bilateralni ugovorni odnosi - sporazumi o partnerstvu i saradnji/sporazumi o pridruživanju;
- ↪ finasijska i tehnička pomoć - Instrument evropskog susjedstva i partnerstva (2007. – 2013.).

Evropsku politiku susjedstva ne treba miješati s politikom proširenja jer se njome ne predviđa unapređenje odnosa izvan okvira definiranih odredbama sporazuma

zaključenih između EU i zemalja susjedstva.

Odnosi Evropske unije i Rusije, koja je također susjedna zemlja EU, nisu dio evropske politike susjedstva i razvijaju se u okviru posebnog okvira – Strateškog partnerstva kojim su pokrivena četiri „zajedničke oblasti” saradnje: ekonomija i okoliš, sloboda, pravda i sigurnost, vanjska sigurnost, istraživanje i obrazovanje.

EVROPSKA POLITIČKA SARADNJA (EUROPEAN POLITICAL COOPERATION-EPC/ COOPÉRATION POLITIQUE EUROPÉENNE-CPE)

Evropska politička saradnja je sistem saradnje i usaglašavanja država članica Evropske unije u oblasti vanjske politike. Uvedena je 1970. godine na osnovu tzv. Davignon-izvještaja, koji je predviđao uspostavljanje saradnje između šest država članica tadašnje Evropske ekonomske zajednice (Belgija, Francuska, Holandija, Italija, Luksemburg i Njemačka) u oblasti vanjske politike te preporučio da države članice treba da govore „jednim glasom“ na međunarodnom nivou.

Evropska politička saradnja institucionalizirana je Jedinstvenim evropskim aktom (1986./1987.). Ona se zasnivala na principu međudržavne saradnje i bila je striktno odvojena od zajedničkih politika Zajednice. Podrazumijevala je razmjenu informacija i usaglašavanje jedinstvene pozicije, a kao model odlučivanja primjenjivana je jednoglasnost. Države članice bile su obavezne da uzimaju u obzir i stav Evropskog parlamenta.

Cilj evropske političke saradnje bio je da neprekidnom međudržavnom koordinacijom države članice nastupaju jedinstveno i u zajedničkom interesu na vanjskopolitičkom planu.

Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) evropska politička saradnja prerasla je u zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku.

**EVROPSKA POVELJA O MALIM PREDUZEĆIMA
(EUROPEAN CHARTER FOR SMALL ENTERPRISES EUROPEAN
COMMUNITY-SME/CHARTRE EUROPÉENNE DES PETITES
ENTERPRISES DE LA COMMUNAUTÉ EUROPÉENNE-PME)**

Evropska povelja o malim preduzećima je dokument koji je usvojilo Evropsko vijeće na samitu u Santa Maria de Feira 2000. godine.

Povelja poziva države članice i Evropsku komisiju da preduzmu akcije s ciljem davanja podrške malim i srednjim preduzećima u sljedećim oblastima: obrazovanje i obuka, pokretanje posla, zakonodavni okvir, dostupnost vještina, bežični pristup, porezi, tehnološki kapaciteti, „e-posao“ modeli i vrhunska podrška malim preduzećima, jaka i efikasna predstavništva interesa malih preduzetnika na nivou Evropske unije i država članica.

Povelja odražava privrženost Evropske unije malom i srednjem preduzetništvu kao najvažnijem izvoru novih radnih mjesta, inovativnosti, ekonomskoj dinamici i socijalnoj uključenosti.

Bosna i Hercegovina je kao i ostale zemlje zapadnog Balkana pristupila Evropskoj povelji o malim preduzećima tokom Samita u Solunu 2003. godine.

**EVROPSKA SIGURNOSNA I ODBRAMBENA POLITIKA
(EUROPEAN SECURITY AND DEFENCE POLICY-ESDP/
POLITIQUE EUROPÉENNE DE SÉCURITÉ ET DE DÉFENSE-PESD)**

Evropska sigurnosna i obrambena politika dio je zajedničke vanjske i sigurnosne politike Evropske unije. Njen cilj je jačanje sposobnosti Evropske unije za vanjsko djelovanje kroz razvoj vlastitih civilnih i vojnih resursa za prevenciju sukoba i upravljanje kriznim situacijama na međunarodnom nivou te podrške miru i međunarodnoj sigurnosti u skladu s Poveljom UN-a.

Historijski, prvi korak u stvaranju zajedničke sigurnosne i odbrambene politike Evropske unije bio je pokušaj da se uspostavi Evropska odbrambena zajednica (1954.), te uspostavljanje Evropske političke saradnje (1970.). Međutim, pravni okvir za

uspostavljanje evropske sigurnosne i odbrambene politike dat je tek Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) koji uvodi zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku EU i daje Evropskoj uniji odgovornosti za sva pitanja koja se odnose na njenu sigurnost te mogućnost uspostavljanja zajedničke odbrambene politike.

Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.) osiguran je pravni osnov za operativni razvoj evropske sigurnosne i odbrambene politike.

Ovim ugovorom omogućeno je Evropskoj uniji da, u okviru evropske sigurnosne i odbrambene politike, pokreće humanitarne i operacije spašavanja, operacije očuvanja mira, te da koristi vojne snage prilikom upravljanja kriznim situacijama, uključujući i operacije uspostavljanja mira (Petersburški zadaci Zapadnoevropske unije). Također, Evropskoj uniji je, u okviru evropske sigurnosne i odbrambene politike, omogućeno i pokretanje preventivnih operacija.

S ciljem daljnjeg razvoja evropske odbrambene i sigurnosne politike, postignut je dogovor o formiranju snaga za brzo djelovanje (50 do 60 hiljada u roku od 60 dana; djelovanje najmanje godinu dana), o stvaranju policijskih snaga (5000 policajaca za potrebe civilnih aspekata upravljanja krizama, hiljadu u roku 30 dana), te o osnivanju pokretnih borbenih grupa.

Odlukom Evropskog vijeća u Nici 2000. godine osnovana su trajna politička i vojna tijela koja čine institucionalnu strukturu evropske sigurnosne i odbrambene politike: Politički i sigurnosni odbor (PSC), Vojni odbor EU (EUMC) i Vojni štab EU (EUMS), a od 2004. godine dio institucionalne strukture je i Evropska odbrambena agencija. Evropska unija razvija evropsku sigurnosnu i odbrambenu politiku kao kompatibilnu i u koordinaciji s NATO-om (Deklaracija NATO-EU o Evropskoj sigurnosnoj i odbrambenoj politici 2002. i Sporazum „Berlin Plus“ 2003.).

U okviru evropske sigurnosne i odbrambene politike, prva policijska misija EU pokrenuta je u Bosni i Hercegovini u januaru 2003. godine, a prva vojna misija u Makedoniji u martu 2003. godine.

EVROPSKA UNIJA

(EUROPEAN UNION-EU/UNION EUROPÉENNE-UE)

Evropska unija je nadnacionalna zajednica evropskih država nastala kao rezultat procesa saradnje i integracije koji je počeo 50-ih godina 20. stoljeća. Ona nije ni država ni međunarodna organizacija nego predstavlja *sui generis* tvorevinu.

Idejnim tvorcem današnje Evropske unije smatra se francuski ministar vanjskih poslova Robert Schuman koji je u tzv. Schumanovoj deklaraciji (9. maja 1950.) plasirao ideju o stavljanju njemačko - francuske proizvodnje uglja i čelika pod nadzor zajedničkih institucija i inicirao stvaranje prve zajednice evropskih država. Potpisivanjem tzv. Pariskog ugovora 18. aprila 1951. Belgija, Francuska, Holandija, Italija, Luksemburg i Savezna Republika Njemačka države osnivači - formirale su Evropsku zajednicu za uglj i čelik, koju je slijedilo osnivanje Evropske ekonomske zajednice i Evropske zajednice za atomsku energiju 1957. godine te Evropske unije 1992. godine.

Temelji Evropske unije su Osnivački ugovori, među kojima su ključni: Ugovor o evropskoj zajednici za uglj i čelik – Pariski ugovor (1951./1952.), Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici (1957./1958.), Ugovor o Evropskoj zajednici za atomsku energiju (1957./1958) i Ugovor o Evropskoj uniji, te Jedinstveni evropski akt (1986./1987.), Amsterdamski ugovor (1997./1999.) i Ugovor iz Nice (2001./2003.). Novi, Ugovor iz Lisabona potpisan je 13. decembra 2007., a na snagu će stupiti 1. decembra 2009.

Evropska unija često se opisuje pomoću pročelja grčkog hrama sa tri stuba.

Prvi stub Evropske unije je Evropska zajednica, a uključuje tri zajednice: Evropsku zajednicu za uglj i čelik (prestala je postojati 2002. godine po isteku Ugovora o Evropskoj zajednici za uglj i čelik, a politike vezane za uglj i čelik prenesene su u Ugovor o Evropskoj zajednici), Evropsku ekonomsku zajednicu (Evropska zajednica) te Evropsku zajednicu za atomsku energiju.

Drugi stub čini saradnja država u vanjskoj i sigurnosnoj politici, a treći saradnja policije i pravosuđa u krivičnim stvarima. Evropska unija nema pravni subjektivitet, nosioci pravnog subjektiviteta su Zajednice.

Ciljevi Evropske unije su promocija ekonomskog i socijalnog napretka, balansirani i održivi razvoj, jačanje ekonomske i socijalne kohezije, uspostavljanje monetarne i ekonomske unije, afirmiranje vlastitog identiteta na međunarodnoj sceni, očuvanje i razvijanje Unije kao prostora slobode, pravde i sigurnosti te očuvanje i nadogradnja *acquis communautaire*-a. Evropska unija funkcionira na principima legaliteta, autonomije, supremacije, supsidijarnosti, proporcionalnosti i solidarnosti te ima izgrađenu institucionalnu strukturu koju čine zajedničke institucije (Vijeće EU, Evropska komisija, Evropski parlament, Sud pravde Evropskih zajednica i Evropski revizorski sud), finansijski organi, interinstitucionalni organi, agencije te decentralizirani organi.

Danas, nakon pet valova proširenja, Evropsku uniju čini 27 evropskih država: Austrija, Belgija, Bugarska, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Grčka, Holandija, Italija, Irska, Letonija, Litvanija, Kipar, Luksemburg, Malta, Mađarska, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska i Velika Britanija.

EVROPSKA ZAJEDNICA

(EUROPEAN COMMUNITY-EC/COMMUNAUTÉ EUROPÉENNE-CE)

Evropska zajednica je osnovni element procesa evropskih integracija. Nakon uspostavljanja Evropske unije, pojam Evropska zajednica koristi se kao naziv za nekadašnju Evropsku ekonomsku zajednicu.

Naime, Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) Evropska ekonomska zajednica preimenovana je u Evropsku zajednicu (Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici preimenovana je u Ugovor o Evropskoj zajednici) i postala je dio prvog stuba Evropske unije – stub Zajednica.

Dio ovog stuba postale su i preostale dvije zajednice: Evropska zajednica za uglj i čelik i Euratom.

Nakon isteka Ugovora kojim je uspostavljena Evropska zajednica za uglj i čelik (Ugovor o Evropskoj zajednici za uglj i čelik 2002. godine), nadležnosti koje je obuhvatala prenesene su na Evropsku zajednicu. Postepeno se na Evropsku zajednicu

prenose i druge nadležnosti kao što su, npr azil i migracije te ostala pitanja koja se odnose na slobodno kretanje ljudi.

Evropska zajednica danas regulira nekoliko oblasti koje se, prije svega, odnose na unutrašnje tržište i slobodno kretanje robe, usluga, kapitala i ljudi te monetarnu i ekonomsku politiku.

U okviru nadležnosti koje pripadaju Evropskoj zajednici, odluke se donose saodlučivanjem i kvalificiranom većinom, a na osnovu specifičnog modela tzv. komunitarnog modela.

**EVROPSKA ZAJEDNICA ZA ATOMSKU ENERGIJU
(EUROPEAN COMMUNITY FOR ATOMIC ENERGY-Euratom/
COMMUNAUTÉ EUROPÉENNE DE L'ÉNERGIE ATOMIQUE-Euratom)**

Evropska zajednica za atomsku energiju (Euratom) jedna je od prve tri Evropske zajednice evropskih država. Euratom je osnovan potpisivanjem Ugovora o Evropskoj zajednici za atomsku energiju 25. marta 1957. u Rimu. Ugovor je stupio na snagu 1. januara 1958.

Potpisivanju Ugovora o osnivanju Evropske zajednice za atomsku energiju – Euratomu prethodilo je potpisivanje Ugovora o osnivanju Evropske ekonomske zajednice, a ovi ugovori poznati su pod nazivom Rimski ugovori. Države osnivači Euratoma su: Belgija, Francuska, Holandija, Italija, Luksemburg i Njemačka. Svrha Euratoma bila je uspostavljanje i razvijanje evropske industrije atomske energije te razvoj istraživanja u oblasti nuklearne energije i njene upotrebe u civilne svrhe.

Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) Ugovor o Euratomu postao je dio prvog stuba Evropske unije (stub Zajednice).

**EVROPSKA ZAJEDNICA ZA UGALJ I ČELIK
(EUROPEAN COAL AND STEEL COMMUNITY-ECSC/
COMMUNAUTÉ EUROPÉENNE DU CHARBON ET DE L'ACIER-CECA)**

Evropska zajednica za uglj i čelik je prva od tri evropske zajednice, a uspostavljena

je potpisivanjem Ugovora o Evropskoj zajednici za uglj i čelik 18. aprila 1951. u Parizu. Ugovor je stupio na snagu 23. jula 1952. Osnivači ove prve Evropske zajednice su: Belgija, Francuska, Holandija, Italija, Luksemburg i Njemačka. Nastala je na osnovu Schumanovog plana u okviru kojeg je 1950. godine predloženo uspostavljanje zajedničke nadležnosti nad industrijom uglja i čelika poslijeratne Francuske i Njemačke, te drugih država koje im se odluče priključiti.

Njen cilj bio je uspostavljanje zajedničkog okvira za proizvodnju i distribuciju uglja i čelika te autonomnog sistema institucija koji će time upravljati idućih 50 godina.

Prema Ugovoru o Evropskoj zajednici za uglj i čelik, taj rok istekao je 23. jula 2002. godine, čime je ova zajednica prestala postojati. Pitanja vezana za uglj i čelik su Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) prenesena u Ugovor o Evropskoj zajednici (bivši Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici) i dio su prvog stuba Evropske unije (stub Zajednice).

EVROPSKI EKONOMSKI PROSTOR (EUROPEAN ECONOMIC AREA-EEA/ ESPACE ÉCONOMIQUE EUROPÉEN-EEE)

Evropski ekonomski prostor nastao je sporazumom potpisanim 1992. godine između tadašnjih 12 država članica EU: Belgije, Danske, Francuske, Grčke, Holandije, Irske, Italije, Luksemburga, Njemačke, Portugala, Španije i Velike Britanije te tadašnjih šest zemalja članica EFTA-e: Austrije, Finske, Islanda, Norveške, Švedske i Švicarske.

Sporazum o Evropskom ekonomskom prostoru stupio je na snagu 1. januara 1994., a obuhvatao je 17 od ukupno 18 zemalja koje su ga potpisale. Švicarska nije ratificirala Sporazum zbog njegovog odbijanja na referendumu. U međuvremenu su tri članice EFTA-e postale članice EU (Austrija, Finska i Švedska), 1995. godine Sporazumu je pristupio Lihtenštajn, a 2004. i 2007. godine 12 novih država članica EU.

Sporazum se danas primjenjuje na ukupno 30 država – 27 država članica EU i tri zemlje članice EFTA-e (Island, Lihtenštajn i Norvešku). Sporazumom o Evropskom ekonomskom prostoru omogućeno je zemljama EFTA/EEA da se uključe u unutrašnje tržište EU na osnovu primjene dijela *acquis communautaire*-a koji se odnosi na njega.

Sporazum sadrži principe na kojima je utemeljeno unutrašnje tržište tj. četiri slobode (slobodno kretanje ljudi, robe, usluga i kapitala), a uključuje i pitanja kao što su socijalna politika, zaštita potrošača i okoliš. Sporazumom nisu regulirani poljoprivreda i ribarstvo.

Također, na osnovu ovog sporazuma, zemlje članice EFTA/EEA imaju mogućnost učesća u programima Zajednice, mogućnost članstva u agencijama EU (bez prava glasa) vezanim za pitanja unutrašnjeg tržišta te obavezu finansijske podrške ekonomskoj i socijalnoj koheziji Evropske unije.

EVROPSKI FOND ZA JUGOISTOČNU EVROPU (EUROPEAN FUND FOR SOUTH EAST EUROPE-EFSE/ FONDS EUROPÉEN POUR L'EUROPE DU SUD-EST-FEESSE)

Evropski fond za jugoistočnu Evropu uspostavljen je 2005. godine i nasljednik je razvojnih inicijativa poznatih kao evropski fond za Bosnu i Hercegovinu, Kosovo pod Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99, Crnu Goru, te Srbiju, koje su donatori uspostavili 1998. godine s ciljem obnove regije jugoistočne Evrope.

Cilj Evropskog fonda za jugoistočnu Evropu je ubrzavanje ekonomskog razvoja i prosperiteta u regiji. Riječ je o mikrokreditnom fondu, a zasniva se na partnerstvu donatora iz javnog sektora i investitora iz privatnog sektora. Među donatorima i investitorima su Evropska komisija, Evropska investiciona banka, Evropska banka za obnovu i razvoj, itd.

Fondom su obuhvaćene sljedeće zemlje jugoistočne Evrope: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Kosovo pod Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99, Makedonija, Moldavija, Rumunija, Srbija te Ukrajina.

EVROPSKI FOND ZA REGIONALNI RAZVOJ (EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND-ERDF/ FONDS EUROPÉEN DE DÉVELOPPEMENT RÉGIONAL-FEDER)

Evropski fond za regionalni razvoj jedan je od dva strukturna fonda (Evropski fond

za regionalni razvoj i Evropski socijalni fond) Evropske unije i instrument za provođenje regionalne politike Evropske unije.

Osnovan je 1975. godine, a njegov cilj je jačanje ekonomske i socijalne kohezije kroz smanjivanje razlika u razvijenosti među regijama Evropske unije.

Sredstva iz Evropskog fonda za regionalni razvoj usmjeravaju se u tri prioritetni oblasti (cilja) regionalne politike, tj. konvergentnost (cilj 1), regionalna konkurentnost i zapošljavanje (cilj 2) i evropska teritorijalna saradnja (cilj 3). Riječ je o direktnoj pomoći ulaganjima u kompanije (posebno u mala i srednja preduzeća), ulaganjima u infrastrukturu (istraživanje i inovacije, telekomunikacije, okoliš, energija i transport), te pomoći kroz finansijske instrumente (fondovi za lokalni razvoj) i mjere tehničke podrške. Evropskim fondom za regionalni razvoj upravlja generalni direktorat za regionalnu politiku.

EVROPSKI FOND ZA STRUČNO USAVRŠAVANJE (EUROPEAN TRAINING FOUNDATION-ETF/ FONDATION EUROPÉENNE DE FORMATION-FEF)

Evropski fond za stručno usavršavanje je agencija Evropske unije koja je uspostavljena 1990. godine. Glavni cilj Evropskog fonda za stručno usavršavanje je da doprinese razvoju i reformi sistema strukovnog obrazovanja i usavršavanja u zemljama partnerima putem programa Zajednice. Evropski fond za stručno usavršavanje trenutno radi s 30 država partnera na tri kontinenta, uključujući zemlje kandidatkinje za članstvo u EU, zemlje jugoistočne Evrope, istočne Evrope i srednje Azije te zemlje Mediterana. Sjedište agencije je u Torinu, u Italiji.

EVROPSKI INVESTICIONI FOND (EUROPEAN INVESTMENT FUND-EIF/ FONDS EUROPÉEN D'INVESTISSEMENT-FEI)

Evropski investicioni fond je finansijsko tijelo Evropske unije koje je osnovano 1994. godine s ciljem pružanja podrške malim i srednjim preduzećima. Podrška se

ostvaruje kroz osiguranje preduzetničkog kapitala i davanje garancija finansijskim institucijama za zajmove date malim i srednjim preduzećima.

U ove svrhe Evropski investicioni fond koristi vlastita ili sredstva koja mu povjeri Evropska investiciona banka ili Evropska unija. Fond je aktivan u državama članicama Evropske unije, zemljama kandidatkinjama za članstvo, zemljama EFTA/EEA (Island, Lihtenštajn i Norveška) i drugim evropskim zemljama. Evropski fond je u vlasništvu Evropske investicione banke i Evropske zajednice putem Evropske komisije, a značajan dio dioničara su banke i druge finansijske institucije. Od 2000. godine Evropski investicioni fond je dio „EIB grupe“. Sjedište Evropskog investicionog fonda je u Luksemburgu.

EVROPSKI OMBUDSMEN (EUROPEAN OMBUDSMAN/MÉDIATEUR EUROPÉEN)

Evropski ombudsmen kao jedno od tijela Evropske unije uspostavljen je Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) i djeluje kao posrednik između građana i institucija Evropske unije. Evropski ombudsmen istražuje žalbe na nepravilan rad institucija i tijela Evropske unije, uključujući i žalbe na rad Evropske komisije, Vijeća Evropske unije i Evropskog parlamenta. Samo Sud pravde Evropskih zajednica i Prvostepeni sud nisu u njegovoj nadležnosti.

Evropski ombudsmen pokreće istrage na osnovu primljenih žalbi, ali može i samostalno pokrenuti istragu. Evropski ombudsmen ne ispituje žalbe protiv državnih, regionalnih ili lokalnih tijela vlasti država članica, čak ni kada se pritužbe odnose na poslove vezane za Evropsku uniju. Ombudsmen, nakon otkrivanja slučaja lošeg poslovanja, obavještava i dostavlja nacrt preporuke dotičnoj instituciji, koja u roku od tri mjeseca mora izraditi svoje mišljenje o tom slučaju. Ombudsmen tada podnosi izvještaj Evropskom parlamentu i toj instituciji te obavještava podnosioca žalbe o rezultatima istrage. Također, Ombudsmen može pozvati Evropski parlament da preduzme političku akciju.

Svaki građanin Evropske unije, svako fizičko i pravno lice koje ima prebivalište ili ured registriran u državi članici Evropske unije, može podnijeti žalbu Evropskom

ombudsmenu. Mandat Evropskog ombudsmena je pet godina, a djeluje potpuno nezavisno i nepristrasno.

EVROPSKI PARLAMENT (EUROPEAN PARLIAMENT-EP/PARLAMENT EUROPÉEN-PE)

Evropski parlament je jedina institucija Evropske unije čije članove građani biraju na direktnim izborima i koja zastupa isključivo njihove interese na evropskom nivou.

Njegovo osnivanje predviđeno je Rimskim ugovorima (1957./1958.). Nastao je stapanjem skupština Evropske zajednice za uglj i čelik, Evropske ekonomske zajednice i Evropske zajednice za atomsku energiju u jedinstvenu Skupštinu 1957. godine, na osnovu konvencije o određenim zajedničkim institucijama Evropskih zajednica, a činili su ga delegati zakonodavnog organa država članica. Od 1979. godine poslanici u Evropskom parlamentu biraju se na direktnim izborima svakih pet godina. Broj (minimalni i maksimalni) poslaničkih mjesta za države članice određen je Osnivačkim ugovorima i njihovim revizijama te on odražava broj stanovnika država članica. Kvote za poslanička mjesta u Evropskom parlamentu za svaku novu državu članicu određuju se ugovorom o pristupanju.

Do 2004. godine Evropski parlament imao je 626 poslanika. Nakon pristupanja 10 novih članica 2004. godine broj poslanika se, kako je bilo predviđeno Ugovorom iz Nice (2001./2003.), povećao na maksimalnih 732. Nakon pristupanja Bugarske i Rumunije EU 2007. godine maksimalan broj poslanika privremeno je povećan na 785, a u sazivu Evropskog parlamenta 2009. – 2014. broj poslanika smanjen je na 736.

Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je smanjenje broja poslanika na 750 plus predsjednik Evropskog parlamenta. Izbori za Evropski parlament organiziraju se u svakoj državi članici, a na tim izborima pravo glasa te pravo kandidiranja imaju ne samo državljani države koja popunjava svoju kvotu nego i državljani druge države članice koji imaju prebivalište u toj državi. To je jedno od novih političkih prava koje je građanima EU dodijeljeno uvođenjem instituta evropskog građanstva.

Izabrani poslanici u Evropskom parlamentu raspoređeni su po političkim grupama. Političke grupe ne organiziraju se po državnim blokovima već prema političkim

opredjeljenjima. Postoji sedam političkih grupa, i to: Evropska narodna stranka i evropski demokrati, Evropski socijalisti, Evropski liberali, demokrati i reformisti, Evropska ujedinjena ljevica/Nordijska zelena ljevica, Zeleni/evropski slobodni savez, Unija za Evropu država, Evropa demokratije i različitosti, Nezavisni/demokrati. Minimalan broj njihovih članova je 20.

Kao i svaki parlament, i Evropski parlament organizira svoj rad kroz odbore kojih trenutno ima 20. Njihov broj i oblasti koje pokrivaju prate oblasti nadležnosti EU. Evropski parlament također ima delegacije koje su zadužene za odnose s parlamentima zemalja nečlanica EU i trenutno ih je 34. Evropski parlament ima svog predsjednika i 14 potpredsjednika te šest povjerenika i oni se biraju na mandat od 30 mjeseci.

Evropski parlament također ima i svoja politička tijela, a to su: Konferencija predsjednika koju čine predsjednici političkih grupa i predsjednik Parlamenta i zadužena je za organizaciju rada Evropskog parlamenta; Ured Evropskog parlamenta koji čine 14 potpredsjednika i šest povjerenika koji su zaduženi za unutrašnje funkcioniranje Parlamenta; povjerenici koji su zaduženi za administraciju i finansije. Evropski parlament ima i Sekretarijat koji je smješten u Luksemburgu i Briselu. Evropski parlament ima tri glavne uloge:

Zakonodavnu – dijeli je s Vijećem EU i Evropskom komisijom. Zakonodavna uloga Parlamenta zasnovana je na postupcima saradnje, odobravanja, zajedničkog odlučivanja i konsultacija.

Demokratski nadzor - provodi nad drugim institucijama EU. Evropski parlament u prvom redu prati rad Evropske komisije. Evropska komisija bez saglasnosti Evropskog parlamenta ne može biti imenovana, a on joj može izglasati nepovjerenje. Evropska komisija mu redovno podnosi izvještaje, prisustvuje plenarnim sjednicama Evropskog parlamenta i odgovara na pismena i usmena pitanja. Evropski parlament također prati i rad Vijeća EU i ima udjela u pripremi svih samita EU. Parlament također može provoditi i demokratsku kontrolu ispitivanjem peticija građana i formiranjem privremenih istražnih odbora.

Nadležnost da odlučuje o budžetu - zajedno s Vijećem EU i Evropskom komisijom. Budžet predlaže Evropska komisija, a zajednički ga usvajaju Evropski parlament i Vijeće EU. Evropski parlament ima posljednju riječ o tzv. neobaveznim

rashodima. Da bi budžet stupio na snagu, mora ga potpisati predsjednik Evropskog parlamenta. Parlament također prati kako Evropska komisija upravlja budžetom.

Rad Evropskog parlamenta podijeljen je u dvije faze: priprema plenarnih sjednica i plenarne sjednice. Sjedište Parlamenta je u Strazburu, a neka zasjedanja i sastanci parlamentarnih odbora održavaju se i u Briselu. Dio parlamentarnih službi smješten je i u Luksemburgu.

EVROPSKI POKRET (EUROPEAN MOVEMENT/MOUVEMENT EUROPÉEN)

Evropski pokret jedna od najstarijih međunarodnih - nevladinih organizacija otvorena za sve političke, ekonomske, socijalne i kulturne aktivnosti građanskog društva. Idejni pokretač njegovog osnivanja je Winston Churchill. Evropski pokret formalno je osnovan 1948. godine s glavnim ciljem da doprinese promociji ujedinjene, federalne Evrope, zasnovane na poštivanju svih osnovnih prava i principa mira, demokratije i prosperiteta, te na principu aktivnog učešća građana u političkom životu zemlje.

Sve države članice Evropske unije su direktno i članice Pokreta. Aktivnosti ove organizacije sufinansiraju se dotacijama iz evropskog budžeta, drugih međunarodnih institucija, itd. Evropski pokret ima svoja predstavništva u 41 evropskoj zemlji i 21 međunarodnoj organizaciji. U Bosni i Hercegovini od 2006. godine djeluje nevladina organizacija Evropski pokret u BiH.

EVROPSKI POLJOPRIVREDNI FOND ZA RURALNI RAZVOJ I EVROPSKI FOND ZA GARANCIJE U POLJOPRIVREDI (EUROPEAN AGRICULTURAL FUND FOR RURAL DEVELOPMENT- EAFRD AND EUROPEAN AGRICULTURAL GUARANTEE FUND-EAGF/ FONDS EUROPÉEN AGRICOLE POUR LE DÉVELOPPEMENT RURAL- FEADER ET FONDS EUROPÉEN AGRICOLE DE GARANTIE-FEAGA)

Evropski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i Evropski fond za garancije u poljoprivredi su instrumenti podrške zajedničkoj poljoprivrednoj politici Evropske

unije koji su uspostavljeni u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013 godina. Ovi instrumenti zamijenili su Evropski fond za usmjeravanje i garancije u poljoprivredi (EAGGF) koji je kao strukturalni fond osnovan 1960. godine.

Evropski poljoprivredni fond za ruralni razvoj usmjeren je na smanjivanje razlika između regija Evropske unije kroz razvoj poljoprivrede. Preko njega omogućava se jedinstveni izvor finansiranja svih programa Evropske unije za ruralni razvoj.

Fond podršku usmjerava u četiri segmenta: poboljšanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva, poboljšanje okoliša i krajolika, kvalitet života u ruralnim područjima i diverzifikacija ruralne ekonomije, i leader-ski pristup (izgradnja lokalnih kapaciteta zapošljavanja i diverzifikaciju ruralne ekonomije).

Vrijednost fonda u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina je 91 milijarda eura. Evropski fond za garancije u poljoprivredi usmjeren je na podršku održive poljoprivrede. Preko ovog fonda se, između ostalog, osigurava povrat novca za izvoz poljoprivrednih proizvoda u zemlje nečlanice i direktna plaćanja evropskim poljoprivrednicima. Vrijednost Evropskog fonda za garancije u poljoprivredi u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina je 317 milijardi eura.

EVROPSKI RAZVOJNI FOND (EUROPEAN DEVELOPMENT FUND-EDF/ FONDS EUROPÉEN DE DÉVELOPPEMENT-FED)

Evropski razvojni fond je glavni instrument Evropske unije za pružanje pomoći razvoju saradnje sa zemljama Afrike, Kariba i Pacifika (ACP zemlje) te prekomorskim zemljama i područjima.

Fond je uspostavljen 1957. godine na osnovu Rimskih ugovora (1957./1958.). Fond sadrži niz instrumenata pomoći, uključujući grantove, rizični kapital i kreditiranje privatnog sektora. Preko Fonda finansiraju se projekti i programi koji doprinose ekonomskom i socijalnom te razvoju kulture zemalja korisnica. Fond nije dio budžeta Evropske unije i sredstva za njega osiguravaju države članice Evropske unije.

Evropski razvojni fond slijedi partnerske sporazume koje Evropska unija zaključuje sa zemljama Afrike, Kariba i Pacifika te prekomorskim zemljama i područjima i

uspostavlja se na vremenski period od pet godina.

Za vremenski period od 2008. do 2013. godine preko Fonda za zemlje korisnice osigurana je pomoć u iznosu 22,682 miliona eura.

EVROPSKI REVIZORSKI SUD (EUROPEAN COURT OF AUDITORS/ COUR DES COMPTES EUROPÉENNE)

Evropski revizorski sud je institucija Evropske unije čiji je osnovni zadatak provjera zakonitosti i pravilnog izvršavanja budžeta, odnosno svih prihoda i rashoda Evropske unije (uključujući sve institucije, tijela i druge organizacione jedinice EU).

Osnovan je 1977. godine, a sastoji se od po jednog člana iz svake države članice čiji je mandat šest godina. Na kraju svake finansijske godine Evropski revizorski sud podnosi godišnji izvještaj o bužetu EU Evropskom parlamentu i Vijeću EU, a izvještaj se objavljuje i u Službenom glasniku EU.

Revizorski sud također daje mišljenje prije nego što se usvoji bilo koji finansijski propis Evropske unije. Nezavisna je institucija i nema nadležnost za izricanje kaznenih mjera. Ako Revizorski sud otkrije prevaru ili nepravilnost, prenosi informacije o njoj nadležnim tijelima Evropske unije koja preduzimaju daljnje aktivnosti.

Sjedište Evropskog revizorskog suda je u Luksemburgu.

EVROPSKI RIBARSKI FOND (EUROPEAN FISHERIES FUND-EFF/ FONDS EUROPÉEN POUR LA PÊCHE-FEP)

Evropski ribarski fond je instrument kojim Evropska unija podržava zajedničku ribarsku politiku. Fond je uspostavljen 2007. godine, a njegova vrijednost u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina je 3,849 milijardi eura.

Cilj Fonda je da podrži održivo ribarstvo i industriju akvakulture u Evropskoj uniji. Sredstva iz Fonda usmjeravaju se u podizanje konkurentnosti i zaštitu okoliša, te pomoć ribarskim zajednicama u prilagođavanju nastalim promjenama u ribarskoj

industriji i osiguranju kvalificirane radne snage.

Evropski ribarski fond zamijenio je Finansijski instrument za usmjeravanje ribarstva (FIFG), koji je bio jedan od strukturnih fondova EU.

EVROPSKI SOCIJALNI FOND (EUROPEAN SOCIAL FUND-ESF/FOND SOCIAL EUROPÉEN-FSE)

Evropski socijalni fond jedan je od dva strukturalna fonda EU (Evropski fond za regionalni razvoj i Evropski socijalni fond) i glavni instrument za provođenje strateške politike EU u oblasti zapošljavanja.

Fond je osnovan 1957. godine, a njegova vrijednost u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina je 75 milijardi eura. Iz Fonda se finansiraju mjere za povećanje zaposlenosti u državama članicama i regijama EU, posebno u onim manje razvijenim. Također, Fond predstavlja glavni instrument Lisabonske strategije za razvoj i zapošljavanje (2000./2005.). Ciljevi Fonda su da podrži konvergenciju (približavanje) među državama članicama i regijama te regionalnu konkurentnost i zapošljavanje.

Sredstva Fonda usmjeravaju se u prilagođavanje radnika i kompanija, programe cjeloživotnog učenja, planiranje i širenje inovativnih organizacija rada, olakšavanje pristupa zaposlenju i tržištu rada, socijalnu uključenost i nediskriminaciju na tržištu rada, jačanje ljudskih potencijala kroz reformu sistema obrazovanja i stručnog usavršavanja, promociju partnerstva u reformi oblasti zapošljavanja i socijalne uključenosti te razvoj institucionalnih kapaciteta i povećanja efikasnosti javne uprave na državnom, regionalnom i lokalnom nivou.

EVROPSKI SPORAZUMI (EUROPE AGREEMENTS/ACCORDS EUROPÉENS)

Evropski sporazumi predstavljaju pravnu osnovu za uspostavljanje odnosa između Evropske unije i zemalja centralne i istočne Evrope. Riječ je o sporazumima o pridruživanju koji su tzv. druga generacija sporazuma o pridruživanju. Prve Evropske sporazume potpisale su Mađarska i Poljska 1991. godine, a njih su slijedile Bugarska,

Češka, Rumunija i Slovačka 1993. godine, Estonija, Letonija i Litva 1995. godine te Slovenija 1996. godine.

Cilj Evropskih sporazuma bio je da pripreme zemlje centralne i istočne Evrope za pristupanje u Evropsku uniju. Evropski sporazumi zasnovani su na principima poštivanja ljudskih prava, demokratije, pravne države i tržišne ekonomije.

Evropski sporazumi regulirali su politički aspekt, trgovinski aspekt (stvaranje zone slobodne trgovine), ekonomsku, kulturnu i finansijsku saradnju između zemlje potpisnice i Evropske unije te usklađivanje zakonodavstva zemlje potpisnice s *acquis communautaire*-om. Evropskim sporazumima prethodili su manje obuhvatni sporazumi o saradnji koji su regulirali, prije svega, trgovinske i ekonomske odnose između Evropske unije i zemalja centralne i istočne Evrope.

EVROPSKI STANDARDI

(EUROPEAN STANDARDS-EN/NORME EUROPÉEN-EN)

Evropski standardi kao i standardi uopće predstavljaju dokumente nastale na dobrovoljnom dogovoru kojim se uspostavljaju kriteriji za proizvode i usluge, a s ciljem osiguranja da proizvodi i usluge odgovaraju svojoj svrsi te da budu uporedivi i usklađeni.

Evropskim standardima smatraju se standardi koje je razvila, usvojila i objavila jedna od tri evropske organizacije za standardizaciju: Evropski odbor za standardizaciju (CEN), Evropski odbor za standardizaciju u oblasti elektrotehnike (Cenelec) i Evropski institut za standarde u oblasti telekomunikacija (ETSI).

Evropska unija počela je koristiti standarde kao snažnu podršku za razvoj svojih politika i zakonodavstva sredinom '80-ih godina 20. stoljeća. Evropski standardi se, u pravilu, razvijaju za oblasti značajne za industriju, unutrašnje tržiše i javno dobro, a inicijativu za razvijanje određenog standarda mogu dati svi zainteresirani na nivou države ili direktno na evropskom nivou.

U okviru evropskih standarda poseban značaj imaju harmonizirani standardi. Na osnovu „novog pristupa“ u evropskom zakonodavnom konceptu koji je Vijeće EU definiralo 1985. godine evropske institucije koje dijele zakonodavnu ulogu (Vijeće

EU, Evropska komisija i Evropski parlament) propisima (direktivama) određuju ključne zahtjeve koje određeni proizvod ili usluga moraju zadovoljiti, a evropske organizacije za standardizaciju izrađuju odgovarajuće tehničke specifikacije - harmonizirane standarde. Ovi standardi objavljuju se u Službenom glasniku EU.

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA (EUROPEAN COURT ON HUMAN RIGHTS/ COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME)

Evropski sud za ljudska prava je međunarodni sud koji je uspostavljen 1959. godine na osnovu Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Evropski sud za ljudska prava razmatra tužbu o povredi prava utvrđenih Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (1953.) te donosi odluke po tužbama.

Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda određena su osnovna građanska i politička prava i slobode svakog pojedinca, te obavezuju sve države potpisnice da garantiraju ta prava i slobode svakom licu.

Evropski sud za ljudska prava od 1959. do 1998. godine djelovao je kao jedna od tri institucije Vijeća Evrope (Evropska komisija za ljudska prava, Odbor ministara Vijeća Evrope i Evropski sud za ljudska prava) za provođenje obaveza Konvencije u državama potpisnicama. U njegovoj nadležnosti bilo je samo donošenje odluka po tužbama koje je prethodno razmatrala Evropska komisija za ljudska prava. O tužbama koje nisu prosljeđivane Sudu odlučivao je Odbor ministara Vijeća Evrope. Od novembra 1998. godine Sud za ljudska prava je stalna institucija u okviru Vijeća Evrope, a u njegovoj nadležnosti su sve aktivnosti vezane za određeni spor, tj. od zaprimanja do donošenja odluke po tužbi, koja je obavezujuća za dotičnu državu. Tužbu Evropskom sudu za ljudska prava mogu podnijeti pojedinci ili grupe pojedinaca, te jedna država protiv druge države potpisnice Konvencije. Broj sudija Evropskog suda za ljudska prava određen je brojem država potpisnica Konvencije. Sjedište Evropskog suda za ljudska prava je u Strazburu.

Bosna i Hercegovina ratificirala je Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda 12. 7. 2002. i time je prihvatila nadležnost Evropskog suda za ljudska prava.

EVROPSKE INTEGRACIJE (EUROPEAN INTEGRATION/INTÉGRATION EUROPÉENNE)

Pojam evropske integracije označava povezivanje evropskih zemalja i naroda. Pojam označava spremnost na udruživanje resursa i zajedničko donošenje odluka unutar institucija Evropske unije (Evropski parlament, Vijeće EU, Evropska komisija itd.).

Evropske integracije bile su usmjerene u prvom redu na oblast ekonomije, ali u njihovoj osnovi oduvijek je bila politička ideja približavanja evropskih država.

EVROPSKE ZAJEDNICE (EUROPEAN COMMUNITIES/COMMUNAUTÉS EUROPÉENNES)

Pojam Evropske zajednice označava prve tri zajednice evropskih država: Evropsku zajednicu za uglj i čelik (1951./1952.), Evropsku ekonomsku zajednicu (1957./1958.) i Evropsku zajednicu za atomsku energiju (1957./1958). Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) Evropska ekonomska zajednica preimenovana je u Evropsku zajednicu i postala je dio prvog stuba Evropske unije – stub Zajednica. Dio ovog stuba postale su i Evropska zajednica za uglj i čelik i Euratom.

Nakon isteka Ugovora kojim je uspostavljena Evropska zajednica za uglj i čelik (Ugovor o Evropskoj zajednici za uglj i čelik 1951./1952.) 2002. godine nadležnosti koje je obuhvatala prenesene su na Evropsku zajednicu.

EVROPSKO PARTNERSTVO (EUROPEAN PARTNERSHIP/PARTENARIAT EUROPÉEN)

Evropsko partnerstvo jedan je od instrumenata procesa stabilizacije i pridruživanja i služi kao svojevrsna kontrolna lista (*checklista*) prema kojoj se mjeri napredak zemalja zapadnog Balkana – potencijalnih kandidata u procesu pristupanja Evropskoj uniji.

Evropsko partnerstvo je dokument kojim se određuju ključni, kratkoročni (1 – 2 godine) i srednjoročni (3 – 4 godine) prioriteti aktivnosti zemlje u približavanju

punopravnom članstvu u Evropskoj uniji. Ovi prioriteti definirani su kao politički kriteriji, ekonomski kriteriji i evropski standardi i odražavaju kriterije iz Kopenhagena (1993.). Evropsko partnerstvo naslanja se na redovni godišnji izvještaj o napretku zemlje u procesu stabilizacije i pridruživanja. Prioriteti se definišu u skladu s realnim očekivanjima Evropske unije da je zemlja sposobna ispuniti ili ostvariti značajan napredak u njihovoj realizaciji, a prioriteti su prilagođeni potrebama svake zemlje pojedinačno. Ono također pruža i okvir za pretpristupnu pomoć EU zemlji korisnici. Pomoć se usmjerava u skladu s prioritetima koje definiše Evropsko partnerstvo i uslovljena je njihovim ispunjavanjem. Evropska unija je Evropsko partnerstvo ponudila zemljama procesa stabilizacije i pridruživanja na Samitu u Solunu 2003. godine s ciljem produbljivanja odnosa sa zemljama zapadnog Balkana. Ono je inspirirano Pretpristupnim partnerstvom, koje je bilo dio pretpristupne strategije Evropske unije za pripremu zemalja kandidatkinja petog kruga proširenja za članstvo u Evropskoj uniji.

Evropsko partnerstvo je sa svakom zemljom zapadnog Balkana uspostavljeno Uredbom Vijeća EU (EC) No 533/2004 22. marta 2004. Prvo Evropsko partnerstvo s Bosnom i Hercegovinom Vijeće EU usvojilo je 2004., drugo 2005. i treće 2007. godine.

EVROPSKO VIJEĆE (EUROPEAN COUNCIL/CONSEIL EUROPÉEN)

Evropsko vijeće je najviši politički organ Evropske unije i kao takav uspostavljen je Jedinstvenim evropskim aktom 1986. godine. Riječ je o sastancima šefova država/vlada EU-a, tzv. sastanci na vrhu ili samiti EU-a. Prvi sastanak Evropskog vijeća održan je 1975. godine. Osim šefova država/vlada EU, Evropsko vijeće čine i generalni sekretar Vijeća EU i visoki predstavnik za vanjsku i sigurnosnu politiku, ministri vanjskih poslova EU, predsjednik Evropskog parlamenta i predsjednik Evropske komisije. U Evropskom vijeće mogu učestvovati i ministri ekonomije i finansija i drugi ministri po potrebi.

Predsjednik Evropskog vijeća je šef države/vlade države predsjedavajuće Vijećem EU. Evropsko vijeće je politički motor Unije. Ono razmatra sva najvažnija unutrašnja

i međunarodna politička pitanja, utvrđuje generalnu politiku Evropske unije, daje smjernice izvršnim institucijama EU i utvrđuje rokove za izvršavanje usaglašenih prioriteta. Njegova uloga posebno je osnažena Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) i uvođenjem nove nadležnosti u vanjskoj i sigurnosnoj politici.

Iako ima važnu političku ulogu, nema zakonodavnih nadležnosti. Evropsko vijeće sastaje se dva puta tokom zasjedanja jednog predsjedništva, dakle ukupno četiri puta godišnje. Ugovorom iz Nice (2001./2003.) utvrđeno je da će se, nakon što EU pristupi 18. članica, svi sastanci Evropskog vijeća održavati u Briselu. Sastanci na vrhu mogu biti formalni, neformalni i konsultativni. Nakon svakog sastanka na vrhu objavljuju se zaključci predsjedništva kao zajednički dokument, ali obavezujući su samo zaključci, preporuke ili neke druge mjere donesene na formalnim sastancima.

Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je da se Evropsko vijeće ustroji kao institucija Evropske unije. Također, predviđeno je da Evropsko vijeće dobije i predsjednika čiji bi mandat trajao 30 mjeseci, s mogućnošću jednog reizbora, koji će se birati kvalificiranom većinom u Evropskom vijeću. Njegova nadležnost bila bi predstavljanje EU na međunarodnom nivou i koordinacija rada Evropskog vijeća. Evropsko vijeće donosit će odluke jednoglasno, ako Ugovorom nije drugačije predviđeno.

EQUAL

EQUAL je inicijativa Zajednice koje je uspostavljena 2000. godine s ciljem podrške razvoju pristupa tržištu radne snage i novih ideja unutar evropskih strategija zapošljavanja i procesa jačanja socijalne uključenosti. Aktivnosti EQUAL-a također su bile usmjerene na jačanje borbe protiv diskriminacije i isključivosti na osnovu spolne, rasne, nacionalne i religijske pripadnosti, te starosne dobi ili seksualne orijentacije. EQUAL je finansiran preko Evropskog socijalnog fonda (ESF). U finansijskoj perspektivi 2007.-2013. godina EQUAL kao inicijativa Zajednice više ne postoji, a njegovi ciljevi obuhvaćeni su ciljevima evropske regionalne politike (konvergentnost i regionalna konkurentnost i zapošljavanje – cilj 2).

F

FINANSIJSKA PERSPEKTIVA (FINANCIAL PERSPECTIVE/PERSPECTIVES FINANCIÈRES)

Pojam finansijska perspektiva označava okvir za rashode Evropske unije tokom određenog višegodišnjeg perioda. Finansijska perspektiva utvrđuje se na osnovu međuinstitucionalnog sporazuma Vijeća EU, Evropskog parlamenta i Evropske komisije, a označava maksimalne iznose i strukturu rashoda. Evropska komisija finansijsku perspektivu dorađuje na godišnjem nivou kako bi se u obzir uzele cijene i rast BNP-a u EU. Finansijska perspektiva ne predstavlja višegodišnji budžet budući da je godišnja budžetska procedura ključna u određivanju stvarne visine rashoda i strukture različitih poglavlja budžeta.

Do danas su zaključena četiri međuinstitucionalna sporazuma ovog tipa (1988.,1992.,1999.,2006.): finansijska perspektiva 1988.-1992. (paket Delors I), finansijska perspektiva 1993.-1999. (paket Delors II), finansijska perspektiva 2000.-2006. (Agenda 2000) i finansijska perspektiva 2007.-2013. godina. Ovaj višegodišnji finansijski okvir ima za cilj da osigura da se troškovi kreću u okviru predviđenog, podsjećajući EU na ograničenost vlastitih izvora finansiranja.

FINANSIJSKI INSTRUMENT ZA CIVILNU ZAŠTITU (CIVIL PROTECTION FINANCIAL INSTRUMENT/ INSTRUMENT FINANCIER POUR LA PROTECTION CIVILE)

Finansijski instrument za civilnu zaštitu, uspostavljen u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina, ima za cilj da olakša saradnju u intervencijama u slučajevima ili prijetnje vanrednog stanja.

Ovaj instrument namijenjen je unapređenju saradnje na evropskom nivou u pitanjima civilne zaštite, a podržava i nadopunjava napore država članica usmjerene na zaštitu ljudi, okoliša i imovine u slučajevima prirodnih i ljudskim faktorom izazvanih katastrofa, terorističkih aktivnosti te tehnoloških, radioloških ili ekoloških nesreća.

Vrijednost ovog instrumenta u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina je 189,8 miliona eura.

**FINANSIJSKI INSTRUMENT ZA SARADNJU S INDUSTRIJALIZIRANIM I OSTALIM BOGATIM ZEMLJAMA I TERITORIJAMA
(FINANCING INSTRUMENT FOR COOPERATION WITH INDUSTRIALIZED (ICI) AND OTHER HIGH – INCOME COUNTRIES AND TERRITORIES/INSTRUMENT DE FINANCEMENT POUR LA COOPÉRATION AVEC DES PAYS INDUSTRIJALISÉS (ICI) ET D'AUTRES PAYS À REVENUE ÉLÉVE ET TERRITOIRES)**

Finansijski instrument za saradnju s industrijaliziranim i ostalim bogatim zemljama i teritorijama uspostavljen je 2006. godine s ciljem pružanja podrške jačanju odnosa EU s razvijenim zemljama.

Njegova svrha je razvoj dugoročnih političkih i ekonomskih veza s partnerskim zemljama te jačanje uloge Evropske unije kao globalnog igrača. Ovaj instrument obuhvata podršku ekonomskoj, finansijskoj i tehničkoj saradnji.

Instrument je otvoren za sljedeće zemlje: Australiju, Bahrein, Bruneje, Hong Kong, Japan, Kanadu, Katar, Kuvajt, Makao, Novi Zeland, Oman, Republiku Kinu na Tajvanu (Tajpeh), Republiku Koreju, Saudijsku Arabiju, Singapur, Sjedinjene Američke Države te Ujedinjene Arapske Emirate.

FISCALIS 2013

FISCALIS 2013 je program Zajednice uspostavljen u finansijskoj perspektivi 2008. – 2013. godina, čiji je cilj poboljšanje funkcioniranja poreskih sistema na unutrašnjem tržištu EU, uz povećanje saradnje među državama članicama, njihovim poreskim upravama i njihovim službenicima. Podrška je usmjerena u razvoj saradnje između poreskih organa i službenika, te uvođenje novih transevropskih kompjuterskih sistema kako bi se omogućila sigurna razmjena informacija između poreskih službenika. Vrijednost Programa je 156,9 miliona eura.

FLC

(FIRST LEVEL CONTROL-FLC/CONTRÔLE DU 1ER NIVEAU)

FLC (Prvi nivo kontrole) je sistem koji se uspostavlja u okviru administracije zemlje korisnice fondova EU, u svrhu provjere troškova projekta tokom njegove implementacije. Fokusira se na dvije aktivnosti: administrativnu provjeru (*desk based check*) svakog pojedinačnog zahtjeva za nadoknadu troškova i provjeru pojedinačne aktivnosti na licu mjesta (*on-the-spot-check*).

FOND SOLIDARNOSTI EU

(EUROPEAN UNION SOLIDARITY FUND/

FONDS DE SOLIDARITÉ DE L'UNION EUROPÉENNE)

Fond solidarnosti EU je instrument pomoći koji omogućava brzu, efikasnu i fleksibilnu reakciju na velike prirodne katastrofe ili krize u državama članicama i zemljama koje su u procesu pristupanja u Evropsku uniju. Uspostavljen je 2002. godine, a budžet mu se određuje na godišnjoj osnovi i to u visini jedne milijarde eura.

G

GALILEO (GALILEO)

Galileo je naziv za Evropski satelitski navigacijski sistem koji su Evropska unija i Evropska svemirska agencija (ESA) počeli razvijati 2002. godine.

Galileo predstavlja alternativu američkom GPS sistemu, ali je i kompatibilan s njim kao i s ruskim radionavigacijskim sistemom Glonass. Ovaj sistem omogućavat će korisnicima koji imaju opremu da utvrde svoj položaj uz veliku tačnost i za kratko vrijeme. Galileo se sastoji od 30 satelita koji će biti u orbiti i zemaljskih stanica za slanje signala do korisnika.

Galileo ima za cilj da osigura fluidnost, djelotvornost i sigurnost saobraćaja u Evropi. Galileo će ojačati evropski identitet i osigurati nezavisnost Evropske unije u strateškoj oblasti satelitskog pozicioniranja.

Također, s obzirom na njegove brojne aplikacije, on isto tako može biti koristan i u drugim sektorima kao što su socijalne usluge (pomoć za lica s invaliditetom i starija lica), pravda i carine (granična kontrola), potrage i spašavanja (navigaciju na moru i u planinskom terenu) i poljoprivreda (precizno upravljanje velikim poljoprivrednim površinama).

GATT (GENERAL AGREEMENT ON TARIFF AND TRADE-GATT/ ACCORD GÉNÉRAL SUR LES TARIFES DOUANIERS ET LE COMMERCE-GATT)

GATT - Opći multilateralni međunarodni sporazum o carinama i trgovini stupio je na snagu 1. januara 1948. s ciljem reguliranja trgovine na međunarodnom nivou. Nakon Drugog svjetskog rata nastojalo se stvoriti veliku Međunarodnu organizaciju za trgovinu (ITO).

Međutim, Sporazum o uspostavljanju Međunarodne organizacije za trgovinu

nikada nije ratificiralo nekoliko zagovornika osnivanja ove organizacije, među kojima su i Sjedinjene Američke Države, pa se iz tog sporazuma (Havanskog) izdvojio onaj dio koji se odnosio na carine tj. GATT.

Godine 1995. GATT je prerastao u Svjetsku trgovinsku organizaciju koja je proširila svoju nadležnost na reguliranje usluga – Opći sporazum o trgovini uslugama (GATS) i intelektualno vlasništvo – Sporazum o trgovini vezanoj za intelektualno vlasništvo (TRIPS).

GENERALNI DIREKTORAT (DIRECTORATES GENERAL-DG/DIRECTIONS GÉNÉRALES-DG)

Rad službenika glavnih institucija EU (Evropske komisije, Vijeća EU i Evropskog parlamenta) organiziran je po odjelima poznatijim kao DG (eng.), odnosno generalni direktorati. Svaki od generalnih direktorata odgovoran je za određene zadatke ili politike i pomažu resornom komesaru u obavljanju poslova.

Na čelu ovih administrativnih jedinica u organizacionoj strukturi institucija EU je direktor, koji se također često skraćeno naziva DG (eng.).

GENERALNI IZVJEŠTAJ O AKTIVNOSTIMA EVROPSKE UNIJE (GENERAL REPORT ON THE ACTIVITIES OF THE EUROPEAN UNION/ RAPPORT GÉNÉRAL SUR L'ACTIVITÉ DE L'UNION EUROPÉENNE)

Evropska komisija svake godine u februaru objavljuje Generalni izvještaj o aktivnostima Evropske unije. Na oko 500 do 600 stranica opisa aktivnosti, grafičkih i tabelarnih prikaza, sumira se jednogodišnji rad EU i ukazuje na sva glavna dostignuća, posebno naglašavajući teškoće u realizaciji utvrđenih godišnjih, srednjoročnih i dugoročnih ciljeva.

Generalni izvještaj je, kao i svi drugi izvještaji o radu institucija Evropske unije, javni dokument i dostupan je svim građanima EU.

GLASANJE KVALIFICIRANOM VEĆINOM (QUALIFIED MAJORITY VOTING-QMV/ VOTE À LA MAJORITÉ QUALIFIÉE-VMQ)

Glasanje kvalificiranom većinom je način donošenja odluka u Vijeću Evropske unije, a podrazumijeva određeni broj glasova potreban da bi Vijeće EU usvojilo odluku. Kvalificirana većina uvedena je kako bi se omogućilo jednostavnije donošenje odluka u Vijeću EU.

Prije njegovog uvođenja usvajanje prijedloga bilo je uslovljeno postizanjem konsenzusa država članica, odnosno odlučivalo se jednoglasno, što je značajno usporavalo donošenje odluka u Evropskoj uniji. U Evropskoj uniji petnaestorice za kvalificiranu većinu bilo je potrebno 62 od ukupno 87 glasova. Od 1. maja 2004., nakon proširenja na 25 članica, kvalificiranu većinu činila su 232 od ukupno 321 glasa, a nakon prijema Rumunije i Bugarske, 1. januara 2007., kvalificiranu većinu čini 258 od 345 glasova.

Za usvajanje odluka kvalificiranom većinom uz određeni broj glasova potrebno je da za odluku glasa većina država članica, a u određenim slučajevima (na zahtjev bilo koje od država članica) ti glasovi moraju predstavljati barem 62 % stanovništva Evropske unije.

Za odbijanje prijedloga neophodno je osigurati 88 glasova. Osnivačkim ugovorima predviđeno je da se odluke - ako nije drugačije utvrđeno - donose kvalificiranom većinom, a sa svakom njihovom revizijom broj oblasti u kojima se odluke donose kvalificiranom većinom povećavao se (jedinствeno tržište, ekonomska i socijalna kohezija, sigurnost, zdravlje radnika itd.), dok je konsenzus, odnosno jednoglasnost zadržana u osjetljivim oblastima (vanjska politika, poreska politika itd.).

Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je da se od 2014. godine kvalificirana većina računa na osnovu principa dvostruke većine te da se ovaj sistem odlučivanja proširi na nove oblasti, kao što su: klimatske promjene, energetska sigurnost i humanitarna pomoć.

GMO

(GENETICALLY MODIFIED ORGANISMS-GMO/ ORGANISME GÉNÉTIQUEMENT MODIFIÉ-OGM)

GMO - genetski modificirani organizmi su organizmi čiji je genetski materijal (DNK) izmijenjen ne putem reprodukcije i/ili prirodne rekombinacije nego uvođenjem modificiranog gena ili gena druge sorte ili vrste.

Evropska unija počela je razvijati zakonski okvir o GMO-a '90-ih godina 20. stoljeća, a s ciljem zaštite ljudskog zdravlja i okoliša uz poštivanje pravila jedinstvenog tržišta. Unija je usvojila zakonske propise o korištenju, širenju, marketingu i mogućnosti praćenja GMO-a. Također je usvojila mjere za provođenje odredbi o prekograničnom kretanju GMO-a određene Protokolom o biosigurnosti iz Kartagene.

Evropska komisija regulira distribuciju na tržištu i proizvodnju sjemena za uzgoj GMO-a. Prije stavljanja na tržište, GMO moraju proći složenu proceduru odobravanja, za koje je zadužen Zajednički istraživački centar (JRC).

Zajednički istraživački centar koordinira evropsku mrežu laboratorija za GMO i radi na uočavanju, identificiranju i određivanju količine GMO u prehrambenim proizvodima. Evropska agencija za sigurnost hrane zadužena je za davanje specifičnih mišljenja o GMO-u.

GRANT

(GRANT/SUBVENTION)

Grant (bespovratna sredstva) je direktno plaćanje za aktivnosti neprofitnog karaktera unaprijed definiranom tipu korisnika, u cilju sprovođenja mjera i ispunjavanju prioriteta određene politike EU.

GRUPA 7

(GROUP OF 7-G7/GROUPE DES 7-G7)

Pojam Grupa 7 označava povremene sastanke na vrhu sedam industrijski

najrazvijenijih zemalja svijeta. Također, poznata je pod skraćenicom G7. Potrebu za ovakvim forumom izazvali su veliki privredni poremećaji u vrijeme prvog naftnog šoka iz ranih 70-ih godina i raspada Breton-vudskog monetarnog sistema.

Prvi sastanak održan je 1975. godine na inicijativu Francuske. Do 1967. godine sastajali su se premijeri najrazvijenijih država Zapada: Francuska, Njemačka, Sjedinjene Američke Države, Velika Britanija te Japana. Od tada ovoj grupi su se pridružile prvo Italija, a zatim i Kanada, a nivo sastanaka je s nivoa premijera podignut na nivo šefova država. Nakon raspada SSSR-a, u ovo društvo je, u svojstvu pridruženog člana, primljena i Rusija i od tada se sve češće koristi pojam G8.

Sastancima industrijski najrazvijenijih zemalja svijeta također prisustvuje i Evropska unija, a predstavljaju je predsjedavajući Evropske komisije i predsjedavajući Vijeća EU. Evropska unija ne može biti domaćin ili predsjedavajuća sastancima.

H

HELSINŠKA GRUPA (HELSINKI GROUP/GROUPE D'HELSINKI)

Helsinška grupa naziv je za grupu zemalja petog kruga proširenja: Bugarska, Letonija, Latvija, Malta, Rumunija i Slovačka koje su na Samitu Evropskog vijeća u Helsinkiju, 10. i 11. decembra 1999., dobile status kandidata te formalno odobrenje za otvaranje pregovora, a kao datum početka pregovora utvrđen je februar 2000. godine. Na Samitu u Helsinkiju Turska je dobila status kandidata.

HERCULE II

HERCULE II je program Zajednice čiji je cilj zaštita finansijskih interesa Evropske zajednice poboljšanjem saradnje između organa zemalja EU, Evropske komisije i OLAF-a, uspostavljanje mreže saradnje između zemalja EU, zemalja kandidatkinja i zemalja pristupnica.

Program je usmjeren ka razmjeni informacija, iskustava i dobrih praksi, pružanje tehničke i operativne podrške organima vlasti i carinskim organima u njihovoj borbi protiv ilegalnih prekograničnih aktivnosti, organizacija obuka, seminara i konferencija, razvoj baze podataka, korištenje alata informacione tehnologije.

Program se odnosi na period od 2007. do 2013. godine, s budžetom od 98,5 mil. eura. Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), otvorena mogućnost pristupa ovom programu.

I

IDABC

(INTERCHANGE OF DATA BETWEEN ADMINISTRATIONS-IDABC/ ÉCHANGE DE DONNÉES ENTRE ADMINISTRATIONS-IDABC)

IDABC (Razmjena podataka između administracija) je program Zajednice namijenjen unapređivanju efikasnosti javnih uprava država korisnica programa kroz podsticanje razvoja informacionih i komunikacionih tehnologija. Ovaj program uspostavljen je za period od 2005. do 2009. godine. Ukupna vrijednost programa je 148,7 miliona eura.

Korisnici ovog programa su javne uprave, u prvom redu država članica i evropskih institucija, a program je na raspolaganju i regionalnim i lokalnim vlastima te preduzećima i građanima.

i2010

„i2010: Evropsko informaciono društvo 2010“ je strategija koju je Evropska komisija objavila 2005. godine. Cilj strategije je promocija rasta i zapošljavanje u sektorima povezanim s informacionim društvom. i2010 ima tri prioriteta djelovanja: stvaranje otvorenog i konkurentnog tržišta za informaciono društvo i medijske usluge; promoviranje inovacija i ulaganja u istraživanje informacionih i komunikacionih tehnologija; stvaranje evropskog informacionog društva koje će se zasnivati na uključivanju i podsticanju bolje javne usluge i kvaliteta života. i2010 je prva inicijativa Evropske komisije koja je usvojena u skladu s Lisabonskom strategijom za rast i zaposlenost (2005.).

INFORMATIČKO DRUŠTVO

(INFORMATION SOCIETY/SOCIÉTÉ DE L'INFORMATION)

Informatičko društvo sinonim je za nove informacione i komunikacione tehnologije

(ICT). Početkom 90-ih godina došlo je do procvata novih ICT-a što je značilo početak masovne upotrebe elektronske razmjene informacija, približavanje digitalnim tehnologijama, povećanje korištenja interneta i otvaranje telekomunikacijskih tržišta. Informatičko društvo donijelo je značajne promjene u mnogim sferama svakodnevnog života, posebno u pristupu osposobljavanju i znanjima (daljinsko učenje, usluge povezane s elektronskim učenjem), organizaciji rada i mobilizaciji vještina (tele-rad, virtualne kompanije), svakodnevnom životu (usluge elektronskog zdravstva) i slobodnom vremenu građana.

Također, informatičko društvo pružilo je i nove mogućnosti u smislu učešća građana tako da im se olakša izražavanje mišljenja i stavova. Međutim, ovi pozitivni pomaci praćeni su i određenim rizikom kao što je pojava novih oblika kriminalnog ponašanja, kršenje autorskih prava, te zloupotrebe ličnih podataka i intelektualnog vlasništva.

Nadalje, informatičko društvo može uticati i na marginalizaciju određenih dijelova društva. U svjetlu tih potencijalnih pozitivnih pomaka i rizika, Evropska unija stavila je informatičko društvo u centar svoje strategije za 21. stoljeće. Između ostalog, ona je pokrenula niz akcija podrške i promocije (eEurope, i2010) i usvojila mjere kojima je cilj kontrola i ograničavanje rizika povezanih s razvojem informatičkog društva, poput plana djelovanja za promociju sigurne upotrebe interneta i suzbijanja nezakonitih i štetnih poruka.

INICIJATIVA ZA SARADNJU U JUGOISTOČNOJ EVROPI (SOUTH –EAST EUROPE COOPERATION INITIATIVE-SECI/ INITIATIVE DE COOPÉRATION POUR L'EUROPE DU SUD-EST-SECI)

Inicijativa za saradnju u jugoistočnoj Evropi utemeljena je u aprilu 1996. godine. Države članice su: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Grčka, Hrvatska, Mađarska, Makedonija, Moldavija, Rumunija, Slovenija, Srbija i Turska. Podršku ovoj inicijativi daju Austrija, Češka, Italija, Rusija, Sjedinjene Američke Države i Švicarska. Cilj Inicijative je pacifizacija regije i podsticanje zemalja jugoistočne Evrope na bolju saradnju. Aktivnosti Inicijative usmjerene su na trgovinu, energetiku, malo i srednje preduzetništvo, transportnu infrastrukturu, suzbijanje kriminala i korupcije i saradnju berzi.

Organizacionu strukturu čine: Programski odbor SECI, Savjetodavno vijeće BAC, PRO odbori, organizacije koje pružaju tehničku podršku (UNECE i OSCE). Sjedište Inicijative za saradnju u jugoistočnoj Evropi je u Beču, u Austriji.

INSTITUCIJE EVROPSKE UNIJE (EUROPEAN INSTITUTIONS/INSTITUTIONS EUROPÉENNES)

Status institucije Evropske unije imaju: Evropski parlament, Vijeće ministara EU, Evropska komisija, Sud pravde Evropskih zajednica i Evropski revizorski sud, a osnovane su na osnovu Osnivačkih ugovora. Uz spomenute ključne institucije, Evropska unija razvila je niz organa, izvršnih i konsultativnih tijela, agencija te službi među kojima posebno važnu ulogu imaju Evropsko vijeće, Ekonomski i socijalni komitet, Komitet regija, Evropski ombudsmen, Evropska centralna banka, Evropska investiciona banka itd., koji zajedno čine institucionalni sistem Evropske unije.

Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je da status institucije dobiju Evropsko vijeće i Evropska centralna banka.

INSTITUCIJE ZA PROVOĐENJE SPORAZUMA O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU (INSTITUTIONS IN CHARGE OF THE IMPLEMENTATION OF THE STABILISATION AND ASSOCIATION AGREEMENT/ INSTITUTIONS CHARGÉES POUR LA MISE EN OEUVRE DE L'ACCORD DE STABILISATION ET D'ASSOCIATION)

Na osnovu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, osnivaju se zajednička tijela za praćenje provođenja Sporazuma i razmatranje svih pitanja od obostranog interesa: Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje, Odbor za stabilizaciju i pridruživanje i pododbori te Parlamentarni odbor za stabilizaciju i pridruživanje. Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje čine predstavnici Vijeća EU i Evropske komisije, s jedne strane, i predstavnici zemlje potpisnice, s druge strane.

Vijeću u radu pomaže Odbor za stabilizaciju i pridruživanje, čiji su članovi

službenici Vijeća EU, Evropske komisije i organa uprave zemlje potpisnice. Odbor za stabilizaciju i pridruživanje može osnovati različite pododbore zadužene za tehničke detalje iz oblasti obuhvaćenih Sporazumom. Sporazumom se osniva i Parlamentarni odbor za stabilizaciju i pridruživanje kao zajednički forum za razmjenu stavova poslanika Evropskog parlamenta i zakonodavne vlasti zemlje potpisnice. Uobičajeno je da do završetka procesa ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju na snazi bude Privremeni sporazum kojim se također osnivanju institucije za praćenje njegovog provođenja, a to su Privremeni odbor i pododbori.

Bosna i Hercegovina je s Evropskom unijom potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju 16. 6. 2008., a Privremeni sporazum stupio je na snagu 1. 7. 2008. Na osnovu Privremenog sporazuma, u oktobru 2008. uspostavljen je Privremeni odbor i pet pododborova: Pododbor za trgovinu, industriju, carine i poreze, Pododbor za poljoprivredu, sigurnost hrane i ribarstvo, Pododbor za unutrašnje tržište i konkurenciju, Pododbor za ekonomska i finansijska pitanja i statistiku, Pododbor za transport, okoliš, energiju i regionalni razvoj.

Nakon završetka procesa ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, Privremeni odbor i pododbori prerast će u institucionalnu strukturu za praćenje provođenja Sporazuma (Odbor za stabilizaciju i pridruživanje i pododbori), a bit će uspostavljena još dva pododborova, i to: Pododbor za pravosuđe i unutrašnje poslove i Pododbor za inovacije, tehnološki razvoj i socijalnu politiku. Također, bit će uspostavljeno Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje i Parlamentarni odbor za stabilizaciju i pridruživanje.

INSTITUCIONALNA RAVNOTEŽA (INSTITUTIONAL BALANCE/ÉQUILIBRE INSTITUTIONNEL)

Pojam institucionalne ravnoteže označava princip prema kojem svaka institucija EU mora djelovati u skladu s nadležnostima koja su joj dodijeljena Osnivačkim ugovorima. Sam princip nije detaljno utvrđen ugovorima, ali je razrađen kroz presude Suda pravde Evropskih zajednica (presuda u slučaju Meroni 1958.). Princip institucionalne ravnoteže zabranjuje da jedna institucija ulazi u nadležnosti koja su

dodijeljena drugoj instituciji, a dužnost Suda je da osigura da se taj princip poštuje.

Odnosom između Evropske komisije, Vijeća EU i Evropskog parlamenta upravlja ideja institucionalnog trougla. Njihov odnos i nadležnosti koja su im ugovorima data mijenjali su se tokom godina, posebno u slučaju Evropskog parlamenta, čiji se uticaj značajno povećao.

Uprkos napretku postignutom Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) i Amsterdamskim ugovorom (1997./1999.), još postoji neravnoteža između zakonodavnih nadležnosti Vijeća EU i zakonodavnih nadležnosti Evropskog parlamenta, budući da ove dvije institucije dijele zakonodavnu vlast samo u oblastima koje pokriva postupak saodlučivanja.

INSTRUMENT EVROPSKOG SUSJEDSTVA I PARTNERSTVA (EUROPEAN NEIGHBOURHOOD AND PARTNERSHIP INSTRUMENT-ENPI/INSTRUMENT EUROPÉEN DE VOISINAGE ET DE PARTENARIAT-IEVP)

Instrument evropskog susjedstva i partnerstva je instrument finansijske i tehničke pomoći u okviru evropske politike susjedstva. Obuhvata zemlje koje su dio ove politike: Alžir, Azerbejdžan, Bjelorusiju, Egipat, Ermeniju, Gruziju, Izrael, Jordan, Liban, Libiju, Moldaviju, Maroko, Palestinski teritorij, Siriju, Tunis i Ukrajinu, te Rusiju.

Uspostavljen je za finansijsku perspektivu 2007. – 2013. godina i njegova vrijednost je 11,2 milijarde eura. On je zamijenio postojeće različite instrumente uključujući TACIS i MEDA. Cilj Instrumenta je da podrži ekonomsku integraciju i produbljivanje političke saradnje između Evropske unije i zemalja korisnica te da podrži održivi razvoj i približavanje država korisnica politikama i standardima Evropske unije.

**INSTRUMENT RAZVOJNE SARADNJE
(DEVELOPMENT COOPERATION INSTRUMENT-DCI/
INSTRUMENT DE FINANCEMENT DE LA COOPÉRATION
AU DÉVELOPPEMENT)**

Instrument razvojne saradnje uspostavljen je 2007. godine, a zamijenio je niz instrumenata koje je Evropska unija razvijala tokom godina u okviru svoje razvojne politike. Ovim instrumentom obuhvaćene su 47 zemlje Latinske Amerike, Azije i centralne Azije, zemlje Zaljeva (Iran, Irak i Jemen) i Južnoafrička Republika.

Cilj ovog instrumenta je da pruži podršku razvoju, ekonomskoj, finansijskoj, naučnoj i tehničkoj saradnji sa zemljama i regionalnim partnerima, te pomoć zemljama u razvoju da ostvare milenijske razvojne ciljeve i smanje siromaštvo.

Instrument razvojne saradnje obuhvata tri komponente: geografske i tematske programe te programe pratećih mjera za 18 zemalja Afrike, Pacifika i Kariba (APC zemlje) potpisnica Protokola o šećeru. Vrijednost ovog instrumenta u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina je 16,9 milijardi eura.

**INSTRUMENT ZA STABILNOST
(INSTRUMENT FOR STABILITY/INSTRUMENT DE STABILITÉ)**

Instrument za stabilnost uspostavljen je 2006. godine, a njegov cilj je da osigura podršku rješavanju kriza i nestabilnosti u trećim zemljama te aktivnosti vezane za međunarodne izazove uključujući nuklearnu sigurnost i sprečavanje širenja nuklearnog naoružanja, borbu protiv trgovine ljudima, organiziranog kriminala i terorizma.

Vrijednost ovog instrumenta u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina je 2 milijarde eura.

INTELIGENTNA ENERGIJA U EVROPI II (INTELLIGENT ENERGY-EUROPE II - IEE/ ENERGIE INTELLIGENTE-EUROPE II - EIE)

Inteligentna energija u Evropi II dio je Okvirnog programa za konkurentnost i inovacije (CIP) i ima za cilj unapređenje energetske efikasnosti i povećanje energetske raznolikosti u EU, unapređenje konkurentnosti preduzeća i zaštitu okoliša. Podržava aktivnosti koje se odnose na nove i obnovljive izvore energije i energetsku raznolikost, energetske efikasnosti i racionalno korištenje izvora energije, podsticanje energetske efikasnosti i korištenja novih izvora energije u transportu.

Vrijednost programa Inteligentna energija u Evropi II u periodu od 2007. do 2013. godine je 730 miliona eura, a ovaj program je nastavak programa Inteligentna energija u Evropi koji je bio uspostavljen za period od 2003. do 2006. godine.

Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), otvorena mogućnost pristupa programu Inteligentna energija u Evropi II.

INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO (INTELLECTUAL PROPERTY/PROPRIÉTÉ INTELLECTUELLE)

Poput materijalne robe, intelektualne tvorevine mogu predstavljati vlasništvo koje se označava kao intelektualno vlasništvo. Intelektualno vlasništvo tradicionalno pokriva dvije oblasti:

- ↪ industrijsko vlasništvo koje uglavnom čine patenti, nacrti i modeli, brendovi proizvoda i usluga, marke usluga i zaštićene oznake o porijeklu;
- ↪ autorsko pravo i srodna prava koja se primjenjuju na književna i umjetnička djela.

Ovo polje pokriva kulturna, socijalna i tehnološka pitanja koja se moraju uzeti u obzir prilikom kreiranja politike u ovoj oblasti. Tako se, po pitanju industrijskog vlasništva, određenim propisima EU nastojala postići usklađenost uslova za registraciju zaštitnih znakova i proširiti zaštita na nosioce prava. U

decembru 2001. usvojena je Uredba kojom se uvodi dizajn Zajednice, a kako bi se podstakao rad na inovacijama, Evropska unija također radi na stvaranju patenta Zajednice.

U oblasti autorskih i njima srodnih prava, zakonodavstvo EU pokriva oblasti gdje bi pravna nesigurnost mogla odvratiti nosioce od iskorištavanja prava (računarski programi i baze podataka, satelitsko emitiranje i kablovski prijenos, pravo iznajmljivanja, pravo posuđivanja i određena povezana prava). Evropsko zakonodavstvo prilagođeno je tako da uzme u obzir nove izazove koje postavlja tehnološki napredak i informatičko društvo. Također, na evropskom nivou preduzete su i mjere čiji je cilj suzbijanje krivotvorenja i kršenja autorskih prava.

INTERREG

Interreg je inicijativa Zajednice koja je pokrenuta 1990. godine s ciljem da se podsticanjem prekogranične, transnacionalne i međuregionalne saradnje ojača ekonomska i socijalna kohezija te uravnotežen razvoj evropskih regija. U periodu od 1990. do 2007. godine Interreg je prošao kroz tri faze: Interreg I (1990. – 1994.), Interreg II (1994. – 1999.) i Interreg III (2000. – 2006.). U finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina Interreg je zamijenila evropska teritorijalna saradnja (cilj 3 u okviru regionalne politike EU i Evropskog fonda za regionalni razvoj).

Kroz evropsku teritorijalnu saradnju nastavlja se podrška za tri vrste saradnje, koje su uspostavljene u okviru Interrega: prekogranična saradnja (bivši Interreg III A); transnacionalna saradnja (bivši Interreg B) i međuregionalna saradnja (bivši Interreg III C). Prekogranična saradnja ima za cilj premoštavanje jaza u razvijenosti područja uz „unutrašnje granice“ u Evropskoj uniji (granična područja država članica). U okviru prekogranične saradnje podrška je usmjerena na razvoj preduzetništva, posebno malog i srednjeg, turizma, kulture i prekogranične trgovine; upravljanje prirodnim resursima, povezivanje urbanih i ruralnih područja; poboljšanje pristupa transportnim i komunikacionim mrežama, razvoj infrastrukture, zapošljavanje i jednake mogućnosti itd.

Prekograničnom saradnjom obuhvaćena su 52 projekta. Putem transnacionalne

saradnje regionalnom razvoju data je evropska dimenzija, a podrška se usmjerava u razvoj inovacija, zaštitu okoliša, poboljšanje pristupa transportnim i komunikacionim mrežama te u održivi razvoj urbanih područja. U okviru transnacionalne saradnje obuhvaćeno je 13 projekata. Međuregionalna saradnja usmjerena je na pružanje podrške izgradnji mreža za razmjenu iskustava između regionalnih i lokalnih zajednica.

U okviru međuregionalne saradnje obuhvaćeni su program Interreg IVC (nastavak Interrega IIIC) i programi Urbact II, Interact II i ESPON. Evropska teritorijalna saradnja finansira se iz Evropskog fonda za regionalni razvoj i u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina, a za nju je osigurano 8,7 milijardi eura.

IPA

(INSTRUMENT FOR PRE-ACCESSION ASSISTANCE-IPA/ INSTRUMENT D'AIDE DE PRÉADHÉSION-IAP)

IPA (Instrument pretpristupne pomoći) je novi, jedinstveni finansijski instrument Evropske unije uspostavljen 17. jula 2006. Uredbom Vijeća EU 1085/2006. IPA je uspostavljena za finansijsku perspektivu 2007.- 2013. godina, kao pomoć državama u njihovim nastojanjima da postanu članice EU. IPA je fleksibilan instrument, a namijenjen je državama kandidatkinjama: Hrvatskoj, Makedoniji i Turskoj i zemljama potencijalnim kandidatkinjama za članstvo u EU: Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Srbiji te Kosovu pod rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99. IPA predstavlja nastavak i zamijenila je prethodne finansijske instrumente EU kao što su PHARE, ISPA, SAPARD, CARDS i finansijski instrument za Tursku.

Ciljevi IPA-e su pomoć zemljama korisnicama u usklađivanju domaćeg zakonodavstva s *acquis communautaire*-om i u njegovom provođenju te u pripremi zemalja za korištenje strukturalnih i kohezionog fonda Evropske unije. IPA se sastoji od pet komponenta.

Prve dvije namijenjene su svim zemljama korisnicama:

1. Pomoć u tranziciji i razvoju institucija - namijenjena razvoju kapaciteta i institucija;

2. Prekogranična saradnja - namijenjena za pružanje pomoći u oblasti prekogranične saradnje između sadašnjih država članica i kandidatkinja i potencijalnih kandidatkinja, te saradnji između zemalja kandidatkinja i potencijalnih kandidatkinja.

Ostale tri komponente namijenjene su isključivo zemljama kandidatkinjama:

3. Regionalni razvoj - namijenjena finansiranju infrastrukturnih projekata u području okoliša i transporta, promociji konkurentnosti, ujednačenog regionalnog razvoja te pripremi za Evropski fonda za regionalni razvoj;

4. Razvoj ljudskih potencijala - namijenjena za pripremu kohezione politike i za Evropski socijalni fond;

5. Ruralni razvoj - namijenjena za pripremu zajedničke poljoprivredne politike.

Vrijednost IPA-e za finansijsku perspektivu 2007. – 2013. godina za sve zemlje korisnice je 11,468 milijardi eura. Bosna i Hercegovina kao zemlja potencijalna kandidatkinja ima pristup dvjema prvim komponentama IPA-e: pomoć u tranziciji i razvoju institucija i prekogranična saradnja. U okviru ove dvije komponente za Bosnu i Hercegovinu su u periodu od 2007. do 2010. godine osigurana 332 miliona eura.

Pomoć u tranziciji i izgradnji institucija (Komponenta I) obuhvata sve aktivnosti koje su povezane s *acquis communautaire*-om, sa izgradnjom administrativnih kapaciteta, kao i podrškom mjerama saradnje koje nisu obuhvaćene drugim komponentama kao što su komponente II, III i IV, a u okviru su pristupnog konteksta. Projektni prijedlozi u okviru ove komponente pripremaju se na osnovu prioriteta iz Višegodišnjeg indikativnog plana (MIPD), a primjenjuju se na osnovu utvrđenih procedura Evropske komisije.

Korisnici ove komponente su organi državne uprave, tijela u javnom vlasništvu, te u manjem obimu nevladine organizacije, ostala neprofitna tijela i poslovna zajednica. U okviru Komponente I potkomponente se planiraju u skladu s kriterijima iz Kopenhagena (1993.), odnosno prioritetima Evropskog partnerstva: politički kriterij 25 - 30%, ekonomski kriterij 25 – 30% i evropski standardi 40- 50% od predviđenog iznosa.

Prekogranična saradnja (Komponenta II) podržava aktivnosti vezane za regionalnu

i prekograničnu saradnju sa zemljama korisnicima IPA-e, njihovo učešće u programima Evropskog fonda za regionalni razvoj te transnacionalnim i međuregionalnim programima saradnje.

Ove aktivnosti zasnivaju se na višegodišnjim programima prekogranične saradnje i provode se prvenstveno kroz pozive za podnošenje projektnih prijedloga.

Korisnici ove komponente, zavisno od prioriteta i mjera datog programa, mogu biti jedinice regionalne i lokalne uprave, nevladine organizacije, istraživačke i razvojne institucije, privredne komore itd.

U okviru ove komponente Bosna i Hercegovina učestvuje u tri bilateralna programa s tri susjedne zemlje: Crnom Gorom, Hrvatskom i Srbijom, te u jednom programu prekogranične saradnje s državama članicama – IPA Jadranski program, i dva transnacionalna programa – Prostor jugoistočne Evrope (SEES) i Mediteranski transnacionalni program (MED).

Novina u finansiranju programa IPA-e je tzv. sufinansiranje zemlje korisnice u iznosu do 25% vrijednosti projekta. Strukturu koordinacije i upravljanja programom IPA-e čine: državni koordinator za IPA-u (DIPAK), Odbor za pripremu projekata (PPC) i Odbor za upravljanje programima (PMC).

IPF

(INFRASTRUCTURE PROJECT FACILITY-IPF/ DISPOSITIF FINANCIER POUR LES PROJETS D'INFRASTRUCTURE-IPF)

Donatorska zajednica prepoznala je finansiranje infrastrukture kao jedan od preduslova za socio-ekonomski razvoj regije zapadnog Balkana. U tu svrhu pokrenuta je inicijativa za uspostavljanje infrastrukturnog okvira za zapadni Balkan do 2010. godine. Kao jedan od instrumenata u okviru ove inicijative 2007. godine uspostavljena je Podrška infrastrukturnim projektima (IPF).

Ovaj instrument namijenjen je Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Makedoniji, Srbiji, Turskoj i Kosovu pod Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99.

Cilj ovog instrumenta je pružanje pomoći zemljama kandidatkinjama i

potencijalnim kandidatkinjama iz regije da lakše dođu do finansijskih sredstava za infrastrukturne projekte od državnog, regionalnog i općinskog značaja. Finansijska sredstva (grantovi i krediti) u okviru IPF-a daju podršku prilikom pripreme i realizacije infrastrukturnih investicionih projekata iz sljedećih sektora: okoliš, transport, energija, socijalni sektor.

IPF se zasniva na saradnji zemalja korisnica pomoći s međunarodnim finansijskim institucijama: Evropskom investicionom bankom (EIB), Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD), te Razvojnou bankom Vijeća Evrope (CEB) i njenim partnerom KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau). U okviru instrumenta IPF djeluju Podrška infrastrukturnim projektima – tehnička pomoć (IPF-TA) i Podrška infrastrukturnim projektima na općinskom nivou (IPF-MW). Bosna i Hercegovina je korisnica Podrške infrastrukturnim projektima.

ISO

(INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION-ISO/ ORGANISATION INTERNATIONALE DE NORMALISATION-OIN)

ISO (Međunarodna organizacija za standardizaciju) osnovana je 1947. godine i okuplja 161 zemlju svijeta. Njen osnovni zadatak je izdavanje industrijskih i komercijalnih standarda - ISO standarda.

Međunarodna organizacija za standardizaciju registrirana je kao nevladina organizacija, a sjedište Generalnog sekretarijata ISO-a je u Ženevi, u Švicarskoj.

ISPA

(INSTRUMENT FOR STRUCTURAL POLICIES FOR PRE-ACCESSION-ISPA/INSTRUMENT STRUCTUREL DE PRÉADHÉSION-ISPA)

ISPA (Instrument za strukturne politike u pretpristupnom periodu) jedan je od tri finansijska instrumenta (ISPA, SAPARD, PHARE,) pretpristupne pomoći kreirane za zemlje centralne i istočne Evrope - države kandidatkinje petog kruga proširenja

(Bugarska, Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litvanija, Poljska, Rumunija, Slovačka i Slovenija).

ISPA je uspostavljena u finansijskoj perspektivi 2000. – 2006. godina, a bila je usmjerena na pružanje podrške u pripremama za članstvo država kandidatkinja u oblasti transporta i zaštite okoliša.

Ciljevi ISPA-e bili su usklađivanje država kandidatkinja sa standardima EU u oblasti okoliša, njihovo uključivanje u evropsku transportnu mrežu te priprema za korištenje fondova EU nakon pristupanja u Evropsku uniju.

Nakon proširenja Evropske unije 2004. godine korisnice ISPA-e ostale su Bugarska i Rumunija, a 2005. godine pristup ISPA-i otvoren je i za Hrvatsku. ISPA-u je od 2007. godine zamijenio Instrument pretpristupne pomoći (IPA) kao jedinstveni instrument pretpristupne pomoći Evropske unije zemljama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama za članstvo.

ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ (RESEARCH AND DEVELOPMENT/ RECHERCHE ET DÉVÉLOPPEMENT)

Evropska politika istraživanja i razvoja zasnovana je na Osnivačkim ugovorima Evropske unije (na Ugovoru o Evropskoj zajednici za uglj i čelik, Ugovoru o Evropskoj zajednici za atomsku energiju i Ugovoru o Evropskoj zajednici).

Na osnovu Jedinstvenog evropskog akta (1986./1987.), u zakonodavstvo EU uvodi se pojam tehnologije, a Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) razvijaju se ciljevi Evropske unije u ovoj oblasti. Prioritet Evropske unije je da kroz istraživanje i razvoj podrži konkurentnost evropske ekonomije i socijalnog prosperiteta.

Koordinacija inicijativa u istraživanju i razvoju unutar EU zasniva se na različitim instrumentima među kojima su ključni: Okvirni program za istraživanje, tehnološki razvoj i ogledne aktivnosti (FP7) i Zajednički istraživački centar (JRC).

IZVJEŠTAJ O NAPRETKU

(PROGRESS REPORT/RAPPORT SUR LES PROGRÈS RÉALISÉS)

Izveštaj o napretku je dokument kojim Evropska komisija pruža informacije o napretku koji je određena država kandidatkinja i potencijalna kandidatkinja za članstvo postigla u ispunjavanju uslova i ciljeva koje je postavila EU kao i sažetak operativnih mjera koje je potrebno preduzeti na osnovu utvrđenih planova djelovanja. Izveštaj je obično strukturiran prema kriterijima iz Kopenhagena (1993.), a posebna pažnja posvećuje se napretku zemlje u usklađivanju domaćeg zakonodavstva s *acquis communautaire*-om. Napredak zemlje mjeri se na osnovu donesenih odluka, usvojenih zakona i provedenih mjera. Izveštaj o napretku zasniva se na dostavljenim podacima dotične zemlje kandidatkinje - potencijalne kandidatkinje, država članica EU, izvještaja Evropskog parlamenta, podataka koje dostavljaju međunarodne i nevladine organizacije. Izveštaj o napretku Evropska komisija objavljuje svake godine. Evropska komisija dostavlja Izveštaj o napretku Vijeću EU i Evropskom parlamentu te dotičnoj zemlji. Za Bosnu i Hercegovinu prvi Izveštaj o napretku objavljen je 2005. godine, a prethodili su mu Godišnji izvještaji o procesu stabilizacije i pridruživanja (2002. – 2004.) te Izveštaj o ispunjavanju uslova (1997. - 2000.).

IZVORI PRAVA

(LEGAL SOURCES OF COMMUNITY LAW/

SOURCES JURIDIQUE DU DROIT COMMUNAUTAIRE)

Uobičajeno je da se izvori prava Evropske unije dijele na primarne i sekundarne. Primarne izvore čine pravne norme sadržane u aktima koje su države članice donijele pri obavljanju njihove ugovorne i ustavne funkcije, djelujući kao subjekti međunarodnog prava i osnivači Evropskih zajednica i Evropske unije.

Primarno pravo čine Osnivački ugovori, njihovi aneksi i protokoli, koji zajedno s općim pravnim principima EU, čine tzv. tvrdo jezgro Evropske unije. Posmatrano hijerarhijski, ove norme imaju primat nad ostalim pravom EU. Sekundarni izvori prava uključuju pravne akte koje institucije EU donose u okviru nadležnosti koje su im

dodijeljene Osnivačkim ugovorima: uredbe, direktive, odluke, mišljenja, preporuke.

Izvor prava Evropske unije čini i praksa Suda pravde Evropskih zajednica. Također, u izvore prava Evropske unije ubrajaju se i svi međunarodni sporazumi koje su samostalno ili zajednički zaključile EU i države članice s trećim stranama i međusobno, međunarodno običajno pravo i opći pravni principi EU, ljudska prava, akti drugog i trećeg stuba EU itd.

J

JADRANSKO-JONSKA INICIJATIVA (ADRIATIC-IONIAN INITIATIVE/ INITIATIVE ADRIATIQUE-IONIENNE)

Jadransko-jonska inicijativa pokrenuta je na Konferenciji o sigurnosti i razvoju Jadranskog i Jonskog mora u Ankoni (Ancona) 2000. godine. Na konferenciji su učestvovali ministri vanjskih poslova zemalja učesnica: Albanije, Bosne i Hercegovine, Grčke, Hrvatske, Italije i Slovenije. Tom prilikom usvojena je Ankonska deklaracija, kojom se članice obavezuju na saradnju u brojnim oblastima. Rad Inicijative organiziran je u četiri okrugla stola: malo i srednje preduzetništvo, transport i pomorstvo, turizam, kultura i međuuniverzitetska saradnja, okoliš i zaštita od požara.

Organizacionu strukturu čine: Predsjedništvo, Jadransko-jonsko vijeće, Odbor visokih zvaničnika i Stalni sekretarijat. U okviru Inicijative uspostavljena je i parlamentarna saradnja te se jednom godišnje održava interparlamentarni sastanak zemalja članica Inicijative. Sjedište Stalnog sekretarijata Jadransko-jonske inicijative je u Ankoni, u Italiji.

JASMINE

JASMINE (Zajednička akcija za podršku razvoju mikrokreditnog sektora u Evropi) je zajednička inicijativa Evropske komisije i Evropske investicione banke (EIB) te drugih finansijskih partnera koja je osmišljena s ciljem olakšavanja pristupa finansijama za male i srednje preduzetnike, socijalno isključne društvene grupe itd. JASMINE je pokrenuta 2009. godine kao trogodišnji pilot-projekat.

JASPERS

JASPERS (Zajednička pomoć za podršku projektima u evropskim regijama) je zajednička inicijativa Evropske komisije, Evropske investicione banke, Evropske banke za obnovu i razvoj te drugih finansijskih partnera za podršku infrastrukturnim projektima.

Uspostavljena je u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina, a cilj joj je pružanje podrške državama članicama Evropske unije u pripremi velikih infrastrukturnih projekata.

JAVNA USLUGA (PUBLIC SERVICE/SERVICE PUBLIC)

Koncept javne usluge je dvojak: on obuhvata i tijela koja pružaju usluge i usluge od općeg interesa koja ta tijela pružaju. Vlasti mogu nametnuti obavezu javne usluge tijelu koje pruža tu uslugu (zrakoplovne kompanije, željeznički prijevoznici, proizvođači energenata, itd.). Pojam javnih usluga i koncept javnog sektora (uključujući i državnu administraciju) često se miješaju. Oni se razlikuju po funkciji, statusu, vlasništvu i korisnicima.

JAVNO ZDRAVSTVO (PUBLIC HEALTH/SANTÉ PUBLIQUE)

Javno zdravstvo kao dio aktivnosti EU uvedeno je Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) te dodatno razrađeno Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.). Aktivnosti Evropske unije u oblasti javnog zdravstva usmjerene su na unapređenje istraživanja uzroka bolesti i načina njihovog prijenosa, te na informiranje i edukaciju, a s ciljem prevencije bolesti. Politike EU i ostale aktivnosti razvijaju se i provode tako da osiguravaju visok nivo zaštite ljudskog zdravlja.

JEDINSTVENI EVROPSKI AKT (SINGLE EUROPEAN ACT-SEA/ACTE UNIQUE EUROPÉEN-AUE)

Jedinstveni evropski akt je ugovor kojim je prvi put značajno modificiran Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici (1957./1958.). Potpisan je 1986. a na snagu je stupio 1987. godine. Njime su postavljeni pravni temelji za stvaranje unutrašnjeg tržišta Evropske unije, definirane su nove nadležnosti Zajednice kao što su: socijalna politika, ekonomska i socijalna kohezija, istraživanje i tehnološki razvoj, zaštita okoliša,

pokrenuta saradnja u oblasti vanjskih poslova, te proširene nadležnosti Evropskog parlamenta i pojednostavljen proces donošenja odluka u Vijeću EU.

JEDINSTVENI INSTITUCIONALNI OKVIR (SINGLE INSTITUTIONAL FRAMEWORK/ CADRE INSTITUTIONNEL UNIQUE)

Jedinstveni institucionalni okvir je izraz za princip po kojem postoji samo jedan skup evropskih institucija te da su institucije Evropske unije institucije Zajednice.

JEDNAKE MOGUĆNOSTI (EQUAL OPPORTUNITIES/ÉGALITÉ DES CHANCES)

Jednake mogućnosti je princip koji podrazumijeva zabranu diskriminacije na osnovu državljanstva i spolne jednakosti. Primjenjuje se u svim oblastima djelovanja Evropske unije, posebno u oblasti ekonomije, te društvenom, kulturnom i porodičnom životu građana Evropske unije. Značajan doprinos razvoju ovog principa dat je Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.) kojim je Vijeću EU data nadležnost da preduzme odgovarajuće akcije u borbi protiv diskriminacije na osnovu spola, rasnog ili etničkog porijekla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualne orijentacije. Također, značajan doprinos razvoju principa jednakih mogućnosti data je i Poveljom o osnovnim pravima Evropske unije, koja je usvojena u decembru 2000. godine i koja uključuje pogavlje naslovljeno Jednakost. U ovom poglavlju utvrđeni su principi nediskriminacije, ravnopravnosti muškaraca i žena te kulturne, vjerske i jezičke različitosti. Ono također uključuje prava djeteta, starijih lica i invalida.

JEDNOGLASNOST (UNANIMITY/ACCORD UNANIME)

Pojam jednoglasnost označava način donošenja odluka u Vijeću EU. Jednoglasnost podrazumijeva zahtjev da sve države članice moraju postići dogovor kako bi se određeni prijedlog mogao usvojiti. Jedinstvenim evropskim aktom (1967./1968.) u

velikom broju oblasti jednoglasnost je zamijenjena kvalificiranom većinom. Međutim, drugi i treći stub Evropske unije još uvijek funkcioniraju uglavnom u skladu s međuvladinom metodom i jednoglasnošću kao načinom odlučivanja.

JEDNOOBRAZNA PROCEDURA IZBORA EVROPSKOG PARLAMENTA (UNIFORM ELECTORAL PROCEDURE FOR THE EUROPEAN PARLIAMENT/PROCÉDURE ÉLECTORAL UNIFORME POUR LE PARLEMENT EUROPÉEN)

Prema odredbama Ugovora o Evropskoj zajednici, Evropski parlament trebalo bi da izbor svojih članova regulira jednoobraznom procedurom u svim državama članicama. Uvođenjem jednoobrazne procedure osigurala bi se u Evropskom parlamentu, kao jedinoj evropskoj instituciji čije članove biraju direktno građani EU, vjernija zastupljenost raznih evropskih političkih tendencija. Međutim, to još uvijek nije slučaj. Korak naprijed napravljen je dogovorom Vijeća EU i Evropskog parlamenta o četiri ključne tačke za harmonizaciju izborne procedure. Kao jednoobrazna metoda glasanja određena je metoda proporcionalne zastupljenosti uz korištenje lista, te za Irsku prenosivo glasanje.

Određeno je da glasanje može biti preferencijalno, da različite (državne ili regionalne) jedinice mogu ostati nepromijenjene sve dok ne ometaju proporcionalnost te da regionalne jedinice treba da budu uspostavljene u državama članicama čiji broj stanovnika prelazi 20 miliona.

Određen je i minimalni izbori prag od 5% glasova. Većina pravila koja se tiču glasanja i izbora ostala su neujednačena, posebno datuma izbora, izbornih jedinica, primjene proporcionalne zastupljenosti, broja mandata, glasanja i uslova podobnosti i jednakosti.

JEREMIE

JEREMIE (Zajednički evropski resursi za mala i srednja preduzeća) je zajednička inicijativa Evropske komisije, Evropske investicione banke, Evropskog investicionog fonda te drugih finansijskih partnera koja je uspostavljena u finansijskoj perspektivi

2007. – 2013. godina. Cilj JEREMIE-a je promocija boljeg pristupa finansijama za razvoj malih i srednjih preduzeća u regijama Evropske unije.

JESSICA

JESSICA (Zajednička evropska podrška održivom ulaganju u gradska područja) je zajednička inicijativa Evropske komisije, Evropske investicione banke (EIB) i Razvojne banke Vijeća Evrope (CEB) te ostalih finansijskih partnera. Uspostavljena je u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina, a njen cilj je promocija održivog razvoja, rasta i zapošljavanja u urbanim područjima Evrope.

JMC

(JOINT MONITORING COMMITTEE-JMC/ COMITÉ DE SUIVI CONJOINT)

JMC (Zajednički odbor za praćenje-ZOP) je odbor koji se uspostavlja za svaki program prekogranične saradnje u okviru IPA komponente II. Članovi JMC-a su predstavnici svake od zemalja učesnica datog programa, a Evropska komisija ima savjetodavnu ulogu. JMC obezbjeđuje ostvarenje efikasnosti i kvaliteta implementacije prekograničnog programa, u skladu sa IPA regulativom za implementaciju. JMC se sastaje najmanje dva puta godišnje, na inicijativu zemalja učesnica ili Evropske komisije i njime predsjedava predstavnik jedne od zemalja učesnica po principu rotacije.

JTS

(JOINT TECHNICAL SECRETARIAT-JTS/ SECRÉTARIAT TÉCNIQUE CONJOINT-STC)

JTS (Zajednički tehnički sekretarijat-ZTS) je sekretarijat koji uspostavlja Upravljačko tijelo i države koje učestvuju u programu prekogranične saradnje. Uloga JTS-a je tehnička pomoć Upravljačkom tijelu/Operativnoj strukturi i Zajedničkom odboru za praćenje u izvršavanju njihovih nadležnosti.

K

KLASIFIKACIJA RASHODA (CLASSIFICATION OF EXPENDITURE/ CLASSIFICATION DES DÉPENCES)

Pojam klasifikacija rashoda odnosi se na razliku između rashoda Evropske unije čiji osnovni princip i iznos određuju ugovori, sekundarni zakonski propisi, konvencije, međunarodni ugovori ili privatni ugovori (obavezni rashodi) i rashoda za koje nosioci budžetske vlasti (Vijeće EU i Evropski parlament) mogu odrediti iznos prema svom nahođenju (neobavezni rashodi).

Vijeće EU daje konačnu odluku kada je riječ o obaveznim rashodima a Evropski parlament kada je riječ o neobaveznim rashodima.

KLAUZULA O SUSPENZIJI (SUSPENSION CLAUSE/CLAUDE DE SUSPENSION)

Klauzula o suspenziji omogućava da određena prava države članice (npr. pravo glasa u Vijeću EU) mogu biti suspendirana ako ona ozbiljno i uporno krši principe na kojima se zasniva Evropska unija (sloboda, demokratija, poštivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda i poštivanje zakona). No, istovremeno obaveze te države i dalje ostaju na snazi. Klauzula o suspenziji uvedena je Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.).

Ugovorom iz Nice (2001./2003.) uveden je i dodatni preventivni mehanizam, koji omogućava da Vijeće EU, na prijedlog jedne trećine država članica, Evropske komisije ili Evropskog parlamenta, većinom od četiri petine svojih članova i nakon što dobije pristanak Evropskog parlamenta, ustanovi da postoji jasan rizik ozbiljnog kršenja osnovnih principa EU od države članice te da joj uputi odgovarajuće preporuke.

KLAUZULA RENDEZ-VOUS**(RENDEZ-VOUS CLAUSE/CLAUSE DE RENDEZ-VOUS)**

Kada u određenom slučaju čelnici u raspravi o važnom prijedlogu propisa ne mogu postići dogovor o određenom pitanju, mogu odlučiti da se spornom pitanju vrate kasnije. Odluka će biti službeno objavljena, ali kao klauzula prijedloga propisa. Ta vrsta klauzule naziva se „klauzulom *rendez-vous*“.

KOLEKTIVNA ODBRANA**(COLLECTIVE DEFENCE/DÉFENSE COLLECTIVE)**

Kolektivna odbrana odnosi se na učešće u odbrani Evrope na osnovu ugovora iz Brisela (Ugovor iz Brisela 1948.) i Vašingtona (Sjevernoatlantski ugovor 1949.) koji propisuju da su, u slučaju oružanog napada na bilo koju od država potpisnica, one obavezne međusobno pružiti pomoć za ponovno uspostavljanje sigurnosti, a u skladu s principom samoodbrane utvrđenim u Povelji UN-a. Od 1949. godine NATO je bio glavni garant sigurnosti u zapadnoj Evropi, dok je Zapadnoevropska unija djelovala minimalnim intenzitetom gotovo 30 godina.

Međutim, Zapadnoevropska unija koja je strogo evropska organizacija uspostavila je automatsku kolektivnu odbrambenu obavezu. Razvoj evropskog sigurnosnog i odbrambenog identiteta ni na koji način ne utiče na princip da NATO i nadalje čini temelj kolektivne odbrane Evrope.

KOMBINIRANA NOMENKLATURA**(COMBINED NOMENCLATURE-CN/
NOMENCLATURE COMBINÉE-NC)**

Kombinirana nomenklatura je instrument zajedničke carinske politike Evropske unije. Koristi se za prikupljanje carina, statističko praćenje vanjske trgovine, te za primjenu posebnih mjera u okviru trgovinske, poljoprivredne, fiskalne i monetarne politike EU.

Ona se zasniva na međunarodnoj klasifikaciji harmoniziranog sistema, koju sastavlja Svjetska carinska organizacija, a Evropska unija dopunjava se svojim potpodjelama tzv. CN podnaslovima.

KOMITOLOGIJA (COMITOLOGY/COMITOLOGIE)

Komitologija (comitology) je naziv za proceduru koju Evropska komisija primjenjuje pri provođenju zakonodavstva na nivou Zajednice. Na osnovu ove procedure, određeni odbori pomažu Evropskoj komisiji u izvršavanju njenih zadataka. Ovi odbori su forumi za raspravu. Sastoje se od predstavnika država članica, a njima predsjedavaju predstavnici Evropske komisije.

Komitologija omogućava Evropskoj komisiji da uspostavi dijalog s administracijom država članica prije nego što usvoji neku provedbenu mjeru i to s ciljem pronalaženja mjera koje bi najviše odgovarale situaciji u državama članicama na koje se mjera odnosi. Odbori se dijele u tri grupe: savjetodavne odbore čije je mišljenje Evropska komisija dužna primiti na znanje; upravljačke odbore čije je mišljenje Evropska komisija, u slučaju neslaganja s njenim prijedlogom provedbene mjere, dužna uputiti Vijeću EU na razmatranje; regulatorne odbore čije je odobrenje neophodno da bi Evropska komisija donijela provedbenu mjeru.

KOMPROMIS IZ JANJINE (IOANNINA COMPROMISE/COMPROMIS DE IOANNINA)

Kompromis iz Janjine dobio je naziv prema mjestu održavanja nezvaničnog sastanka ministara vanjskih poslova u grčkom gradu Janjina (Ioannina) 29. marta 1994. Na ovom sastanku donesena je odluka Vijeća EU o glasanju kvalificiranom većinom u proširenoj Evropskoj uniji, a u svjetlu pripreme četvrtog kruga proširenja na Austriju, Finsku, Norvešku i Švedsku. Odluka je kasnije usklađena u skladu s odlukom Norveške da ne pristupi Evropskoj uniji.

Kompromis iz Janjine nalaže da ako članice Vijeća EU koje predstavljaju između

23 glasa (stari manjinski prag za blokiranje) i 26 glasova (novi prag) izrazi svoju namjeru da se suprotstavi donošenju odluke Vijeća EU kvalificiranom većinom, Vijeće EU će učiniti sve što je u njegovoj moći da u razumnom roku pronađe zadovoljavajuće rješenje koje se može usvojiti s barem 65 od 87 glasova.

Nakon Ugovora iz Nice (2001./2003.) i nove ponderacije glasova u Vijeću EU kompromis iz Janjine prestao je da važi.

KOMUNITIZACIJA (COMMUNITISATION/COMMUNAUTARISATION)

Komunitizacija znači prenošenje određenih pitanja, koja se u institucionalnom okviru Evropske unije reguliraju korištenjem međuvladine metode (drugi i treći stub EU) na metodu Zajednice (prvi stub). Metoda Zajednice zasniva se na ideji da se opći interes građana Evropske unije najbolje brani kada institucije EU igraju svoju punu ulogu u procesu donošenja odluka, uz potrebno uvažavanje principa supsidijarnosti. Tako su, npr., stupanjem na snagu Ugovora iz Amsterdama (1997./1999.), pitanja koja se odnose na slobodno kretanje ljudi, a koja su ranije bila svrstana pod saradnju u pravosuđu i unutrašnje poslove (treći stub EU), komunitizirana i sada su dio prvog stuba EU i pod isključivom nadležnošću Zajednice i institucija EU.

KONCENTRIČNI KRUGOVI (CONCENTRIC CIRCLES/CERCLES CONCENTRIQUES)

Pojam koncentričnih krugova podrazumijeva Evropu sastavljenu od podskupova država koje su ostvarile različit stepen integracije. Ideju koncentričnih krugova razrađuju brojni teoretičari i ona nije ograničena samo na integracijsku strukturu Evropske unije.

Teoretičari uglavnom govore o krugu zajedničkog prava (države članice Evropske unije), o susjednom krugu (zemlje izvan Evropske unije koje čekaju na pristupanje) i o daljnjim odabranim krugovima s ciljem bliže saradnje (krug valute, krug odbrane itd.).

KONKURENCIJA (COMPETITION/CONCURRENCE)

Konkurencija je jedan od osnovnih principa tržišne ekonomije. Ona podrazumijeva da je svaka poslovna djelatnost predmet konkurentskog pritiska drugih.

Na taj način privredni subjekti podstiču se da se međusobno natječu za potrošače svojih proizvoda i usluga, što rezultira nizom koristi kao što su niže cijene, veći kvalitet, širi izbor itd. Konkurencija je također jedan od osnovnih principa unutrašnjeg tržišta Evropske unije i ono je regulirano na evropskom nivou. Pitanje konkurencije regulirano je Ugovorom o Evropskoj zajednici, a pravila EU o konkurenciji zasnivaju se na pet glavnih principa:

↪ zabrana udruženih praksi, sporazuma i udruživanja između preduzeća koji mogu uticati na trgovinu između država članica i spriječiti, ograničiti ili iskriviti narušiti konkurenciju unutar unutrašnjeg tržišta;

↪ zabrana zloupotrebe dominantnog položaja unutar unutrašnjeg tržišta, ako on može uticati na trgovinu između država članica;

↪ nadgledanje pomoći koju dodjeljuju države članice ili koja se dodjeljuje putem državnih sredstava u bilo kojem obliku koja predstavlja prijetnju u smislu narušavanja konkurencije davanjem povlastica određenim preduzećima ili proizvodnji određene robe;

↪ preventivno nadgledanje objedinjavanja preduzeća s evropskom dimenzijom odobravanjem ili zabranom planiranih povezivanja;

↪ liberalizacija određenih sektora gdje su se javna i privatna preduzeća, poput telekomunikacija, transporta ili energije, dosad monopolistički razvijala.

Cilj reguliranja je da se osigura slobodna i poštena konkurencija u Evropskoj uniji. Evropska komisija i vlasti država članica zaduženi su za pitanje konkurencije te da zajedno dodatno rade na unapređenju efikasne i dosljedne primjene pravila o konkurenciji. Njihova saradnja ostvaruje se kroz Evropsku mrežu za konkurenciju (ECN).

KONKURENTNOST (COMPETITIVENESS/COMPÉTITIVITÉ)

Pojam konkurentnosti prvenstveno se veže za ekonomiju i kao takav označava ekonomiju koja kontinuirano bilježi visoku stopu rasta proizvodnje. Konkurentnost je kao jedan od ključnih političkih prioriteta Evropske unije postavljen Lisabonskom strategijom (2000./2005.), koja je kao cilj postavila Evropsku uniju kao najkonkurentniju i najdinamičniju ekonomiju u svijetu. Konkurentnost Evropske unije određuje se rastom produktivnosti, a zavisi od efikasnosti i budućnosti evropske industrije.

S ciljem povećanja konkurentnosti, Evropska unija nastoji prilagoditi evropsku ekonomiju strukturalnim promjenama, premjestiti industrijske aktivnosti u sektore koji su u nastanku, pregrupirati zapošljavanje i sredstva u nove industrijske sektore te smanjiti rizik deindustrijalizacije. Također s ciljem povećanja konkurentnosti, Evropska unija nastoji ojačati svoje aktivnosti u oblasti istraživanja i inovacija, informacionih i komunikacionih tehnologija, te preduzetništva, konkurencije, obrazovanja i obuke.

KONSOLIDACIJA ZAKONODAVSTVA (CONSOLIDATION OF LEGISLATION/ CONSOLIDATION DOCUMENTAIRE DU DROIT)

Razlikujemo formalnu (službenu) i neslužbenu (deklarativnu) konsolidacija zakonodavstva Evropske unije. Formalna ili službena konsolidacija zakonodavstva podrazumijeva usvajanje novog zakonskog instrumenta i njegovo objavljivanje u Službenom glasniku EU (L serija), koje uključuje i opoziva instrumente koji se konsolidiraju (osnovni instrument + dopunski/e instrument/e) bez izmjene njihove suštine. Formalna konsolidacija zakonodavstva može biti:

- ↪ vertikalna: novi instrument objedinjava osnovni instrument i dopunske instrumente u jedinstveni instrument;
- ↪ horizontalna: novi instrument objedinjava nekoliko paralelnih osnovnih

instrumenata i njihovih izmjena i dopuna, koji se odnose na isti predmet u jedinstveni instrument.

Neslužbena ili deklarativna konsolidacija zakonodavstva Evropske unije i pojednostavljenje (simplifikacija) pravnih instrumenata je posebna procedura. Riječ je o uvrštavanju izmjena i dopuna u osnovni akt koje ne znači usvajanje novog pravnog instrumenta. Riječ je o pojašnjenju koje daje Evropska komisija. Ovo pojašnjenje nema nikakvog službenog pravnog učinka, a može biti objavljeno u Službenom glasniku EU (C serija).

KONVENCIJA (CONVENTION/CONVENTION)

Konvencija je pravni akt trećeg stuba Evropske unije (pravosudna i policijska saradnja u krivičnim stvarima). Usvaja je odlukom Vijeće EU nakon konsultacija s Evropskim parlamentom te je ratificiraju države članice. Nakon što je ratificira najmanje pola država članica, konvencija stupa na snagu u tim državama.

KONVENCIJA (KONVENT) O BUDUĆNOSTI EVROPE (CONVENTION ON THE FUTURE OF EUROPE/ CONVENTION SUR L'AVENIR DE L'EUROPE)

Konvencija (Konvent) o budućnosti Evrope organizirana je rasprava o budućnosti Evropske unije koja je pokrenuta na osnovu Deklaracije iz Laekena (2001.). Prema Deklaraciji, cilj Konvencije je da podstakne što širu raspravu o ključnim pitanjima budućnosti EU te da izradi prijedlog evropskog ustava. Konvencija je počela rad 28. februara 2002., a završila predstavljanjem nacрта Ustavnog ugovora Evropskom vijeću u Solunu, 19. i 20. juna 2003.

U radu Konvencije, kojoj je predsjedavao Valery Giscard d'Estaing, učestvovali su predstavnici vlada i parlamenata država članica EU, predstavnici vlada i parlamenata država kandidatkinja, predstavnici institucija EU (Evropska komisija i Evropski parlament), te predstavnici socijalnih partnera, nevladinih organizacija, mladih itd.

Konvencija o budućnosti Evrope svojevrsna je inovacija u dotadašnjem načinu djelovanja Evropske unije s obzirom na to da dotadašnje međuvladine konferencije koje su prethodile potpisivanju Osnivačkih ugovora i njihovim revizijama nisu uključivale javne rasprave otvorene za sve zainteresirane strane.

KRITERIJI IZ KOPENHAGENA (KOPENHAGEN CRITERIA/CRITÈRES DE COPENHAGUE)

Kriteriji iz Kopenhagena su uslovi za članstvo u Evropskoj uniji, koji su postavljeni na sastanku Evropskog vijeća u Kopenhagenu 1993. godine. Riječ je o tri kriterija: političkom, ekonomskom i pravnom. Kriteriji su:

- ↪ Politički - stabilnost institucija koje osiguravaju demokratiju, vladavinu prava, poštovanje ljudskih prava i zaštitu manjina;
- ↪ Ekonomski - postojanje funkcionalne tržišne privrede, sposobne da se nosi s pritiskom konkurencije i tržišnim snagama unutar Unije;
- ↪ Pravni - sposobnost preuzimanja obaveza članstva, uključujući privrženost ciljevima političke, ekonomske i monetarne unije.

Kriteriji iz Kopenhagena nazivaju se još i pristupni kriteriji.

KRITERIJ IZ MADRIDA (MADRID CRITERIA/CRITÈRES DE MADRID)

Kriterij iz Madrida (Madridski kriterij) je uslov za članstvo u Evropskoj uniji, koji je postavljen na sastanku Evropskog vijeća u Madridu 1995. godine. Riječ je o dodatnom kriteriju za članstvo u EU kriterijima iz Kopenhagena (1993.).

Ovaj kriterij odnosi se na prilagođavanje administrativne strukture s ciljem stvaranja uslova za postupnu i skladnu integraciju. Podrazumijeva jačanje administrativne sposobnosti i stvaranje efikasnog državnog sistema upave za provođenje *acquis communautaire*-a i drugih obaveza koje proizilaze iz članstva u Evropskoj uniji. Kriterij iz Madrida naziva se još administrativni kriterij.

KRITERIJI KONVERGENCIJE (CONVERGENCE CRITERIA/CRITÈRES DE CONVERGENCE)

Kriteriji konvergencije predstavljaju ekonomske uslove utvrđene Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) kojima se procjenjuje spremnost država članica EU za učešće u trećoj fazi ekonomske i monetarne unije. Riječ je o sljedeća četiri kriterija:

- ↪ visok stepen stabilnosti cijena; stopa inflacije ne smije biti veća od 1,5 % u odnosu na stopu inflacije u tri države članice EU s najstabilnijim cijenama;
- ↪ budžetski deficit ne smije iznositi više od 3 % BDP-a, a javni dug više od 60 % BDP-a;
- ↪ učešće u evropskom monetarnom sistemu najmanje dvije godine;
- ↪ nominalne dugoročne kamatne stope ne smiju iznositi više od 2 % u odnosu na kamatne stope tri države članice EU s najnižom stopom inflacije.

Kriteriji konvergencije poznati su i kao kriteriji iz Maastrichta i kriteriji približavanja. Ispunjavanje kriterija provjerava se na osnovu izvještaja Evropske komisije i Evropske centralne banke.

KULTURA (CULTURE/CULTURE)

Iako je spremnost za vođenje aktivnosti u oblasti kulture na evropskom nivou postojala još od 70-ih godina 20. stoljeća, ona je tek Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) dobila službeno mjesto u zajedničkim aktivnostima EU.

Ugovor o Evropskoj uniji navodi da će Zajednica pridonositi procvatu kultura država članica, poštujući njihovu nacionalnu i regionalnu raznolikost i istovremeno ističući zajedničku kulturnu baštinu.

Kako bi se stvorio evropski kulturni prostor, Evropska unija promovira saradnju između država članica i, ako je potrebno, podržava i dopunjava njihove aktivnosti. Saradnja u oblasti kulture u Evropi također se promovira posebnim aktivnostima koje se finansiraju putem programa Zajednice.

U finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina uspostavljen je program Zajednice

pod nazivom Kultura.

Njegov cilj je da podrži stvaranje zajedničkog evropskog kulturnog prostora kroz podsticanje saradnje kulturnih radnika iz zemalja učesnica programa. Program je usmjeren na unapređenje prekogranične mobilnosti kulturnih radnika, podršku transnacionalnoj mobilnosti kulturno-umjetničkih djela te poboljšanje međukulturalnog dijaloga. U okviru ovog programa podrška se pruža kulturnim aktivnostima i tijelima u oblasti kulture na evropskom nivou, prepoznavanju potreba evropske kulturne zajednice te analizi i širenju informacija. Vrijednost ovog programa u periodu od 2007. do 2013. godine je 400 miliona eura.

Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), otvorena mogućnost pristupa programu Kultura.

L

LEADER

LEADER je inicijativa Zajednice koja je uspostavljena 1991. godine s ciljem podrške ruralnim područjima. U periodu od 1991. do 2007. godine LEADER je prošao kroz tri faze: LEADER I (1991. – 1995.), LEADER II (1996. – 1999.) LEADER + (2000. – 2006.). LEADER se finansira iz strukturalnih fondova, tj. iz Evropskog fonda za usmjeravanje i garancije u poljoprivredi (EAGGF). U finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina LEADER je postao je jedan od segmenata (LEADER pristup) djelovanja Evropskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD).

LIFE+

(FINANCIAL INSTRUMENT FOR THE ENVIRONMENT-LIFE + INSTRUMENT FINANCIER POUR L'ENVIRONNEMENT-LIFE+)

LIFE + je novi finansijski instrument Zajednice za okoliš koji je uspostavljen u finansijskoj perspektivi 2007. - 2013. godina. Predstavlja nastavak programa LIFE (2000.-2006.), a podržava projekte iz oblasti okoliša i očuvanja prirode. Cilj ovog instrumenta je da doprinese provođenju i razvoju politike okoliša i zakonodavstva EU, te uključivanje problematike okoliša u ostale politike.

Obuhvata tri komponente: priroda i bioraznolikosti; okolišna politika i upravljanje; informacije i komunikacije. Vrijednost ovog instrumenta u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina je 2,143 milijarde eura. Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), otvorena mogućnost pristupa LIFE-u+.

LISABONSKA STRATEGIJA

(LISBON STRATEGY/STRATÉGIE DE LISBONNE)

Na sastanku Evropskog vijeća, održanom 2000. godine u Lisabonu, čelnici vlada i

šefovi država članica Evropske unije postigli su dogovor o zajedničkom strateškom cilju prema kojem bi Evropska unija do 2010. godine trebalo da postane najkonkurentnija i najdinamičnija ekonomija svijeta zasnovana na znanju, te sposobna za održivi ekonomski rast s najvećom stopom zaposlenosti te snažnom ekonomskom i socijalnom kohezijom.

Radi postizanja tog cilja usvojena je Lisabonska strategija, koja je još poznata kao Lisabonska agenda, s programom koji povezuje kratkoročne političke inicijative te srednjoročne i dugoročne ekonomske reforme. Lisabonska strategija zasniva se na tri segmenta:

↩ Ekonomski segment - kojim se priprema tranzicija prema konkurentnoj, dinamičnoj i na znanju zasnovanoj ekonomiji. Naglasak je na potrebi stalnih prilagođavanja promjenama u informacionom društvu, te u podsticanju razvoja i istraživanja.

↩ Socijalni segment - usmjeren je na modernizaciju evropskog socijalnog modela. To se postiže ulaganjem u ljudski potencijal i borbom protiv socijalne isključivosti. Od država članica očekuje se da investiraju u obrazovanje i osposobljavanje te da provode aktivnu politiku zapošljavanja, čime bi se olakšao put prema ekonomiji zasnovanoj na znanju.

↩ Ekološki segment - koji je naknadno usvojen na sastanku Evropskog vijeća u Geteburgu (Göteborgu) 2001. godine a upozorava na činjenicu da ekonomski rast treba uskladiti s razumnim korištenjem prirodnih resursa.

Izvještaj koje je pripremljen 2005. godine pod vodstvom Wima Koka, bivšeg holandskog premijera (tzv. Kokov izvještaj) dao je razočaravajuću sliku napretka u provođenju Strategije.

Ustanovljeni neuspjeh Lisabonske strategije bio je posljedica preširoko definiranih ciljeva, preobimnog programa, nedovoljne koordinacije i proturječnih prioriteta.

Podjela odgovornosti između država članica i Evropske unije nije bila dovoljno jasna, a u državama članicama nedostajalo je političke volje za provođenje reformi.

Evropsko vijeće je 2005. godine odlučilo staviti naglasak na znanje, inovacije i optimalizaciju ljudskog kapitala te tako povećati potencijal rasta, produktivnost i ojačati socijalnu koheziju.

S tim ciljem je 2005. godine usvojena revidirana Lisabonska strategija - Lisabonska strategija za rast i zaposlenost koja je preusmjerila prioritete Evropske unije na rast i zapošljavanje.

LUKSEMBURŠKA GRUPA (LUXEMBOURG GROUP/GROUPE DE LUXEMBOURG)

Luksemburška grupa naziv je za prvu grupu zemalja petog kruga proširenja: Češka, Estonija, Kipar, Mađarska, Poljska i Slovenija kojima je na sastanku Evropskog vijeća u Luksemburgu, 12. i 13. decembra 1997., dat status kandidata i formalno odobrenje za otvaranje pregovora o članstvu, a kao datum otvaranja pregovora određen je 30. mart 1998.

LUKSEMBURŠKI KOMPROMIS (LUXEMBOURG COMPROMISE/COMPROMIS DE LUXEMBOURG)

Luksemburški kompromis, koji je postignut 1966. godine, priveo je kraju tzv. krizu „prazne stolice“, koju je proizvela Francuska 1965. godine odbijajući da učestvuje u radu Vijeća EU.

Kompromisom je predviđeno da će u slučaju odluka koje se donose većinom glasova na prijedlog Evropske komisije, a ako su u pitanju važni interesi jednog ili više partnera, članovi Vijeća EU dati sve od sebe da se u razumnom roku dođu do rješenja koje će moći usvojiti svi članovi Vijeća EU, poštujući međusobne i interese Zajednice. U suštini, ovim kompromisom propisano je jednoglasno donošenje odluka te ostavljena mogućnost veta kada su u pitanju vitalni interesi neke od država članica.

Luksemburški kompromis je i danas na snazi. Međutim, kompromis nije spriječio Vijeće EU da u skladu s Ugovorom o Evropskoj zajednici donosi odluke kvalificiranom većinom. Štaviše, glasanje kvalificiranom većinom tokom godina postupno je šireno na sve više oblasti i postalo je uobičajen postupak donošenja odluka, dok se jednoglasnost primjenjuje samo u određenim oblastima.

LJ

LJUDSKA PRAVA (HUMAN RIGHTS/ DROITS DE L'HOMME)

Praksa Suda pravde Evropskih zajednica priznaje principe postavljene Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (ECHR) Vijeća Evrope (1950.). Poštivanje ljudskih prava potvrđeno je Jedinstvenim evropskim aktom (1986./1987.) te Ugovorom o EU (1992./1993.). Na osnovu njih, poštivanje ljudskih prava i sloboda postavljeno kao jedan od principa na kojima je Evropska unija utemeljena. Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.) razrađeno je poštivanje osnovnih ljudskih prava i sloboda u Evropskoj uniji.

Ovim ugovorom u nadležnost Suda pravde Evropskih zajednica uvršteno je poštivanje prava koja su utvrđena Ugovorom o EU te se uvodi mogućnost sankcioniranja države članice koja ozbiljno i uporno krši principe na kojima je zasnovana Evropska unija (klauzula o suspenziji). Evropska unija značajan korak u oblasti zaštite ljudskih prava napravila je Poveljom o osnovnim pravima Evropske unije, koja je proklamirana 2000. godine na zasjedanju Evropskog vijeća u Nici.

Poveljom se prvi put u historiji Evropske unije jedinstvenim tekstom utvrđuje niz građanskih, političkih, ekonomskih i socijalnih prava svih građana i lica s prebivalištem u EU. Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) Povelja će postati pravno obavezujući dokument za sve evropske institucije i države članice Evropske unije.

M

MAPA PUTA (ROAD MAP/FEUILLE DE ROUTE)

Mapa puta je dokument koji je Vijeće ministara EU usvojilo u martu 2000. godine i kojim je definiralo 18 smjernica koje Bosna i Hercegovina treba ispuniti prije pristupanja izradi Studije izvodljivosti za otvaranje pregovora o zaključivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Evropska unija je u Mapi puta definirala političke, ekonomske i smjernice koji se odnose na poštivanje ljudskih prava, demokratiju i vladavinu prava. Smjernice Mape puta su sljedeće:

Političke smjernice - Usvojiti zakon o izborima i osiguranju finansiranja izbora; usvojiti zakon o Državnoj graničnoj službi; uspostaviti stalni Sekretarijat u Predsjedništvu BiH - postići dogovor o predsjedavanju Vijeća ministara BiH i usvojiti neophodne pravne amandmane i proceduru; usvojiti nova pravila i proceduru za Parlamentarnu skupštinu BiH; usvojiti jedinstveni pasoš; primijeniti Zakon o Državnoj graničnoj službi; alocirati dovoljno sredstava za Ustavni sud BiH.

Ekonomске smjernice - ukinuti zavode za platni promet; uspostaviti državni trezor; ukloniti sve barijere za trgovinu između entiteta; uspostaviti jedinstveni bh. državni institut za standardizaciju; usvojiti zakon o konkurenciji i zaštiti potrošača; primijeniti Zakon o direktnim stranim ulaganjima i usvojiti zakon o restituciji.

Smjernice u oblasti demokratije, ljudskih prava i pravne države - primijeniti zakone o imovini; jačati odgovornost na svim nivoima da stvore uslove za samoodrživ povratak; provesti odluke institucija za ljudska prava i osigurati adekvatno finansiranje; usvojiti i primijeniti zakone o sudstvu i tužilaštvu FBiH/Zakon o sudskim uslugama RS; Zakon o JRTS-u (PBS) i osiguravanje njegovog finansiranja.

Smjernice iz Mape puta Bosna i Hercegovina je „suštinski ispunila“ u septembru 2002. godine.

MARCO POLO II

Marco Polo II je program Zajednice uspostavljen u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina, a namijenjen je podršci u oblasti transporta. Cilj ovog programa je smanjenje drumskog saobraćaja te podsticanje korištenja ostalih sistema prijevoza, posebno pomorskog, željezničkog i riječnog saobraćaja. Program podržava projekte koji se odnose na usluge teretnog saobraćaja koji imaju međunarodnu dimenziju.

Marko Polo II je nastavak programa Marko Polo (2003. – 2006.), a njegova vrijednost u periodu od 2007. do 2013. godine je 450 miliona eura. Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), otvorena mogućnost pristupa programu Marco Polo II.

MEDIA 2007

MEDIA 2007 je program Zajednice uspostavljen u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina kao podrška razvoju evropske audiovizuelne industrije. Program je nastavak podrške koju je Evropska unija u ovoj oblast pružala od početka 90-ih godina 20. stoljeća kroz programe kao što su MEDIA I (1991-1995.), MEDIA II (1996. – 2000.), MEDIA PLUS/Media Training (2001. – 2006.).

Cilj ovog programa je očuvanje i razvoj evropske kulturne raznolikosti i njenog audiovizuelnog naslijeđa, povećanje razmjene evropske audiovizuelne produkcije i jačanje konkurentnosti u audiovizuelnom sektoru. Podrška je usmjerena u oblasti profesionalnog usavršavanja, razvoja produkcije, distribuciju i promociju filmova, audiovizuelnih programa i filmskih festivala te pilot-projekata. Bužet programa MEDIA 2007 u periodu od 2007. do 2013. godine je 755 miliona eura.

Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), otvorena mogućnost pristupa programu MEDIA 2007.

MEDITERANSKA UNIJA (MEDITERRANEAN UNION/UNION MÉDITERRANÉENNE)

Meditranska unija službeno je uspostavljena održavanjem konstitutivnog samita 13. jula 2008. u Parizu pod nazivom Proces iz Barcelone: Unija za Mediteran. Članice Mediteranske unije su 44 države, odnosno sve članice Evropske unije (EU-27), 13 zemalja dotadašnjeg Procesu iz Barcelone (Albanija, Alžir, Egipat, Izrael, Jordan, Liban, Libija, Maroko, Mauritanija, Palestinski teritorij, Sirija, Tunis i Turska), Monako i tri zemlje zapadnog Balkana (Bosna i Hercegovina, Crna Gora i Hrvatska).

Meditranska unija zasniva se na multilateralnom partnerstvu, fokusirajući se prvenstveno na regionalne i transnacionalne projekte koji bi trebalo da povećaju potencijal za regionalnu integraciju i koheziju. On nije alternativa evropskim integracijama, već komplementaran postojećim bilateralnim odnosima EU sa zemljama Mediterana, procesom stabilizacije i pridruživanja, te pretpriputnim i pristupnim pregovorima koje Evropska unija vodi s nekim od članica ove unije. Mediteranska unija je svojevrsan razvoj euromeditranskog partnerstva poznatijeg kao Proces iz Barcelone, koji je ozvaničen na prvoj euromeditranskoj konferenciji na nivou šefova diplomatije 1995. godine u Barceloni. Proces iz Barcelone predstavlja okvir za razvoj politike Evropske unije prema zemljama Mediterana (Albanija, Alžir, Egipat, Izrael, Jordan, Liban, Libija, Maroko, Mauritanija, Palestinski teritoriji, Sirija, Tunis i Turska), te za političku, ekonomsku, sigurnosnu i svaku drugu vrstu međusobne saradnje. Podrazumijeva jačanje veza između Evropske unije i mediteranskih zemalja te međusobnih veza zemalja ove regije.

Deklaracijom iz Barcelone (1995.) utvrđena su tri glavna cilja ovog partnerstva, a to su: zajedničko djelovanje u interesu mira i stabilnosti kroz jačanje dijaloga o političkim i sigurnosnim pitanjima; izgradnja zone zajedničkog prosperiteta kroz ekonomsko i finansijsko partnerstvo i uspostavljanje zone slobodne trgovine te zblžavanje među ljudima kroz programe socijalnog, kulturnog i humanitarnog partnerstva. Procesom iz Barcelone obuhvaćene su i bilateralna, regionalna i

multilateralna dimenzija saradnje između država članica EU i partnerskih zemalja ove regije. Bilateralni odnosi sa svakom zemljom su pravno zasnovani na euromediteranskom sporazumu o pridruživanju, kojim su utvrđeni opći i specifični odnosi sa svakom od zemalja Mediterana.

Regionalna saradnja obuhvata sva najvažnija pitanja od zajedničkog interesa EU i mediteranskih zemalja - od razvoja infrastrukture, privredne saradnje i bescarinske trgovine, saradnje u oblasti kulture, obrazovanja, naučnoistraživačkog rada pa do sporta.

Proces iz Barcelone podržan je različitim fondovima Evropske unije, a u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina podrška je osigurana kroz Instrument evropskog susjedstva i partnerstva (ENPI).

**MEĐUNARODNI KRIVIČNI SUD
(INTERNATIONAL CRIMINAL COURT-ICC/
COUR PÉNALE INTERNATIONALE-CPI)**

Međunarodni krivični sud je nezavisno i stalno međunarodno sudsko tijelo koje je uspostavljeno Rimskim statutom 2000. godine. Sud je nadležan za vođenje krivičnih postupaka u vezi s međunarodnim krivičnim djelima genocida, ratnog zločina, krivičnog djela protiv čovječnosti te agresije koja su počinjena na teritoriji ili koje su počinili državljani država koje su prihvatile Rimski statut, odnosno pristupile Sudu. Sudu je pristupilo 109 zemalja svijeta, a njegovo sjedište je u Hagu, u Holandiji.

**MEĐUNARODNI KRIVIČNI SUD ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU
(INTERNATIONAL CRIMINAL COURT FOR EX YUGOSLAVIA- ICTY/
TRIBUNAL PÉNAL INTERNATIONAL POUR L'EX-YOUGOSLAVIE)**

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) osnovan je Rezolucijom 827 Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda (UN). Ova rezolucija donesena je 25. maja 1993. na osnovu izvještaja generalnog sekretara UN-a o teškom kršenju međunarodnog

humanitarnog prava na području bivše Jugoslavije.

Sud je nadležan za vođenje postupaka u vezi s teškim kršenjem međunarodnog humanitarnog prava, ratnog zločina, genocida i zločina protiv čovječnosti. Sjedište Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju je u Hagu, u Holandiji.

**MEĐUNARODNI SUD PRAVDE
(INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE-ICJ/
COUR INTERNATIONALE DE JUSTICE-CIJ)**

Međunarodni sud pravde je glavni sudski organ Ujedinjenih naroda (UN), a statut Suda sastavni je dio Povelje UN-a. Stranke Statuta su sve članice UN-a, ali mogu biti i druge države, ako tako odluči Generalna skupština na preporuku Vijeća sigurnosti UN-a. Međunarodni sud pravde rješava sporove između država članica, daje savjetodavna mišljenja na traženje Generalne skupštine i Vijeća sigurnosti te drugih tijela i specijaliziranih agencija UN-a, ako ih za to ovlasti Generalna skupština. Sud je sastavljen od 15 sudija izabranih od Generalne skupštine i Vijeća sigurnosti.

Učešće država u postupku pred Sudom je dobrovoljno, ali ako prihvate jurisdikciju Suda po pojedinom pitanju, tada su obavezne da poštuju odluke Suda. Sjedište suda je u Hagu, u Holandiji.

**MEĐUVLADINA KONFERENCIJA
(INTERGOVERNMENTAL CONFERENCE-IGC/
CONFÉRENCE INTERGOUVERNEMENTAL-CIG)**

Pojam međuvladina konferencija označava pregovore među vladama država članica Evropske unije, koji se organiziraju s namjerom izmjene ili dopune Osnivačkih ugovora Evropske unije.

Međuvladina konferencija saziva Vijeće EU na inicijativu neke od država članica ili Evropske komisije. Odluku o sazivanju međuvladine konferencije Vijeće EU donosi prostom većinom nakon konsultacija s Evropskim parlamentom te ako je potrebno i s

Evropskom komisijom. Priprema međuvladine konferencije povjeravaja se grupi koju čine predstavnici svake od država članica i Evropske komisije, a u pripremu je neposredno uključen i Evropski parlament.

O pripremama se redovno izvještava Vijeće ministara za opće poslove EU, a konačne odluke donosi Evropsko vijeće. Međuvladine konferencije su, između ostalog, rezultirale sljedećim ugovorima: Jedinstvenim evropskim aktom (1986./1987.), Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.), Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.), Ugovorom iz Nice (2001./2003.), Ustavnim ugovorom (2004.), Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.).

Pojam međuvladina konferencija također se koristi kao naziv za okvir u kojem se vode pregovori između država članica i države kandidatkinje o pristupanju Evropskoj uniji – bilateralna međuvladina konferencija.

**METODA ZAJEDNICE I MEĐUVLADINA METODA
(COMMUNITY AND INTERGOVERNMENTAL METHODS/
MÉTHODE COMMUNAUTAIRE ET MÉTHODE
INTERGOUVERNEMENTALE)**

Metoda Zajednice i međuvladina metoda su izrazi koji se koriste za način institucionalnog rada u prvom te drugom i trećem stubu Evropske unije. Metoda Zajednice koristi se u prvom stubu Evropske unije – stubu Zajednice. Zanovan je na logici integracije koja uvažava princip supsidijarnosti. Karakteristike ove metode su: monopol Evropske komisije na pravo inicijative; raširena upotreba glasanja kvalificiranom većinom u Vijeću EU; aktivna uloga Evropskog parlamenta; jedinstveno tumačenje Suda pravde Evropskih zajednica propisa EU.

Međuvladin metod koristi se u drugom i trećem stubu – zajedničkoj vanjskoj i sigurnosnoj politici i policijskoj i pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima, a zasnovan je na logici međuvladine saradnje. Njegove karakteristike su: pravo na inicijativu Evropska komisija dijeli s državama članicama ili je ono ograničeno na specifične oblasti aktivnosti; Vijeće EU obično donosi odluke jednoglasno; Evropski parlament ima isključivo konsultativnu ulogu; Sud pravde Evropskih

zajednica ima ograničenu nadležnost ili je uopće nema.

MIFF

(MULTI-ANNUAL INDICATIVE FINANCIAL FRAMEWORK/ CADRE FINANCIER INDICATIF PLURIANNUEL)

MIFF (Višegodišnji indikativni finansijski okvir) je dokument koji predstavlja sponu između političkog okvira navedenog u dokumentu Strategija proširenja i ključni izazovi, koju Evropska komisija objavljuje svake godine kao dio paketa proširenja i procesa planiranja i izrade budžetskih alokacija EU, isključivo namijenjenih za podršku procesu proširenja. MIFF daje indikativne finansijske iznose IPA-e po zemljama korisnicama i po komponentama. Ovaj dokument se također izrađuje za trogodišnji period.

MIPD

(MULTI-ANNUAL INDICATIVE PLANNING DOCUMENT-MIPD/ DOCUMENT INDICATIF DE PLANIFICATION PLURIANNUELLE)

MIPD (Višegodišnji indikativni planski dokument) je strateški dokument za Instrument pretpristupne pomoći (IPA). MIPD predstavlja stav Evropske komisije o glavnim oblastima intervencije i glavnim prioritetima koje zemlja korisnica pomoći treba detaljno razraditi u programskim dokumentima. Na taj način MIPD treba osigurati prvi korak za neophodnu usklađenost između komponenti IPA-e. Obuhvata period od tri godine, uz obavezu godišnje revizije. MIPD se radi na osnovu Višegodišnjeg indikativnog finansijskog okvira (MIFF).

Pored MIPD-a razlikujemo i MB MIPD odnosno Višekorisnički višegodišnji indikativni planski dokument (Multi-Beneficiary Indicative Planning Document) koji daje strateški trogodišnji plan za programiranje pomoći za zemlje potencijalne kandidatkinje i zemlje kandidatkinje i teritorije putem regionalnih i horizontalnih programa. Cilj horizontalnih programa je pristup zajedničkim potrebama svih zemalja korisnica i postizanje efikasnosti i isplativosti realizacije pružanjem, u prvom redu,

pomoći kojom se upravlja centralizirano, radije nego realizacijom programa na državnom planu.

Primjeri pomoći osigurane horizontalnim programima su: razvoj usklađenih pristupa, izgradnja mreža stručnjaka, postizanje ekonomije obima u realizaciji podrške u oblasti *acquis communautaire*-a i uska saradnja s međunarodnim finansijskim institucijama za dobivanje grantova i zajmova radi što efikasnije upotrebe sredstava u privrednom razvoju.

MISIJA EVROPSKE KOMISIJE ZA PROCJENU STANJA (FACT FINDING MISSION/MISSION D'ÉTABLISSEMENT DES FAITS)

Misija Evropske komisije za procjenu stanja organ je Evropske komisije koji u okviru procesa stabilizacije i pridruživanja služi za pregled aktuelnog stanja u zemlji koja je počela pripreme za početak procesa pridruživanja. Misija za procjenu stanja kroz vlastiti uvid na terenu i izvještaje resornih ministarstava i institucija zemalja domaćina, te preko predstavnika međunarodnih finansijskih i drugih organizacija prikuplja informacije o prioritetima i ciljevima vlasti u zemlji, te ostale detalje potrebne za izradu završnog izvještaja Evropske komisije o spremnosti zemlje za početak pregovora o zaključivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

MIŠLJENJE (OPINION/OPINION)

Mišljenje je pravni akt neobavezujućeg karaktera koji donosi Vijeće EU ili Evropska komisija i koji se upućuje državama članicama i/ili pravnim licima na osnovu planiranih inicijativa Evropske unije. Uz uredbu, direktivu, odluku i preporuku, mišljenje je dio sekundarnih izvora prava EU. Mišljenje je izjava ili procjena o određenoj situaciji ili razvoju u određenim oblastima koje su u nadležnosti Zajednice ili država članica. Ono je sredstvo vođenja zakonodavstava država članica u željenom smjeru. Mišljenje ima neposredno pravno djelovanje kada prethodi donošenju obavezujućih pravnih akata ili u slučaju kada institucija koja ih donosi preuzima određenu obavezu.

MLADI U AKCIJI

(YOUTH IN ACTION/JEUNESSE EN ACTION)

Mladi u akciji je program Zajednice uspostavljen u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina čiji je cilj da podstakne solidarnost, toleranciju, te aktivnu ulogu mladih u stvaranju budućnosti Evropske unije. Program promovira mobilnost unutar i izvan granica EU, neformalno učenje i međukulturalni dijalog, te uključenost mladih bez obzira na njihovo obrazovanje, društveni položaj i kulturološku pripadnost. Namijenjen je mladim ljudima od 15 do 28 godina (u nekim slučajevima od 13 do 30 godina). Program Mladi u akciji nasljednik je programa Mladi (2000. – 2006.), a njegova vrijednost za period od 2007. do 2013. godine je 885 miliona eura.

Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), otvorena mogućnost pristupa programu Mladi u akciji.

MMF

(INTERNATIONAL MONETARY FUND-IMF/ FONDS MONÉTAIRE INTERNATIONAL-FMI)

MMF (Međunarodni monetarni fond) osnovan je 1944. godine kao specijalizirana agencija Ujedinjenih naroda s ciljem promoviranja međunarodne monetarne saradnje, sigurne razmjene i pouzdanih dogovora o razmjeni, osiguranja privremene finansijske pomoći te kako bi podsticao ekonomski rast i povećanje zaposlenosti. Aktivnosti MMF-a usmjerene su na nadzor, finansijsku i tehničku pomoć zemljama članicama.

Strukturu odlučivanja u MMF-u čine: Odbor guvernera, Izvršni odbor i generalni direktor. Odbor guvernera je najviše tijelo koje je zaduženo za vođenje politike MMF-a i sastoji se od jednog guvernera i jednog zamjenika koje postavljaju zemlje članice.

Izvršni odbor nadležan je za vođenje operativnih poslova i čine ga 24 izvršna direktora, a na njegovom čelu je generalni direktor. Položaj zemlje članice u organizacionoj strukturi, njena moć odlučivanja i njeni finansijski aranžmani zavise od

„kvote“ koja joj se dodjeljuje prilikom učlanjenja i koja odražava veličinu njene ekonomije u svjetskoj ekonomiji. MMF danas okuplja 186 zemalja, a njegovo sjedište je u Vašingtonu, u Sjedinjenim Američkim Državama. Bosna i Hercegovina postala je članica MMF-a 1995. godine.

„MOST“ ZAJEDNICE (COMMUNITY BRIDGE/PASSARELLE COMMUNAUTAIRE)

Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) uvedena je mogućnost da se oblasti koje pokriva Ugovor (Glava VI Ugovora o EU – treći stub EU) dovedu u okvir Zajednice (prvi stub EU), odnosno da se odluke vezane za njih donose u skladu s procedurom koja je utvrđena u Ugovoru o Evropskoj zajednici. Ova procedura, poznata kao „most“, zahtijeva jednoglasnost u Vijeću EU i ratifikaciju u svakoj državi članici Evropske unije.

N

NADLEŽNOSTI ZAJEDNICE (COMMUNITY COMPETENCE/COMPÉTENCES COMMUNAUTAIRES)

Pod pojmom nadležnosti Zajednice podrazumijevaju se nadležnosti Evropske unije koja su joj u određenim oblastima povjerile države članice. Zavisno od načina dodjele, razlikuju se tri vrste nadležnosti.

↪ eksplicitne nadležnosti: odnose se na precizno definirane i nadležnosti koje poizilaze iz Osnivačkih ugovora i njihovih revizija,

↪ implicitne nadležnosti: odnose se na nadležnosti u oblasti vanjskih odnosa (odnosa s trećim zemljama) i proizilaze iz eksplicitnih nadležnosti. Tako npr. tamo gdje Zajednica ima eksplicitne nadležnosti (npr. transport), također ima nadležnost da u istoj oblasti zaključuje ugovore s trećim zemljama;

↪ supsidijarne nadležnosti: kada Zajednica nema eksplicitne ni implicitne nadležnosti za postizanje ciljeva vezanih za unutrašnje tržište, a koji su postavljeni ugovorima, Vijeće EU može, djelujući, da preduzme mjere koje smatra potrebnim.

Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđa se uvođenje nove klasifikacije nadležnosti Evropske unije pa bi tako trebalo da postoje tri kategorije nadležnosti:

↪ isključive nadležnosti: odnose se na nadležnosti koja ima isključivo Evropska unija, a imala bi ih u oblastima kao što su carinska unija, zajednička trgovinska politika i konkurencija;

↪ podijeljene nadležnosti: odnose se na nadležnosti koja dijele Evropska unija i njene države članice, a obuhvatala bi oblasti kao što su: okoliš, transport i zaštita potrošača, sloboda, pravda i sigurnost.

↪ Podrška, koordiniranje i dopunjene aktivnosti država: odnose se na nadležnosti Evropske unije da samo podržava aktivnosti država članica, a obuhvatala bi oblasti kao što su: kultura, obrazovanje i industrija.

NAJUŽI KRUG (HARD CORE/NOYAU DUR)

Pojam „najuži krug“ odnosi se na grupu zemalja koje su sposobne i voljne razviti međusobnu blisku saradnju i van institucionalnog okvira Evropske unije. Primjer „najužeg kruga“ je šengenska zona koja je uspostavljena van institucionalnog okvira Evropske unije (Šengenski sporazum 1958. i Šengenska konvencija 1990.), te je naknadno uvrštena u njega (Protokol uz Ugovor iz Amsterdama 1997./1999.).

Koncept „najužeg kruga“ je Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.) i uvođenjem mehanizma „pojačane saradnje“ i formalno prihvaćen, a na osnovu njega omogućeno je da određeni broj država članica nadograđuju i produbljuju integraciju u institucionalnom okviru Evropske unije.

NATO (NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION-NATO/ ORGANISATION DU TRAITÉ DE L'ATLANIQUE NORD-OTAN)

Organizacija sjevernoatlantskog ugovora- NATO koja se još naziva Sjevernoatlantski savez osnovana je potpisivanjem Vašingtonskog ugovora (Sjevernoatlantski ugovor) 1949. godine. Ima 28 članica, među kojima su 21 država članica Evropske unije: Belgija, Bugarska, Češka, Danska, Estonija, Francuska, Grčka, Holandija, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Mađarska, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Španija, Velika Britanija, te Albanija, Hrvatska, Island, Kanada, Norveška, Sjedinjene Američke Države, Turska.

Od država članica EU van Saveza su: Austrija, Finska, Irska, Kipar, Malta i Švedska. Evropska unija poštuje obaveze koje određene države članice imaju zbog svog članstva u NATO-u, te je njena odbrambena i sigurnosna politika kompatibilna s politikom sigurnosti i odbrane NATO-a. Sjedište NATO-a je u Briselu, u Belgiji.

NUTS

(NOMENCLATURE OF TERRITORIAL UNITS FOR STATISTICS/ NOMENCLATURE DES UNITÉS TERRITORIALES STATISTIQUES)

NUTS (Nomenklatura prostornih jedinica za statistiku) je sistem nomenklature prostornih jedinica Evropske unije neophodan za provođenje regionalne politike EU. Uveden je kako bi se olakšalo prikupljanje, analiziranje, upoređivanje i usklađivanje statističkih podataka o regijama EU, a razvio ga je Evropski ured za statistiku 1980. godine.

O

OBLAST SLOBODE, SIGURNOSTI I PRAVDE (AREA OF FREEDOM, SECURITY AND JUSTICE/ ESPACE DE LIBERTÉ, DE SÉCURITÉ ET DE JUSTICE)

Oblast slobode, sigurnosti i pravde bez unutrašnjih granica kao jedan od ciljeva Evropske unije definiran je Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999), a njegova svrha je slobodno i sigurno kretanje i boravak na teritoriji EU. Aktivnosti vezane za oblasti slobode, pravde i sigurnosti pokrivaju elemente prvog stuba EU - stub Zajednice (npr. sloboda kretanja, azil, imigracija, vize, šengenska zona, pravosudna saradnja u građanskim stvarima) i trećeg stuba - policijska i pravosudna saradnja u krivičnim stvarima. Uspostavljen je oblasti slobode, sigurnosti i pravde također je jedan od ciljeva Ugovora iz Lisabona ugovora (2007./2009.).

OBNOVA

Obnova je program pomoći EU koji je uspostavljen 1996. godine. Program je bio otvoren Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, SR Jugoslaviji i Makedoniji. Vrijednost programa za period od 1996. do 2000. godine iznosila je 400 miliona eura. Podrška je bila usmjerena na regionalnu i prekograničnu saradnju, obnovu infrastrukture i objekata oštećenih u ratu, konsolidaciju demokratije i civilnog društva, povratak izbjeglica, ponovno uključivanje izbjeglica, prognanika ili demobiliziranih lica u profesionalni život, pripremu proizvodnog mehanizma za ekonomski oporavak, razvoj privatnog sektora, prije svega malog i srednjeg preduzetništva, promociju ulaganja, jačanje nevladinih organizacija, kulturnih i obrazovnih ustanova.

OBRAZOVANJE (EDUCATION/ÉDUCATION)

Svaka država članica Evropske unije ima punu odgovornost za organizaciju svog sistema obrazovanja. Uloga Evropske unije u ovoj oblasti definirana je Ugovorom o

Evropskoj zajednici. Ona podrazumijeva da Evropska unija doprinosi razvoju kvalitetnog obrazovanja kroz podsticanje saradnje između država članica te, ako je potrebno, podržava i nadopunjava njihove aktivnosti država članica.

Cilj Evropske unije je da razvija evropsku dimenziju i razmjenu informacija o zajedničkim temama u sistemima obrazovanja država članica. Također, njen cilj je da u oblasti obrazovanja podstakne mobilnost i saradnju na evropskom i međunarodnom nivou. U te svrhe Evropska unija ima na raspolaganju niz instrumenata. Između ostalog, to su sljedeći programi Zajednice: Program cjeloživotnog učenja i njegovi potprogrami Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig, Jean Monnet, programi Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Asia link, mreže za priznavanje kvalifikacija, pružanje informacija i razmjene iskustava (Naric, Eurydice, Arion), Evropska volonterska službu (EVS) te tijela kao što su Evropski centar za razvoj stručnog usavršavanja (CEDEFOP) i Evropska fondacija za stručno usavršavanje (ETF) itd.

ODBOR REGIJA

(COMMITTEE OF THE REGIONS-COR/COMITÉ DES REGIONS-CdR)

Odbor regija je savjetodavno tijelo Evropske unije koje je osnovano 1994. godine na osnovu Ugovora o Evropskoj uniji (1992./1993.). Odbor čine predstavnici regionalnih vlasti i lokalne samouprave koji zastupaju interese regija i jedinica lokalne samouprave na evropskom nivou u izradi i provođenju zajedničkih politika. Evropska komisija i Vijeće EU moraju konsultirati Odbor regija o pitanjima koja se odnose na lokalnu i regionalnu upravu. Prema Ugovoru o Evropskoj uniji i Ugovoru iz Amsterdama (1997./ 1999.), riječ je o pitanjima ekonomske i socijalne kohezije, transevropske infrastrukturne mreže, zdravstvene politike, obrazovanja i strukovnog obrazovanja, kulture, politike zapošljavanja, socijalne politike, okoliša i transporta.

Također, Evropska komisija i Vijeće EU mogu zatražiti mišljenje Odbora o pitanjima van spomenutog okvira ako ono može imati uticaja na regionalni i lokalni nivo. Mišljenje Odbora može zatražiti i Evropski parlament, a može ga dati i Odbor na vlastitu inicijativu. Sva mišljenja koja donese Odbor šalje Vijeću EU, Evropskoj komisiji i Evropskom parlamentu. Članovi Odbora su lokalni i regionalni političari,

koji u Evropskoj uniji predstavljaju niz oblasti aktivnosti regionalnih i lokalnih vlasti. Oni mogu biti predsjednici regija, regionalni parlamentarci, gradski/općinski vijećnici, gradonačelnici/načelnici, itd. Imenuje ih Vijeće EU na prijedlog država članica, ali u svom radu su potpuno nezavisni.

Odbor ima 344 člana i ne može ih biti više od 350. Njihov mandat je četiri godine. U okviru Odbora članovi su organizirani u četiri stranačke grupe: Evropska socijalistička stranka, Evropska narodna stranka, Evropska stranka liberalnih demokrata i reformista i Evropska alijansa. Radom Odbora rukovodi predsjednik, a u tome mu pomažu potpredsjednik te Ured Odbora, koji se biraju na mandat od dvije godine. Rad Odbora organiziran je u šest komisija: Komisija za politiku teritorijalne kohezije - COTER, Komisija za ekonomsku i socijalnu politiku - ECOS, Komisija za održivi razvoj - DEVE, Komisija za kulturu i obrazovanje - EDUC, Komisija za ustavna pitanja i evropsku upravu - CONST, Komisija za vanjske poslove - RELEX, Odbor godišnje održava pet plenarnih sjednica u Briselu na kojima definira opću politiku i usvaja mišljenje.

ODBOR ZA POLITIKU I SIGURNOST (POLITICAL AND SECURITY COMMITTEE-PSC/ COMITÉ POLITIQUE ET DE SÉCURITÉ-COPS)

Odbor za politiku i sigurnost je stalno tijelo u oblasti zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Čine ga politički direktori – ministri vanjskih poslova država članica. Njegovi zadaci su praćenje kretanja na međunarodnoj sceni u oblastima koje pokriva zajednička vanjska i sigurnosna politika, učešće u definiranju politika i nadzor nad provođenjem odluka Vijeća EU. Uz ovlaštenje Vijeća EU, Odbor je odgovoran za političku kontrolu i strateško vodstvo u operacijama upravljanja krizom. Kako bi se osiguralo njegovo nesmetano funkcioniranje, pomažu mu Političko-vojna grupa, Odbor za civilne aspekte rješavanja kriza, te Vojni odbor i vojno osoblje.

ODBOR ZA POMIRENJE (CONCILIATION COMMITTEE/COMITÉ DE CONSILIATION)

Prema postupku saodlučivanja između Vijeća EU i Evropskog parlamenta, može se osnovati Odbor za pomirenje. On obuhvata članove Vijeća EU ili njihove predstavnike te jednak broj predstavnika iz Evropskog parlamenta.

Svako neslaganje između dvije institucije o prijedlogu propisa u drugom čitanju upućuje se Odboru kako bi se postigao dogovor o tekstu prihvatljivom za obje strane.

Evropska komisija također učestvuje u radu Odbora, kako bi pomogla u rješavanju nesuglasica. Nacrt svakog zajedničkog teksta mora se usvojiti u roku od šest sedmica (mogućnost produženja roka za dvije sedmice) kvalificiranom većinom u Vijeću EU i apsolutnom većinom članova Evropskog parlamenta. Ako jedna od dvije institucije odbaci prijedlog, smatra se da nije usvojen.

ODBOR ZA ZAPOŠLJAVANJE (EMPLOYMENT COMMITTEE/COMITÉ DE L'EMPLOI)

Odbor za zapošljavanje osnovan je 2000. godine na osnovu Ugovora iz Amsterdama (1997./1999.), a zamijenio je dotadašnji Odbor za zapošljavanje i tržište rada (1996.). Odbor čine po dva predstavnika svake države članice i dva predstavnika Evropske komisije. Zadatak Odbora je da pomaže Vijeću EU u provođenju Evropske strategije za zapošljavanje. Također, njegov zadatak je da prati politike zapošljavanja i tržišta rada država članica, promovira njihovu koordinaciju i daje mišljenja na zahtjev Vijeća EU, Evropske komisije ili na vlastitu inicijativu.

ODBORI I RADNE GRUPE (COMMITTEES AND WORKING PARTIES/ COMITÉS ET GROUPES DE TRAVAIL)

Odbori, čiji je zadatak da pomažu institucijama Evropske unije, angažirani su u svim fazama zakonodavnog procesa. Evropska komisija redovno se savjetuje s

odborima stručnjaka prije sastavljanja novog prijedloga propisa. Ovi odbori, koje čine stručnjaci iz privatnog sektora ili vlada država članica, osiguravaju da Evropska komisija ostane otvorena u odnosu na interese onih na koje će uticati propisi. Postoji oko 60 savjetodavnih odbora koji pokrivaju sve sektore, iako se približno polovina njih bavi poljoprivrednim pitanjima. Također, pri provođenju propisa Evropskoj komisiji pomažu odbori koji djeluju u skladu s procedurom komitologije.

Ove odbore čine stručnjaci koje predlažu države članice, a predsjedava im Evropska komisija. Postoji oko 300 takvih odbora u oblastima industrije, socijalnih poslova, poljoprivrede, zaštite okoliša, unutrašnjeg tržišta, istraživanja i razvoja, zaštite potrošača i sigurnosti hrane. U Evropskom parlamentu također različiti stalni odbori organiziraju rad članova Parlamenta. Vijeću EU također pomažu odbori i radne grupe koje pripremaju njegove odluke. Postojanje određenih odbora predviđeno je ugovorima (npr. Odbor za pravosuđe i unutrašnje poslove), dok se drugi odbori osnivaju *ad hoc* (npr. Odbor za poslove u oblasti kulture).

ODLUKA (DECISION/DÉCISION)

Odluka je vrsta obavezujućeg pravnog akta Zajednice (prvi stub EU) koja ima specifičnu primjenu i spada u sekundarne izvore prava Evropske unije. Odluke se upućuju državi članici, pravnom ili fizičkom licu i u potpunosti ih obavezuju. Kada se odluka uputi državi članici, ona mora donijeti odgovarajući pravni akt s ciljem provođenja ove odluke, a kada je upućena pravnom ili fizičkom licu, država članica obavezna je osigurati da je lice kojem je upućena provede, odnosno stvoriti uslove za ostvarivanje prava koja su dodijeljena njome.

Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.) odluka se, uz okvirnu odluku, uvodi kao novi pravni akt i u treći stub EU (policijska i pravosudna saradnja u krivičnim stvarima) i njome je zamijenjen dotadašnji akt - zajednička akcija.

Okvirna odluka koristi se s ciljem približavanja zakona država članica. Predlaže je Evropska komisija ili država članica, a usvaja je Vijeće EU. Ona je obavezujuća u smislu krajnjeg rezultata, ali ostavlja državi članici izbor forme i načina njegovog

ostvarivanja. Nema direktno djelovanje, a mjere za njihovo provođenje usvaja Vijeće EU jednoglasno ili kvalificiranom većinom. Odluka se koristi u sve ostale svrhe u trećem stubu osim približavanja zakona država članica. One su također obavezujuće i sve mjere potrebne za njihovo provođenje donosi Vijeće EU kvalificiranom većinom.

ODRŽIVI RAZVOJ (SUSTAINABLE DEVELOPMENT/DÉVELOPPEMENT DURABLE)

Koncepcija održivog razvoja odnosi se na oblik ekonomskog rasta koji zadovoljava potrebe društva kratkoročno, srednjoročno i, prije svega, dugoročno. Ta koncepcija zasniva se na pretpostavci da razvoj treba zadovoljiti sadašnje potrebe, a da pri tome ne ugrozi zadovoljavanje potreba budućih generacija.

Održivi razvoj zasniva se na: ekonomski efikasnom razvoju, socijalnoj pravednosti i održivosti okoliša. Strategija Evropske unije za održivi razvoj usvojena je 2001. godine, a data joj je i vanjska dimenzija uspostavljanjem globalnog partnerstva za održivi razvoj (2002.). Princip integracije zaštite okoliša u kreiranje i provođenje politika Evropske unije potvrđeno je Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.). Sastankom na vrhu u Kardifu (Cardiff) 1998. godine postavljen je temelj koordiniranom djelovanju u okviru plana EU o integraciji pitanja zaštite okoliša.

Evropska unija i njene države članice nastoje nizom aktivnosti promovirati održivi razvoj van granica Unije i to uglavnom kroz međunarodna tijela kao što je npr. svjetski samit o održivom razvoju, održan u Johanesburgu (Johannesburg) 2002. godine.

OECD (ORGANIZATION FOR ECONOMIC COOPERATION AND DEVELOPMENT-OECD/ORGANISATION DE COOPÉRATION ET DE DÉVELOPPEMENT ÉCONOMIQUE-OCDE)

OECD (Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj) je međunarodna organizacija osnovana 1960. godine. Nastala je kao nasljednik Organizacije za evropsku ekonomsku saradnju (OEEC) koja je osnovana 1948. godine u okviru Maršalovog plana, a s ciljem

obnove evropske ekonomije. Ciljevi OECD-a su unapređivanje privrednog rasta i povećanje životnog standarda u zemljama članicama, doprinos razvoju svjetske privrede i ekonomskog napretka u članicama i nečlanicama, te doprinos širenju međunarodne trgovine na multilateranoj osnovi i povećanju svjetske trgovine.

Organizacionu strukturu OECD-a čine: Vijeće koje se sastoji od predstavnika zemalja članica i predstavnika Evropske komisije, Odbori i Sekretarijat. OECD okuplja 30 zemalja svijeta, a njegovo sjedište je u Parizu, u Francuskoj.

OHIM

**(OFFICE FOR HARMONISATION IN THE INTERNAL
MARKET-TRADE MARKS AND DESIGNES-OHIM/
OFFICE DE L'HARMONISATION DANS LE MARCHÉ
INTÉRIEUR-MARQUES, DESSINS ET MODÈLES-OHMI)**

OHIM (Evropski ured za usklađivanje unutrašnjeg tržišta) je agencija EU koja je osnovana 1994. godine s ciljem podrške približavanju propisa u oblasti intelektualnog vlasništva, posebno u oblasti tržišne marke i zaštitnog znaka, kao i u industrijskom dizajnu.

OHIM je službeno tijelo koje od 1996. provodi postupke za zaštitne znakove Zajednice, te od 2003. godine za registrirane dizajne Zajednice. OHIM, istovremeno uz funkciju agencije, obavlja i tehničku funkciju Ureda za industrijsko vlasništvo, tj. registracije prava industrijskog vlasništva. Sjedište OHIM-a je u Alisanteu (Alicante), u Španiji.

OHR

**(OFFICE OF HIGH REPRESENTATIVE-OHR/
BUREAU DU HAUT REPRÉSENTANT-BHR)**

OHR (Ured visokog predstavnika) je *ad hoc* međunarodna institucija odgovorna za nadgledanje provođenja civilnih aspekata Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini – Dejtonski sporazum (1995.). Mandat visokog predstavnika preciziran

je u Aneksu X. Dejtonskog sporazuma.

Visoki predstavnik je, u ime međunarodne zajednice, zadužen da nadgleda provođenje civilnih aspekata Dejtonskog sporazuma, da koordinira aktivnosti međunarodnih civilnih organizacija i agencija koje djeluju u zemlji, da pomogne, kada to smatra neophodnim, u rješavanju svih poteškoća koje se jave u vezi s provođenjem civilnog dijela Sporazuma, te je konačni autoritet u zemlji za tumačenje njegovog civilnog dijela.

Dodatna ovlaštenja (npr. bomska ovlaštenja) visokog predstavnika utvrđuje Vijeće za provođenje mira (PIC). Visokog predstavnika predlaže Upravni odbor Vijeća za provođenje mira, a imenovanje potvrđuje Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda.

Prvi visoki predstavnik međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini bio je Carl Bildt (1995. - 1997.). Potom su slijedili: Carlos Westendorp (1997. - 1999.), Wolfgang Petritsch (1999. - 2002.), Paddy Ashdown (2002. - 2006.) Christian Schwarz-Schilling (2006. - 2007.) Miroslav Lajčák (2007. - 2009.) i aktuelni visoki predstavnik Valentin Inzko koji je stupio na dužnost 2009.

Visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini od 2002. godine ujedno obavlja i dužnost specijalnog predstavnika Evropske unije u BiH.

OKOLIŠ (ENVIRONMENT/ENVIRONNEMENT)

Politika okoliša EU definirana je Ugovorom o Evropskoj zajednici, a njeni ciljevi su da očuva, zaštiti i poboljša kvalitet okoliša te zaštiti zdravlje ljudi. Usmjerena je, također, i na racionalno korištenje prirodnih resursa te promociju mjera za rješavanje regionalnih i globalnih ekoloških problema na međunarodnom nivou.

Politika okoliša zasniva se na principima predostrožnosti, preventivne akcije te principima „ispravke na izvoru“ i „zagađivač plaća“. Trenutno je na snazi Šesti akcioni ekološki program, koji je usvojen 2002. godine, a obuhvata period do 2012. godine.

Prioriteti ovog programa su: klimatske promjene, priroda i biološka raznolikost, okoliš, zdravlje i kvalitet življenja, prirodni resursi i otpad.

OKVIRNI SPORAZUM (FRAMEWORK AGREEMENT-FA/ACCORD CADRE)

Okvirni sporazum je ugovor kojim se definiraju opća pravila i uslovi pod kojima se odvija saradnja između Evropske komisije i zemlje korisnice pomoći EU. Ovaj sporazum ujedno predstavlja i pravni okvir za implementaciju svih aktivnosti vezanih uz programe pomoći EU u toj zemlji.

OKVIRNI PROGRAM OSNOVNA PRAVA I PRAVOSUĐE (FUNDAMENTAL RIGHTS AND JUSTICE FRAMEWORK PROGRAMME/ PROGRAMME-CADRE: DROITS FONDAMENTAUX ET JUSTICE)

Okvirni program osnovna prava i pravosuđe je program Zajednice uspostavljen u oblasti pravde, slobode i sigurnosti.

Njegovi ciljevi su da doprinese stvaranju evropskog područja u kojem su osigurane osnovne slobode i ljudska prava, podstakne borbu protiv antisemitizma, rasizma i diskriminacije, te osnaži civilno društvo koje se bavi osnovnim pravima i slobodama. Također, njegov cilj je da podrži borbu protiv nasilja i zloupotrebe droga te stvaranje evropskog prostora pravosuđa u građanskim i krivičnim stvarima.

Čini ga pet potprograma:

- ↳ Daphne III (borba protiv nasilja);
- ↳ Prevencija upotrebe droga i informiranje;
- ↳ Osnovna prava i građanstvo;
- ↳ Građansko pravosuđe;
- ↳ Krivično pravosuđe.

Budžet programa za period od 2007. do 2013. godine je 542,9 miliona eura. Bosna i Hercegovina, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), ima mogućnost pristupa Daphne III, programu Okvirnog programa osnovna prava i pravosuđe. Ovaj Daphne III ima za cilj borbu protiv svih vrsta nasilja nad djecom, mladima i ženama.

**OKVIRNI PROGRAM SOLIDARNOST I UPRAVLJANJE
MIGRACIJSKIM TOKOVIMA
(SOLIDARITY AND MANAGMENT OF MIGRATION FLOWS
FRAMEWORK PROGRAMME/PROGRAMME-CADRE:
SOLIDARITÉ ET GESTION DES FLUX MIGRATOIRES)**

Okvirni program solidarnost i upravljanje migracijskim tokovima je program Zajednice u oblasti slobode, sigurnosti i pravde. Uspostavljen je u finansijskoj perspektivi 2007. - 2013. godina, s budžetom od oko 4 milijarde eura. Cilj mu je da podrži pravednu raspodjelu odgovornosti između država članica EU pri uvođenju integriranog upravljanja vanjskim granicama Evropske unije te u provođenju politika azila i imigracije. Ovaj okvirni program čine četiri finansijska instrumenta: Fond za integraciju državljana trećih zemalja, Fond za vanjske granice, Fond za povratak i Fond za izbjeglice.

**OKVIRNI PROGRAM ZA SIGURNOST I ZAŠTITU SLOBODA
(SECURITY AND SAFEGUARDING LIBERTIES FRAMEWORK
PROGRAMME/PROGRAMME-CADRE: SÉCURITÉ ET PROTECTION
DES LIBERTÉS)**

Okvirni program za sigurnost i zaštitu sloboda je program Zajednice u oblasti slobode, sigurnosti i pravde. Uspostavljen je u finansijskoj perspektivi 2007. - 2013. godina, a njegov budžet je 735 miliona eura. Ciljevi programa su da osigura efikasnu operativnu saradnju u borbi protiv kriminala i terorizma.

Program se sastoji od dva finansijska instrumenta koji uključuju sljedeće posebne programe: „Sprečavanje i borba protiv kriminala“ i „Sprečavanje, pripravnost i upravljanje posljedicama terorizma i drugim sigurnosnim rizicima“.

OLAF

**(EUROPEAN ANTI-FRAUD OFFICE-OLAF/
OFFICE EUROPÉEN DE LUTTE ANTIFRAUDE-OLAF)**

OLAF (Evropski ured za suzbijanje prevara) osnovan je 1999. godine i provodi istrage vezane za upravljanje i finansiranje svih institucija i tijela Evropske unije. OLAF je zamijenio Jedinicu za koordinaciju borbe protiv prevara (UCLAF) koja je bila osnovana 1988. i čija je nadležnost bila ograničena na Evropsku komisiju.

Nadležnost OLAF-a su suzbijanja prevara, korupcije i drugih nepravilnosti vezanih za finansijske interese Evropskih zajednica, te pokretanje istraga vezanih za profesionalne propuste službenika i zaposlenih u institucijama i tijelima Evropske unije. Na čelu OLAF-a je direktor kojeg imenuju u dogovoru Evropski parlament, Evropska komisija i Vijeće EU na mandat od pet godina.

OLAF je u svom radu nezavisan te ima i mogućnost da od Suda pravde Evropskih zajednica zatraži zaštitu svoje nezavisnosti.

Istrage pokreće na zahtjev institucija, država članica te na vlastitu inicijativu.

Provođenja istraga kontrolira Nadzorni odbor OALF-a, a čini pet nezavisnih lica (lica van institucija EU) koja zajednički imenuju Vijeće EU, Evropski parlament i Evropska komisija.

OPOREZIVANJE

(TAXATION/FISCALITÉ)

Uprkos uspostavljanju unutrašnjeg tržišta (1993.) i ekonomske i monetarne unije (1999.), još uvijek ne postoji politika oporezivanja koja je u isključivoj i potpunoj nadležnosti EU.

Ugovorom o Evropskoj zajednici ovo pitanje definirano je posebnim odredbama, ali postupak odlučivanja o oporezivanju zahtijeva jednoglasnu odluku u Vijeću EU. Budući da to predstavlja kočnicu prihvatanju zajedničkih pravila direktnog i indirektnog oporezivanja, Evropska komisija podstiče države članice na primjenu procedure pojačane saradnje u ovoj oblasti.

Također, tom procedurom podstiču se države članice da prihvate preporuke čiji je cilj da uklone štetne poreske prepreke umjesto obavezujućih zakonskih prijedloga.

S ciljem ujednačavanja poreskih politika, Vijeće EU je kao dio „poreskog paketa“ donijelo Kodeks ponašanja o poslovnom oporezivanju, usvojen (1997.), te propise o otklanjanju deformacija u efikasnom oporezivanju dohotka na štednju u obliku kamata (Direktiva o oporezivanju dohotka od štednje, 2003.) i zajednički sistem oporezivanja primjenjiv na kamate i plaćanja taksu između udruženih preduzeća (Direktiva o kamatama i licencama, 2003.).

Trenutno, prijedloge Evropske komisije pažljivo razmatra Vijeće EU, posebno prijedloge vezane za reformu sistema indirektnog oporezivanja, revizije zajedničkog sistema oporezivanja primjenjivog na spajanja, podjele, prijenose imovine i razmjene dionica kompanije u različitim državama članicama, itd.

OS

(OPERATING STRUCTURE-OS/STRUCTURE D'EXÉCUTION)

OS (Operativna struktura) predstavlja tijelo ili tijela odgovorna za upravljanje i implementaciju određene komponente Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA), u skladu sa principom stabilnog finansijskog upravljanja (*the principle of sound financial management*). Operativna struktura se uspostavlja u okviru administracije zemlje korisnice IPA i može se sastojati od jednog ili više tijela, u zavisnosti od uspostavljenog sistema upravljanja fondovima EU (centralizovani/decentralizovani).

OSCE

(ORGANIZATION FOR SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE-OSCE/ORGANISATION POUR LA SÉCURITÉ ET LA COOPÉRATION EN EUROPE)

OSCE (Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi) je panevropska sigurnosna organizacija koju čini 56 zemalja članica. Osnovana je u skladu s Poglavljem VIII.

Povelje Ujedinjenih naroda i uspostavljena je kao instrument i mehanizam ranog upozorenja, prevencije sukoba, suzbijanja kriza i postkonfliktne obnove u Evropi. Sve zemlje koje učestvuju u aktivnostima OSCE-a imaju ravnopravan status, a odluke se donose konsenzusom.

Stručno tijelo OSCE-a za političke konsultacije i donošenje odluka je Stalno vijeće. Njegovi članovi, izaslanici zemalja članica OSCE-a sastaju se jednom sedmično da bi raspravljali i donosili odluke o pitanjima značajnim za OSCE. Visoko vijeće, koje čine politički direktori ili zvaničnici višeg ranga zemalja članica, sastaje se jednom godišnje radi političkih dogovora. Ministri vanjskih poslova zemalja članica OSCE-a sastaju se jednom godišnje na sastanku Ministarskog vijeća, a svake druge godine šefovi država ili vlada okupljaju se na samitu OSCE-a. Predsjedavajući OSCE-a odgovoran je za izvršenje odluka i svake se godine bira iz druge zemlje. Aktuelnom predsjedavajućem u njegovom radu pomaže prethodnik koji, zajedno sa sljedećim predsjedavajućim, čine OSCE Trojku.

Generalni sekretar OSCE-a djeluje kao izaslanik predsjedavajućeg OSCE-a i daje mu podršku u svim aktivnostima kojima se provode ciljevi OSCE-a. Njegove aktivnosti također uključuju rukovođenje strukturom i operacijama OSCE-a. Parlamentarna skupština OSCE-a, koju čini više od tri stotine parlamentaraca iz svih zemalja članica OSCE-a, zasjeda jednom godišnje i raspravlja o pitanjima značajnim za rad OSCE-a, te donosi i odgovarajuće rezolucije i preporuke. Organizacionu strukturu OSCE-a čine još: Ured za vezu u Centralnoj Aziji, Ured za demokratizaciju i ljudska prava (ODIHR), izaslanik za slobodu medija, Ured visokog komesara za nacionalne manjine, Sud za pomirenje i arbitražu. OSCE ima misije u nekoliko zemalja (operacije na terenu) među kojima je i Bosna i Hercegovina.

Sjedište Generalnog sekretarijata OSCE-a je u Beču, u Austriji. Bosna i Hercegovina je članica OSCE-a od 1992. godine.

OSJETLJIVI PROIZVODI

(SENSITIVE PRODUCTS/PRODUITS SENSIBLES)

Osjetljivim proizvodima nazivaju se određene vrste proizvoda čije je promet na unutrašnjem tržištu EU pod posebnim režimom. Riječ je, najčešće, o poljoprivrednim

proizvodima, određenim vrstama mesa, ribi, te vinu i tekstilu.

Osjetljivi proizvodi u Evropskoj uniji imaju zaštićeni tretman, te se njihov uvoz kontrolira godišnjim kvotama ili drugim vrstama ograničenja.

OSNIVAČKI UGOVORI (FOUNDING TREATIES/TRAITÉS CONSTITUTIFS)

Osnivačkim ugovorima definiraju se principi, pravni i institucionalni temelji Evropske unije te odnosi s državama članicama i međunarodnim organizacijama. Njihove odredbe stvaraju prava ne samo za države članice već i za njihove građane te se na osnovu njih stvaraju institucije i tijela na evropskom nivou koja su nezavisna od vlasti država članica i na koja države članice prenose zakonodavna, upravna i sudska prava.

U okviru Osnivačkih ugovora razlikuju se tri vrste ugovora: originalni ugovori (Ugovor o Evropskoj zajednici za uglj i čelik, Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici, Ugovor o Evropskoj zajednici za atomsku energiju), ugovori o izmjenama koji su unijeli velike institucionalne, proceduralne promjene i promjene politika u oblastima odgovornosti tri zajednice i Evropske unije (npr. Jedinstveni evropski akt, Ugovor iz Amsterdama, Ugovor iz Nice) te ugovore o pristupanju novih država članica.

Hronološki, najznačajniji ugovori potpisani su kako slijedi:

Ugovor o Evropskoj zajednici za uglj i čelik (1951./1952.);

Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici (1957./1958.);

Ugovor o Evropskoj zajednici za atomsku energiju (1957./1958.);

Ugovor o spajanju (1965./1967.);

Jedinstveni evropski akt (1987./1988.);

Ugovor o Evropskoj uniji (1992./1993.);

Ugovor iz Amsterdama (1997./1999.);

Ugovor iz Nice (2001./2003.).

Ugovor iz Lisabona (2007./2009.)

P

PAKET PROŠIRENJA (ENLARGEMENT PACKAGE/PAQUET ÉLARGISSEMENT)

Paket proširenja je skup dokumenata koje Evropska komisija izdaje na godišnjoj osnovi, a koji definiraju okvir za pristupanje država kandidatkinja i zemalja potencijalnih kandidatkinja za članstvo u EU. Ovaj paket uključuje izvještaj o napretku, evropsko partnerstvo i strateški dokument za proširenje, a može sadržavati određene dodatne dokumente.

Prvi paketi proširenja objavljeni su 2005. godine i to za države kandidatkinje: Hrvatsku, Makedoniju i Tursku, te zemlje potencijalne kandidatkinje: Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru i Srbiju te Kosovo pod rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99.

PAKT STABILNOSTI ZA JUGOISTOČNU EVROPU (STABILITY PACT FOR SOUTH EASTERN EUROPE/ PACTE DE STABILITÉ POUR L'EUROPE DU SUD-EST)

Na inicijativu Evropske unije, 10. juna 1999., u Kelnu (Köln) je usvojen osnivački dokument Pakta stabilnosti za jugoistočnu Evropu, kojim je više od 40 zemalja i međunarodnih organizacija na sebe preuzelo obavezu pružanja podrške zemljama regije u njihovim naporima da unaprijede mir, demokratiju, poštovanje ljudskih prava i ekonomski prosperitet. Političku potvrdu dobio je prilikom sastanka na vrhu u Sarajevu 30. 7. 1999., a operativno je zaživio održavanjem regionalnog stola 16. septembra 1999. godine.

Pakt stabilnosti postavljao je okvir za saradnju zemalja regije jugoistočne Evrope (Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Mađarska, Makedonija, Moldavija, Rumunija, Slovenija i Turska te Srbija i Crna Gora - tadašnja SRJ), država članica EU, Sjedinjenih Američkih Država, Ruske Federacije i međunarodnih organizacija (Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi – OSCE, Vijeće Evrope -

CoE, Ujedinjeni narodi – UN, Sjevernoatlantski savez – NATO, Zapadnoevropska unija – WEU, Visoki komitet Ujedinjenih naroda za izbjeglice – UNHCR i Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj – OECD), uključujući i međunarodne finansijske institucije (Međunarodni monetarni Fond – MMF, Svjetska banka – WB, xEvropska investiciona banka – EIB i Evropska banka za obnovu i razvoj – EBRD) te regionalne inicijative (Royaumont proces, Ekonomska saradnja crnomorskih zemalja – BSEC, Centralnoevropska inicijativa – CEI, Inicijativa za saradnju u jugoistočnoj Evropi – SECI i Proces saradnje jugoistočne Evrope – SEECP).

Strateški cilj Pakta bio je približavanje država jugoistočne Evrope evroatlantskim strukturama i jačanje regionalne saradnje. U organizacionom smislu, Pakt stabilnosti oslanjao se na specijalnog koordinatora kojeg je imenovala Evropska unija nakon konsultacija s učesnicima Pakta, a potvrđivao ga je predsjedavajući OSCE-a. Rad Pakta stabilnosti odvijao se putem političkog instrumenta Pakta - regionalnog stola, u okviru kojeg su funkcionirala tri radna stola: radni sto I - demokratizacija i ljudska prava; radni sto II - ekonomska rekonstrukcija, saradnja i razvoj; radni sto III - sigurnost i odbrana, pravosuđe i unutrašnji poslovi.

Sjedište Sekretarijata Pakta stabilnosti bilo je Briselu, u Belgiji. Pakt stabilnosti je 2008. godine prerastao u Vijeće za regionalnu saradnju (RCC).

PAKT ZA STABILNOST I RAST (STABILITY AND GROWTH PACT/ PACTE DE CROISSANCE ET DE STABILITÉ)

Pakt za stabilnost i rast je dogovor država članica EU vezan za fiskalnu politiku. Odnosi se na treću fazu ekonomske i monetarne unije (EMU), odnosno na nepovratno fiksiranje kursa i uvođenje jedinstvene valute – eura. Počeo se primjenjivati 1. januara 1999. kako bi se osiguralo da države članice EMU održavaju fiskalnu disciplinu nakon uvođenja jedinstvene valute – eura.

Pakt je usvojen rezolucijom Evropskog vijeća (Amsterdam, 1997.) i dvjema uredbama Vijeća EU (1997.) u kojima su detaljno razrađeni tehnički detalji dogovora u smislu nadgledanja budžeta i koordinacije ekonomskih politika. Države članice koje

su uvele euro moraju održavati tzv. kriterije konvergencije, a Pakt o stabilnosti i rastu osigurava njihovo provođenje. Države članice moraju poštovati fiskalne kriterije tj. budžetski deficit ne smije prelaziti 3% BDP-a, a državni dug ne bi trebalo da bude veći od 60% BDP-a. Pakt o stabilnosti i rastu daje mogućnost Vijeću EU da kazni svaku državu članicu koja ne preduzima odgovarajuće mjere da bi uklonila prekomjerni deficit (tzv. procedura prekomjernog deficita). Kaznene mjere u početku imaju oblik beskamatnog depozita koji se može pretvoriti u globu ako se deficit ne korigira u roku od dvije godine.

Pakt o stabilnosti i rastu revidiran je 2005. godine. Zadržani su osnovni elementi (budžetski deficit 3% i javni dug 60%), ali je uvedena veća fleksibilnost za prelazak praga deficita u periodu ekonomskih kriza.

PARISKA DEKLARACIJA

(PARIS DECLARATION/DÉCLARATION DE PARIS)

Pariska deklaracija je nastavak Rimske deklaracije iz 2003. godine, kojom su uspostavljeni kriteriji za usklađivanje, koordinaciju i strateški pristup raspodjele međunarodne pomoći. Pariskom deklaracijom, potpisanom na forumu koji je održan u periodu od 28. februara do 2. marta 2005., brojni predstavnici međunarodnih razvojnih organizacija, visoki zvaničnici razvijenih zemalja i zemalja u razvoju, predstavnici privatnog industrijskog sektora i civilnog društva, uspostavili su novi sistem rada koji ima za cilj usvajanje boljih i efikasnijih struktura i mehanizama pomoći zemljama u razvoju.

Efikasnost Pariske deklaracije u kojoj je sadžano 56 obaveza proisteklih iz partnerstva zasniva se na ciljevima koji podrazumijevaju praktično orijentiranu mapu puta za unapređivanje kvaliteta pomoći, 12 indikatora pomoći, kojim se uspostavlja sveobuhvatnije partnerstvo, transparentnost i odgovornost na različitim nivoima.

Sve obaveze iz Pariske deklaracije sadržane su u pet ključnih principa: vlasništvo, uklapanje, usklađivanje, upravljanje i međusobna odgovornost od kojih je princip vlasništva osnovni, jer podrazumijeva da partnerske zemlje efektivno upravljaju svojim razvojnim politikama i strategijama i da koordiniraju razvojne aktivnosti.

PARTNERSTVO ZA MIR

(PARTNERSHIP FOR PEACE-PfP/PARTENARIAT POUR LA PAIX)

Partnerstvo za mir je političko-vojni program Sjevernoatlantskog saveza (NATO) usmjeren ka stvaranju povjerenja između NATO-a i zemalja centralne i istočne Evrope i nekadašnjeg SSSR-a kroz uspostavljanje bilateralne saradnje. Program je uspostavljen 1994. godine i danas okuplja 22 zemlje. Obim saradnje zasebno se određuje za svaku državu potpisnicu kroz Pojedinačni partnerski program (IPP). Najčešće se radi o zajedničkim manevrima i ispunjavanju standarda NATO-a pri nabavci nove vojne opreme, te edukaciji kadra. Također, moguće je i učešće zemalja članica Partnerstva u mirovnim misijama NATO-a. U slučaju prijetnje napada na neku od zemalja potpisnica, predviđena je konsultacija unutar NATO-a. Međutim, Partnerstvo za mir ne podrazumijeva eksplicitno i odbrambeni savez i države članice NATO-a mogu zasebno da odluče hoće li uputiti pomoć u odbrani dotične članice. Politički i okvir za razvoj saradnje u okviru Partnerstva za mir osigurava Vijeće evroatlantskog partnerstva, koje čini 28 članica NATO-a i 22 članice Partnerstva za mir. Bosna i Hercegovina je programu Partnerstvo za mir pristupila 14. decembra 2006. godine.

PCM

(PROJECT CYCLE MANAGMENT-PCM/ GESTION DU CYCLE DU PROJET-GSP)

PCM (Upravljanje projektnim ciklusom) označava metodologiju pripreme, provođenja i evaluacije projekata i programa, koja se zasniva na integriranom pristupu te pristupu logičke matrice.

PERICLES

PERICLES je program Zajednice čiji je cilj da podrži aktivnosti zaštite eura, jedinstvene valute EU, od krivotvorenja. Podržava aktivnosti podizanja svijesti i bliže saradnje između institucija i službenika koji se bave ovom problematikom, te

poboljšanje općeg razumijevanja relevantnog međunarodnog prava i zakonodavstva EU. Program je uspostavljen 2001. godine, a njegova vrijednost u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina je 7 miliona eura.

PETICIJE (PETITIONS/PÉTITIONS)

Pravo na peticiju uživa svaki građanin Evropske unije, odnosno svako fizičko i pravno lice koje ima prebivalište ili registriranu djelatnost u bilo kojoj od država članica Evropske unije. Ono podrazumijeva pravo da se podnese zahtjev ili tužba Evropskom parlamentu o bilo kojoj temi koja spada u okvir djelovanja Zajednice i koja ima direktan uticaj na građane EU. Te zahtjeve ili tužbe razmatra Odbor za peticije Evropskog parlamenta.

Ako smatra potrebnim, može ih uputiti Evropskom ombudsmenu. Prilikom sastavljanja mišljenja o peticiji koju smatra prihvatljivom, može zatražiti od Evropske komisije da mu osigura dokumente ili informacije. Također, može ih poslati svojim odborima radi njihovog informiranja i preduzimanja određenih aktivnosti. U određenim slučajevima Odbor za peticije može podnijeti izvještaj na usvajanje na plenarnom zasjedanju Evropskog parlamenta ili osnovati istražnu komisiju.

PHARE (POLAND AND HUNGARY ASSISTANCE FOR RECONSTRUCTION OF THE ECONOMY-PHARE/POLOGNE, HONGRIE: ASSISTENCE À LA RESTRUCTURATION ÉCONOMIQUE)

PHARE (Pomoć Poljskoj i Mađarskoj za obnovu ekonomije) je jedan od tri pretpriступna programa pomoći Evropske unije (ISAP; SAPARD i PHARE) namijenjena zemljama centralne i istočne Evrope (Bugarska, Češka, Estonija, Letonija, Litvanija, Mađarska, Poljska, Rumunija, Slovačka i Slovenija) u okviru njihovih priprema za pristupanje u Evropsku uniju. PHARE je podršku usmjeravao najprije u jačanje javne administracije i izgradnju institucija sposobnih da efikasno funkcioniraju u okviru

Evropske unije, usklađivanje domaćeg zakonodavstva zemalja korisnica programa sa zakonodavstvom EU, te promociju ekonomske i socijalne kohezije. PHARE je uspostavljen 1989. godine i bio je izvorno izrađen za pomoć Poljskoj i Mađarskoj. Program je postepeno prilagođavan u skladu s razvojem politike proširenja Evropske unije na centralnu i istočnu Evropu te razvijanju bliskih odnosa sa zemljama zapadnog Balkana. Tako je PHARE uz zemlje centralne i istočne Evrope postepeno bio otvoren i za zemlje zapadnog Balkana (Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Srbija i Crna Gora). Bosna i Hercegovina postala je korisnica programa PHARE 1996. godine. Program PHARE 2007. godine zamijenio je Instrument pretprijetne pomoći (IPA).

POGLAVLJA PREGOVORA (NEGOTIATING CHAPTERS/CHAPITRES DE NÉGOCIATION)

Pregovori o članstvu u Evropskoj uniji između države kandidatkinje i država članica EU vode se o uslovima i načinu prihvatanja i provođenja *acquis communautaire*-a. U svrhu pregovora o članstvu, *acquis* se dijeli u poglavlja pregovora.

Države kandidatkinje petog kruga proširenja (2005./2007.) vodile su pregovore o 31 poglavlju, a sadašnje države kandidatkinje Hrvatska i Turska s kojima su pregovori o članstvu otvoreni 2005. godine pregovoraaju o 35 poglavlja *acquis*-a.

Poglavlja *acquis communautaire*-a su:

- 1.Slobodno kretanje robe
- 2.Slobodno kretanje radnika
- 3.Poslovno nastanjivanje i sloboda pružanja usluga
- 4.Slobodno kretanje kapitala
- 5.Javne nabavke
- 6.Kompanijsko pravo
- 7.Pravo intelektualnog vlasništva
8. Konkurencija
- 9.Finansijske usluge
- 10.Informaciono društvo i mediji
- 11.Poljoprivreda i ruralni razvoj

12. Sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika
13. Ribarstvo
14. Transportna politika
15. Energija
16. Porezi
17. Ekonomska i monetarna politika
18. Statistika
19. Socijalna politika i zapošljavanje
20. Poduzetništvo i industrijska politika
21. Transevropske mreže
22. Regionalna politika i koordinacija strukturalnih instrumenata
23. Pravosuđe i osnovna ljudska prava
24. Pravda, sloboda i sigurnost
25. Nauka i istraživanje
26. Obrazovanje i kultura
27. Okoliš
28. Zaštita potrošača i zdravlja
29. Carinska unija
30. Vanjski odnosi
31. Vanjska, sigurnosna i odbrambena politika
32. Finansijska kontrola
33. Finansijske i budžetske odredbe
34. Institucije
35. Ostalo

POJAČANA SARADNJA

(ENHANCED CO-OPERATION/COOPÉRATION RENFORCÉE)

Pojam pojačane saradnje označava mehanizam koji dozvoljava grupi država članica (najmanje osam) da u okviru institucionalnog okvira Evropske unije nastave ili stupe u blisku međusobnu saradnju u određenoj oblasti.

Države članice koje nisu uključene u pojačanu saradnju imaju mogućnost da joj se priključe kad požele. Mehanizam pojačane saradnje uveden je Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) te dodatno unaprijeđen Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.) i Ugovorom iz Nice (2001./2003.). Daljnje unapređivanje pojačane saradnje predviđeno je i Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.).

POJEDNOSTAVLJENJE ZAKONODAVSTVA (SIMPLIFICATION OF LEGISLATION/ SIMPLIFICATION LÉGISLATIVE)

Pojednostavljenje zakonodavstva znači odstranjivanje suvišnog zakonodavstva na osnovu principa potrebe i proporcionalnosti. Najvećim dijelom riječ je o preinačavanju i formalnom i neformalnom konsolidiranju zakonodavstva.

Kao prioritet EU, pojednostavljenje zakonodavstva postavljeno je objavljivanjem Bijele knjige o dovršetku unutrašnjeg tržišta (1985.) te na sastanku Evropskog vijeća u Edinburgu 1992. godine. Uspostavljanje unutrašnjeg tržišta rezultiralo je umnožavanjem zakonodavstva, a njegovo pojednostavljenje je nužno kako bi se djelovanje Zajednice učinilo transparentnijim i efikasnijim.

S tim ciljem 1996. godine pokrenut je pilot-program pod nazivom Pojednostavljanje zakonodavstva za unutrašnje tržište (SLIM), koji je 2003. godine prerastao u višegodišnji program za pojednostavljenje i ažuriranje zakonodavstva Zajednice. Također, s tim ciljem 1998. godine donesen je međuinstitucionalni sporazum kojim je definirano poboljšanje kvaliteta izrade zakonodavstva, te 2003. godine novi međuinstitucionalni sporazum koji proširuje djelokrug aktivnosti na cijeli proces izrade zakonodavstva.

POLICIJSKA I PRAVOSUDNA SARADNJA U KRIVIČNIM STVARIMA (POLICE AND JUDICIAL COOPERATION IN CRIMINAL MATTERS-JHA/ COOPÉRATION POLICIERÈ ET JUDICIAIRE EN MATIÈRE PÉNALE)

Policijska i pravosudna saradnja u krivičnim stvarima definirana je Ugovorom o

Evropskoj uniji (1992./1993.) i Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.) i predstavlja treći stub EU. Njeni ciljevi su prevencija i borba protiv rasizma i ksenofobije, organiziranog kriminala, terorizma, trgovine ljudima, trgovine drogom i oružjem, korupcije i prevare te kriminalnih aktivnosti nad djecom. Policijska i pravosudna saradnja u krivičnim stvarima podrazumijeva saradnju policija, carinskih službi i pravosudnih organa država članica. Saradnja se najvećim dijelom ostvaruje posredstvom agencija EU: Europol, Eurojusta i Evropske pravosudne mreže.

Također, predviđeno je da se u ovoj oblasti usklađuju pravila među državama članicama te razvija mehanizam za međusobno priznavanje sudskih odluka u krivičnim stvarima. Kada je riječ o policijskoj i pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima, ključnu riječ imaju Vijeće EU i države članice, dok je uloga Evropske komisije, Evropskog parlamenta i Suda pravde Evropskih zajednica ograničena. Na evropskom nivou u oblasti pravosudne i policijske saradnje u krivičnim stvarima odlučuje se na osnovu međuvladinog modela, a pravni instrumenti u ovoj oblasti su zajednički stavovi, okvirne odluke, odluke, konvencije.

Policijska i pravosudna saradnja u krivičnim stvarima kao treći stub EU razvila se postepeno. Naime, Ugovorom o Evropskoj uniji uspostavljena je saradnja u pravosuđu i unutrašnjim poslovima koja je bila označena kao „treći stub“, a podrazumijevala je saradnju u oblastima politike azila, upravljanja vanjskim granicama država članica, imigracijske politike, borbe protiv droga, suzbijanja međunarodnih prevara, sudske saradnje u civilnim i krivičnim pitanjima, carinske i policijske saradnje.

Ugovorom iz Amsterdama reorganizirana je saradnja u trećem stubu, odnosno pitanja poput azila, imigracije, viza i drugih politika vezanih za slobodno kretanje ljudi prebačena su u prvi stub, odnosno nadležnost Zajednice, a policijska i sudska saradnja u krivičnim stvarima ostala je u okviru trećeg stuba. Njoj je dodata saradnja u prevenciji i suzbijanju rasizma i ksenofobije, a treći stub EU se od tada naziva pravosudna i policijska saradnja u krivičnim stvarima. Policijska i pravosudna saradnja u krivičnim stvarima (treći stub EU) je, zajedno s oblastima Zajednice (prvi stub EU) koje se odnose na slobodno kretanje ljudi, osnovni element razvoja oblasti slobode, pravde i sigurnosti.

Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je napuštanje reguliranja

policijske i pravosudne saradnje u krivičnim stvarima kao posebnog stuba EU. Pitanja koja pokriva zajedno s pitanjima vezanim za slobodno kretanje ljudi (prvi stub EU) trebalo bi da budu regulirana u okviru slobode, pravde i sigurnosti (granična policija, azil i migracije, policijska saradnja te pravosudna saradnja u krivičnim stvarima). Ove oblasti trebalo bi da budu u dijeljenoj nadležnosti Evropske unije i država članica.

POLITIKA ZA PREDUZEĆA (ENTERPRISE POLICY/POLITIQUE D'ENTREPRISE)

Cilj politike za preduzeća je stvaranje povoljnog ambijenta u Evropskoj uniji za razvoj preduzeća, posebno malih i srednjih preduzeća. Politika za preduzeća usmjerena je na promociju preduzetništva putem pomoći u osnivanju i početnom periodu rada preduzeća te promociju konkurentnosti kroz podsticanje preduzeća na prilagođavanje strukturnim promjenama i dostizanje visokog i kontinuiranog rasta proizvodnje.

Također, politika je usmjerena na promociju inovacija kroz podsticanje preduzeća da u potpunosti iskoriste prednosti istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija, novog dizajna i novih načina reklamiranja proizvoda. Nastoji se preduzećima osigurati lakši pristup fondovima, mrežama podrške i ostalim programima, te pojednostaviti zakonodavstvo i administrativne procedure. Politika uzima u obzir specifične karakteristike i potrebe svakog sektora industrije.

Politika preduzeća treba da doprinese održivom razvoju i povećanju zaposlenosti te je dio podrške u dostizanju ciljeva koji su postavljani u Lisabonskoj strategiji (2000./2005.).

POMOĆ ZA RAZVOJ (DEVELOPMENT AID/AIDE AU DÉVELOPPEMENT)

Pod pojmom pomoć za razvoj podrazumijeva se politika razvoja Evropske unije čije je uspostavljanje predviđeno od samog početka integracijskog procesa, ali koja je tek Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) dobila pravni osnov.

Glavni cilj razvojne politike je iskorjenjivanje siromaštva. Politika se provodi kroz

bilateralne i regionalne sporazume te kroz specifične programe u određenim sektorima kao što su zdravstvo i obrazovanje. Prvi korisnici pomoći za razvoj bili su prekomorske zemlje i teritorije država članica.

S proširenjima Evropske unije, saradnja je postupno proširena na druge zemlje, poput afričkih, karipskih i pacifičkih zemalja (zemlje ACP) koje imaju posebno blizak i dugotrajan odnos s nekim državama članicama te zemlje Latinske Amerike i Azije. Razvojna politika također uključuje saradnju s međunarodnim institucijama i učešće EU i država članica u inicijativama koje se provode na globalnom nivou, poput Inicijative za visoko zadužene siromašne zemlje. Danas je Evropska unija glavni partner zemalja u razvoju, a ona i njene države članice zajedno osiguravaju 55% međunarodne pomoći za razvoj.

PONDERIRANJE GLASOVA U VIJEĆU EU (WEIGHTING OF VOTES IN THE COUNCIL/ PONDÉRATION DES VOIX AU CONSEIL)

Glasanje kvalificiranom većinom u Vijeću EU bazira se na ponderaciji (vrednovanju) glasova država članica, koji kompromisom utvrđuju međusobno države članice. Broj glasova kojim raspolaže država članica zavisi od broja njenih stanovnika, uz određena prilagođavanja u odnosu na veliki broj država članica koje imaju mali broj stanovnika. U Evropskoj uniji petnaestorice ukupan broj glasova bio je 87. S pripremama za peti krug proširenja Ugovorom iz Nice (2001./2003.) izvršena je nova ponderacija glasova u Vijeću EU te je stupila na snagu 1. novembra 2004. Prema ovoj ponderaciji, države članice s najvećim brojem stanovnika imaju od 27 do 29 glasova, države članice koje imaju srednji broj stanovnika imaju od 7 do 14 glasova i države članice s najmanjim brojem stanovnika tri ili četiri glasa.

Nakon proširenja na 25 članica (2004.), ukupan broj glasova bio je 321, a nakon pristupanja Bugarske i Rumunije (2007.), ukupan broj glasova u Vijeću EU povećao se na 345. Za donošenje odluke kvalificiranom većinom potrebno je 258 glasova.

Ponderiranje glasova u Vijeću EU po državama članicama:

Francuska, Njemačka, Italija i Ujedinjeno Kraljevstvo	29
Poljska i Španija	27

Rumunija	14
Holandija	13
Belgija, Češka, Grčka, Mađarska i Portugal	12
Austrija, Bugarska i Švedska	10
Danska, Finska, Irska, Litvanija, Slovačka	7
Kipar, Estonija, Latvija, Luksemburg i Slovenija	4
Malta	3
Ukupno	345

POSLOVNO NASTANJIVANJE (ESTABLISHMENT/ÉTABLISSMENT)

Pravo poslovnog nastanjivanja dio je *acquis communautaire*-a kojim se osiguravaju prava građanima Evropske unije da započinjaju samostalno ili u obliku trgovačkih društava trajne ekonomske djelatnosti u bilo kojoj od država članica Unije.

POSTUPAK KONSULTIRANJA (CONSULTATION PROCEDURE/PROCÉDURE DE CONSULTATION)

Postupak konsultiranja je način donošenja odluka u Evropskoj uniji i najstarija metoda uključivanja Evropskog parlamenta u zakonodavnu proceduru, a definirana je Ugovorom o Evropskoj zajednici. Postupak konsultiranja primjenjuje se u oblastima koje su definirane ugovorima. U tim slučajevima Vijeće EU mora zatražiti mišljenje Evropskog parlamenta i uzeti ga u obzir prilikom glasanja o prijedlozima Evropske komisije. Također, Vijeće EU mora tražiti ponovno mišljenje Evropskog parlamenta ako dođe do razmimoilaženja o početnom prijedlogu. Međutim, mišljenje Evropskog parlamenta nije obavezujuće i ovaj postupak predstavlja ograničenu ulogu Evropskog parlamenta u zakonodavnom postupku. Vijeće EU također može tražiti mišljenje Evropskog parlamenta i u slučajevima kad ga ne obavezuju ugovori, a kada je riječ o izuzetno važnim pitanjima. Postupak konsultacija koristi se pri donošenju neobavezujućih pravnih instrumenata – mišljenja i preporuka.

POSTUPAK PRISTANKA (ASSENT PROCEDURE/AVIS CONFORME)

Postupak pristanka je način donošenja odluka u Evropskoj uniji koja je uvedena Jedinственим evropskim aktom (1987./1987.). Ovaj postupak podrazumijeva da Vijeće EU mora dobiti pristanak Evropskog parlamenta prije donošenja najvažnijih odluka. Odluku o pristanku Evropski parlament donosi jednoglasno.

Postupak pristanka primjenjuje se uglavnom u procesu pristupanja novih država članica, te prilikom sklapanja sporazuma o pridruživanju i ostalih sporazuma s trećim zemljama. Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je da pristanak postane jedna od posebnih zakonodavnih postupaka.

POSTUPAK SAODLUČIVANJA (CODECISION PROCEDURE/PROCÉDURE DE CO-DÉCISION)

Postupak saodlučivanja je načina donošenja odluka u Evropskoj uniji koji je uveden Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.). Na osnovu ovog postupka, odluka se može donijeti jedino ako se o njoj usaglase Vijeće EU i Evropski parlament. Postupkom saodlučivanja značajno je ojačana zakonodavna uloga Evropskog parlamenta.

Od Ugovora o Evropskoj uniji postupak saodlučivanja je postepeno razrađivan i proširivan na sve više oblasti, te obično prati glasanje kvalificiranom većinom u Vijeću EU. Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je daljnje proširenje oblastima u kojima će se primjenjivati postupak saodlučivanja. Ovaj postupak bi, prema Ugovoru iz Lisabona, trebalo da se zove „redovni zakonodavni postupak“ i trebalo bi da postane osnovni način donošenja odluka u Evropskoj uniji.

POSTUPAK SARADNJE (COOPERATION PROCEDURE/PROCÉDURE DE COOPÉRATION)

Postupak saradnje je način donošenja odluka u Evropskoj uniji koji je uveden Jedinственим evropskim aktom (1986./1987.). Ovaj postupak uvodi dva čitanja

prijedloga propisa i omogućava Evropskom parlamentu da promijeni stav Vijeća EU, ali Vijeće EU je to koje donosi konačnu odluku. Postupak saradnje danas se koristi samo u oblasti ekonomske i monetarne unije. Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je ukidanje ovog načina odlučivanja.

**POTENCIJALNI KANDIDAT ZA ČLANSTVO U EU
(POTENTIAL CANDIDATE FOR EU MEMBERSHIP/
CANDIDAT POTENTIEL À L'ADHÉSION À L'UNION EUROPÉENNE)**

Pojam potencijalni kandidati za članstvo u EU označava zemlje koje, u skladu s odredbama člana 49. Ugovora o Evropskoj uniji (1992./1993.), mogu podnijeti zahtjev za članstvo u EU. Status potencijalnog kandidata za članstvo trenutno imaju zemlje procesa stabilizacije i pridruživanja: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Srbija, Kosovo pod Rezolucijom Vijeća sigurnosti 1244/99, te Island. Zemljama zapadnog Balkana status potencijalnog kandidata dodijeljen je na samitu u Santa Maria de Feira 2000. godine.

Status potencijalnog kandidata za članstvo potvrđuje se svakoj zemlji pojedinačno potpisivanjem bilateralnih ugovora.

**POTVRĐIVANJE EVROPSKE KOMISIJE
(CONFIRMATION OF THE EUROPEAN COMMISSION/
INVESTITURE DE LA COMMISSION EUROPÉENNE)**

Postupak imenovanja Evropske komisije sastoji se iz dvije faze:

- nominiranje predsjednika Evropske komisije
- formiranje liste članova Evropske komisije i njeno imenovanje kao cjeline.

Prema odredbama Ugovora iz Nice (2001./2003.), predsjednika Evropske komisije nominira Evropsko vijeće kvalificiranom većinom, a njega mora odobriti Evropski parlament većinom glasova svojih članova. Nakon toga, Vijeće kvalificiranom većinom i uz saglasnost imenovanog predsjednika Evropske komisije usvaja listu lica koja će biti imenovana za članove Evropske komisije.

Lista se sastavlja u skladu s prijedlozima država članica.

Na kraju postupka Vijeće kvalificiranom većinom imenuje predsjednika i članove Evropske komisije, nakon što Evropsku komisiju u potpunosti odobri Evropski parlament.

POVELJA O JAVNIM USLUGAMA (PUBLIC SERVICE CHARTER/CHARTÉ DES SERVICES PUBLIQUES)

Povelja o javnim uslugama zasnovana je na ideji da bi trebalo da postoji instrument koji definira osnovna prava i principe o pružanju usluga korisnicima. Ti principi uključivali bi:

- ↪ kontinuitet usluga;
- ↪ kvalitet;
- ↪ sigurnost snabdijevanja;
- ↪ jednak pristup;
- ↪ prihvatljive cijene;
- ↪ socijalnu, kulturnu i ekološku prihvatljivost.

Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.) potvrđena je uloga javne usluge u Evropskoj uniji, a evropska politika javnih usluga još uvijek se oblikuje.

POVELJA O OSNOVNIM PRAVIMA EVROPSKE UNIJE (CHARTER OF FUNDAMENTAL RIGHTS OF THE EUROPEAN UNION/ CHARTÉ DES DROITS FONDAMENTAUX DE L'UNION EUROPÉENNE)

Povelja o osnovnim pravima Evropske unije prvi put u historiji EU jedinstvenim tekstom utvrđuje niz građanskih, političkih, ekonomskih i socijalnih prava svih građana i lica s prebivalištem u Evropskoj uniji. Povelja je objavljena na Samitu EU u Nici 7. decembra 2000., ali kao politička deklaracija koja nije bila obavezujuća. Potpisana je na plenarnoj sjednici Evropskog parlamenta 12. decembra 2007. u Strazburu, a Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) Povelja će postati pravno obavezujući dokument svim institucijama i državama članicama Evropske unije (određena izuzeća osigurale

su Poljska i Velika Britanija te su naknadno predviđena i za Češku Republiku).

POZIV ZA PODNOŠENJE PROJEKTNIH PRIJEDLOGA (CALL FOR PROPOSALS-CFP/APPEL À PROJETS)

Poziv za podnošenje projektnih prijedloga je javni poziv objavljen od strane ugovornog organa na podnošenje prijedloga projekata.

Ovakav način ugovaranja primjenjuje se u procedurama za dodjelu bespovratnih sredstava u okviru IPA komponente II.

PRAG (PRACTICAL GUIDE TO CONTRACT PROCEDURES FOR EC EXTERNAL ACTIONS-PRAG/GUIDE PRATIQUE DES PROCEDURES CONTRACTUELLES DANS LE CADRE DES ACTIONS EXTÉRIEURES)

PRAG (Praktični vodič za postupak ugovaranja za vanjske aktivnosti EZ) je dokument Evropske komisije kojim su definisane procedure i pravila za nabavku i ugovaranje, a primjenjuje se na aktivnosti finansirane u okviru vanjskih aktivnosti Evropske zajednice.

PRAVNI INSTRUMENTI ZAJEDNICE (COMMUNITY LEGAL INSTRUMENTS/ INSTRUMENTS JURIDIQUES COMMUNAUTAIRES)

Pojam pravni instrumenti Zajednice odnosi se na instrumente (pravne akte) koje institucije Zajednice (Evropski parlament djelujući zajedno s Vijećem EU, Vijeće EU i Evropska komisija) imaju na raspolaganju za izvršavanje svojih zadataka. Instrumenti su definirani Ugovorom o Evropskoj zajednici. To su:

- ↪ **uredbe** - obavezujuće i direktno primjenjive u svim državama članicama;
- ↪ **direktive** - obavezujuće za države članice u smislu rezultata koje treba postići,

ali ostavljaju stor za aktivnosti u pogledu oblika i sredstava provođenja;

- ↩ **odluke** - obavezujuće za one kojima su upućene;
- ↩ **preporuke i mišljenja** - neobavezujući, deklarativni instrumenti.

Uz ove instrumente također je kroz praksu razvijen niz tzv. *sui generis* instrumenata kao što su međuinstitucionalni sporazumi, rezolucije, zaključci, kominikei, zelena i bijela knjiga itd.

Također u drugom i trećem stubu EU (zajednička vanjska i sigurnosna politika i policijska i pravosudna saradnja u krivičnim stvarima) razvijeni su posebni instrumenti. U drugom stubu to su: zajednička strategija, zajednička akcija, zajednički stavovi. Instrumenti u trećem stubu su: zajednički stavovi, okvirna odluka, odluka, konvencija. Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je da pravni instrumenti EU ostanu uredbе, direktive, odluke, preporuke i mišljenja. Predviđene su i određene novine kao što su delegirani i provedbeni akti, preporuke koje usvaja Vijeće kao smjernice te pojednostavljenje pravnih instrumenata u okviru zajedničke vanjske i sigurnosne politike.

PRAVNI SUBJEKTIVITET EVROPSKE UNIJE (LEGAL PERSONALITY OF THE EUROPEAN UNION/ PERSONNALITÉ JURIDIQUE DE L'UNION EUROPÉENNE)

Pravni subjektivitet Evropske unije veže se prvenstveno za njenu mogućnost sklapanja ugovora ili pristupanja sporazumima ili konvencijama. Evropska unija nema pravni subjektivitet. Nosioci pravnog subjektiviteta su Zajednice, tj. Evropska zajednica i Evropska zajednica za atomsku energiju (Euratom). Evropske zajednice su te koje su nadležne za pregovaranje i sklapanje sporazuma/ugovora s međunarodnim subjektima (trećim zemljama ili međunarodnim organizacijama). Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je da Evropska unija dobije pravni subjektivitet.

PRAVO NA INICIJATIVU (RIGHT OF INITIATIVE/DROIT D'INITIATIVE)

Evropskoj komisiji kao instituciji koja osigurava provođenje ugovora i interesa

Zajednice dodijeljeno je ekskluzivno pravo inicijative u poslovima Zajednice (prvi stub EU). To znači da Komisija jedina može predlagati zakonodavne akte Zajednice, odnosno da Vijeće EU donosi odluke samo na osnovu njenih prijedloga. Ako to smatraju potrebnim, Vijeće EU i Evropski parlament mogu od Evropske komisije zatražiti da iznese određeni prijedlog propisa.

Evropske komisija također ima pravo inicijative u drugom (zajednička vanjska i sigurnosna politika) i trećem stubu (policajska i pravosudna saradnja u krivičnim stvarima), ali je dijeli s državama članicama ili je ograničena na određene oblasti.

PRAVO ZAJEDNICE (COMMUNITY LAW/DROIT COMMUNAUTAIRE)

Pravo Zajednice, u užem smislu, čine Osnivački ugovori – primarno zakonodavstvo i zakonodavni akti koje donose institucije Evropske unije – sekundarno zakonodavstvo.

U širem smislu, pravo Zajednice čine sva pravila pravnog poretka EU uključujući opće pravne principe, presude Suda pravde Evropskih zajednica, pravne akte koji se odnose na djelovanje EU u vanjskim odnosima, konvencije i drugi sporazumi zaključeni između država članica, itd.

PREDSJEDAVANJE VIJEĆEM EU (PRESIDENCY OF THE COUNCIL/PRÉSIDENCE DU CONSEIL)

Predsjedavanje Vijećem EU odvija se po principu rotacije u kojem svakih šest mjeseci Vijećem predsjedava druga država članica (prema utvrđenom redoslijedu). Redoslijed predsjedavanja utvrđuje jednoglasno Vijeće EU. U okolnostima petog kruga proširenja EU (2004./2007.) odlučeno je da će se princip rotacije između starih država članica zadržati do 2006. godine kako bi se novim članicama omogućio minimalni period prilagođavanja i pripreme za preuzimanje predsjedavanja Vijećem EU.

Prva nova država članica koja je predsjedavala Vijećem EU bila je Slovenija (1.1. 2008. do 31.7.2008.), a druga je bila Češka (1.1.2009. do 31.6.2009.). Uloga predsjedavajućeg Vijeća EU je da organizira i vodi poslove Vijeća EU, da vodi sastanke

COREPER-a i ostalih odbora i radnih rupa Vijeća EU, te da zastupa Evropsku uniju u oblasti zajedničke vanjske i sigurnosne politike (uz pomoć visokog predstavnika EU za vanjsku i sigurnosnu politiku). Uobičajeno je da se predsjedavajuća država članica Vijećem EU naziva i državom predsjedavajućom Evropskom unijom.

Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je da se sistem rotacije modificira, odnosno da se primjenjuje u svim konfiguracijama zasjedanja Vijeća EU, osim u konfiguraciji za opće i vanjske poslove. Vijećem EU za vanjske poslove predsjedavat će visoki predstavnik za vanjske poslove i sigurnosnu politiku.

PREGOVORI O PRISTUPANJU (ACCESSION NEGOTIATIONS/NÉGOCIATIONS D'ADHÉSION)

Pregovori o članstvu su pregovori koje država kandidatkinja vodi s državama članicama Evropske unije o uslovima pod kojima će postati punopravna članica Evropske unije. Preciznije, predmet pregovora su uslovi, dinamika i način preuzimanja *acquis communautaire*-a koja se za tu svrhu dijeli u poglavlja pregovora.

Pregovori o članstvu često se i ne smatraju klasičnim oblikom pregovora već procesom prilagođavanja države kandidatkinje pravnom, ekonomskom i društvenom sistemu Evropske unije. Političku odluku o otvaranju pregovora donosi Evropsko vijeće (može i Vijeće EU) na osnovu pozitivnog mišljenja (*avis*) i preporuke za otvaranje pregovora Evropske komisije.

Pregovori se otvaraju i vode u okviru bilateralne međuvladine konferencije, a u pregovorima učestvuju predstavnici država članica EU i države kandidatkinje, te predstavnici Evropske komisije.

Zasjedanja bilateralne međunarodne konferencije obično se odvijaju na dva nivoa: šefovi delegacija za pregovore – ministri vanjskih poslova i zamjenici šefova delegacije za pregovore - glavni pregovarač.

Bilateralne međunarodne konferencije na nivou šefova delegacija obično se održavaju dva puta godišnje, odnosno jednom u vrijeme svake rotacije predsjedavanja Vijećem EU, a zasjedanja na nivou zamjenika šefova delegacija održavaju se prema dogovoru.

Pregovori o članstvu vode se pojedinačno za svako od poglavlja pregovora. Svakom otvaranju pregovora po poglavljima prethodi postupak *screening-a* - analitički pregled i ocjena usklađenosti domaćeg zakonodavstva države kandidatkinje s *acquis communautaire*-om, koji provodi Evropska komisija.

Odluku o otvaranju pregovora za svako od poglavlja donosi Vijeće EU i to na osnovu ocjene o spremnosti države kandidatkinje (*screening-a*).

Ovom odlukom počinju sadržajni pregovori koji se vode na osnovu pregovaračkih stavova država EU i države kandidatkinje, a koja se izrađuju na osnovu rezultata *screening-a*.

U okviru pregovora po svakom poglavlju država kandidatkinja prva iznosi svoj pregovarački stav te u njemu naznačava na koji način namjerava preuzeti i provoditi *acquis* obrazlažući svoje administrativne sposobnosti.

Nakon toga slijedi pregovarački stav Evropske unije koji, na prijedlog Evropske komisije, države članice donose jednoglasno u Vijeću EU. U pregovaračkom stavu Evropske unije određuju se i minimalni preduslovi (*benchmarks*) koje država kandidatkinja mora ispuniti prije privremenog zatvaranja pregovora. Preuzimanje i provođenje *acquis communautaire*-a u cjelini je obaveza svake države kandidatkinje do ulaska u članstvo u EU, ali je moguće, uz opravdane razloge, tokom pregovora tražiti prijelazne periode za provođenje određenih obaveza nakon pristupanja u EU.

Prijelazni periodi su vremenski i sadržajno ograničeni te ne smiju narušavati konkurenciju ili uticati na unutrašnje tržište EU.

Također, prijelazni periodi u određenim segmentima mogu tražiti i države članice EU. U određenim slučajevima državama kandidatkinjama odobravaju se izuzeća (derogacije) kao trajna odstupanja od *acquis communautaire*-a u određenoj oblasti. Nakon postizanja dogovora između Evropske unije i države kandidatkinje o pojedinom poglavlju pregovora, uz ispunjenost preduslova za njegovo zatvaranje, ono se smatra privremeno zatvorenim.

Formalna odluka o tome donosi se na međuvladinoj konferenciji na nivou ministara vanjskih poslova. Međutim, sve do zaključivanja ugovora o pristupanju, ako se u tom poglavlju *acquis communautaire*-a donesu novi propisi ili ako država kandidatkinja ne ispuni preduslove i obaveze, pregovori po tom poglavlju mogu se ponovo otvoriti.

Završetak pregovora obično objavljuje Evropsko vijeće u svojim zaključcima i to nakon što se privremeno zatvore sva poglavlja, a rezultati pregovora ugrađuju se u ugovor o pristupanju.

Tok pregovora i ispunjavanje preuzetih obaveza države kandidatkinje prati Evropska komisija koja izvještava Vijeće EU i Evropski parlament (godišnji izvještaji), a ako se ustanovi da država kandidatkinja ozbiljno i stalno krši principe slobode i demokratije, ljudskih i osnovnih prava te vladavine prava, na prijedlog Evropske komisije, Vijeće EU može privremeno obustaviti pregovore.

PREINAČAVANJE ZAKONODAVSTVA (RECASTING OF LEGISLATION/ REFONTE DES TEXTES LÉGISLATIFS)

Preinačavanje zakonodavstva označava usvajanje novog pravnog instrumenta (akta), nakon što je izmijenjen ili dopunjen osnovni instrument. Novim pravnim instrumentom izmjene ili dopune se uključuje u osnovni instrument, ali ga on opoziva i zamjenjuje.

Za razliku od formalne konsolidacije, preinačavanje zakonodavstva uključuje promjenu suštine. Istovremeno, preinačavanjem se daje i sveobuhvatni pregled jedne oblasti zakonodavstva. Novi pravni instrument objavljuje se u Službenom glasniku EU (L Serija).

PREPORUKA (RECOMMENDATION/RECOMMANDATION)

Preporuka je pravni akt koji donose institucije Evropske unije i spada u sekundarne izvore prava Evropske unije. Nema obavezujući karakter, a upućuje se državama članicama i/ili pravnim licima. Preporuka predstavlja specifičan poziv na određeno ponašanje, odnosno preduzimanje mjera u oblastima koje su u interesu Zajednice (prvi stub EU).

Ona predstavlja sredstvo vođenja zakonodavstava država članica u poželjnom

smjeru. Preporuka ima neposredno djelovanje kada prethodi donošenju obavezujućih pravnih akata ili u slučaju kada institucija koja ih donosi preuzima određenu obavezu.

PREPRISTUPNA STRATEGIJA (PRE-ACCESSION STRATEGY/STRATÉGIE DE PRÉADHÉSION)

Prepristupna strategija predstavlja „strukturirani dijalog“ u procesu pristupanja između države kandidatkinje i institucija Evropske unije. Cilj prepristupne strategije je davanje okvira i instrumenata podrške pristupanju, a osmišljava se za svaku državu kandidatkinju pojedinačno u skladu s njenim potrebama.

Prepristupna strategija podrazumijeva Pristupno partnerstvo i Program države kandidatkinje za usvajanje *acquis*-a (NPAA), prepristupnu pomoć, pristup programima Zajednice, agencijama EU i odborima, politički dijalog, bilateralne ugovore, pomoć međunarodnih finansijskih institucija, redovno praćenje Evropske komisije itd.

Kao način pripreme država kandidatkinja za članstvo prepristupna strategija uvedena je za zemlje petog kruga proširenja (2004./2007.) na sastanku Evropskog vijeća u Luksemburgu 1997. godine.

PREPRISTUPNI FONDOVI (PRE-ACCESSION FUNDS/FONDS DE PRÉADHÉSION)

Prepristupni fondovi su programi pomoći EU namijenjeni državama kandidatkinjama u procesu pristupanja u Evropsku uniju. Cilj prepristupnih fondova je podrška državama kandidatkinjama u ispunjavanju kriterija za članstvo, posebno u usklađivanju zakonodavstva države kandidatkinje sa zakonodavstvom Evropske unije te za njihovo osposobljavanje da kao članice EU mogu efikasno ispunjavati svoje obaveze.

Prepristupni fondovi su ključni dio prepristupne strategije te su obično usklađeni s Pristupnim partnerstvom. Do 2007. godine državama kandidatkinjama (zemlje

centralne i istočne Evrope, Hrvatska i Makedonija) bila su dostupna tri pretpristupna fonda: PHARE, SAPARD, ISPA, te specijalni finansijski instrumenti za pojedine države kandidatkinje kao što je Turska, Malta i Kipar. U finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina kao pretpristupni fond uspostavljen je Instrument pretpristupne pomoći (IPA), koji je objedinio sve prethodne fondove i instrumente i uz države kandidatkinje obuhvatio i zemlje potencijalne kandidatkinje.

Stupanjem u članstvo država prestaje koristiti pretpristupnu pomoć, a za nju se osigurava posebna - privremena finansijska pomoć, koja se precizira ugovorom o pristupanju.

PRIBLIŽAVANJE ZAKONODAVSTVA (APPROXIMATION OF LEGISLATION/ RAPPROCHEMENT DES LÉGISLATIONS)

Pojam približavanja zakonodavstva podrazumijeva približavanje zakonodavstva/pravnih propisa država članica, država kandidatkinja i potencijalnih kandidatkinja zakonodavstvu Evropske unije. Cilj približavanja zakonodavstva je reguliranje društvenih odnosa na jedinstven ili što je moguće sličniji način na nivou EU. S obzirom na stepen približavanja pravnih rješenja, može se govoriti o regulaciji na nivou Evropske unije čiji je cilj stvaranje jedinstvenog pravnog rješenja, odnosno uspostavljanje jedinstvenog pravnog sistema, te o regulaciji koja približava pravne sisteme na teritoriji EU, tj. približava propise država članica preuzimanjem odredbi prava EU u domaće pravo. To se ostvaruje negativnom i pozitivnom integracijom/regulacijom. Negativnom integracijom/regulacijom postiže se približavanje zakonodavstva striktnim zabranama, koje su sadržane u Osnivačkim ugovorima i propisivanjem normi kojima se ograničava sloboda određenog djelovanja država članica, odnosno suzdržavanjem zakonodavca Evropske unije od donošenja novih propisa. Pozitivnom integracijom/regulacijom propisi država članica približavaju se donošenjem i primjenom sekundarnih akata. Za približavanje zakonodavstva je važan princip uzajamnog priznavanja koji omogućava da se odredbe jedne države članice primjenjuju kao ekvivalentne odredbama koje se primjenjuju u drugoj državi članici. To znači da svaka država članica priznaje zakone druge države te da se ne

moraju svi sektori približavati i da u tim sektorima približavanje može biti ograničeno na ključne zahtjeve. S obzirom na mjere, razlikuju se tri vrste pravnog približavanja:

↪ unifikacija – domaće propise zamjenjuju propisi EU u određenim oblastima u kojima EU ima potpunu nadležnost. Glavni instrument unifikacije su uredbe.

↪ usklađivanje (harmonizacija) - domaći propisi usklađuju se s ciljevima postavljenim u propisima EU. Glavni instrument za usklađivanje su direktive. Tri su metode usklađivanja: transpozicija, preformulacija i referiranje. Transpozicija je prenošenje teksta propisa EU u domaće pravo i njome se postiže potpuno i pravilno ispunjavanje obaveza. Preformulacija je preuzimanje suštinske obaveze koja proizlazi iz propisa. Referiranje (pozivanje) se koristi rijetko, a podrazumijeva navođenje odredbi određenog propisa u aneksima domaćih propisa. Razlikujemo potpuno i minimalno usklađivanje. Potpunim usklađivanjem se detaljno i cjelovito regulira određena oblast i državi članici se ne ostavlja prostor za dodatno reguliranje. Minimalnim usklađivanjem uspostavlja se minimum pravne regulacije u određenoj oblasti i omogućava državi članici dodatno reguliranje.

↪ koordinacija - određenim pravnim aktima EU propisuje se koordinacija aktivnosti, razmjena informacija kao i zaključivanje sporazuma o određenim pitanjima između država članica.

Obavezu približavanja domaćeg zakonodavstva s propisima EU i njegovu propisnu primjenu imaju sve države članice, a ovu obavezu imaju i države kandidatkinje i države potencijalne kandidatkinje. Bosna i Hercegovina je obavezu usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa pravnim propisima EU preuzela danom potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (16. 6. 2008.). BiH je od 2000. godine do potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju provodila tzv. dobrovoljno usklađivanje domaćeg sa zakonodavstvom EU.

PRIDRUŽIVANJE (ASSOCIATION/ASSOCIATION)

Pridruživanje podrazumijeva uspostavljanje bliskih odnosa između treće zemlje i Evropske unije te izvjesnost budućeg članstva u Evropskoj uniji. Riječ je o svojevrsnoj

pripremnoj fazi koja se obično realizira u slučajevima kada zemlja aspirantica za članstvo nije ekonomski i politički dovoljno spremna za punopravno članstvo u EU. Pridruživanje se ostvaruje na osnovu bilateralnih sporazuma između Evropske unije i treće zemlje, a ovi sporazumi zaključuju se na osnovu člana 310. Ugovora o Evropskoj zajednici. Uobičajeno je da se pridruživanja zemlje Evropskoj uniji u potpunosti ostvaruje u određenom tranzicijskom periodu što se precizno utvrđuje sporazumom tokom kojeg zemlja potpisnica postepeno prilagođava svoje zakonodavstvo zakonodavstvu Evropske unije, uspostavlja zonu slobodne trgovine sa EU, itd. Od država današnjih članica EU prva je sporazum o pridruživanju koji je vodio do punopravnog članstva s Evropskom unijom potpisala Grčka (1962.), a nju su hronološki slijedili: Turska (1963.), Malta (1970.) i Kipar (1972.). Ovi sporazumi o pridruživanju često se nazivaju sporazumima o pridruživanju prve generacije. Sporazume o pridruživanju tzv. sporazume o pridruživanju druge generacije pod nazivom Evropski sporazumi potpisale su i sve zemlje centralne i istočne Evrope, učesnice petog kruga proširenja: Češka (1993.), Estonija (1995.), Mađarska (1991.), Latvija (1995.), Litva (1995.), Poljska (1991.), Rumunija (1993.), Slovačka (1993.) i Slovenija (1996.). Također, sporazume o pridruživanju tzv. sporazume o pridruživanju treće generacije pod nazivom Sporazumi o stabilizaciji i pridruživanju potpisale su zemlje zapadnog Balkana – učesnice procesa stabilizacije i pridruživanja: Albanija (2006.), Bosna i Hercegovina (2008.), Crna Gora (2007.), Hrvatska (2001.), Makedonija (2001.) i Srbija (2008.). Evropska unija također zaključuje i sporazume o pridruživanju koji isključivo podrazumijevaju blisku ekonomsku, političku i druge vrste saradnje, bez perspektive članstva za zemlju potpisnicu. Primjer ovakvih sporazuma o pridruživanju su sporazumi zaključeni sa zemljama učesnicama procesa iz Barcelone (današnje Mediteranske unije) tzv. Euromediteranski pristupni sporazumi.

PRINCIP NEDISKRIMINACIJE
(NON-DISCRIMINATION PRINCIPLE/
PRINCIPE DE NON-DISCRIMINATION)

Princip nediskriminacije je opći princip Evropske unije. Definiran je u Ugovoru o Evropskoj zajednici, a njegov cilj je da osigura jednakost u postupanju s pojedincima,

bez obzira na nacionalnost, spol, rasno ili etničko porijeklo, religiju ili vjerovanje, invaliditet, dob ili seksualnu orijentaciju.

PRINCIP PROPORCIONALNOSTI (PROPORTIONALITY PRINCIPLE/ PRINCIPE DE PROPORZIONNALITÉ)

Princip proporcionalnosti opći je princip Evropske unije, a njime se kao i principom supsidijarnosti reguliraju nadležnosti Unije. Ovim principom institucije Evropske unije obavezuju se da čuvaju proporcionalnost između ciljeva koji treba da se postignu i sredstava koja se mogu koristiti za njihovo postizanje. Princip zahtijeva da mjere koje preduzimaju institucije ne prelaze granice onoga što je odgovarajuće i potrebno kako bi se ostvarili ciljevi.

Ovaj princip također nalaže da se Evropska unija, kada su joj na raspolaganju različiti oblici djelovanja, a ako su efekti isti, mora odlučiti za pristup koji ostavlja najveću slobodu državama članicama i pojedincima. Princip proporcionalnosti definiran je Ugovorom o Evropskoj zajednici.

PRINCIP SUPSIDIJARNOSTI (PRINCIPLE OF SUBSIDIARITY/PRINCIPE DE SUBSIDIARITÉ)

Princip supsidijarnosti opći je princip Evropske unije prema kojem ona ne preduzima radnje (izuzev u oblastima svojih isključivih nadležnosti), osim ako one nisu djelotvornije od radnji preduzetih na nivou države članice, regije ili lokalne samouprave. Cilj principa supsidijarnosti je da osigura efikasno donošenje odluka na nivou što bližem građanima. Primjena ovog principa osigurava i neprekidnu provjeru provođenja aktivnosti na nivou EU i njene opravdanosti u odnosu na mogućnost njenog provođenja na nižim nivoima (nivo države članice ili regije). Princip supsidijarnosti definiran je u Ugovoru o Evropskoj zajednici.

PRISTUPANJE NOVIH DRŽAVA ČLANICA U EU (ACCESSION OF NEW MEMBER STATES TO THE EU/ ADHÉSION D'UN NOUVEL ÉTAT À L'UNION EUROPÉENNE)

Pristupanje novih država članica Evropskoj uniji regulirano je članom 49. Ugovora o Evropskoj uniji (1992./1993.). Osnovni uslov za zemlju koja želi pristupiti Evropskoj uniji, a koji proizilazi iz ovog člana su da mora biti evropska država te da mora poštovati principe slobode, demokratije, zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda te vladavine prava, vrijednosti na kojima je zasnovana Evropska unija (čl. 6(1) Ugovor o Evropskoj uniji). Tokom pet krugova proširenja (1973. – 2007.) dodatni kriteriji za članstvo su postepeno razvijani i utvrđivani: kriteriji iz Kopengahena (1993.) i kriterij iz Madrida (1995.) te specifični i opći kriteriji za države pojedinačno ili grupu država.

O pristupanju nove države članice Evropske unije odluku donosi Vijeće EU jednoglasno nakon konsultacija s Evropskom komisijom i nakon što dobije pristanak Evropskog parlamenta, koji ga daje apsolutnom većinom glasova svojih članova. Pristupanju prethode pregovori o članstvu, a predmet tih pregovora su uslovi, dinamika i način te prijelazni periodi preuzimanja *acquis communautaire*-a. Nakon zatvaranja pregovora potpisuje se ugovor o pristupanju čiji su sastavni dio rezultati pregovora o članstvu. Ugovor o pristupanju ratificira se u svakoj državi članici i državi kandidatkinji za članstvo, a nakon završetka ratifikacije uobičajeno je da država na prethodno dogovoreni datum postane članica Evropske unije. Ugovor iz Lisabona (2007./2009.) predviđa određene izmjene u proceduri vezanoj za pristupanje novih država članica, odnosno uvodi se izvještavanje Evropskog parlamenta i parlamenata država članica o zahtjevu za članstvo, zatim Evropski parlament većinom umjesto do sada apsolutnom većinom daje pristanak, te se formalizira uloga Evropskog vijeća kao institucije EU u procesu pristupanja i utvrđivanja dodatnih kriterija za članstvo.

PRISTUPNO PARTNERSTVO (ACCESSION PARTNERSHIP/PARTENARIAT D'ADHÉSION)

Pristupno partnerstvo jedan je od instrumenata pretpristupne strategije za države

kandidatkinje, kojim se postavlja okvir njenog pristupanja u Evropsku uniju. Pristupno partnerstvo je dokument kojim se određuju kratkoročni i srednjoročni prioriteti koji slijede kriterije iz Kopenhagena (1993.) i koje država kandidatkinja treba ispuniti kako bi napravila napredak u procesu pristupanja u EU. Također, u skladu s njim, usmjerava se finansijska pomoć EU državi kandidatkinji. Uobičajeno je da pristupno partnerstvo prati plan države kandidatkinje za usvajanje *acquis*-a (NPAA) kojim se razrađuju i utvrđuju rokovi za ispunjavanje prioriteta iz pristupnog partnerstva. Pristupno partnerstvo može se u skladu sa ostvarenim napretkom države kandidatkinje ili u svjetlu određenih novih događanja revidirati.

U skladu za zaključcima Samita u Solunu (2003.), koncept Pristupnog partnerstva je u formi Evropskog partnerstva proširen i na zemlje zapadnog Balkana (Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Srbija, te Kosovo pod Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99). Prva Evropska partnerstva za svaku od zemalja zapadnog Balkana usvojena su 2004. godine.

PRIVREMENI SPORAZUM (INTERIM AGREEMENT/ACCORD INTÉRIMAIRE)

Privremeni sporazum je dio sporazuma o pridruživanju (npr. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju), koje zaključuje Evropska unija sa zemljama aspiranticama za članstvo. Njime se najvećim dijelom uređuju pitanja trgovine i transporta između EU i države potpisnice Sporazuma. Privremeni sporazum uređuje odnose između EU i pridružene države do trenutka stupanja na snagu sporazuma o pridruživanju. Bosna i Hercegovina potpisala je s EU Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju 16. 6. 2008., a Privremeni sporazum stupio je na snagu 1. 7. 2008. Tekst Privremnog sporazuma sadrži 58 članova i podijeljen je na četiri glave: Opći principi; Slobodno kretanje robe; Ostale trgovinske odredbe i odredbe vezane za trgovinu; Institucionalne, opće i završne odredbe.

Osim navedenih glava, Privremni sporazum čini i šest protokola i šest aneksa. Aneksima i protokolima preciziraju se obaveze u pogledu trgovine pojedinim vrstama proizvoda (vremenski raspored ukidanja ili postepenog smanjivanja carina na

industrijske, poljoprivredne i prerađene poljoprivredne proizvode, ribu i riblje proizvode, te vino i alkoholna pića – Aneks I., Aneks II., Aneks III., Aneks IV., Aneks V., Protokol 1, Protokol 2, Protokol 6). Osim toga, detaljno se reguliraju obaveze Bosne i Hercegovine u pogledu državne pomoći (Protokol 3), zaštite prava intelektualnog vlasništva (Aneks VI.), uzajamne administrativne pomoći u vezi s carinskim pitanjima (Protokol 4) i rješavanjem sporova (Protokol 5).

Na osnovu Privremenog sporazuma, uspostavljena je institucionalna struktura za provođenje njegovog praćenja, a nju čine Privremeni odbor i pet pododбора. Privremeni sporazum bit će na snazi do završetka procesa ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

PROCES SARADNJE U JUGOISTOČNOJ EVROPI (SOUTH –EAST EUROPEAN COOPERATION PROCESS-SEEC/ PROCESSUS DE COOPÉRATION DANS L'EUROPE DU SUD-EST-SEEC)

Proces saradnje u jugoistočnoj Evropi je okvir za regionalnu saradnju koji je pokrenut je 1996. godine u Sofiji. Ovim procesom obuhvaćeno je 11 država: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Grčka, Hrvatska, Makedonija, Moldavija, Rumunija, Srbija i Turska. Osnovni ciljevi procesa saradnje u jugoistočnoj Evropi su jačanje sigurnosne i političke saradnje, intenziviranja ekonomskih odnosa te saradnje u oblasti demokratije, pravosuđa i borbe protiv ilegalnih aktivnosti. Namjera procesa je da se jačanjem dobrosusjedskih odnosa, preobrazbom regije u područje mira i stabilnosti podrži približavanje zemalja članica evropskim i euroatlantskim strukturama.

Najznačajniji dokument procesa saradnje u jugoistočnoj Evropi je „Povelja o dobrosusjedskim odnosima, stabilnosti, sigurnosti i saradnji u jugoistočnoj Evropi“, a najznačajniji događaj procesa je godišnji samit predsjednika država ili vlada država članica, te ministara vanjskih poslova, dok se sastanci političkih direktora održavaju po potrebi. Aktivnosti u okviru procesa koordinira zemlja predsjedavajuća koja predstavlja proces na međunarodnim sastancima i domaćin je godišnjem sastanku šefova država i vlada. Predsjedavanje zemlje traje godinu dana i rotira se među

državama članicama.

Proces saradnje u jugoistočnoj Evropi djelovao je u bliskoj vezi s Paktom stabilnosti za jugoistočnu Evropu te je, u okviru njegove transformacije u Vijeće za regionalnu saradnju (RCC), dobio ulogu najvećeg političkog foruma zemalja regije. Sve članice procesa su i članice Vijeća za regionalnu saradnju i njegovog Upravnog odbora. Bosna i Hercegovina je članica procesa saradnje u jugoistočnoj Evropi od 2001. godine.

PROCES STABILIZACIJE I PRIDRUŽIVANJA (STABILISATION AND ASSOCIATION PROCESS-SAP/ PROCESSUS DE STABILISATION ET D'ASSOCIATION)

Proces stabilizacije i pridruživanja (PSP) je dugoročan pristup i strateška politika Evropske unije prema državama zapadnog Balkana: Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Makedoniji, Srbiji te Kosovu pod rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99. Proces kao konačni cilj ima integraciju ovih zemalja u Evropsku uniju. Proces stabilizacije i pridruživanja uspostavljen je na prijedlog Evropske komisije 1999. godine, a Evropska unija u nekoliko ga je navrata ojačala i obogatila. Na Samitu u Kelnu (1999.) potvrđena je spremnost Evropske unije za pružanje izgleda zemljama zapadnog Balkana za potpunu integraciju u njene strukture i članstvo u Evropskoj uniji na osnovu Ugovora o Evropskoj uniji (1992./1993.) i ispunjavanja kriterija iz Kopenhagena (1993.) i kriterija iz Madrida (1995.) te je definiran stav da je proces stabilizacije i pridruživanja okvir putem kojeg će se odvijati ta integracija. Evropsko vijeće je na sastanku u Santa Maria da Feiri 2000. godine otišlo i korak dalje zaključivši da su sve države uključene u proces stabilizacije i pridruživanja potencijalni kandidati za članstvo u EU, kao i da je cilj EU što potpunija integracija država zapadnog Balkana u političku i ekonomsku maticu Evrope.

Na Samitu u Zagrebu 2000. godine potvrđeno je da je proces stabilizacije i pridruživanja put koji vodi zemlje zapadnog Balkana prema članstvu u Evropskoj uniji. Na Samitu u Solunu, održanom 2003. godine, zemljama procesa stabilizacije i

pridruživanja još jednom je potvrđena evropska perspektiva, a proces je „obogaćen“ elementima pretpristupne strategije, tj. elementima koji su do tada bili otvoreni isključivo državama kandidatkinjama za članstvo.

Kao osnovni elementi procesa stabilizacije i pridruživanja postavljeni su:

↪ **ugovorni odnosi** - Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, kao nova vrsta ugovornih odnosa (tzv. sporazum o pridruživanju treće generacije);

↪ **razvoj ekonomskih odnosa** - asimetrična liberalizacija trgovine kroz uvođenje autonomnih trgovinskih mjera (ATM);

↪ **finansijska pomoć** – program Zajednice za obnovu i razvoj - CARDS (2000. 2006.); Instrument pretpristupne pomoći – IPA (2007. – 2013.).

Na Samitu u Solunu uvedeni su i dodatni elementi kao što su Evropsko partnerstvo, TAIEX, Twinning, mogućnost učešća u programima Zajednice, itd. Osnovne karakteristike procesa stabilizacije i pridruživanja jesu uslovljenost i individualni pristup u ocjenjivanju napretka svake od zemalja. Napredak svake zemlje u procesu zavisi od ispunjavanja uslova, koji podrazumijevaju kriterije iz Kopenhagena (1993.) i kriterije iz Madrida (1995.), te opće i specifične uslove koje je definiralo Vijeće EU 1997. i Evropska komisija 1999. godine. Napredak prati i ocjenjuje Evropska komisija putem različitih instrumenata koji su razvijeni u tu svrhu (CTF/RPM, Izvještaj o napretku itd.).

PROCJENA UTICAJA PROPISA

(REGULATORY IMPACT ASSESSMENT-RIA/

ANALYSE D'IMPACT DE LA RÉGLEMENTATION-AIR)

Evropska komisija koristi procjenu uticaja propisa kao instrument poboljšanja kvaliteta i koherentnosti procesa razvoja politika. Ona doprinosi djelotvornom i efikasnom regulatornom ambijentu i koherentnijoj primjeni evropske strategije za održivi razvoj. Procjena uticaja propisa identifikira moguće pozitivne i negativne uticaje predloženih politika i na taj način omogućava da se donesu političke ocjene o prijedlogu i da se identificiraju kompromisi u dostizanju ciljeva.

**PROGRAM AKTIVNOSTI ZAJEDNICE U OBLASTI JAVNOG ZDRAVSTVA
(PROGRAMME OF COMMUNITY ACTION IN THE FIELD OF PUBLIC
HEALTH/PROGRAMME D'ACTION COMMUNAUTAIRE
DANS LE DOMAINE DE LA SANTÉ PUBLIQUE)**

Program aktivnosti Zajednice u oblasti javnog zdravstva je program Zajednice uspostavljen za period od 2008. do 2013. godine s ciljem podrške i unapređenja javnog zdravstva. Podrška je usmjerena na poboljšanje zdravstvene sigurnosti građana, unapređenje zdravlja građana, te promociju zdravlja, edukaciju i informiranje o zdravlju. Vrijednost programa za navedeni period je 321,5 miliona eura. Ovaj program nasljednik je istoimenog programa koji je bio uspostavljen u periodu od 2003. do 2008. godine. Bosna i Hercegovina, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), ima mogućnost pristupa ovom programu.

**PROGRAM CJELOŽIVOTNOG UČENJA
(LIFELONG LEARNING PROGRAMME-LLP/
PROGRAMME POUR L'ÉDUCATION ET LA FORMATION
TOUT AU LONG DE LA VIE)**

Program cjeloživotnog učenja je program Zajednice uspostavljen u finansijskoj perspektivi 2007. - 2013. godina, a zamijenio je dosadašnje programe koji su pokrivali oblasti obrazovanja i stručne naobrazbe te e- learning programe (Socrates, eLearning). Program usmjerava podršku u oblast obrazovanja, posebno u nastavljanje učenja i usavršavanja postojećih znanja tokom cijelog života, bez obzira na starosnu dob. Program sadržava sljedeće potprograme:

- ↳ COMENIUS - namijenjen predškolskom i školskom obrazovanju;
- ↳ LEONARDO DA VINCI - namijenjen stručnom obrazovanju i obuci;
- ↳ ERASMUS - namijenjen visokoškolskom obrazovanju;
- ↳ GRUNDTVIG - namijenjen obrazovanju odraslih.

U okviru ovog programa postoji i transverzalni program koji podržava ove

potprograme u nastojanjima da ostvare najbolje rezultate, te program Jean Monnet, koji je namijenjen isključivo univerzitetima, a ima za cilj produblјivanje znanja o evropskim integracijama kroz nastavu, istraživanja i debate o pitanjima Evropske unije. Vrijednost Programa cjeloživotnog učenja za period od 2007. do 2013. godine je 7 milijardi eura. Bosna i Hercegovina, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), ima mogućnost pristupa Programu cjeloživotnog učenja.

**PROGRAM PODRŠKE POLITIKAMA U OBLASTI
INFORMACIONIH I KOMUNIKACIONIH TEHNOLOGIJA
(INFORMATION AND COMMUNICATIONS
TECHNOLOGIES POLICY SUPPORT PROGRAMME-ICT PSP/
PROGRAMME DE SOUTIEN AUX POLITIQUES DES
TECHNOLOGIES DE L'INFORMATION ET DES
COMMUNICATIONS-TIC PSP)**

Program podrške politikama u oblasti informacionih i komunikacionih tehnologija je dio Okvirnog programa za konkurentnost i inovacije (CIP), a njegov cilj je unapređenje inovacija i konkurentnosti kroz šire korištenje informacionih i komunikacionih tehnologija od građana, organa vlasti i poslovnih subjekata. Ovaj program uspostavljen je za period od 2009. do 2013. godine i zamijenio je program eContentplus, a njegova vrijednost u periodu od 2007. do 2013. godine je 730 miliona eura. Bosna i Hercegovina, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), ima mogućnost pristupa ovom programu.

**PROGRAM ZA PREDUZETNIŠTVO I INOVACIJE
(ENTREPRENEURSHIP AND INNOVATION PROGRAMME-EIP/
PROGRAMME POUR L'INNOVATION ET L'ESPRIT D'ENTREPRISE-PIE)**

Program za preduzetništvo i inovacije dio je Okvirnog programa za konkurentnost

i inovacije (CIP) i ima za cilj jačanje malih i srednjih preduzeća, kako kroz unapređenje inovacija u tim preduzećima, tako i u oblasti prekogranične saradnje.

Program je usmjeren na finansiranje malih i srednjih preduzeća u različitim fazama njihovog nastajanja i razvoja te pružanje podrške regionalnim centrima koji pružaju usluge malim i srednjim preduzećima u oblasti poslovanja i inovacija, transnacionalnom umrežavanju preduzeća i drugih učesnika u oblasti inovacija, razvoju aktivnosti radi efikasnije i odgovornije upotrebe prirodnih resursa, sprečavanja zagađenja i smanjenja uticaja na okolinu, stvaranju zakonodavnog okvira i jačanju saradnje između članica EU.

Program je uspostavljen u periodu od 2007. do 2013. godine s pripadajućim ukupnim bužetom od 2,17 milijardi eura. Bosna i Hercegovina, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), ima mogućnost pristupa ovom programu.

**PROGRAM ZAJEDNICE ZA PODRŠKU POTROŠAČKOJ POLITICI
(COMMUNITY ACTION PROGRAMME IN THE FIELD OF CONSUMER
POLICY/PROGRAMME D'ACTION COMMUNAUTAIRE DANS
LE DOMAINE DE LA POLITIQUE DES COSOMATEURS)**

Program aktivnosti Zajednice za podršku potrošačkoj politici je program Zajednice koji ima za cilj unapređenje zaštite zdravlja i sigurnosti potrošača, te njihovih pravnih interesa i prava na informiranje, edukaciju i samoorganiziranje. Podrška je, između ostalog, usmjerena ka efikasnoj primjeni zakonodavstva, informiranju i edukaciji potrošača, te izgradnji kapaciteta državnih, regionalnih i evropskih organizacija potrošača.

Program je uspostavljen u finansijskoj perspektivi 2007.-2013. godina, s budžetom od 156,8 miliona eura i predstavlja nastavak prethodnih programa podrške u ovoj oblasti. Bosna i Hercegovina, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), ima mogućnost pristupa ovom programu.

PROGRAMI ZAJEDNICE

(COMMUNITY PROGRAMMES/PROGRAMMES COMMUNAUTAIRES)

Programi Zajednice predstavljaju skup aktivnosti koje podržavaju unutrašnje politike EU i imaju za cilj unapređenje saradnje država članica u različitim oblastima politike tokom određenog vremenskog perioda. Programi Zajednice uspostavljeni su prvi put 1958. godine u oblasti nuklearne sigurnosti, nuklearne industrije i okoliša te su postepeno šireni na druge oblasti kao što su zaštita potrošača, obrazovanje, ravnopravnost spolova, pravda, sloboda i sigurnost, itd.

Programi Zajednice su višegodišnji programi s jasno definiranim ciljevima te su dio budžeta Evropske unije. Programi uz ciljeve imaju jasno definirane kriterije i ciljne grupe korisnika. Finansiranje u okviru programa zasniva se na principu kofinansiranja i može iznositi do 100%, a obično se finansiraju projekti i operativni troškovi. Realiziraju se putem poziva za ponude ili javne nabavke, a njima se upravlja centralizirano (Evropska komisija i agencije) ili decentralizirano (tijelo države članice programa). U pravilu, programi Zajednice namijenjeni su državama članicama Evropske unije, ali se otvaraju i državama koje imaju razvijene bliske odnose s Evropskom unijom, npr. zemljama EFTA/EEA, zemljama koje se nalaze u procesu pristupanja Evropskoj uniji (države kandidatkinje i zemlje zapadnog Balkana - zemlje potencijalni kandidati), te zemljama partnerima kao što su zemlje koje su dio evropske politke susjedstva (ENP).

Države koje nisu članice Evropske unije, i kao takve ne doprinose zajedničkom budžetu EU, dužne su platiti članarinu za učešće u programima Zajednice, a iznos članarine razlikuje se od programa do programa. Riječ je o „ulaznoj karti“ koju vlasti zemlje pridružene određenom programu plaća za svaku godinu trajanja programa, a s ciljem da se njenim građanima (pravna i fizička lica) te tijelima vlasti omogući potpuno isti tretman za učešće kakav uživaju države članice EU. U svrhu plaćanja „ulazne karte“, ako je predviđeno, moguće je koristiti i sredstva iz određenih instrumenata pomoći EU koje određena država koristi (npr. BiH može u ove svrhe koristiti sredstva iz IPA-e). Također, preduslov za učešće u određenom programu je potpisivanje Memoranduma o razumijevanju za svaki pojedini program kojim se, između ostalog,

definišu specifične odredbe, uslovi i kriteriji učešća u programu, mehanizmi kontrole i revizije i sl. Zemljama zapadnog Balkana pristup programima Zajednice otvoren je na Samitu u Solunu (2003.). Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma između Evropske zajednice i BiH o općim principima učešća u programima Zajednice, koji je potpisan 2004. godine i stupio na snagu 2007. godine, otvorena mogućnost učešća u sljedećim programima: Carine 2013, Daphne III, Erasmus Mundus, Fiscalis 2013, Herkul II, Kultura, Marko Polo II, Media 2007, Mladi u akciji, Program zajednice za zapošljavanje i društvenu solidarnost – Progress, Program aktivnosti zajednice za javno zdravstvo, Program aktivnosti Zajednice za podršku potrošačkoj politici, Evropa za građane, Program cjeloživotnog učenja - LLP, Program za poduzetništvo i inovacije – EIP, Program podrške politikama za primjenu informacionih i komunikacionih tehnologija - ICT PSP i Inteligentna energija u Evropi - IEE (Okvirni program za konkurentnost i inovativnost - CIP), Sigurniji Internet (Safer Internet); Sedmi okvirni program za istraživanje, tehnološki razvoj i ogledne aktivnosti – FP7, Tempus, LIFE+, te inicijativama saradnje COST i EUREKA. Također, prema odredbama Sporazuma, BiH može učestvovati i u ostalim programima Zajednice ako oni to predviđaju.

PROGRESS

Progress je program Zajednice uspostavljen u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina, a namijenjen je zapošljavanju i društvenoj solidarnosti. Podrška putem ovog programa prvenstveno je usmjerena na provođenje ciljeva Evropske unije u oblasti zapošljavanja, socijalne politike i jednakih mogućnosti koji su definirani u Socijalnoj agendi (2008.) te provođenju Lisabonske strategije za rast i zaposlenost (2000./2005.). Podrška se usmjerava u oblasti zapošljavanja, socijalne zaštite i socijalne inkluzije, uslova rada, nediskriminacije i ravnopravnosti spolova.

Ovaj program zamijenio je dosadašnje programe koji su pokrivali oblasti antidiskriminacije, ravnopravnosti spolova, zapošljavanje i socijalnu inkluziju, a njegova vrijednost u periodu od 2007. do 2013. godine je 743,25 miliona eura. Bosna i Hercegovina, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća

BiH u programima Zajednice (2004./2007.), ima mogućnost pristupa programu Progress.

PROŠIRENJE EVROPSKE UNIJE (EU ENLARGEMENT/ENLARGISSEMENT DE L'UE)

Proširenje Evropske unije izraz je kojim se opisuje proces prijema u punopravno članstvo novih država članica i jedna je od najvažnijih politika EU. Ciljevi politike proširenja EU su povećanje sigurnosti, stabilnosti te blagostanja na evropskom kontinentu.

Od svojih početaka Evropska unija prošla je kroz pet krugova proširenja. U prva četiri kruga proširenja državama osnivačima: Belgiji, Francuskoj, Italiji, Luksemburgu, Holandiji i Njemačkoj priključile su se: Danska, Irska i Velika Britanija 1973. godine, zatim Grčka 1981. godine, Portugal i Španija 1986. godine, te Austrija, Finska i Švedska 1995. godine. Petim krugom proširenja, koji se smatra najvećim u historiji EU i koji se još naziva „big bang“, članice Evropske unije postale su: Češka, Estonija, Kipar, Latvija, Litva, Mađarska, Malta, Poljska, Slovačka i Slovenija (1. maj 2004.) te Bugarska i Rumunija (1. januar 2007.). Trenutno su tri države kandidatkinje za članstvo u Evropskoj uniji: Hrvatska, Makedonija i Turska. Potencijalni kandidati za članstvo su zemlje procesa stabilizacije i pridruživanja: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Srbija i Kosovo pod rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99 te Island.

PROTOKOL IZ KJOTA (KYOTO PROTOCOL/PROTOCOL DE KYOTO)

Protokol iz Kjota je međunarodni ugovor kojim se države potpisnice obavezuju na smanjenje emisije šest plinova koji uzrokuju efekat staklenika (ugljendioksid, metan, azotni oksid, hidrofluorokarbonati, perfluorokarbonati i sumporni heksafluoridi) za najmanje 5% u periodu od 2008. do 2012. godine, a u poređenju s nivoom emisije iz 1990. godine. Protokol je usvojen 1997. godine i dio je Okvirne Konvencije Ujedinjenih

naroda o klimatskim promjenama (UNFCCC 1994.).

Stupio je na snagu 2005. godine. Evropska unija i njene države članice ratificirale su Protokol 2002. godine. Protokol iz Kjota predstavlja prvi korak ka suočavanju s problemom klimatskih promjena. Konferencija potpisnica UNFCCC-a i Protokola iz Kjota iz 2005. godine dala je novi podsticaj Protokolu te položila temelje za buduće razgovore o međunarodnom okviru za suočavanje s problemom klimatskih promjena.

U tom svjetlu Evropsko vijeće je 2007. godine odlučilo da jednostrano smanji emisiju CO₂ za 20% do 2020. godine te je pozvalo zemlje u razvoju na zaključivanje međunarodnog ugovora na osnovu kojeg bi se odvijalo globalno smanjene njegove emisije za 30% do 2020. godine.

**PRVOSTEPENI SUD EVROPSKIH ZAJEDNICA
(COURT OF FIRST INSTANCE OF THE EUROPEAN
COMMUNITIES - CFI/TRIBUNAL DE PREMIÈRE INSTANCE DES
COMMUNAUTÉS EUROPÉENNES- TPICE)**

Prvostepeni sud Evropskih zajednica uspostavljen je 1989. godine s namjerom da olakša rad Suda pravde Evropskih zajednica. Uvođenjem nove sudske instance počelo je stvaranje višeslojnog sistema pravde na evropskom nivou. Prvostepeni sud ne mijenja nadležnost Suda pravde Evropskih zajednica predviđenu Osnivačkim ugovorima, već da bi rasteretio njegov rad, preuzima nadležnosti u prvoj instanci za određene tužbe i postupke koje pokreću fizička i pravna lica protiv akata institucija Evropske unije. Na presude Prvostepenog suda postoji mogućnost žalbe Sudu pravde Evropskih zajednica. Sud se sastoji od 27 sudija, iz svake države članice po jedan, a koji su imenovani zajedničkom odlukom država članica na obnovljivi mandat od šest godina. Sudije među sobom biraju predsjednika Suda na obnovljivi mandat od tri godine, a njihov rad odvija se u Vijeću koje obično čini pet sudija. Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je da Prvostepeni sud preraste u Opći sud.

R

RADNA GRUPA ZA ZAPADNI BALKAN (THE WORKING GROUP FOR THE WESTERN BALKANS-COWEB/ GROUPE „REGION DES BALKANS OCCIDENTAUX“-COWEB)

Radna grupa za zapadni Balkan je radno tijelo Evropske unije/Vijeća EU koje djeluje na nivou eksperata država članica, ali se sastaje i na političkom nivou, npr. na nivou političkih direktora ministarstava vanjskih poslova država članica. Zadatak mu je da prati aktuelno stanje u regiji i da priprema prijedloge odluka, zaključaka, mjera i ugovora u vezi sa zapadnim Balkanom.

RCC

(REGIONAL COOPERATION COUNCIL-RCC/ CONSEIL DE COOPÉRATION RÉGIONALE-CCR)

RCC (Vijeće za regionalnu saradnju) je novi okvir saradnje na području jugoistočne Evrope, koji uključuje zemlje regije, Evropsku uniju i ostale međunarodne partnere. Vijeće je nasljednik Pakta stabilnosti za jugoistočnu Evropu (1999.) i zvanično je uspostavljeno 27. februara 2008.

Njegov je cilj da preuzimanjem od regionalnih partnera vlasništva nad i kreiranjem okvira ojača regionalnu saradnju te da podrži proces evropskih integracija u regiji. Rad Vijeća za regionalnu saradnju fokusiran je na šest prioriternih oblasti: ekonomski i socijalni razvoj, energija i infrastruktura, pravosuđe i unutrašnji poslovi, sigurnost, razvoj ljudskih kapaciteta i parlamentarna saradnja.

Članice Vijeća su: zemlje regije koje su ujedno i članice procesa saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECP) - Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Bugarska, Grčka, Hrvatska, Makedonija, Moldavija, Rumunija, Srbija i Turska; Evropska unija – predsjedavajući Vijeća EU, Evropska komisija i generalni sekretar Vijeća EU te Evropski parlament; države partneri - Austrija, Češka, Danska, Finska, Francuska, Italija, Irska, Kanada, Latvija, Mađarska, Norveška, Njemačka, Poljska, Sjedinjene

Američke Države, Slovenija, Španija, Švedska, Švicarska, Velika Britanija i UNIMIK/Kosovo pod Rezolucijom 1244/99 Vijeća sigurnosti UN-a; međunarodne organizacije - Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD), Evropska investiciona banka (EIB), Svjetska banka (WB), Vijeće Evrope (CoE), Sjevernoatlantski savez (NATO), Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE), Inicijativa za saradnju u jugoistočnoj Evropi (SECI), Razvojni program Ujedinjenih naroda (UNDP) i Komisija za ekonomiju Ujedinjenih naroda (UNEC). Upravljačku strukturu Vijeća za regionalnu saradnju čini Generalni sekretarijat i Upravni odbor.

Sjedište Generalnog sekretarijata Vijeća za regionalnu saradnju je u Sarajevu, u Bosni i Hercegovini, a ima ured i u Briselu, u Belgiji.

REGIONALNA POLITIKA

(REGIONAL POLICY/POLITIQUE RÉGIONALE)

Regionalna politika jedna je od najstarijih zajedničkih politika Evropske unije. Potreba smanjenja i uklanjanja razlika među regijama država članica definiran je još u Rimskim ugovorima (1957./1958.), a regionalna politika postepeno je definirana Jedinstvenim evropskim aktom (1967./1968.) i Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.). Jedinstvenim evropskim aktom ekonomska i socijalna kohezija postavljena je kao jedan od ciljeva Evropske unije, a Ugovorom o Evropskoj uniji regionalna politika definirana je kao zajednička politika EU.

Cilj regionalne politike je smanjivanjem i uklanjanjem ekonomskih i socijalnih razlika između 27 država članica i njihovih 271 regije postići ujednačen razvoj na teritoriji cijele Evropske unije. Ona je jedan od najvažnijih instrumenta za postizanje ekonomske i socijalne kohezije Evropske unije pa se uz naziv regionalna politika najčešće koristi i naziv kohezijska politika. Regionalna politika zasniva se na finansijskoj solidarnosti te se dio sredstava koje države članice uplaćuju u budžet EU dodjeljuje manje razvijenim regijama država članica EU. U okviru regionalne politike najveći dio podrške usmjerava se državama članicama, odnosno njihovim regijama čiji je BDP ispod 75 % prosječnog BDP-a Evropske unije. Podrška je usmjerena u

razvoj infrastrukture, ekonomije i ljudskih kapaciteta, a u Evropskoj uniji 27-orice koristi je 17 država članica. Također, u okviru regionalne politike podrška se usmjerava u razvoj inovativnosti i istraživanja, održivog razvoja, zapošljavanja te prekograničnu i međuregionalnu saradnju. Korisnice podrške u ovim oblastima su sve države članice EU i njihove regije.

Glavni instrumenti provođenja regionalne politike su strukturni fondovi: Evropski fond za regionalni razvoj i Evropski socijalni fond te Kohezioni fond. Također, uobičajeno je da se u okviru regionalne politike kao instrumenti za rješavanje specifičnih problema uspostavljaju i inicijative Zajednice (npr. 2000. – 2006.: INTEREG, URBAN, LEADER, EQUAL) te zajedničke inicijative (npr. 2007. – 2013.: JASPERS, JEREMIE, JESSICA, JASMINE). U finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina definirana su tri cilja regionalne politike: konvergencija (cilj 1), regionalna konkurentnost i zapošljavanje (cilj 2) i evropska teritorijalna saradnja (cilj 3), a za nju je u budžetu Evropske unije osigurano 347,41 milijardi eura.

REGIONALNA SARADNJA (REGIONAL COOPERATION/COOPÉRATION RÉGIONALE)

Regionalna saradnja osnovni je element evropskih integracija od njihovog začetka i prve integracije kroz Evropsku zajednicu za uglj i čelik do današnje Evropske unije. Ona je nezaobilazni instrument privredne i socijalne stabilnosti Evrope. Regionalna saradnja je za zemlje procesa stabilizacije i pridruživanja (Albanija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Srbija i Kosovo pod Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99) jedan od ključnih uslova integracije u Evropsku uniju. U skladu sa zaključcima Evropskog vijeća iz Santa Marija de Feirea (2000.), od zemalja zapadnog Balkana zatraženo je zaključivanje međusobnih sporazuma ili konvencija o regionalnoj saradnji.

Ključni podsticaj regionalnoj saradnji dao je Samit u Zagrebu (2000.) na kojem su se lideri zemalja zapadnog Balkana obavezali na potpisivanje sporazuma o bilateralnoj i regionalnoj saradnji. Ti sporazumi uključuju: međusobni politički dijalog, stvaranje zone slobodne trgovine, tijesnu saradnju u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova,

zajedničko suzbijanje organiziranog kriminala, korupcije i svih drugih nezakonitih djela i ilegalne prekogranične trgovine. Obavezu regionalne saradnje zemlje procesa stabilizacije i pridruživanja preuzimaju i uspostavljanjem bilateralnih odnosa s Evropskom unijom koja im je postavljena kao preduslov daljnjeg razvoja međusobnih odnosa zemlje potpisnice i Evropske unije.

REGIONALNI PRISTUP (REGIONAL APPROACH/APPROCHE RÉGIONALE)

Regionalni pristup je strategija Evropske unije prema zemljama zapadnog Balkana koju je Vijeće ministara EU usvojilo 26. februara 1996. Ovom strategijom bile su obuhvaćene zemlje regije koje nisu bile obuhvaćene procesom pristupanja u EU (Albanija, Bosna i Hercegovina, Makedonija, Hrvatska, Srbija i Crna Gora - tadašnja Savezna Republika Jugoslavija).

Regionalni pristup podrazumijevao je mogućnost uspostavljanja ugovornih odnosa (sporazumi o saradnji), uvođenje asimetričnih trgovinskih mjera i odgovarajuću finansijsku podršku zemljama. U okviru ove strategije uvedena je tzv. politika uslovljenosti, kojom se pred zemlje regije postavljaju opći i specifični uslovi. Opći uslovi odnose se na sve zemlje obuhvaćene strategijom i tiču se demokratizacije, poštivanje ljudskih prava, pravne države, privatizacije društvene imovine, tržišne ekonomije i prihvatanja ideje EU kao vlastitog principa o budućnosti u ujedinjenoj Evropi slobode, solidarnosti i prosperiteta. Specifični uslovi definirani su za svaku državu pojedinačno.

Za Bosnu i Hercegovinu kao specifični uslovi (Vijeće EU 1997.) postavljeni su: uspostavljanje funkcionalnih institucija, kako je utvrđeno u Ustavu BiH, uspostavljanje vanjske trgovine i ekonomske politike BiH, slobodno kretanje ljudi, robe i kapitala u BiH, saradnja s viskom predstavnikom uključujući i saradnju u vezi sa statusom Brčkog, provođenje ujedinjenja Gradskog vijeća Mostara i efikasno funkcioniranje UPFM-a te saradnja u uspostavljanju i funkcioniranju Federacije BiH, odbacivanje struktura za koje OHR ocijeni da su u suprotnosti s Općim okvirnim sporazumom za mir u BiH (1995.) i saradnja s Međunarodnim

krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju. Regionalni pristup je 1999. godine prerastao u proces stabilizacije i pridruživanja.

REVIZIJA UGOVORA (REVISION OF THE TREATIES/RÉVISION DES TRAITÉS)

Svaka država članica EU kao i Evropska komisija mogu Vijeću EU podnijeti prijedloge izmjena i dopuna ugovora na kojima je zasnovana Evropska unija. U tu svrhu saziva se međuvladina konferencija.

Odluku o održavanju međuvladine konferencije donosi Vijeće EU nakon konsultacija s Evropskim parlamentom i Evropskom komisijom, a konferenciju saziva predsjedavajući Vijeća EU. Izmjene i dopune ugovora na kojima je zasnovana Evropska unija stupaju na snagu dva mjeseca nakon što se ratificiraju u svim državama članica.

ROYAUMONT PROCES (ROYAUMONT PROCESS/PROCESSUS DE ROYAUMONT)

Royaumont proces je prvi regionalni pristup Evropske unije prema zemljama zapadnog Balkana koji je pokrenut 1996. godine na inicijativu Francuske kao predsjedavajuće Vijeća EU.

Ključni cilj ovog pristupa je stabilizacija regije zapadnog Balkana, a podrazumijevao je provođenje Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH (1995.), razvoj regionale saradnje, izgradnju institucija civilnog društva te promociju zajedničkih kulturnih vrijednosti i ljudskih prava.

RPM (REFORM PROCESS MONITORING/ SURVEILLANCE DU PROCESSUS DE RÉFORME)

RPM (Praćenje procesa reformi) je mehanizam praćenja provođenja reformi u okviru

procesa evropskih integracija Bosne i Hercegovine. Cilj RPM-a je davanje okvira za bliski dijalog BiH i EU te olakšavanje praćenja reformi koje BiH provodi na svom evropskom putu. Uspostavljen je 2005. godine s početkom pregovora BiH s Evropskom unijom o zaključivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, kao sljedbenik Konsultativnog radnog tijela (CTF-a, 1998.) te kao pokazatelj, simbolično i suštinski, početka nove faze procesa evropskih integracija BiH. Poziva se na prioritete Evropskog partnerstva i obaveze iz Sporazuma o stabilizaciji pridruživanju, a u RPM-u učestvuju predstavnici institucija BiH i Evropske komisije. U okviru RPM-a održavaju se plenarni i sektorski sastanci. Na plenarnim sastancima RPM-a razmatraju se oblast politički kriterij (Evropsko partnerstvo) te relevantne obaveze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Na sektorskim sastancima razmatrane su oblasti koje podrazumijevaju usklađivanje domaćeg zakonodavstva s *acquis communautaire*-om (Evropsko partnerstvo i Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju). Također, u okviru sektorskog RPM-a odvija se i ekonomski dijalog koji je posvećen isključivo ekonomskim i finansijskim pitanjima. Predviđeno je da, i nakon stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i uspostavljanja institucionalne strukture za praćenje njegovog provođenja (Vijeće za stabilizaciju i pridruživanje, Odbor za stabilizaciju i pridruživanje i pododbori za stabilizaciju i pridruživanje te Parlamentarni odbor za stabilizaciju i pridruživanje), RPM ostane dio tog mehanizma te da se bavi razmatranjem svih oblasti koje nisu obuhvaćene Sporazumom.

RURALNI RAZVOJ

(RURAL DEVELOPMENT/DÉVELOPPEMENT RURAL)

Ruralni razvoj je dio zajedničke poljoprivredne politike Evropske unije. Ciljevi ruralnog razvoja usklađeni su s ciljevima Lisabonske strategije (2000.; 2005.) i Geteburške strategije (2001.), tj. konkurentnošću i održivim razvojem. Ruralni razvoj usredotočen je na četiri oblasti: konkurentnost poljoprivrede, prehrambeni proizvodi i šumarstvo; upravljanje zemljištem i okoliš; kvalitet života i raznolikost ruralnih područja; Leader pristup. U periodu od 2007. do 2013. godine regionalni razvoj podržava se kroz Evropski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD).

S

SAMIT

(SUMMIT/SOMMET)

Samit je naziv za sastanak na vrhu, šefova država ili vlada država članica EU, odnosno Evropskog vijeća. U praksi je uobičajeno da se održava dva puta tokom šestomjesečnog predsjedavanja Vijećem EU određene država članice EU. Do stupanja na snagu Ugovora iz Nice (2001./2003.) bilo je uobičajeno da se samit održava u zemlji koja predsjedava EU. Međutim, ovim ugovorom definirano je da se samiti, nakon što broj članica EU dostigne 18, održavaju u Briselu.

SAPARD

(SPECIAL ACCESSION PROGRAMME FOR AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT-SAPARD/ PROGRAMME SPÉCIAL D'ADHÉSION POUR L'AGRICULTURE ET LE DÉVELOPPEMENT RURAL)

SAPARD (Specijalni pristupni program za poljoprivredu i ruralni razvoj) jedan je od tri pretprijetna programa Evropske unije (ISPA, SAPARD, PHARE) kreirane za zemlje centralne i istočne Evrope - države kandidatkinje petog kruga proširenja (Bugarska, Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litvanija, Poljska, Rumunija, Slovačka i Slovenija). Cilj ovog programa bio je da pomogne državama kandidatkinjama u rješavanju problema strukturnog prilagođavanja u poljoprivrednom sektoru i seoskim područjima te pružanje podrške usvajanju i provođenju *acquis communautaire*-a u oblasti zajedničke poljoprivredne politike.

Program je uspostavljen u finansijskoj perspektivi 2000. – 2006. godina, a države kandidatkinje imale su ga pravo koristiti sve do pristupanja Evropskoj uniji.

Nakon proširenja Evropske unije 2004. godine korisnice ISPA-e ostale su Bugarska i Rumunija, a korisnice programa 2006. godine postale su Hrvatska i Turska. SAPARD je 2007. godine zamijenjen Instrumentom pretprijetne pomoći (IPA).

SCREENING

Screening (pregled usklađenosti zakonodavstva) je prva faza u pregovorima o pristupanju u Evropsku uniju. *Screening* podrazumijeva analitički pregled i ocjenjivanje usklađenosti zakonodavstva države kandidatkinje s *acquis communautaire*-om, a slijedi odmah nakon formalnog otvaranja pregovora o pristupanju. *Screening* se provodi zasebno za svako od poglavlja pregovora o pristupanju, a cjelokupna procedura *screening*-a uobičajeno traje oko godinu dana.

Svrha *screening*-a je da se utvrde postojeće razlike po svakom poglavlju pregovora između zakonodavstva države kandidatkinje i *acquis*-a. Njime se utvrđuju oblasti u zakonodavstvu države kandidatkinje koje je potrebno prilagoditi zakonodavstvu EU, ocjenjuje se postojeći nivo usklađenosti te potreba daljnjeg prilagođavanja zakonodavstvu EU. U okviru procedure *screening*-a, od države kandidatkinje očekuje se da pokaže da li će moći u potpunosti prihvatiti *acquis communautaire* u pojedinom poglavlju i uskladiti uočene razlike u zakonodavstvu ili ima namjeru zatražiti odgovarajuća prijelazne periode za potpuno usklađivanje i provođenje zakonodavstva EU.

Screening služi kao osnova za pregovore o pristupanju, koji se vode između država članica EU i države kandidatkinje. S jedne strane, državi kandidatkinji daje osnovu da izradi pregovarački stav i definira moguće zahtjeve za prijelazne periode u pojedinim poglavljima pregovora, a s druge strane, državama članicama da izrade zajednički pregovarački stav te da ocijene sposobnost države kandidatkinje za otvaranje sadržajnih pregovora po pojedinim poglavljima pregovora o pristupanju. U *screening*-u na strani Evropske unije učestvuju predstavnici Evropske komisije, a iz države kandidatkinje članovi radnih grupa za pripremu pregovora po pojedinim poglavljima pregovora o članstvu te predstavnici institucija države kandidatkinje.

Nakon provedenog *screening*-a Evropska komisija izrađuje, u saradnji s državom kandidatkinjom, izvještaj o rezultatima za svako pojedinačno poglavlje u kojem daje ocjenu spremnosti države kandidatkinje i preporuku za otvaranje sadržajnih pregovora za pojedinačno poglavlje pregovora o pristupanju. Izvještaj o rezultatima *screening*-a Evropska komisija dostavlja državi kandidatkinji i Vijeću EU.

**SEDMI OKVIRNI PROGRAM
(SEVENTH FRAMEWORK PROGRAMME OF THE EUROPEAN
COMMUNITY FOR RESEARCH, TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT
AND DEMONSTRATION ACTIVITIES-FP7/
SEPTIÈME PROGRAMME-CADRE DE LA COMMUNAUTÉ
EUROPÉENNE POUR DES ACTIONS DE RECHERCHE,
DE DÉVELOPPEMENT TECHNOLOGIQUE ET DE DÉMONSTRATION)**

Sedmi okvirni program za istraživanje, tehnološki razvoj i ogledne aktivnosti (FP7) je program Zajednice koji podržava naučna istraživanja u EU i široj evropskoj istraživačkoj zoni.

Uspostavljen je u finansijskoj perspektivi 2007. - 2013. godina, a njegov budžet je 50,521 milijardi eura. Ovaj program predstavlja nastavak ulaganja u istraživanje i razvoj koje je EU započela 1984. godine te je nastavak Šestog okvirnog programa (FP6). Program omogućava finansiranje zajedničkih istraživanja u strateškim oblastima kao što su: zdravlje, energija, klimatske promjene, informacione tehnologije, nanotehnologije i transport. Također, Program stimulira mobilnost naučnoistraživačkih radnika i izgradnju istraživačke infrastrukture.

Sedmi okvirni program podijeljen je u četiri specifična programa:

- ↪ Saradnja - transnacionalna saradnja između univerziteta, istraživačkih centara, industrije i javne administracije unutar i izvan EU;
- ↪ Kapaciteti - uspostavljanje istraživačke infrastrukture, pružanje podrške malim i srednjim preduzećima i razvoju nauke i istraživačkih politika, međunarodne saradnje;
- ↪ Ideje - podrška kreativnom naučnom istraživanju i uspostavljanju Evropskog istraživačkog vijeća;
- ↪ Ljudi - podrška istraživačima radi poboljšanja kvaliteta njihovih potencijala i povećanja broja zaposlenih u sektoru istraživanja i tehnološkog razvoja.

U okviru FP7 nastavljaju se i dva posebna programa: Program Evropske zajednice za atomsku energiju (EURATOM) i Zajednički istraživački centar (JRC). Bosna i Hercegovina, kojoj je na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH

u programima Zajednice (2004./2007.) otvorena mogućnost pristupa, 2008. godine potpisala je Memorandum o razumijevanju i postala 12. pridružena članica ovog programa, a od 1. januara 2009. njeni subjekti mogu učestvovati u pozivima za projektne prijedloge u FP7.

SESAR

SESAR je program čiji je cilj razvoj Evropskog sistema upravljanja zračnim prijevozom. U finansijskoj perspektivi 2007.-2013. godina, zajednički ga finansiraju Evropska unija i EUROCONTROL.

SIGMA

SIGMA je zajednička inicijativa Evropske unije i Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) čiji je cilj da podrži reformu administracije zemalja koje se nalaze u procesu pristupanja Evropskoj uniji. SIGMA je uspostavljena 1992. godine, a danas pruža podršku reformi administracije u zemljama kandidatkinjama (Hrvatska, Makedonija, Turska), potencijalnim kandidatkinjama (Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Srbija i Kosovo pod Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244/99) te zemljama učesnicama evropske politike susjedstva (Alžir, Azerbejdžan, Bjelorusija, Egipat, Armenija, Gruzija, Izrael, Jordan, Liban, Libija, Moldavija, Maroko, Palestinski teritorij, Sirija, Tunis i Ukrajina) i Rusiji.

SIGURNIJI INTERNET

(SAFER INTERNET/UTILISATION PLUS SÛRE DE L'INTERNET)

Sigurniji internet je program Zajednice koji ima za cilj da podrži sigurniju upotrebu interneta i ostalih komunikacionih tehnologija, posebno kada je u pitanju zaštita djece. Program je uspostavljen za period od 2009. do 2013. godine te predstavlja nastavak programa Sigurniji Internetplus (2005. – 2008.) i ostalih aktivnosti koje EU u ovoj oblasti preduzima od 1999. godine. Vrijednost Programa u periodu od 2009. do 2013.

godine je 55 miliona eura. Program podržava aktivnosti borbe protiv nezakonitog sadržaja na internetu, povećanja svijesti javnosti i stvaranja mreža za prijavljivanje nelegalnih i štetnih sadržaja, posebno vezanih za djecu; kreiranje sigurnog internet okruženja; te uspostavljanje baza podataka o novim trendovima u korištenju interneta i sličnih tehnologija, te rizicima koje nose za djecu.

Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), otvorena mogućnost pristupa ovom programu.

SIGURNOST HRANE (FOOD SAFETY/SÉCURITÉ ALIMENTAIRE)

Evropska unija je sigurnost hrane učinila jednim od svojih glavnih prioriteta i ona je dio nekoliko oblasti nadležnosti Zajednice među kojima su zajednička poljoprivredna politika i ruralni razvoj, okoliš, javno zdravstvo, zaštita potrošača i unutrašnje tržište. Evropska komisija je 2000. godine objavila Bijelu knjigu o općim principima sigurnosti hrane kojom je najavila razvoj zakonodavnog okvira koji pokriva cijeli lanac ishrane „od farme do tanjira“. U skladu s tim pristupom, sigurnost hrane odnosi se na: hranu za životinje i zdravlje životinja, zaštitu i brigu o životinjama, veterinarske preglede, mjere zdravstvene brige o životinjama, zdravstvene provjere biljaka, pripremu i higijenu prehrambenih proizvoda. U Bijeloj knjizi također je naglašena potreba za pokretanjem trajnog dijaloga s potrošačima kako bi se informirali, educirali te kako bi bili i saslušani.

U 2002. godini započeta je izrada zakonodavnog okvira o sigurnosti hrane, koji je zasnovan na šest općih principa: potvrdi integrirane prirode lanca ishrane; analizi rizika; razgraničenosti analize i upravljanja rizikom; odgovornosti operatera u ovom sektoru; mogućnosti praćenja proizvoda na svakom stepenu lanca ishrane te na pravu građana na jasne i tačne informacije. Osnovano je i ovlašteno Evropsko tijelo za sigurnost hrane (EFSA) čiji su glavni zadaci da pruži nezavisna naučna mišljenja o pitanjima sigurnosti prehrambenih proizvoda, prikuplja i analizira podatke o potencijalnim ili nastalim rizicima i održava trajan dijalog s javnošću.

SKUPŠTINA EVROPSKIH REGIJA (ASSEMBLY OF EUROPEAN REGIONS-AER/ ASSEMBLÉE DES RÉGIONS D'EUROPE-ARE)

Skupština evropskih regija je najveća nezavisna mreža regija u Evropi. Skupština je osnovana 1985. godine i okuplja preko 270 regija iz 33 zemlje i 16 međuregionalnih organizacija. Ona predstavlja forum za međuregionalnu saradnju i lobiranje u interesu regija na evropskom nivou.

Osnovni ciljevi djelovanja Skupštine evropskih regija su promocija principa supsidijarnosti i regionalne demokratije u Evropi, povećanje političkog uticaja regija na evropskom nivou, podrška regijama u procesu proširenja i suočavanja sa izazovima globalizacije te olakšavanje međuregionalne saradnje u i izvan Evrope. Radom Skupštine rukovodi i utvrđuje njene politike Predsjedništvo i Ured, koje čine predsjednici regija i drugi visokorangirani regionalni političari. Za provođenje politika Skupštine zadužena su tri radna odbora: Odbor za ekonomiju i regionalni razvoj, Odbor za socijalnu politiku i javno zdravstvo, Odbor za kulturu, obrazovanje i mlade i dva stalna odbora: Odbor za institucionalna pitanja te Odbor za nadzor i evaluaciju. Na čelu ovih odbora su visokorangirani regionalni političari, a njihov rad koordinira Generalni sekretarijat Skupštine. Sjedište Generalnog sekretarijata je u Strazburu (Francuska), a Skupština ima svoje urede i u Briselu (Belgija) i Alba Iulia (Rumunija).

SLUŽBENI GLASNIK EU (OFFICIAL JOURNAL OF THE EU-OJ/JOURNAL OFFICIEL DE L'UE-JO)

Službeni glasnik Evropske unije najvažniji je izvor informacija o aktivnostima svih institucija i tijela EU, izvor informacija o primarnom i sekundarnom zakonodavstvu te ostalim pravno obavezujućim i neobavezujućim aktima institucija EU. Izdaje ga Ured za službene publikacije (EUR-OP) svakodnevno na svim službenim jezicima EU i to u tri serije: L, C i S. U Službenom glasniku serije L (Legislation) objavljuju se obavezujući pravni akti, primarni i sekundarni izvori prava kao što su: uredbe, direktive

i odluke. Serija L sadrži i niz drugih, neobavezujućih akata: preporuke i mišljenja, uredbe koje se odnose se na unutrašnju organizaciju funkcioniranja institucija EU, rezolucije, deklaracije, obavještenja, zaključci, pravilnici, itd.

U Službenom glasniku serije C (Information and notices) objavljuju se različite informacije iz svih institucija EU, koje se odnose na njihove aktivnosti. Serija C tako sadrži tekstove neobavezujućih akata Vijeća EU, zajedničke stavove usvojene pod drugim i trećim stubom EU, zapisnike s plenarnih sjednica Evropskoga parlamenta, itd. U posebnoj elektronskoj verziji serije C pod oznakom OJ CE (Official Journal CE) koja je dostupna samo u bazi podataka Eur-Lex objavljuju se tekstovi zakonodavnih prijedloga Evropske komisije. Također, u posebnom izdanju serije C označenom slovom A (Official Journal CA) objavljuju se konkursi za popunu radnih mjesta u institucijama EU. U Službenom glasniku serije S (Supplement to the Official Journal of the European Union) objavljuju se pozivi za obavljanje javnih radova ili javnih nabavki. Dio Službenog glasnika su i referentne publikacije, poput Indeksa Službenog glasnika, koji sadrži mjesečni i godišnji hronološki i abecedni spisak svih akata objavljenih u Službenom glasniku u serijama L i C, te Direktorij važećeg zakonodavstva, koji predstavlja numerički spisak cjelokupnog zakonodavstva EU i objavljuje se dva puta godišnje.

SLUŽBENI JEZICI EU

(OFFICIAL LANGUAGES OF EU/LANGUES OFFICIELLES DE L'UE)

Evropska unija uspostavljena je na principu poštivanja različitosti kultura, običaja i uvjerenja, što uključuje i različitost jezika. Jezička politika EU – višejezičnost definirana je Ugovorom o Evropskoj zajednici i Uredbom Vijeća EU (1958.). Poveljom o osnovnim pravima EU (2000.), koja će stupanjem na snagu Ugovora iz Lisabona (2007./2009.) postati obavezujuća za institucije i države članice EU-a, jezička raznolikost postavljena je kao jedna od vrijednosti Evropske unije te se zabranjuje diskriminacija na osnovu jezika.

Danas Evropska unija ima 23 službena jezika: bugarski, češki, danski, engleski, estonski, finski, francuski, grčki, holandski, irski, latvijski, litavski, mađarski, malteški, njemački, poljski, portugalski, rumunski, slovački, slovenski, španski,

švedski, italijanski.

Cjelokupno zakonodavstvo i dokumenti od značaja za građane EU prevode se na sve službene jezike dok se pojedini dokumenti (npr. komunikacija s određenom državom članicom ili odluke koje su adresirane na određene pojedince) prevode na jezike na koje je to neophodno. Institucijama EU dozvoljeno je da u svrhu interne komunikacije izaberu jezike na koje će se dokumenti prevoditi. Tako se npr. interni dokumenti Evropske komisije prevode na tri službena jezika: engleski, francuski i njemački, dok se interni dokumenti Evropskog parlamenta prevode na sve službene jezike EU.

SOCIJALNA POLITIKA (SOCIAL POLICY/POLITIQUE SOCIALE)

Socijalna politika EU definirana je Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.), koji je Sporazumom o socijalnoj politici (1991.) uključen u Ugovor o Evropskoj zajednici.

Ciljevi socijalne politike EU oslanjaju se na Evropsku socijalnu povelju (1961.) i Povelju Zajednice o osnovnim socijalnim pravima radnika (1989.), a obuhvataju promociju zapošljavanja, poboljšanje uslova rada, odgovarajuću socijalnu zaštitu, socijalni dijalog, razvoj ljudskih potencijala s ciljem osiguranja visokog i održivog nivoa zaposlenosti i suzbijanje socijalne isključenosti. Ova politika blisko je vezana s politikom zapošljavanja Evropske unije.

SOCIJALNA POVELJA (SOCIAL CHARTER/CHARTRE SOCIALE)

Države članice EU, uz izuzetak Velike Britanije, godine 1989. prihvatile su Povelju o osnovnim socijalnim pravima radnika, poznatu pod nazivom Socijalna povelja. Povelja se smatra političkim instrumentom koji sadrži „moralne obaveze“ kojima je cilj garancija da će se u državama članicama poštivati određena socijalna prava. Ta se prava prvenstveno odnose na tržište rada, stručno osposobljavanje, jednake mogućnosti

te radno okruženje.

Evropska komisija zadužena je da odredbe sadržane u Socijalnoj povelji dalje ugradi u zakonodavstvo Evropske unije. Velika Britanija je 1997./1998. godine donijela odluku o potpisivanju Povelje. Prava sadržana u Socijalnoj povelji uključena su u Povelju o osnovnim pravima EU (2000.) koja će stupanjem na snagu Ugovora iz Lisabona (2007./2009) postaje obavezujuća za institucije EU-a i države članice EU-a.

SOCIJALNI DIJALOG **(SOCIAL DIALOGUE/DIALOGUE SOCIAL)**

Socijalni dijalog je pojam koji se koristi radi opisivanja procedure savjetovanja u koju su uključeni socijalni partneri na nivou Evrope: Evropska konfederacija sindikata (ETUC), Unija industrija Evropske zajednice (UNICE) i Evropski centar za javno preduzetništvo (CEEP). Socijalni dijalog uključuje raspravu, zajedničko djelovanje, a ponekad i pregovore između evropskih socijalnih partnera, te rasprave između socijalnih partnera i institucija Evropske unije. Socijalni dijalog može kao rezultat imati i ugovorne odnose, koji uključuju i sporazume kao što su sporazumi između radnika i poslodavaca o roditeljskom dopustu i radu s nepunim radnim vremenom.

Socijalni dijalog počeo je 1985. godine na inicijativu Evropske komisije. Jedinstvenim evropskim aktom (1986./1987.) Evropska komisija obavezana je na razvoj socijalnog dijaloga. S ciljem unapređenja socijalnog dijaloga 2003. godine uspostavljen je i Trojni socijalni samit za razvoj i zapošljavanje koji se održava jednom godišnje i koji okuplja visoke zvaničnike EU: predsjedavajućeg Vijeća EU, Evropsku komisiju i socijalne partnere. Samit se obično održava za vrijeme proljetnog zasjedanja Evropskog vijeća i u okviru njega se raspravlja o ekonomskoj i socijalnoj situaciji u Evropskoj uniji.

SOCIJALNI PARTNERI **(SOCIAL PARTNERS/PARTENAIRES SOCIAUX)**

U oblasti socijalne politike Evropska komisija ima obavezu da se prije podnošenja

prijedloga posavjetuje sa tzv. socijalnim partnerima. Socijalni dijalog odvija se preko tri glavne organizacije koje predstavljaju socijalne partnere na evropskom nivou: Evropske konfederacije sindikata (ETUC), Unije industrija Evropske zajednice (UNICE) i Evropskog centra za javno preduzetništvo (CEEP). Socijalni partneri također kao članovi Ekonomskog i socijalnog odbora imaju važnu ulogu u oblasti socijalne politike i njoj bliskih oblasti.

SOLUNSKA AGENDA (THESSALONIKI AGENDA/AGENDA DE THESSALONIQUE)

Solunska agenda („Solunska agenda za Zapadni Balkan: Kretanje prema evropskim integracijama“) je dokument koji su zemlje procesa stabilizacije i pridruživanja (Albanija, Bona i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Srbija i Kosovo pod Rezolucijom UN-a 1244/99) prihvatile i obavezale sa na njegovo provođenje na Samitu u Solunu (2003.).

Ovaj dokument predviđa uvođenje niza novih instrumenata i oblika saradnje između Evropske unije i zemalja procesa stabilizacije i pridruživanja, koji su zasnovani na iskustvima prethodnih krugova proširenja (peti krug proširenja) uz ispunjavanje određenih uslova. Također, dokumentom je predviđeno da se određeni instrumenti procesa stabilizacije i pridruživanja, koji su do tada bili dostupni samo za naprednije države učine dostupnim svima zemljama procesa.

Solunskom agendom predviđeno je uvođenje sljedećih ključnih novina u proces stabilizacije i pridruživanja: Evropsko partnerstvo, saradnja u zajedničkoj vanjskoj i sigurnosnoj politici, parlamentarna saradnja, twinning i TAIEX, programi Zajednice, te povećanje budžeta tadašnjeg programa pomoći CARDS zemljama procesa stabilizacije i pridruživanja i planiranje novog instrumenta pomoći u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013.godina.

SPO

(SENIOR PROGRAMME OFFICER-SPO/ AGENT PRINCIPAL DE PROGRAMME)

SPO (Voditelj projekta) odgovoran je za upravljanje i tehničko provođenje projektnih aktivnosti u okviru određene jedinice uprave. Njegovi glavni zadaci su učešće u utvrđivanju i formuliranju potrebne pomoći, izrada i odobravanje projektnog zadatka i idejnih projekata te praćenje realizacije projekta.

SPORAZUM O SOCIJALNOJ POLITICI (SOCIAL POLICY AGREEMENT/ ACCORD SUR LA POLITIQUE SOCIAL)

Sporazum o socijalnoj politici potpisale su države članice, uz izuzetak Velike Britanije, 1991. godine. Taj sporazum određuje ciljeve politike kojima je put trasirala Socijalna povelja iz 1989. godine: promoviranje zapošljavanja, poboljšanje uslova života i rada, suzbijanje isključivanja, razvoj ljudskih potencijala, itd.

Također, utvrđuje se procedura prihvatanja mjera socijalne politike te priznaje vitalna uloga koju u ovoj oblasti imaju poslodavci i radnici.

Nakon potpisivanja, Sporazum je postao sastavni dio Protokola o socijalnoj politici uz Ugovor o Evropskoj uniji (1992./1993.). Velika Britanija osigurala je izuzeće dok su druge članice nastavile zajednički razvijati socijalnu politiku na nivou Evropske unije.

Nakon što je Velika Britanija 1997./1998. godine odlučila da povuče svoje pravo na izuzeće, Sporazum o socijalnoj politici je Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.) uključen u Ugovor o Evropskoj zajednici.

SPORAZUM O STABILIZACIJI I PRIDRUŽIVANJU (STABILISATION AND ASSOCIATION AGREEMENT-SAA/ ACCORD DE STABILISATION ET D'ASSOCIATION)

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) spada u novu, treću generaciju sporazuma o pridruživanju Evropskoj uniji koji su ponuđeni isključivo zemljama obuhvaćenim procesom stabilizacije i pridruživanja i koji ovim zemljama omogućava uspostavljanje bliskog i trajnog odnosa s Evropskom unijom, te izgledno članstvo u Evropskoj uniji. Uz pridruživanje, ovi sporazumi sadrže element stabilizacije (sigurnosna, politička i ekonomska stabilizacija) kao i element regionalne saradnje.

S pravnog aspekta, sporazum je zaključen između države potpisnice i Evropskih zajednica i njihovih država članica i njime se uređuju odnosi unutar sva tri stuba Evropske unije: Zajednica, zajednička vanjska i sigurnosna politika i saradnja u pravosuđu i unutrašnjim poslovima. Mješovitog je karaktera, a to znači da su za pojedine oblasti dijelom odgovorne države članice, a dijelom i Evropska unija. Ima težinu međunarodnog ugovora i u odnosu na domaće zakonodavstvo, njegove odredbe imaju direktnu primjenu i direktan učinak.

Njime se institucionaliziraju odnosi između države potpisnice i Evropske unije, a napredak u njegovom provođenju ocjenjuje se na osnovu dostignuća zemlje potpisnice. Primarni cilj sporazuma je formalno pridruživanje zemlje Evropskoj uniji u određenom tranzicijskom periodu (6 do 10 godina), tokom kojeg zemlja potpisnica postepeno prilagođava svoje zakonodavstvu Evropske unije, uspostavlja zonu slobodne trgovine sa EU, itd. Sporazum zemlji potpisnici daje status pridruženog člana te joj potvrđuje status potencijalne kandidatkinje za članstvo u EU.

Sporazum stupa na snagu nakon potvrđivanja, odnosno ratificiranja u zemlji potpisnici, Evropskom parlamentu i u državama članicama Evropske unije. Proces potvrđivanja ili ratifikacije Sporazuma uobičajeno traje oko dvije i po godine.

Do završetka procesa ratifikacije na snazi je privremeni sporazum koji je dio sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i kojim se najvećim dijelom reguliraju pitanja trgovine i

transporta. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju od zemalja zapadnog Balkana prvo je potpisala Makedonija (9. april 2001.), potom Hrvatska (29. oktobar 2001.), zatim Albanija (12. juni 2006.), te Crna Gora (15. oktobar 2007.) i Srbija (29. aprila 2008.).

Bosna i Hercegovina je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju potpisala 16. juna 2008. Potpisivanju je prethodilo parafriranje 4. decembra 2007. u Sarajevu, te pregovori o Sporazumu koji su vođeni od novembra 2005. do decembra 2006. godine.

Tekst Sporazuma sadrži 135 članova i podijeljen je na deset glava: Opći principi; Politički dijalog; Regionalna saradnja; Slobodno kretanje robe; Kretanje radnika, poslovno nastanjivanje, pružanje usluga, kretanje kapitala; Usklađivanje zakona, provođenje zakona i pravila konkurencije; Pravda, sloboda i sigurnost; Politike saradnje; Finansijska saradnja; Institucionalne, opće i završne odredbe. Osim navedenih glava, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju čini sedam aneksa i sedam protokola. Aneksima i protokolima preciziraju se obaveze u pogledu trgovine pojedinim vrstama proizvoda (vremenski raspored ukidanja ili postepenog smanjivanja carina na industrijske, poljoprivredne i prerađene poljoprivredne proizvode, ribu i riblje proizvode, te vino i alkoholna pića – Aneks I., Aneks II., Aneks III., Aneks IV., Aneks V., Protokol 1, Protokol 2, Protokol 7). Osim toga, detaljno se reguliraju obaveze Bosne i Hercegovine u pogledu državne pomoći (Protokol 4), kopnenog saobraćaja (Protokol 3), poslovnog nastanjivanja i finansijskih usluga (VI.), zaštite prava intelektualnog vlasništva (Aneks VII.), uzajamne administrativne pomoći u vezi s carinskim pitanjima (Protokol 5) i rješavanjem sporova (Protokol 6).

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju Bosne i Hercegovine s Evropskim zajednicama i njihovim državama je u procesu ratifikacije. Bosna i Hercegovina ratificirala je SSP, nakon davanja saglasnosti oba doma Parlamentarne skupštine BiH (Predstavnički dom 22. oktobar 2008. i Dom naroda 27. oktobar 2008.), Odlukom Predsjedništva BiH 6. novembra 2008. Evropski parlament podržao je zaključivanje Sporazuma i pozvao države članice da ga ratificiraju na plenarnom zasjedanju u Strazburu, održanom od 20. do 23. oktobra 2008. Do završetka procesa ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju na snazi je Privremeni sporazum, koji je stupio na snagu 1. jula 2008.

SPOSOBNOST APSORPCIJE (ABSORPTION CAPACITY/CAPACITÉ D'ABSORPTION)

Sposobnost apsorpcije odnosi se na sposobnost Evropske unije da primi nove države članice te je dio politike uslovljenosti koju Evropska unija primjenjuje prema određenoj državi kandidatkinji. Također, sposobnost apsorpcije označava sposobnost određene zemlje da primi finansijsku pomoć Evropske unije i efikasno je iskoristi.

STRUKTURNI FONDOVI, KOHEZIONI FOND (STRUCTURAL FUNDS, COHESION FUND/ FONDS STRUCTURELS, FONDS DE COHÉSION)

Strukturni fondovi i Kohezioni fond čine dio regionalne politike Evropske unije. Ovi fondovi imaju za cilj da smanje jaz u razvoju između bogatijih i siromašnijih država članica i regija EU te da promoviraju ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu koheziju. U finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina, vrijednost ovih fondova je 348 milijardi eura što predstavlja 35% ukupnog budžeta EU i druga je budžetska stavka po veličini. Status strukturalnog fonda u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina imaju Evropski regionalni razvojni fond (ERDF) i Evropski socijalni fond. Do 2007. godine status strukturalnog fonda imali su i Finansijski instrument za pomoć ribarstvu (FIFG), Evropski fond za smjernice i garancije u poljoprivredi (EAGGF).

Evropski fond za regionalni razvoj osnovan je 1975. godine a njegov cilj je jačanje ekonomske i socijalne kohezije kroz smanjivanje razlika u razvijenosti među regijama unutar Evropske unije. Fond osigurava podršku korisnicima kroz ulaganja u kompanije (posebno mala i srednja preduzeća), ulaganja u infrastrukturu (istraživanje i inovacije, telekomunikacije, okoliš, energija i transport), te kroz finansijske instrumente (fondovi za lokalni razvoj) i mjere tehničke podrške.

Evropski socijalni fond (ESF) uspostavljen je 1958. godine, a njime se finansiraju mjere za povećanje zaposlenosti u državama članicama i regijama EU, naročito u onim manje razvijenim.

Sredstva Fonda usmjeravaju se u prilagođavanje radnika i kompanija, programe

cjeloživotnog učenja, planiranje i širenje inovativnih organizacija rada, olakšavanje pristupa zapošljavanju i tržištu rada, socijalnu uključivost i nediskriminaciju na tržištu rada, jačanje ljudskog kapitala, promociju partnerstva u reformi oblasti zapošljavanja i socijalne uključivosti, te razvoju institucionalnih kapaciteta i povećanju djelotvornosti javne uprave na državnom, regionalnom i lokalnom nivou. Kohezioni fond uspostavljen je 1993. godine, ima za cilj pomoći ekonomskoj solidarnosti u EU.

Korisnice sredstava iz Fonda su države članice čiji BDP iznosi manje od 90% prosjeka EU, pod uslovom da provode ekonomski program konvergencije u okviru Pakta stabilnosti i rasta.

Fond pruža finansijsku pomoć projektima u oblastima kao što su zaštita okoliša i razvoj transportne infrastrukture. Do petog kruga proširenja EU države korisnice fonda bile su: Grčka, Irska, Portugal i Španija. Nakon petog kruga proširenja (2005./2007.) korisnice fonda su: Bugarska, Češka, Estonija, Grčka, Kipar, Latvija, Litvanija, Mađarska, Malta, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija i Rumunija. Španija će biti u mogućnosti prestati koristiti fond nakon što njen BDP bude manji od prosjeka EU-15.

U finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina putem strukturalnih i Kohezionog fonda sredstva se usmjeravaju u skladu s tri nova cilja regionalne politike: cilj 1 - konvergencija/približavanje (ERDF, ESF i Kozioni Fond), cilj 2 - regionalna konkurentnost i zapošljavanje (ERDF i ESF) i cilj 3 - teritorijalna saradnja (ERDF). Strukturalnim fondovima i Kohezionim fondom upravlja Generalni direktorat za regionalnu politiku.

STUBOVI EVROPSKE UNIJE (PILLARS OF THE EUROPEAN UNION/ PILIERI DE L'UNION EUROPÉENNE)

Za Evropsku uniju kaže se da podsjeća na prednji dio grčkog hrama koji leži na tri stuba.

Ta slika počela se koristiti kako bi se opisala struktura Evropske unije uspostavljena Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.):

↪ prvi stub – stub Zajednice,

- ↪ drugi stub – zajednička vanjska i sigurnosna politika,
- ↪ treći stub – policijska i pravosudna saradnja u krivičnim stvarima (bivša saradnja u pravosuđu i unutrašnjim poslovima)

Prvi stub Zajednice, s pravnog aspekta, zasniva se na Ugovoru o Evropskoj zajednici (Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici), Ugovoru o Evropskoj zajednici za atomsku energiju i Ugovoru o Evropskoj zajednici za uglj i čelik (istekao 2002. godine) i obuhvata oblasti u kojima je nadležnost država članica prenesena na institucije EU, tj. Zajednicu (npr. carinska unija, unutrašnje tržište, zajednička poljoprivredna politika, strukturalne politike, ekonomska i monetarna unija, Šengen, itd.).

Ključna karakteristike ovog stuba je primjena metode Zajednice, tj. monopol Evropske komisije na pravo inicijative; raširena upotreba glasanja kvalificiranom većinom u Vijeću EU; aktivna uloga Evropskog parlamenta; jedinstveno tumačenje propisa Zajednice od Suda pravde Evropskih zajednica.

Drugi stub - zajednička vanjska i sigurnosna politika uspostavljen je u Glavi V. Ugovora o Evropskoj uniji (1992./1993.), a treći stub - policijska i pravosudna saradnja u krivičnim stvarima u Glavi VI. Ugovora o Evropskoj uniji (1992./1993.). Osnovna karakteristika drugog i trećeg stuba je primjena međuvladinog metoda, tj. pravo na inicijativu Evropska komisija dijeli s državama članicama ili je ono ograničeno na specifične oblasti aktivnosti; Vijeće EU uobičajeno donosi odluke jednoglasno; Evropski parlament ima isključivo konsultativnu ulogu; Sud pravde Evropskih zajednica ima ograničenu nadležnost ili je uopće nema.

Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je napuštanje strukture Evropske unije sa tri stuba.

STUDIJA IZVODLJIVOSTI (FEASIBILITY STUDY/ÉTUDE DE FAISABILITÉ)

Studija izvodljivosti je dokument kojim se analizira i utvrđuje sposobnost zemalja procesa stabilizacije i pridruživanja (Albanija, Bona i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Srbija i Kosovo pod Rezolucijom UN-a 1244/99) za ostvarivanje ugovornih odnosa s EU, tj. zaključivanje Sporazuma o stabilizaciji i

pridruživanju. Na osnovu Studije izvodljivosti i preporuke Evropske komisije, Vijeće EU donosi odluku o otvaranju pregovora o zaključivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Proces rada na Studiji izvodljivosti u Bosni i Hercegovini formalno je počeo u martu 2003. godine, kada je Evropska komisija Vijeću ministara BiH uručila upitnik od 346 pitanja koji je pokrивao oblasti ekonomskog i političkog uređenja BiH te ostalih oblasti, koje su relevantne za zaključivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Identificiranih 16 prioriternih oblasti su: ispunjavanje postojećih uslova i međunarodnih obaveza; djelotvornija uprava; djelotvornija javna uprava; evropske integracije; djelotvorne zakonske odredbe kojim se garantiraju ljudska prava; djelotvorno sudstvo; rješavanje kriminala, posebno organiziranog kriminala; upravljanje pitanjima azila i migracija; reforma carinskog i poreskog sistema; zakonodavni okvir za budžet; budžetska praksa; pouzdani statistički podaci; konzistentna trgovinska politika; integrirano energetska tržište; uvođenje bh. jedinstvenog ekonomskog prostora; javni rtv sistem.

SUD PRAVDE EVROPSKIH ZAJEDNICA (COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN COMMUNITIES/ COUR DE JUSTICE DES COMMUNAUTÉS EUROPÉENNES)

Sud pravde Evropskih zajednica je institucija Evropske unije, koja je uspostavljena Ugovorom o Evropskoj zajednici za uglj i čelik (1951./1952.). Zadatak Suda je da osigura da se zakonodavstvo Evropske unije tumači i primjenjuje na isti način u svim državama članicama EU. Sud ima nadležnost da rješava pravne sporove između država članica EU, institucija EU, pravnih subjekata i fizičkih lica. Najčešće razmatra četiri vrste predmeta: zahtjev za preliminarno rješenje, postupak zbog neispunjavanja obaveza, postupak poništenja i postupak zbog propuštanja djelovanja. Sud čini po jedan sudija iz svake države članice, a obično zasjeda u sastavu od 13 sudija (Velika komora) i u sastavu o pet ili tri sudije (komore).

U radu sudijama pomaže osam advokata, čija ju uloga izlaganje mišljenja o predmetima što moraju raditi javno i nepristrasno. Sudije i advokati imenuju se zajedničkom saglasnošću država članica EU. Biraju se na obnovljivi mandat od šest

godina. Predsjednika suda biraju sudije međusobno na mandat od tri godine. Kako bi se olakšao rad Suda pravde Evropskih zajednica, osnovan je Prvostepeni sud (1988.) i Sud javnih službi (2004.). Sjedište Suda pravde Evropskih zajednica je u Luksemburgu.

SUZDRŽAVANJE, KONSTRUKTIVNO-POZITIVNO SUZDRŽAVANJE (ABSTENTION, CONSTRUCTIVE-POSITIVE ABSTENTION/ ABSENTION, ABSENTION CONSTRUCTIVE-POSITIVE)

Konstruktivno – pozitivno suzdržavanje označava mogućnost države članice da se suzdrži od glasanja u Vijeću EU kada se odlučuje u oblasti zajedničke vanjske i sigurnosne politike, a da ne blokira proces odlučivanja koji u ovoj oblasti podrazumijeva jednoglasnost. Ova mogućnost uvedena je Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.). Ako konstruktivno suzdržavanje prati formalna deklaracija, dotična država članica nije obavezna primjenjivati odluku ali mora prihvatiti da ona obavezuje Evropsku uniju.

Stoga se država članica mora suzdržati od bilo kakvog djelovanja koje bi moglo biti u sukobu s djelovanjem Evropske unije na osnovu te odluke. Međutim, odluka se ne može usvojiti ako suzdržavanje koje prati deklaracija primjeni država/države članica koje imaju više od 1/3 glasova u Vijeću EU.

SVJETSKA TRGOVINSKA ORGANIZACIJA (WORLD TRADE ORGANIZATION-WTO/ ORGANISATION MONDIALE DU COMMERCE-OMC)

Svjetska trgovinska organizacija je međunarodna organizacija koja predstavlja institucionalni i pravni okvir multilateralnog trgovinskog sistema u oblastima carina i trgovine robama, uslugama i intelektualnog vlasništva. Osnovana je i službeno počela rad 1. januara 1995., a okuplja 153 države svijeta. Osnovni cilj Svjetske trgovinske organizacije je postizanje održivog rasta i razvoja ekonomije, opće dobrobiti, liberalnog trgovinskog okruženja, te doprinos postizanju bolje saradnje u vođenju

svjetske ekonomske politike. Djelovanje Svjetske trgovinske organizacije usredotočeno je na stvaranje otvorenog i ravnopravnog sistema trgovinskih pravila, progresivne liberalizacije i eliminacije carinskih i necarinskih prepreka trgovini robama i uslugama, uklanjanje svih oblika protekcionističkih mjera i diskriminatornih tretmana u međunarodnim trgovinskim odnosima, integraciju nerazvijenih i zemalja u razvoju, te tranzicijskih zemalja u multilateralni sistem i osiguravanje njegove transparentnosti.

Svjetska trgovinska organizacija djeluje na osnovu ugovornih odnosa i njeni sporazumi sadrže nekoliko osnovnih principa kojima je cilj stvaranje multilateralnog liberalnog trgovinskog sistema: princip nediskriminacije, princip najpovlaštenije države (nacije) i princip državnog (nacionalnog) tretmana; princip liberalizacije trgovine, podsticanja konkurencije i dodatne pomoći nerazvijenim zemljama. Organizacionu strukturu Svjetske trgovinske organizacije čine: Ministarska konferencije, Glavno vijeće, tijela za rješavanje sporova i tijela za pregled trgovinskih politika, vijeća, odbori i radne grupe, Sekretarijat i neformalne grupe. Sjedište Svjetske trgovinske organizacije je u Ženevi, u Švicarskoj.

Š

ŠENGENSKI SPORAZUM (SCHENGEN AGREEMENT/ACCORD DE SCHENGEN)

Šengenski sporazum predstavlja pravni osnov za postepeno ukidanje unutrašnjih graničnih kontrola između država potpisnica i uvođenje slobode kretanja za sva fizička lica – državljane država potpisnica Sporazuma, tj. država članica EU ili trećih zemalja. Sporazum su 1985. godine potpisale: Belgija, Francuska, Luksemburg, Njemačka i Holandija u luksemburškom gradiću Šengenu blizu tromeđe Francuske, Njemačke i Luksemburga. Njega je slijedila Šengenska konvencija, koja je potpisana 1990. godine i koja je stupila na snagu 1995. godine, a njome su uspostavljene mjere i garancije za provođenje slobode kretanja ljudi. Šengenski sporazum i Konvencija, zajedno s deklaracijama, odlukama i drugim aktima koji se odnose na slobodu kretanja, čine šengenski *acquis*. Protokolom uz Ugovor iz Amsterdama (1997./1999) šengenski sporazum i ostali elementi šengenskog *acquis*-a uvršteni su u institucionalni i pravni okvir Evropske unije i dio su prvog stuba EU (stub Zajednice).

Prvim potpisnicama Šengenskog sporazuma postepeno su se priključile 22 države članice EU te tri države nečlanice: Italija (27. novembar 1990.), Portugal (25. juni 1992.), Španija (25. juni 1992.), Grčka (6. novembar 1992.), Austrija (28. april 1995.), Danska (19. decembar 1996.), Finska (19. decembar 1996.), Švedska (19. decembar 1996.), Češka (21. decembar 2007.), Estonija (21. decembar 2007.), Mađarska (21. decembar 2007.), Letonija (21. decembar 2007.), Litva (21. decembar 2007.), Malta, (21. decembar 2007.), Poljska (21. decembar 2007.), Slovačka (21. decembar 2007.), Slovenija (21. decembar 2007.), te Island (19. decembar 1996.), Norveška (19. decembar 1996.) i Švicarska (12. decembar 2008.). Ovih 25 država čine tzv. šengensku zonu. Velika Britanija i Irska odlučile su se za djelimičnu primjenu šengenskog *acquis*-a i zadržale su kontrolu na unutrašnjim granicama, a za Kipar, Rumuniju i Bugarsku Vijeće EU još uvijek nije ocijenilo da li su spremne za ukidanje kontrole na unutrašnjim granicama. Usvajanje šengenskog *acquis*-a do pristupanja u Evropsku uniju je obaveza za svaku državu kandidatkinju za članstvo u EU.

ŠUMANOV PLAN (SCHUMAN PLAN/PLAN SCHUMAN)

Šumanov plan koji je još poznat pod nazivom Šumanova deklaracija nazvan je po Robertu Šumanu, francuskom ministru vanjskih poslova, koji ga je predložio i objavio javnosti 9. maja 1950. Suština ovog plana je stavljanje pod zajednički nadzor francuske i njemačke proizvodnje i distribucije čelika, a s ciljem sprečavanja mogućnosti za izbijanje sukoba na evropskom kontinentu. Nakon objavljivanja plana, osim Francuske i Njemačke, ovoj inicijativi priključile su se Italija te Belgija, Danska i Holandija – zemlje Beneluksa. Plan je rezultirao potpisivanjem Pariskog ugovora (Ugovor o Evropskoj zajednici za uglj i čelik) 18. aprila 1951. i osnivanjem Evropske zajednica za uglj i čelik, prve od tri Evropske zajednice.

Robert Šuman smatra se ocem današnje Evropske unije, a Šumanov plan početkom procesa evropskih integracija i evropskog ujedinjenja. Evropsko vijeće u Milanu je 1985. godine odlučilo da se dan objavljivanja Šumanovog plana, 9. maj, obilježava kao Dan Evrope.

T

TAIEX

(TECHNICAL ASSISTANCE AND INFORMATION EXCHANGE-TAIEX/ ASSISTENCE TECHNIQUE ET ÉCHANGÉ D'INFORMATIONS)

TAIEX (Tehnička pomoć i razmjena informacija) je instrument jedinice Generalnog direktorata za proširenje Evropske komisije, koji ima zadatak da osigura kratkoročnu pomoć u usklađivanju, primjeni i provođenju zakonodavstva Evropske unije. Također, zadaci TAIEX-a su osiguravanje obuka i sličnih oblika pomoći, posredovanje u prenošenju informacija te osiguravanje baza podataka vezanih za zakonodavstvo EU.

Ovaj instrument pomoći namijenjen je novim državama članicama EU: Bugarskoj i Rumuniji, državama kandidatkinjama: Hrvatskoj, Makedoniji i Turskoj; sjevernom dijelu Kipra; zemljama potencijalnim kandidatima za članstvo u EU: Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Srbiji i Kosovu pod Rezolucijom UN-a 1244/99; zemljama koje su dio evropske politike susjedstva (ENP): Alžiru, Azerbejdžanu, Bjelorusiji, Egiptu, Armeniji, Gruziji, Izraelu, Jordanu, Libanu, Libiji, Moldaviji, Maroku, Palestinskoj teritoriji, Siriji, Tunisu i Ukrajini te Rusiji. TAIEX je uspostavljen 1996. godine, a za Bosnu i Hercegovinu je kao i za ostale potencijalne kandidatkinje – zemlje zapadnog Balkana mogućnost korištenja TAIEX-a otvorena od 2004. godine. Koordinaciju aktivnosti u BiH s Uredom TAIEX-a u Briselu, posredstvom Delegacije Evropske komisije, obavlja Direkcija za evropske integracije BiH.

TELEVIZIJA BEZ GRANICA

(TELEVISION WITHOUT FRONTIERS/ TÉLÉVISION SANS FRONTIÈRES)

Pojam „Televizija bez granica“ označava jednu od najznačajnijih inicijativa Evropske unije u okviru audiovizuelne i medijske politike čiji je cilj uspostavljanje tržišta televizijskog programa. Direktiva pod istim nazivom „Televizija bez granica“ donesena je 1989. godine (nadopunjena 1997. godine) i njome je gledaocima i

slušaocima u svim državama članicama zagarantiran pristup programima i signalima porijeklom iz bilo koje druge države članice, usklađeni su standardi oglašavanja i osigurano je da više od 50 posto programa u javnoj radiodifuziji bude evropska produkcija.

S ciljem unapređenja audiovizuelne i medijske politke, Evopska unija je 2007. godine usvojila novu direktivu pod nazivom „Audiovizuelne medijske usluge“ koja zamjenjuje direktivu „Televizija bez granica“ i kojom su pokrivena sve audiovizuelne i medijske usluge uključujući usluge po zahtjevu. Novom direktivom postavlja se detaljan i fleksibilan zakonski okvir te se moderniziraju pravila oglašavanja i finansiranja sadržaja. Također, njome se adekvatno odgovara na razvoj tehnologija i stvara okruženje za osnivanje i razvoj medija. Novom direktivom osigurana je zaštita kulturne različitosti, djece i potrošača, medijskog pluralizma, itd. Transpoziciju ove direktive u domaće zakonodavstvo države članice treba da završe do kraja 2009. godine.

TEMPUS

Tempus je program Zajednice namijenjen modernizaciji i podršci saradnji između država članica EU i zemalja partnera u oblasti visokog obrazovanja. Tempus je pokrenut 1990. godine, a otvoren je za zemlje istočne Evrope, uključujući Rusiju, centralne Azije, zapadnog Balkana i Mediterana. Ciljevi Programa su razvoj sistema obrazovanja zemalja partnera u skladu s Lisabonskom strategijom (2000./2005.) i Bolonjskim procesom (1999.). Program je namijenjen javnim ili privatnim institucijama/organizacijama/udruženjima iz oblasti visokog obrazovanja, te institucijama i studentskim i organizacijama akademskih radnika zemalja korisnica Programa. U 2008. godini zaključena je posljednja faza programa - Tempus IV i njegov godišnji budžet je oko 50 miliona eura. Tempusom IV obuhvaćena su tri tipa aktivnosti:

↪ Zajednički projekti – saradnja između institucija visokog obrazovanja EU i partnerskih zemalja vezano za reformu školskih planova i programa, institucionalne reforme, ulogu visokog obrazovanja u društvu, itd.

↩ Strukturalne mjere – razvoj i reforme institucija i sistema visokog obrazovanja u partnerskim zemljama s ciljem unapređenja njihovog kvaliteta u skladu s evropskim standardima.

↩ Prateće mjere – informativne aktivnosti kao što su tematske konferencije, studijske posjete, itd.

Bosni i Hercegovini je, na osnovu Okvirnog sporazuma o općim principima učešća BiH u programima Zajednice (2004./2007.), otvorena mogućnost pristupa ovom programu, a ona u njemu učestvuje od 1997. godine.

TRANSEVROPSKE MREŽE (TRANS-EUROPEAN NETWORK-TEN/ RÉSEAU TRANSEUROPEEN-RTE)

Uspostavljanje i razvijanje transevropskih mreža predviđeno je Ugovorom o Evropskoj zajednici, a one uključuju:

↩ Transevropsku transportnu mrežu (TEN-T) koja pokriva drumski i intermodalni transport, plovne puteve i pomorske luke te mrežu evropskih brzih željeznica;

↩ Transevropsku energetska mrežu (TEN-E) koja pokriva sektor električne energije i plina,

↩ Transevropsku telekomunikacijsku mrežu (eTEN) koja pokriva telekomunikacijske mreže uspostavljene kao uslužne djelatnosti.

Cilj njihovog uspostavljanja i razvijanja je stvaranje moderne i efikasne infrastrukture kojom će se povezati evropske regije i mreže država članica, što će doprinijeti boljem funkcioniranju unutrašnjeg tržišta EU, tj. slobodnom kretanju robe, usluga i ljudi.

TRANSPARENTNOST (TRANSPARENCY/TRANSPARENCE)

Pod pojmom transparentnosti podrazumijeva se pravo svakog građanina Evropske unije, fizičkog ili pravnog lica koje ima prebivalište ili registriran ured u nekoj od

država članica na pristup dokumentima Evropskog parlamenta, Vijeća EU i Evropske komisije. Pravo pristupa dokumentima ove tri institucije EU može se odbiti samo u slučaju zaštite javne sigurnosti, odbrane ili međunarodnih odnosa (automatsko odbijanje), te u slučajevima npr. zaštite poslovnih interesa pojedinca osim ako to nije u javnom interesu. Transparentnost također podrazumijeva da pristup dokumentima mora biti olakšan njihovom dostupnošću u elektronskoj formi.

Transparentnost ima za cilj da doprinese otvorenosti institucija i procesa odlučivanja te približavanja Evropske unije njenim građanima.

TRGOVINSKA POLITIKA (EXTERNAL TRADE/COMMERCE EXTÉRIEUR)

Trgovinska politika jedna je od najvažnijih politika EU koja određuje bilateralne odnose Zajednice s trećim zemljama i u multilateralnim organizacijama. Ciljevi trgovinske politike definirani su Ugovorom o Evropskoj zajednici, a uključuju razvoj svjetske trgovine, postupno ukidanje ograničenja međunarodnoj trgovini i smanjivanje carinskih barijera. Osnovni instrumenti provođenja trgovinske politike EU su: zajednička vanjska carina (CET), mehanizmi zaštite trgovine (TDI) tj. antidamping, politika protiv subvencija ili zaštitne mjere, te Uredba o trgovinskim barijerama (TBR). U okviru trgovinske politike, EU razvija instrumente pristupa tržištima trećih zemalja prvenstveno putem utvrđivanja trgovinskih barijera i načina njihovog uklanjanja te razvojem „posebnih odnosa“, tj. preferencijalnih ugovora i korištenja dopuštenih izuzeća u poštivanju principa najpovlaštenije države u okviru Svjetske trgovinske organizacije. EU ima razvijene trgovinske odnose s raznim grupama država među kojima su zemlje Evropskog ekonomskog prostora, mediteranske zemlje, afričke, karipske i pacifičke zemlje (ACP zemlje) te države jugoistočne Evrope. Također, dio trgovinske politike EU je i učešće u pregovorima u okviru Svjetske trgovinske organizacije putem kojih nastoji ojačati svoj ekonomski uticaj u svijetu. U okviru trgovinske politike donošenje novih mjera inicira Evropska komisija, a usvaja ih Vijeće EU kvalificiranom većinom ili jednoglasno.

TROJKA (TROIKA/TROÏKA)

U okviru vanjske politike, Evropsku uniju na međunarodnom nivou predstavlja Trojka. Trojku, prema Ugovoru iz Amsterdama (1997./1999.), čine ministar vanjskih poslova države predsjedavajuće Vijećem EU, generalni sekretar/visoki predstavnik za vanjsku i sigurnosnu politiku i komesar Evropske komisije za vanjske poslove i evropsku politiku susjedstva. Ako je to potrebno, može biti uključen i ministar vanjskih poslova države članice - buduće predsjedavajuće Vijećem EU (Ugovor o Evropskoj uniji, 1992./1993.).

TVRĐAVA EVROPA (FORTRESS EUROPE/EUROPE-FORTERESSE)

Izraz „tvrđava Evropa“ označava ideju zaštite Evrope od bilo kakvog vanjskog a posebno kulturnog uticaja (npr. rasprave o azilu i imigraciji).

TWINNING

Twinning je instrument koji je Evropska komisija uspostavila 1998. godine s ciljem pružanja pomoći državama kandidatkinjama i zemljama potencijalnim kandidatkinjama u izgradnji institucija. Riječ je o tehničkoj – pretprijetnoj pomoći. Zadatak Twinninga je da pomogne državama korisnicama da razviju modernu i efikasnu administraciju, koja ima strukturu, ljudske potencijale i sposobnost za provođenje *acquis communautaire*. Twinning podrazumijeva angažman stručnjaka država članica na određeni vremenski period u administracijama zemalja korisnica.

Uz twinning (dugoročna – najmanje 12 mjeseci) 2001. godine uveden je i twinning light (srednjoročna – šest mjeseci) instrument tehničke pomoći. Bosni i Hercegovini, kao i ostalim zemljama zapadnog Balkana, predviđeno je otvaranje mogućnosti korištenja Twinninga 2003. godine na Samitu u Solunu.

U

UGOVOR IZ AMSTERDAMA (TREATY OF AMSTERDAM/TRAITÉ D'AMSTERDAM)

Ugovor iz Amsterdama potpisan je 2. oktobra 1997., a stupio je na snagu 1. maja 1999. Ugovorom iz Amsterdama izvršene su izmjene i dopune odredbi Ugovora o Evropskoj uniji (1992./1993.) i Ugovora o Evropskoj zajednici. Cilj Ugovora iz Amsterdama bio je stvaranje političkih i institucionalnih preduslova kako bi se Evropska unija mogla suočiti sa izazovima kao što su: globalizacija ekonomije i njen uticaj na zapošljavanje, borba protiv terorizma, međunarodnog kriminala i trgovine drogama, problemi vezani za okoliš te izazovi petog kruga proširenja.

Najznačajniji rezultati Ugovora iz Amsterdama odnose se na jačanje uloge Evropskog parlamenta u zakonodavnom procesu i proširenje oblasti u kojima se odlučuje postupkom saodlučivanja, povećanje broja oblasti u kojima se odlučuje kvalificiranom većinom, jačanje uloge Suda pravde Evropskih zajednica u oblasti osnovnih ljudskih prava i oblastima koje se odnose na unutrašnju sigurnost, jačanje uloge Evropskog revizorskog suda, Ekonomskog i socijalnog odbora i Odbora regija, povećanje uloge zakonodavnih institucija država članica na evropskom nivou te uvođenje mogućnosti pojačane saradnje država članica. Ugovorom iz Amsterdama uvedene su i značajne promjene u oblast slobodnog kretanja ljudi, odnosno pitanja viza, azila, imigracije i dr. koja se prebacuju iz trećeg u prvi stub EU i stavljaju se u nadležnost Zajednice, te se uključuje šengenski *acquis* (Šengenski sporazumi, Šengenska konvencija itd.) u pravni okvir Evropske unije. Također, Ugovorom iz Amsterdama napravljen je pomak u zaštiti prava, interesa i dobrobiti građana EU te efikasnom definiranju i provođenju interesa EU na međunarodnom nivou u oblastima zajedničke trgovinske politike i zajedničke vanjske i sigurnosne politike.

UGOVOR IZ LISABONA (LISBON TREATY/TRAITÉ DE LISBONNE)

Ugovor iz Lisabona (Lisabonski ugovor) čiji je službeni naziv Ugovor kojim se mijenja i dopunjava Ugovor o Evropskoj uniji i Ugovor o osnivanju Evropske zajednice potpisalo je 27 država članica EU 13. decembra 2007. u Lisabonu. Ugovor iz Lisabona je reformski ugovor čiji je cilj demokratizacija Unije, povećanje efikasnosti institucija i sistema odlučivanja, redefiniranje vanjske politike, približavanje Unije njenim građanima te njeno osposobljavanje da odgovori na izazove globalizacije.

Ovim ugovorom uvodi se niz promjena: EU dobiva pravni subjektivitet; napušta se struktura tri stuba; Evropsko vijeće organizira se kao institucija, a njen predsjedavajući je ujedno i predsjedavajući EU; u sistem glasanja u Vijeću EU uvodi se tzv. pravilo dvostruke većine, koje znači da za određenu odluku mora glasati 55% država članica koje predstavljaju 65% građana EU; sistem glasanja kvalificiranom većinom u Vijeću ministara EU bit će proširen na veći broj politika; proširuju se zakonodavne, nadzorne i budžetske nadležnosti Evropskog parlamenta, te reducira broj njegovih članova na 750 + 1; funkcija visokog predstavnika za vanjsku i sigurnosnu politiku uključivat će i dosadašnju funkciju komesara za vanjske odnose, a visoki predstavnik za vanjsku i sigurnosnu politiku ujedno će biti i potpredsjednik Evropske komisije; povećava se uključenost zakonodavnih tijela država članica EU u sistem donošenja odluka; uvodi se Povelja o osnovnim pravima EU kao ugovorna obaveza za države članice; uvode se promjene i u podjelu nadležnosti, organizaciju sudske vlasti EU te izvora prava EU.

Također, Ugovor iz Lisabona predviđa i reduciranje broja članova Evropske komisije koju bi od 2009. do 2014. godine trebalo da čini po jedan komesar iz svake države članice, a od 2014. komesari iz 2/3 država članica, koje će se rotirati. Međutim, na zahtjev Irske, Evropsko vijeće je na sastanku 18. i 19. 6. 2009. u Briselu potvrdilo da će svaka država članica imati po jednog člana Evropske komisije. Ugovor iz Lisabona na snagu stupa 1. decembra 2009. godine.

UGOVOR IZ NICE (TREATY OF NICE/TRAITÉ DE NICE)

Ugovor iz Nice potpisan je 26. decembra 2001., a stupio je na snagu 1. februara 2003. Ključni cilj Ugovora iz Nice bio je provođenje institucionalne reforme kako bi se Evropska unija osposobila za efikasno funkcioniranje u proširenom sastavu (maksimalno 27 država članica), a u svjetlu širenja na zemlje centralne i istočne Evrope te Mediterana (peti krug proširenja). Najznačajnije promjene koje Ugovor iz Nice donosi odnose se na ograničavanje broja članova Evropske komisije, proširenje glasanja kvalificiranom većinom i novo ponderiranje glasova unutar Vijeća EU te fleksibilnije uređenje pojačane saradnje država članica. Uz ove najznačajnije izmjene Ugovorom iz Nice obuhvaćeno je i pojednostavljenje ugovora, utvrđivanje nadležnosti, zaštita osnovnih ljudskih prava, sigurnosna i odbrambena politiku, status evropskih političkih stranaka, itd.

UGOVOR O EVROPSKOJ EKONOMSKOJ ZAJEDNICI (TREATY ESTABLISHING EUROPEAN ECONOMIC COMMUNITY-EEC TREATY/TRAITÉ INSTITUANT LA COMMUNAUTE ÉCONOMIQUE EUROPÉENNE-TRAITÉ CEE)

Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici potpisan je 25. marta 1957. u Rimu, a stupio je na snagu 1. januara 1958. Države potpisnice Ugovora su: Belgija, Francuska, Holandija, Italija, Luksemburg i Njemačka i njime je uspostavljena druga Evropska zajednica – Evropska ekonomska zajednica. Uz Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici potpisan je i Ugovor o Evropskoj zajednici za atomsku energiju - Euratom (1957.). Ovi ugovori nazivaju se Rimskim ugovorima, a često se sam Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici naziva Rimskim ugovorom. Ugovoru o Evropskoj ekonomskoj zajednici prethodio je Ugovor o Evropskoj zajednici za uglj i čelik (1951./1952.) te neuspjeli pokušaji osnivanja Evropske odbrambene zajednice (1954.).

Ciljevi Ugovora o Evropskoj ekonomskoj zajednici bili su uspostavljanje zajedničkog tržišta i davanje političke dimenzije razvoju bliskih veza evropskih država.

Ugovorom o Evropskoj ekonomskoj zajednici uspostavljena je carinska unija među državama potpisnicama, tj. ukinute su kvote i carinska ograničenja na međusobnu trgovinsku razmjenu te su uvedene zajedničke carinske tarife prema trećim zemljama. Ugovorom su uspostavljene zajedničke poljoprivredne, trgovinske i transportne politike, a njih su slijedile aktivnosti na uspostavljanju zajedničke regionalne, industrijske i socijalne te politike okoliša. Ključni rezultat Ugovora je uspostavljanje zajedničkog tržišta te polaganje temelja za uspostavljanje današnjeg unutrašnjeg tržišta Evropske unije. Ugovorom je predviđeno da se u roku od 12 godina uspostavi zajedničko tržište koje bi se temeljilo na slobodnom kretanju ljudi, usluga, roba i kapitala, a na osnovu Evropskog jedinstvenog akta (1986./ 1987.) 1. januara 1993. zvanično je uspostavljeno i unutrašnje tržište Evropske unije.

Za provođenje Ugovora osigurana je institucionalna struktura: Visoka vlast (danas Evropska komisija), Vijeće ministara (danas Vijeće EU), Ekonomski i socijalni odbor, te Skupština (danas Evropski parlament) i Sud pravde (danas Sud pravde Evropskih zajednica) koje je dijelila sa ostale dvije zajednice (Evropskom zajednicom za uglj i čelik i Evropskom zajednicom za atomsku energiju). Uveden je mehanizam odlučivanja (institucionalni trougao) na kojem se zasniva proces odlučivanja u sadašnjoj Evropskoj uniji. Ugovorom o Evropskoj uniji (1992. /1993.) je Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici preimenovan u Ugovor o Evropskoj zajednici i dio je prvog stuba Evropske unije (stub Zajednice). Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je da se ovaj ugovor ponovo preimenuje i njegov naziv trebalo bi da bude - Ugovor o funkcioniranju Evropske unije.

UGOVOR O EVROPSKOJ UNIJI (TREATY ON THE EUROPEAN UNION/ TRAITÉ SUR L'UNION EUROPÉENNE)

Ugovor o Evropskoj uniji, koji se često naziva i Ugovor iz Maastrichta, potpisan je 7. februaru 1992., a na snagu je stupio 1. novembra 1993. Na osnovu ovog ugovora, države članice uspostavile su Evropsku uniju te time ujedno označile novu etapu u integriranju „naroda Evrope u sve čvršću uniju, u kojoj se odluke donose što je moguće

bliže građanima“.

Ugovorom se uspostavlja Evropska unija koju čine tri stuba: stub Zajednice, zajednička vanjska i sigurnosna politika i saradnja u pravosuđu i unutrašnjim poslovima (danas policijska i pravosudna saradnja u krivičnim stvarima), postavljaju su ciljevi ekonomske i monetarne unije, uspostavlja se građanstvo EU, u nadležnost Zajednice uvodi se socijalna politika te se u zajedničke politike uvrštavaju transevropske mreže, industrijska politika, zaštita potrošača, obrazovanje, mladi i kultura.

Također, ovim ugovorom jača se uloga Evropskog parlamenta u zakonodavnom procesu i uvodi se postupak saodlučivanja, proširuju se oblasti u kojima se odlučuje kvalificiranom većinom te se princip supsidijarnosti postavlja kao opći princip EU.

UGOVOR O EVROPSKOJ ZAJEDNICI (TREATY ESTABLISHING THE EUROPEAN COMMUNITY/ TRAITÉ INSTITUANT LA COMMUNAUTÉ EUROPÉENNE)

Ugovor o Evropskoj zajednici rezultat je izmjena (revizija) Ugovora o Evropskoj ekonomskoj zajednici od kojih su najznačajnije izvršene Jedinstvenim evropskim aktom (1986./1987.), Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) i Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.). Ugovorom o Evropskoj uniji Ugovor o Evropskoj ekonomskoj zajednici preimenovan je u Ugovor o Evropskoj zajednici i uvršten je u prvi stub Evropske unije (stub Zajednice).

Među ključnim pitanjima koje regulira Ugovor o Evropskoj zajednici su unutrašnje tržište, odnosno slobodno kretanje roba; slobodno kretanje ljudi, usluga i kapitala; zatim vize, azil, migracije i ostala pitanja vezana za slobodno kretanje ljudi, te konkurencija, ekonomska i monetarna politika i odnosi s trećim zemljama i međunarodnim organizacijama. Na osnovu ovog ugovora, uspostavljena je Evropska zajednica koja predstavlja ključni element procesa evropskih integracija i u čijoj su nadležnosti politike i aktivnosti definirane Ugovorom.

Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je da se ovaj ugovor ponovo preimenuje i njegov naziv bi trebalo da bude - Ugovor o funkcioniranju Evropske unije.

**UGOVOR O EVROPSKOJ ZAJEDNICI ZA ATOMSKU ENERGIJU
(TREATY ESTABLISHING EUROPEAN COMMUNITY FOR ATOMIC
ENERGY-Euratom/TRAITÉ INSTITUANT LA COMMUNAUTÉ
EUROPÉENNE DE L'ÉNERGIE ATOMIQUE - Euratom)**

Ugovor o Evropskoj zajednici za atomsku energiju – Euratom potpisan je 25. marta 1957. u Rimu, a stupio je na snagu 1. januara 1958. Potpisivanju Euratoma prethodilo je potpisivanje Ugovora o Evropskoj ekonomskoj zajednici, a ovi ugovori poznati su pod nazivom Rimski ugovori. Države potpisnice Ugovora su: Belgija, Francuska, Italija, Luksemburg, Holandija i Njemačka, a njime je stvorena treća Evropska zajednica – Evropska zajednica za atomsku energiju.

Svrha Euratoma bila je uspostavljanje i razvoj evropske industrije atomske energije te razvoj istraživanja u oblasti nuklearne energije i njene upotrebe u civilne svrhe. Euratomom je uspostavljena institucionalna struktura za njegovo provođenje: Visoka vlast (danas Evropska komisija), Vijeće ministara (danas Vijeće EU), Ekonomski i socijalni odbor, te Skupština (danas Evropski parlament) i Sud pravde (danas Sud prave Evropskih zajednica) koje je dijelila sa ostale dvije zajednice (Evropskom zajednicom za uglj i čelik i Evropskom ekonomskom zajednicom).

Ugovor o Evropskoj zajednici za atomsku energiju je Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) postao dio prvog stuba Evropske unije (stub Zajednice).

**UGOVOR O EVROPSKOJ ZAJEDNICI ZA UGALJ I ČELIK
(TREATY ESTABLISHING THE EUROPEAN COAL AND STEEL
COMMUNITY-ECSC TREATY/TRAITÉ INSTITUANT LA
COMMUNAUTÉ EUROPÉENNE DU CHARBON ET DE
L'ACIER -TRAITÉ CECA)**

Ugovor o Evropskoj zajednici za uglj i čelik potpisan je 18. aprila 1951. u Parizu, a stupio je na snagu 24. jula 1952. Ovaj ugovor često se naziva Pariskim ugovorom. Ugovor su potpisale: Belgija, Francuska, Holandija, Italija, Luksemburg i Njemačka i njime je osnovana prva Evropska zajednica – Evropska zajednica za uglj i čelik.

Potpisivanje Ugovora slijedilo je inicijativu Roberata Šumana, tadašnjeg francuskog ministra vanjskih poslova, o stavljanju francusko-njemačke proizvodnje i distribucije uglja i čelika u nadležnost zajedničkih institucija, koja je objavljena u tzv. Šumanovom planu 1950. godine.

Cilj Ugovora bio je stvaranje zajedničkog tržišta uglja i čelika te unapređenje razvoja ekonomije, rast zaposlenosti i životnog standarda u zemljama potpisnicama. Zajedničko tržište uglja, željeza i starog željeza zvanično je uspostavljeno 10. februara 1953., a čelika 1. maja 1953. Stvaranje zajedničkog tržišta uglja i čelika podrazumijevalo je osiguravanje potpisnicama Ugovora jednakog pristupa resursima i sredstvima proizvodnje, uvođenje nižih cijena i poboljšanje uslova rada te modernizaciju proizvodnje i povećanje trgovine na međunarodnom nivou. Također, stvaranje zajedničkog tržišta uglja i čelika podrazumijevalo je uvođenje slobodne trgovine ovim robama bez carina i taksi, zabranu mjera i prakse diskriminacije ili drugih mjera podsticaja koje su do tada bile važeće u državama potpisnicama Ugovora. Ugovorom su stvorene i institucije čiji je zadatak bio njegovo provođenje: Visoka vlast (sada Evropska komisija), Skupština (sada Evropski parlament) i Vijeće ministara (sada Vijeće EU) i Sud pravde (sada Sud pravde Evropskih zajednica), koje sada imaju status institucija Evropske unije.

Ugovor o uspostavljanju Evropske zajednice za uglj i čelik bio je potpisan na 50 godina i istekao je 23. jula 2002., a time je i prva Evropska zajednica (Evropska zajednica za uglj i čelik) prestala postojati. Pitanja vezana za uglj i čelik su Ugovorom o Evropskoj uniji prenesena u Ugovor o Evropskoj zajednici i dio su prvog stuba Evropske unije (stub Zajednice).

UGOVOR O SPAJANJU (MERGER TREATY/TRAITÉ DE FUSION)

Ugovor o spajanju, koji se često naziva i Briselski ugovor, potpisan je 8. aprila 1965., a stupio je na snagu 1. jula 1967. Ovim ugovorom izvršene su institucionalne reforme u smislu stvaranja jedinstvene institucionalne strukture za tada postojeće tri zajednice: Evropsku zajednicu za uglj i čelik, Evropsku ekonomsku zajednicu i

Evropsku zajednicu za atomsku energiju.

Svaka od tri zajednice imala je uspostavljenu instituciju Vijeća EU (Vijeće) i Evropske komisije (Visoka vlast), dok su institucije Evropskog parlamenta (Skupštine) i Suda pravde Evropskih zajednica (Sud pravde) međusobo dijelile. Ugovorom o spajanju uspostavljeno je jedinstveno Vijeće EU i Evropska komisija za sve tri zajednice.

UJEDINJENI NARODI

(UNITED NATIONS-UN/ORGANISATION DES NATIONS UNIES-ONU)

Ujedinjeni narodi (UN) su međunarodna organizacija za održavanje mira i sigurnosti u svijetu, razvijanje dobrosusjedskih odnosa, ekonomsku saradnju, širenje tolerancije i promociju poštivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda čovjeka koja okuplja više od 190 država svijeta. Osnovana je potpisivanjem Povelje Ujedinjenih naroda 26. juna 1945. u San Francisku.

Povelju je potpisala 51 država, a stupila je na snagu 24. oktobra 1945. Glavni organi UN-a su: Generalna skupština, Vijeće sigurnosti, Ekonomsko i socijalno vijeće, Međunarodni sud pravde, Starateljsko vijeće i Sekretarijat na čijem je čelu generalni sekretar UN-a. U sastavu UN-a djeluje 15 agencija te programa i tijela kao npr. UNICEF, UNHCR, UNESCO, FAO. Sjedište Ujedinjenih naroda je u Njujorku, u Sjedinjenim Američkim Državama. Bosna i Hercegovina je članica Ujedinjenih naroda od 1992. godine.

UNUTRAŠNJE TRŽIŠTE

(INTERNAL MARKET, SINGLE MARKET/ MARCHÉ INTÉRIEUR, MARCHÉ UNIQUE)

Unutrašnje tržište predstavlja srž i najveći uspjeh današnje Evropske unije, a njegovo osnovno obilježje su četiri slobode: slobodno kretanja roba, ljudi, usluga i kapitala na cijeloj teritoriji Evropske unije. Uspostavljeno je na principima konkurencije, nediskriminacije i uzajamnog priznavanja. Unutrašnje tržište označava

niz politika i mjera čiji je cilj da osiguraju ravnopravnu konkurenciju svim ekonomskim subjektima na čitavom području EU te tako povećaju konkurentnost evropske ekonomije na međunarodnom nivou. Danas unutrašnje tržište Evropske unije čini blizu 500 miliona potrošača, a od 1993. stvorilo je 2,5 miliona novih radnih mjesta i 800 milijardi dobiti, te uticalo na smanjenje cijena. Unutrašnje tržište zvanično je uspostavljeno 1. januara 1993. Ugovorom o Evropskoj ekonomskoj zajednici (1957./1958.) uspostavljena je carinska unija (1968.) te postavljen cilj da se u roku od 12 godina uspostavi zajedničko tržište čime su postavljeni temelji za uspostavljanje današnjeg unutrašnjeg tržišta Evropske unije. Sljedeći ključni koraci u uspostavljanju unutrašnjeg tržištu bili su bijela knjiga „Dovršetak unutrašnjeg tržišta“ i potpisivanje Jedinstvenog evropskog akta (1986./1987.). Bijelom knjigom „Dovršetak unutrašnjeg tržišta“, koju je Evropska komisija na čelu sa Jacquesom Delorsom objavila 1985. godine, utvrđeno je 300 prijedloga za ukidanje fizičkih, tehničkih i fiskalnih barijera prilikom stvaranja unutrašnjeg tržišta s rokom do 1992. godine. Od tih 300 prijedloga, 282 prijedloga pretočena su u uredbe i direktive, od kojih je do 31. decembra 1992. više od 90 posto i provedeno u djelo. Evropskim jedinstvenim aktom postavljeni su pravni temelji i osigurano je provođenje mjera potrebnih za uspostavljanje unutrašnjeg tržišta. Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) odredbe koje se odnose na unutrašnje tržište regulirane su Ugovorom o Evropskoj zajednici. Unutrašnje tržište je dio prvog stuba EU (stub Zajednice) i najveći dio odluka donosi se postupkom saodlučivanja i kvalificiranom većinom.

UPITNIK

(QUESTIONNAIRE/QUESTIONNAIRE)

Upitnik je dokument koji Evropska komisija upućuje državi podnosiocu zahtjeva za članstvo u Evropskoj uniji nakon što Vijeće EU njen zahtjev za članstvo prosljedi Evropskom vijeću i pozove Evropsku komisiju da izradi *avis* odnosno mišljenje o zahtjevu. Na osnovu odgovora države podnosioca zahtjeva na ovaj upitnik, Evropska komisija izrađuje *avis* o sposobnosti države da prihvati uslove članstva i daje preporuku za otvaranje pregovora o članstvu.

Upitnik se sastoji od pitanja iz najrazličitijih oblasti funkcioniranja države podnosioca zahtjeva (zakonodavstvo, institucije, javne finansije, statistički pokazatelji, itd.), a njegov cilj je da pruži sveobuhvatan i istovremeno veoma detaljan pregled političkog, pravnog, ekonomskog i administrativnog sistema zemlje. Upitnik sadrži veliki broj pitanja i potpitanja koja su grupirana u tri osnovne cjeline: politički kriterij, ekonomski kriterij, sposobnost primjene evropskog zakonodavstva – usvajanje evropskih standarda u provođenju različitih sektorskih politika, a strukturom slijedi podjelu na pregovaračka poglavlja.

Broj pitanja različit je od zemlje do zemlje, te je npr. u slučaju Hrvatske njihov broj iznosio 4560, Makedonije 4666, a Crne Gore 2178. Nakon što primi upitnik, država obično ima rok do tri mjeseca za dostavljanje odgovora Evropskoj komisiji.

UPRAVLJAČKO TIJELO (MANAGING AUTHORITY-MA/AUTORITÉ UNIQUE DE GESTION)

Upravljačko tijelo je, u okviru instrumenata kohezijske politike te IPA komponente II (CBC), tijelo javnog ili privatnog karaktera, koje je država članica odredila da upravlja Operativnim programom. Ovo tijelo snosi ukupnu odgovornost za upravljanje i implementaciju dotičnog programa prema Evropskoj uniji.

URBAN

URBAN je inicijativa Zajednice koja je uspostavljena 1994. godine s ciljem podrške održivog razvoja urbanih područja. U periodu od 1994 do 2007. godine Urban je prošao kroz dvije faze: Urban I (1994. – 1999.) i Urban II (2000. – 2006.). Razvoj urbanih područja Evropska unija je također podržavala i putem URBAN pilot projekta (1989. – 1999.). URBAN je finansiran iz Evropskog fonda za regionalni razvoj. U finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina, URBAN je prestao postojati, a njegovi ciljevi postali su sastavni dio ciljeva evropske regionalne politike (konvergentnost i regionalna konkurentnost i zapošljavanje – cilj 2).

UREDBA (REGULATION/RÈGLEMENT)

Uredba je sekundarni izvor prava EU i uz direktivu je najvažniji pravni akt Zajednice koji obavezuje u potpunosti i direktno je primjenjiva u svim državama članicama. Uredba neposredno obavezuje države – članice, njihove organe i sudove, kao i fizička i pravna lica, koja se moraju ponašati u skladu s uredbama na isti način kao i s domaćim zakonom. Svrha uredbe je ujednačivanje prava država članica, odnosno zamjena postojećih normi država članica, ako one postoje. Domaće norme koje nisu u skladu s uredbom moraju se ukinuti.

Uredbe postaju dio pravnog sistema države članice automatski, nakon njihovog stupanja na snagu i jednako u svim državama članicama EU. Da bi postala primjenjiva, svaka uredba mora biti objavljena u Službenom glasniku Evropske unije.

URED ZA HUMANITARNU POMOĆ EVROPSKE ZAJEDNICE (EUROPEAN COMMUNITY HUMANITARIAN OFFICE-ECHO/ OFFICE HUMANITAIRE DE LA COMMUNAUTÉ EUROPÉENNE-ECHO)

Ured za humanitarnu pomoć Evropske zajednice osnovan je 1992. godine s ciljem nadzora i koordinacije humanitarne pomoći Evropske unije. Ured za humanitarnu pomoć EZ-a pruža hitnu humanitarnu pomoć žrtvama prirodnih i katastrofa izazvanih ljudskim djelovanjem te u kriznim područjima. Ured za humanitarnu pomoć specijaliziran je za hitne intervencije, dok dugoročne projekte humanitarne pomoći preduzimaju Generalni direktorat za humanitarnu pomoć ili Generalni direktorat za vanjske poslove. Prva oblast djelovanja Ureda za humanitarnu pomoć odnosi se na finansiranje kupovine hrane, lijekova, medicinske opreme, čišćenje minskih polja, izgradnju privremenih centara za smještaj izbjeglih lica, programe za sprečavanje katastrofa itd.

Druga oblast djelovanja Ureda za humanitarnu pomoć je podrška aktivnostima čija je svrha informiranje javnosti o raznim humanitarnim problemima, kao što su, npr., protupješađijske mine. Humanitarni ured dio je specifične forme djelovanja koju je

Evropska unija razvila u okviru svoje vanjske politike – humanitarna pomoć. Danas je Evropska unija najveći donator humanitarne pomoći u svijetu.

USTAVNI UGOVOR (CONSTITUTIONAL TREATY/TRAITÉ CONSTITUTIONNEL)

Ustavni ugovor čiji je puni naziv Ugovor kojim se uspostavlja Evropski ustav trebalo je da bude osnovni pravni akt Evropske unije koji bi zamijenio Osnivačke ugovore i njihove revizije (osim Ugovora o Evropskoj zajednici za atomsku energiju) te donio određene promjene u načinu funkcioniranja Evropske unije. Nacrt ustavnog ugovora pripremila je Konvencija (Konvent) o budućnosti Evrope (2003.-2004.), a njegov konačni tekst usaglašen je na međuvladinoj konferenciji u oktobru 2003. godine.

Ustavni ugovor potpisan je 29. oktobra 2004. u Rimu. Sredinom novembra 2004. godine sa usvajanjem Ustavnog ugovora u litvanskom parlamentu počeo je proces njegove ratifikacije u državama članicama EU. Međutim, nakon što je ratificiran u parlamentima Mađarske, Slovenije, Italije, Grčke, Slovačke, Austrije i Njemačke te na referendumu u Španiji, Ustavni ugovor doživio je dva udara koji su označili kraj ovog evropskog „epoalnog“ koraka. Naime, na referendumima u Francuskoj 29. maja 2005. i Holandiji 1. juna 2005. Ustavni ugovor odbijen je sa 54,87%, odnosno 61,8% glasova protiv. Nakon što su stanovnici dvije države osnivačice EU rekly „stop“ Ustavnom ugovoru, Evropska unija bila je prisiljena da odustane od njegove daljnje ratifikacije.

V

VANJSKI ODNOSI (EXTERNAL RELATIONS/RELATIONS EXTÉRIEURES)

Pojam vanjski odnosi obuhvata sve aspekte vanjske politike EU (osim trgovine i dijela razvojne politike, koja se tiče odnosa sa zemljama u razvoju na području Afrike, Kariba i Pacifika - ACP zemlje). Vanjski odnosi kao politika Evropske unije podrazumijevaju upravljanje složenom mrežom bilateralnih i multilateralnih sporazuma koji pokrivaju većinu zemalja i regija svijeta. U okviru vanjskih odnosa EU ključni su odnosi sa Sjedinjenim Američkim Državama, Japanom, Kanadom, Rusijom, istočnom Evropom i centralnom Azijom, Mediteranom i Bliskim istokom te jugoistočnom Evropom.

VIJEĆE EVROPE (COUNCIL OF EUROPE-CoE/CONSEIL DE L'EUROPE)

Vijeće Evrope je najstarija evropska organizacija koja u državama članicama promovira demokratiju, poštivanje ljudskih prava i pravnu državu. Vijeće Evrope osnovalo je, 5. maja 1949., deset evropskih zemalja: Belgija, Danska, Francuska, Holandija, Irska, Italija, Luksemburg, Norveška, Velika Britanija i Švedska. Vijeće Evrope danas broji 47 država članica. Sve članice Evropske unije članice su i Vijeća Evrope i ono predstavlja svojevrsan „filter“ za članstvo u Evropskoj uniji.

Ključni zadatak Vijeća Evrope je promocija demokratije, poštivanje ljudskih prava i pravne države, a aktivno je i u održavanju i promoviranju evropskog kulturnog naslijeđa. Djeluje također i kao forum koji proučava i traži rješenja za čitav niz aktuelnih društvenih problema kao što su: socijalna isključenost, rasna, nacionalna i druga netrpeljivost, društvena integracija migranata, bioetička pitanja, terorizam, trgovina drogom, trgovina ljudima, nasilje nad ženama i drugi savremeni problemi evropskih društava.

Najvećim dostignućem Vijeća Evrope smatra se Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (1950./1953.) i uspostavljanje Evropskog suda za

ljudska prava (1959./ 1998.).

Organi Vijeća Evrope su: Odbor ministara, Parlamentarna skupština, Evropski sud za ljudska prava, Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Evrope, te komesar za ljudska prava i Glavni sekretarijat Vijeća Evrope. Sjedište Vijeća EU je u Strazburu. Bosna i Hercegovina je članica Vijeća Evrope od 2002. godine.

VIJEĆE EVROPSKE UNIJE (COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION/ CONSEIL DE L'UNION EUROPÉENNE)

Vijeće Evropske unije (Vijeće EU, Vijeće ministara ili često samo Vijeće) je institucija u kojoj su zastupljeni interesi država članica EU. Vijeće EU sastavljeno je od po jednog predstavnika iz svake države članice na ministarskom nivou i uvijek se sastaje u istom broju. Međutim, sastav Vijeća mijenja se zavisno od teme o kojoj se na sastanku raspravlja te se u praksi Vijeće manifestira kroz „više lica“: kada se raspravlja o poljoprivrednoj politici, sastaju se ministri poljoprivrede; kada se radi o pitanju migracija, ministri unutrašnjih poslova, itd.

Vijeće EU sastaje se u devet različitih oblika ili formacija: Vijeće za opće poslove i vanjske odnose (GAERC), Vijeće za ekonomske i finansijske poslove (ECOFIN), Vijeće za saradnju u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova (JHA), Vijeće za zapošljavanje, socijalnu, zdravstvenu i potrošačku politiku (EPSCO), Vijeće za konkurenciju, Vijeće za promet, telekomunikacije i energetiku (TTE), Vijeće za poljoprivredu i ribarstvo, Vijeće za okoliš, Vijeće za obrazovanje, mlade i kulturu (EYC).

U okviru svoje zakonodavne uloge, koju u velikom broju slučajeva dijeli s Evropskim parlamentom, Vijeće EU donosi propise za pitanja koja se tiču svih oblasti nadležnosti EU, dakle ne samo iz nadležnosti Zajednice (prvi stub), već i evropske vanjske i sigurnosne politike te policijske i pravosudne saradnje u krivičnim stvarima. Nadalje, Vijeće EU, u ime Unije, sklapa međunarodne ugovore s državama izvan njenih granica (tzv. treće zemlje) ili s međunarodnim organizacijama te s Evropskim parlamentom dijeli nadležnost nad usvajanjem budžeta. Iz činjenice da Vijeće EU

okuplja predstavnike izvršne vlasti država članica EU proizlazi da je to ujedno i mjesto na kojem se najdirektnije usklađuju politike država članica kroz međusobnu saradnju i dogovore između vlada država članice. U svojoj zakonodavnoj funkciji, Vijeće EU odluke donosi jednoglasno, običnom ili kvalificiranom većinom. U drugom i trećem stubu EU, dakle u oblastima zajedničke vanjske i sigurnosne politike i u policijskoj i pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima, donosi ih uglavnom jednoglasno.

U kontekstu Zajednice Vijeće EU u većini slučajeva odluke donosi kvalificiranom većinom, te u osjetljivim pitanjima (npr. porezi) jednoglasno. Kada Vijeće odlučuje kvalificiranom većinom, broj glasova koji pripada ministru pojedine države članice nije jednak. Glasovi su ponderirani zavisno od veličine države. U sastavu od 27 država članica ukupan broj glasova je 345, a kvalificirana većina iznosi 255. Također, prema odredbama Ugovora iz Nice te u budućnosti Ugovora iz Lisabona (2007./2009.), kvalificirana većina bit će ostvarena ako uz određeni broj glasova za određenu odluku glasa i polovina država članica koje treba da odražavaju volju od 62%, odnosno 65% građana Evropske unije.

Političko vodstvo Vijeća EU, pa time i Evropske unije rotira se svakih šest mjeseci između država članica po unaprijed utvrđenom rasporedu. Predsjedništvo Vijeća EU ima zadatak da usmjeri rad Vijeća u periodu u kojem predsjedava, posreduje između EU i država članica, te predstavlja EU prema ostatku svijeta. Ugovorom iz Lisabona uloga predsjedavajućeg EU bit će prepuštena predsjedniku Evropskog vijeća, a rotacija predsjedavanja Vijećem EU bit će zadržana za sve sazive Vijeća, osim saziva za vanjske poslove, kojim će stalno predsjedavati visoki predstavnik za vanjsku i sigurnosnu politiku. U radu Vijeća EU pomaže Odbor stalnih predstavnika, uobičajenog naziva COREPER, koji imaju funkciju ambasadora država članica pri EU.

Osim COREPER-a, Vijeću u radu pomaže Generalni sekretarijat smješten u Briselu. Na čelu Sekretarijata je generalni sekretar, koji je istovremeno visoki predstavnik EU za vanjsku i sigurnosnu politiku. Sjedište Vijeća EU je u Briselu, a sastanci Vijeća EU održavaju se i u Luksemburgu.

**VIJEĆE ZA PROVOĐENJE MIRA
(PEACE IMPLEMENTATION COUNCIL-PIC/
CONSEIL DE MISE EN OEUVRE DE LA PAIX)**

Nakon zaključenja Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH (1995.), u Londonu je, 8. i 9. decembra 1995., održana Konferencija o provođenju mira čiji je cilj bio da mobilizira međunarodnu podršku za provođenje Sporazuma. Sastanak je rezultirao uspostavljanjem Vijeća za provođenje mira. Vijeće se sastoji od 55 zemalja i organizacija koje na različite načine pružaju podršku mirovnom procesu. U Vijeće je također uključen jedan broj posmatrača. Londonska konferencija o provođenju mira je također dovela do uspostavljanja Upravnog odbora Vijeća za provođenje mira koji, pod predsjedavanjem visokog predstavnika, funkcionira kao izvršni organ Vijeća. Članice Upravnog odbora su: Francuska, Italija, Japan, Kanada, Njemačka, Rusija, Sjedinjene Američke Države, Velika Britanija, te Predsjedništvo Evropske unije, Evropska komisija i Organizacija islamske konferencije (OIC), koju predstavlja Turska.

Upravni odbor visokom predstavniku daje političke smjernice. Visoki predstavnik u Sarajevu predsjedava sedmičnim sastancima ambasadora zemalja i organizacija članica Upravnog odbora u BiH. Osim toga, Upravni odbor se na nivou političkih direktora sastaje svaka tri mjeseca.

**VISOKI PREDSTAVNIK ZA VANJSKU I SIGURNOSNU POLITIKU
(HIGH REPRESENTATIVE FOR THE COMMON FOREIGN
AND SECURITY POLICY-CFSP/
HAUT REPRÉSENTANT POUR LA POLITIQUE
ÉTRANGÈRE ET DE SÉCURITÉ COMMUNE-PESC)**

Dužnost visokog predstavnika za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku uvedena je Ugovorom iz Amsterdama (1992./1999.), a nju obavlja generalni sekretar Vijeća EU. Nosioc ove dužnosti također je poznat kao „g/gđa CFSP“. Dužnost visokog predstavnika za vanjsku i sigurnosnu politku uvedena je s ciljem da se interesi EU na

međunarodnoj sceni iznose jasno i konzistentno, dajući na taj način EU prepoznatljiv „lik i glas“.

Zadatak visokog predstavnika za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku je da pomaže predsjedništvu EU u pitanjima koja se odnose na zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku te da pomaže u formuliranju, pripremi i provođenju političkih odluka Vijeća EU. Također, njegov zadatak je da, u ime Vijeća EU ili na zahtjev predsjedništva EU, vodi politički dijalog s trećim stranama. Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je da će se dužnost visokog predstavnika za vanjsku i sigurnosnu politiku spojiti s dužnošću komesara Evropske komisije za vanjske poslove te će visoki predstavnik ujedno biti i potpredsjednik Evropske komisije, a također će stalno rukovoditi radom Vijeća EU za vanjske poslove. U radu će mu pomagati zajednička Služba za evropske vanjske akcije (EEAS).

VLASTITI RESURSI

(OWN RESOURCES/RESSOURCES PROPRES)

Finansiranje Evropske unije, odnosno punjenje budžeta EU je u početku procesa evropskih integracija zavisilo od finansijskih doprinosa država članica, kao što je slučaj kod međunarodnih organizacija. Međutim, prema odluci usvojenoj 21. aprila 1970., doprinosi zemalja članica zamijenjeni su vlastitim sredstvima, odnosno sredstvima koje države članice uplaćuju u budžet EU kako bi se pokrilo finansiranje i troškovi Evropske unije, a od 1. januara 1978. budžet EU se u potpunosti finansira iz vlastitih sredstava. Uvođenjem ovog sistema uspostavljena je finansijska autonomija EU.

Vlastita sredstva su: takse na uvoz poljoprivrednih proizvoda i šećera (oko 2%), carine (oko 15%), porez na dodatu vrijednost - 1,4% PDV države članice (oko 15%), uplate država članica koje su razmjerne njihovom BDP-u (oko 69%). Ukupan iznos vlastitih sredstava ne smije prelaziti 1,27% ukupnog BNP-a država članica EU.

Z

ZADACI IZ PETERSBURGA (PETERSBERG TASKS/MISSIONS DE PETERSBERG)

Zadaci iz Petersburga su integralni dio evropske sigurnosne i odbrambene politike i uključeni su u Ugovor o Evropskoj uniji (1992./1993.). Ovi zadaci odnose se na: humanitarne i zadatke spašavanja, zadatke održavanja mira, te upravljanje krizom uključujući i mirovne akcije. Zadaci su postavljeni Petersburškom deklaracijom koju je usvojilo Vijeće ministara Zapadnoevropske unije 1992. godine.

ZAHTJEV ZA ČLANSTVO (APPLICATION FOR EU MEMBERSHIP/ CANDIDATURE D'ADHÉSION À L'UNION EUROPÉENNE)

Prema članu 49. Ugovora o Evropskoj uniji (1992./1993.), svaka evropska država koja je uspostavljena na principima demokratije, poštivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda te vladavine prava, vrijednostima na kojima je zasnovana Evropska unija, može podnijeti zahtjev za članstvo u Evropskoj uniji.

Zahtjev za članstvo u Evropskoj uniji je kraće pismo koje obično potpisuje predsjednik države i/ili vlade i koje država podnosilac predaje Vijeću EU, odnosno državi članici koja u to vrijeme predsjedava Vijećem EU s ciljem sticanja punopravnog članstva u EU. Zahtjev za članstvo Vijeće EU upućuje Evropskom vijeću na razmatranje, te poziva Evropsku komisiju da izradi *avis* odnosno mišljenje o zahtjevu za članstvo. U zahtjevu država podnosilac ističe svoju evropsku pripadnost, zatim da je pristupanje EU cilj njene politike, te da je spremna prihvatiti sve ciljeve evropske porodice i obaveze koje proizilaze iz članstva u Evropskoj uniji. Zahtjev za članstvo može pratiti kraći ili opširniji dokument koji ga sadržajno podržava, a u kojem se navode dostignuća zemlje podnosioca zahtjeva u procesu približavanja EU. Spomenuti dokument upućuje na spremnost zemlje podnosioca zahtjeva za daljnji napredak prema sticanju statusa kandidata i punopravnom članstvu u Evropskoj uniji.

ZAJEDNIČKA AKCIJA (JOINT ACTION/ACTION EN COMMUN)

Zajednička akcija je pravni akt koji se donosi u okviru drugog stuba EU – zajednička vanjska i sigurnosna politika. Kao pravni akt, uvedena je Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.), a njme se rješavaju specifične situacije koje zahtijevaju operativna djelovanja EU. Zajedničkom akcijom utvrđuju se: ciljevi, domen, sredstva koja su na raspolaganju EU, uslovi za njihovu primjenu, te, ako je potrebno, dužina trajanja njihove primjene. Zajednička akcija obavezuje države članice, a one se obavezuju u pogledu zauzimanja stavova i djelovanja. Zajednička akcija je također Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.) bila uvedena kao pravni akt u okviru trećeg stuba EU – pravosudna i policijska saradnja u krivičnim stvarima (tadašnja saradnja u pravosuđu i unutrašnjim poslovima). Na osnovu nje, koordinirane su aktivnosti država članica u ime EU ili unutar EU okvira u slučaju kada su zbog obima ili efekata predviđenih aktivnosti mogli djelotvornije postići zajedničkim a ne individualnim djelovanjem država članica. Zajednička akcija kao pravni akt u okviru trećeg stuba ukinuta je Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.), a zamijenili su je odluka i okvirna odluka.

ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA (COMMON AGRICULTURAL POLICY-CAP/ POLITIQUE AGRICOLE COMMUNE-PAC)

Zajednička poljoprivredna politika jedna je od najvažnijih politika Evropske unije i u nju se ulaže gotovo polovina budžeta EU. Ona predstavlja skup mjera i programa subvencioniranja poljoprivrede u Evropskoj uniji. Njen cilj je da osigura razumne cijene i prihvatljiv kvalitet poljoprivrednih proizvoda za evropske potrošače, zadovoljavajući dohodak poljoprivrednika u EU i očuvanje ruralnog naslijeđa. Okvir za zajedničku poljoprivrednu politiku postavljen je Ugovorom o Evropskoj ekonomskoj zajednici (1957./1958.), a njena primjena počela je 1962. godine.

Zajednička poljoprivredna politika zasniva se na tri principa:

- ↪ jedinstveno tržište – slobodno kretanje roba, određivanje zajedničkih cijena i pomoći;

↪ prednost EU - prednosti proizvoda EU nad uvoznim, zaštita unutrašnjeg tržišta od poremećaja izazvanih uvozom poljoprivrednih proizvoda i poremećaja na svjetskom tržištu;

↪ finansijska solidarnost - troškove zajedničke poljoprivredne politike dijele sve države članice.

U oblasti zajedničke poljoprivredne politike nadležnost dijele Evropska unija i države članice. Odluke se donose kvalificiranom većinom u Vijeću EU nakon konsultacija s Evropskim parlamentom.

U finansijskoj perspektivi zajednička poljoprivredna politika finansira se kroz Evropski garancijski poljoprivredni fond (EAGF) i Evropski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD).

Današnja zajednička poljoprivredna politika EU rezultat je reformi koje je su pokrenute 1992. te nastavljene 1997. i 2003. godine. U okviru reforme koja je započeta 1992. godine predviđeno je smanjenje cijena poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda radi postizanja njihove konkurentnosti na unutrašnjem i svjetskom tržištu, a smanjeni prihodi poljoprivrednicima su kompenzirani direktnim plaćanjima. Osim toga, reformom su uvedene dodatne mjere za uređenje tržišta i zaštitu okoliša. Reforma poljoprivredne politike nastavljena je 1997. godine u skladu s dokumentom Agenda 2000 (1997./1999.), a u okviru nje zajednička poljoprivredna politika organizirana je u dva stuba: poljoprivreda i ruralni razvoj, nastavljeno je smanjenje cijena poljoprivrednih proizvoda, povećano je direktno plaćanje poljoprivrednicima te se donosi niz mjera usmjerenih na razvoj sela. Reformom iz 2003. godine predviđeno je jedinstveno plaćanje poljoprivrednika po posjedu nezavisno od njihove proizvodnje, vezivanje plaćanja poljoprivrednika za poštivanje standarda koji se tiču okoliša, sigurnosti hrane, zdravlja životinja i biljaka, te jačanje ruralne politike.

ZAJEDNIČKA RIBARSKA POLITIKA (COMMON FISHERIES POLICY-CFP/ POLITIQUE COMMUNE DE LA PÊCHE-PCP)

Okvir za zajedničku ribarsku politiku postavljen je Ugovorom o Evropskoj ekonomskoj zajednici (1957.1958.), a službeno je kao zajednička politika uvedena 1983.

godine. Njeni ciljevi su povećanje proizvodnje, stabilnost tržišta i njegova snabdjevenost proizvodima te prihvatljive cijene za evropske potrošače. Evropska unija i države članice dijele nadležnost u oblasti zajedničke ribarske politike, a glavni instrument njenog finansiranja u finansijskoj perspektivi 2007. – 2013. godina je Evropski ribarski fond (EFF). Zajednička ribarska politika prošla je kroz nekoliko reformi (1992. i 2002.). Reformom iz 1992. godine pooštrena su pravila o kontroli broja ribarskih brodova i tehničke mjere za sprečavanje prevelikog izlova ribe, a cilj reforme iz 2002. godine bio je da se osigura održiva eksploatacija morskih resursa. Evropska unija je 2003. godine počela primjenu nove ribarske politike, kojom su uvedeni: dugoročni pristup pri donošenju mjera ribarske politike, nova politika za ribarske flote, bolja primjena pravila i uključenost interesnih grupa u provođenje politke.

ZAJEDNIČKA STRATEGIJA (COMMON STRATEGY/STRATÉGIE COMMUNE)

Zajednička strategija je pravni akt u okviru drugog stuba EU – zajednička vanjska i sigurnosna politika. Uveden je Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.), a njime se utvrđuju ciljevi, trajanje i sredstva u oblastima u kojima države članice imaju važne zajedničke interese. Zajedničke strategije provodi Vijeće EU putem usvajanja zajedničkih stavova ili zajedničkih akcija. Vijeće EU također može preporučiti zajedničke strategije Evropskom vijeću.

ZAJEDNIČKA TRANSPORTNA POLITIKA (COMMON TRANSPORT POLICY/ POLITIQUE COMMUNE DES TRANSPORTS)

Uvođenje zajedničke transportne politike predviđeno je Ugovorom o Evropskoj ekonomskoj zajednici (1957./1958.), a njen cilj je da ukloni ograničenja među državama članicama kao bi se olakšalo slobodno kretanje ljudi i roba, uspostava tržišta transporta, te održivi razvoj i povećanje sigurnosti u transportu. O pitanjima zajedničke transportne politike donosi Vijeće EU i to najvećim dijelom kvalificiranom većinom i

postupkom saodlučivanja s Evropskim parlamentom. U donošenje odluka kao savjetodavna tijela uključeni su Ekonomski i socijalni odbor i Odbor regija.

ZAJEDNIČKA VANJSKA I SIGURNOSNA POLITIKA (COMMON FORING AND SECURITY POLICY-CFSP/ POLITIQUE ÉTRANGÈRE ET DE SÉCURITÉ COMMUNE)

Zajednička vanjska i sigurnosna politika kao drugi stub EU uvedena je Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.). Ona predstavlja nastavak evropske političke saradnje (1970.). Ciljevi zajedničke vanjske i sigurnosne politike su da štiti zajedničke vrijednosti i interese te ojača sigurnost EU, očuva mir i ojača međunarodnu sigurnost, promovira međunarodnu saradnju i razvija demokratiju i vladavinu prava, uključujući ljudska prava. Također, njen cilj je da osnaži identitet EU na međunarodnoj sceni i stvaranje zajedničke odbrambene politike.

U okviru zajedničke vanjske i sigurnosne politike ključnu riječ imaju Vijeće EU i države članice, dok je uloga Evropske komisije, Evropskog parlamenta i Suda pravde Evropskih zajednica ograničena. Na evropskom nivou u oblasti zajedničke vanjske i sigurnosne politike odlučuje se na osnovu međuvladinog modela. Odluke se uglavnom donose jednoglasno, a njegovi pravni instrumenti su zajednička akcija, zajedničko stav i zajednička strategija.

Zajednička vanjska i sigurnosna politika je Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.) i Ugovorom iz Nice (2001./2003.) dalje razvijana i značajno ojačana. Ugovorom iz Amsterdama u oblast zajedničke vanjske i sigurnosne politike uvodi se glasanje kvalificiranom većinom u određenim stvarima, stvara se operativna struktura za provođenje zajedničke vanjske i sigurnosne politike, uvodi se funkcija visokog predstavnika za zajedničku i vanjsku politiku i evropska sigurnosna i odbrambena politika, a Ugovorom iz Nice uspostavljen je stalni Odbor za politiku i sigurnost. Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđen je daljnji razvoj zajedničke vanjske i sigurnosne politike kao oblasti u kojoj važe posebne odredbe. Vijeće EU i države članice i dalje će zadržati ključnu ulogu u procesu odlučivanja dok će nadležnosti drugih institucija ostati ograničene. Predviđeno je da ključnu ulogu ima visoki predstavnik za vanjsku i sigurnosnu politiku koji će također biti i potpredsjednik Evropske komisije. U radu visokom predstavniku za

vanjsku politiku pomagat će zajednička Služba za vanjske akcije (EEAS), a predviđeno je uvođenje i funkcije predsjednika Evropskog vijeća. Također, predviđeno je da se sigurnosna i odbrambena politika potvrdi kao integralni dio zajedničke vanjske i sigurnosne politike te da na osnovu „klauzule solidarnosti“ EU i države članice mogu djelovati zajednički ako je država članica meta terorističkog napada.

ZAJEDNIČKI STAV (COMMON POSITION/POSITION COMMUNE)

Zajednički stav je pravni akt koji se donosi u okviru drugog stuba EU – zajednička vanjska i sigurnosna politika. Njime se sistematizira i unapređuje koordinacija saradnje država članica u ovoj oblasti. Ovaj akt donosi se u slučajevima specifičnih pitanja geografskog ili tematskog karaktera i Vijeće EU ga usvaja jednoglasno. Države članice obavezne su da usklade domaću politiku sa usvojenim stavom Evropske unije. Također, zajednički stav je pravni akt i u okviru trećeg stuba EU - pravosudna i policijska saradnja u krivičnim stvarima i njime se u ovoj oblasti utvrđuje pristup Evropske unije određenim pitanjima. Vijeće EU ga usvaja jednoglasno.

ZAPADNOEVROPSKA UNIJA (WESTERN EUROPEAN UNION-WEU/ UNION DE L'EUROPE OCCIDENTALE-UEO)

Zapadnoevropska unija uspostavljena je 1948. godine Ugovorom iz Brisela (Treaty of Brussels) kao evropska organizacija za saradnju u oblasti odbrane i sigurnosti. Zapadnoevropsku uniju čini 28 država koje se razlikuju po statusu: države članice, pridružene članice, posmatrač i pridruženi partneri.

Države članice su: Belgija, Francuska, Grčka, Holandija, Italija, Luksemburg, Njemačka, Portugal, Španija i Velika Britanija. Pridružene članice su: Češka, Island, Mađarska, Norveška, Poljska i Turska. Status posmatrača imaju: Austrija, Danska, Finska, Irska i Švedska, a status pridruženih partnera: Bugarska, Estonija, Latvija, Litvanija, Rumunija, Slovačka i Slovenija. Ugovorom iz Amsterdama (1992./1993.)

Zapadnoevropska unija definirana je kao integralni dio razvoja Evropske unije. Ona dijeli nadležnost s NATO-om u kolektivnoj odbrani Evrope.

ZAPOŠLJAVANJE (EMPLOYMENT/EMPLOI)

Zapošljavanje kao politika Evropske unije uvedena je Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.), a obuhvata povećanje broja radnih mjesta, raznolikost izbora poslova na evropskom tržištu rada, jednake uslove zapošljavanja, poboljšanje uslova života i rada, visok nivo kvaliteta socijalne politike i socijalne kohezija, itd. U okviru zapošljavanja nadležnost i dalje imaju države članice dok je uloga evropskih institucija ograničena. Zapošljavanje je u bliskoj vezi sa socijalnom politikom Evropske unije.

ZAŠTITA POTROŠAČA (CONSUMER PROTECTION/ PROTECTION DES CONSOMMATEURS)

Zaštita potrošača kao politika EU uvedena je Ugovorom o Evropskoj uniji (1992./1993.), a njen cilj je zaštita zdravlja, sigurnosti i ekonomskih interesa potrošača, kao i promocija prava potrošača na informiranje, obrazovanje i organiziranje s ciljem očuvanja zajedničkih interesa. Zaštita potrošača uključuje razvijanje zakonodavne prakse i ostalih mjera, uključivanje interesa potrošača u ostale evropske politike, dopunu politika zaštite potrošača država članica te jačanje potrošačkih organizacija i njihovo aktivno učešće u procesu odlučivanja. U oblasti politike zaštite potrošača, odluke donose Vijeće EU i Evropski parlament postupkom saodlučivanja, a Ekonomski i socijalni odbor ima savjetodavnu ulogu.

ZELENA KNJIGA (GREEN PAPER/LIVRE VERT)

Zelena knjiga je vrsta dokumenta koji objavljuje Evropska komisija. Svrha

dokumenta je da podstakne raspravu i pokrene savjetovanje na evropskom nivou o određenom pitanju. Zelena knjiga može rezultirati objavljivanjem bijele knjige u kojoj se zaključci rasprave iznose u formi prijedloga aktivnosti. Primjeri zelene knjige su zelena knjiga o preduzetništvu u Evropi (2003.) te zelena knjiga o demografskim promjenama i međugeneracijskoj solidarnosti (2005.).

ZONA SLOBODNE TRGOVINE

(FREE TRADE AREA-FTA/ZONE DE LIBRE-ÉCHANGE-ZLE)

Zonu slobodne trgovine čine dva ili više carinskih područja unutar kojih su ukinute sve carine i druga trgovinska ograničenja na gotovo svu robu porijeklom iz tih područja. Za razliku od carinske unije, zemlje pristupnice zoni slobodne trgovine zadržavaju vlastitu carinsku tarifu prema trećim zemljama. Bosna i Hercegovina se Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (16. 6. 2008.) obavezala na uspostavljanje zone slobodne trgovine s Evropskom unijom u periodu od pet godina.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

341.24(4-67EU)(031)
339.924:061.1EU(031)
327(4-67EU)(031)

POJMOVNIK evropskih integracija / [uređivački
kolegij Nedeljko Masleša ... [et al.]. - 1. izd. -
Sarajevo : Vijeće ministara BiH, Direkcija za
evropske integracije BiH, 2010. - 267 str. ; 21 cm

Tekst na bos. jeziku

ISBN 978-9958-786-12-9

COBISS.BH-ID 18080262
